

Knelpunten in het Levensverzekeringsrecht

Citation for published version (APA):

van Haastrecht - van Kuilenburg, P. (2023). *Knelpunten in het Levensverzekeringsrecht*. []. Uitgeverij Paris.

Document status and date:

Published: 29/09/2023

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

<https://www.ou.nl/taverne-agreement>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 23 May. 2024

Open Universiteit
www.ou.nl

Knelpunten in het levensverzekeringsrecht

Dit boek is het zeventiende deel van een boekenreeks van Uitgeverij Paris: de ACIS-serie. ACIS staat voor het UvA Amsterdam Centre for Insurance Studies. Dit multidisciplinaire onderzoekscentrum legt zich toe op wetenschappelijk onderzoek op het terrein van verzekeringen. In de ACIS-serie verschijnen onder andere ACIS-symposiumbundels, dissertaties van ACIS-onderzoekers, oraties van ACIS-onderzoekers en andere wetenschappelijke onderzoeksresultaten op het terrein van verzekeringen.

De ACIS-serie staat onder redactie van prof. dr. M.L. Hendrikse, prof. dr. A.A.J. Pelsser en prof. dr. J.G.J. Rinkes.

Knelpunten in het levensverzekeringsrecht

Deel 17 ACIS-serie

Priscilla van Kuilenburg

Zutphen 2023

UITGEVERIJ *Paris*

Knelpunten in het levensverzekeringsrecht

ISBN 978-94-6251-327-3
NUR 822

© 2023 Uitgeverij Paris bv, Zutphen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl).

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in een bloemlezing, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteurs, redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de gevolgen hiervan.

Knelpunten in het levensverzekeringsrecht

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van de graad van doctor
aan de Open Universiteit
op gezag van de rector magnificus
prof. dr. Th.J. Bastiaens
ten overstaan van een door het
College voor promoties ingestelde commissie
in het openbaar te verdedigen

op vrijdag 29 september 2023 te Heerlen
om 16.00 uur precies

door

Priscilla van Kuilenburg
geboren op 21 september 1988 te Leiderdorp

Promotores:

Prof. mr. drs. M.L. Hendrikse, Open Universiteit

Prof. mr. J.G.J. Rinkes, Open Universiteit

Leden beoordelingscommissie:

Prof. mr. Ph.H.J.G. van Huizen, Universiteit Utrecht

Prof. mr. B. Weyts, Universiteit Antwerpen

Prof. mr. A.L.H. Ernes, Open Universiteit

Prof. mr. T.H.M. van Wechem, Open Universiteit

Dr. K. Engel, Universiteit van Amsterdam

Voor mijn meiden, Yuna en Eryn.

Inhoudsopgave

Voorwoord / 9

1	Inleiding / 11
1.1	Knelpunten in het levensverzekeringsrecht / 11
1.2	Doel en belang van het onderzoek / 11
1.3	Onderzoeksvragen, opzet en indeling van het onderzoek / 12
1.4	Rechtsvergelijking / 15
2	De waarschuwingsplicht van levensverzekeraars bij het niet-betalen van de vervolgpriem van levensverzekeringen / 17
2.1	Inleiding / 17
2.2	De elementen van een levensverzekeringsovereenkomst / 18
2.2.1	Algemeen / 18
2.2.2	Onzekerheid / 19
2.2.3	Schade- of sommenverzekering / 19
2.2.4	Uitkering / 20
2.2.5	Genot van premie / 20
2.2.6	Bijzondere karakter van de levensverzekering / 22
2.3	De waarschuwingsplicht van artikel 7:980 BW / 23
2.3.1	Algemeen / 23
2.3.2	De termijn van één maand / 23
2.3.3	Wie moeten er gewaarschuwd worden? / 27
2.3.4	Alleen bescherming in geval van een consumentenverzekering? / 27
2.3.5	De gevolgen van het niet-betalen van de levensverzekeringsovereenkomst / 29
2.3.6	Is er ruimte voor een proportionele benadering? / 31
2.3.7	Waarom geldt de regeling alleen voor de vervolgpriem? / 34
2.3.8	De wijze van waarschuwen / 36
2.3.9	Ontheffing van de waarschuwingsplicht: ook voor de levensverzekeringsovereenkomst? / 39
2.3.10	Tussenconclusie / 40
2.4	Rechtsvergelijking / 41
2.4.1	Duitsland / 41
2.4.2	België / 43
2.4.3	Frankrijk / 44
2.4.4	Zwitserland / 45
2.4.5	Tussentijdse conclusie / 48
2.5	Voorstel nieuw artikel 7:980 BW / 48
2.6	Conclusie / 50

3	Verjaring in het levensverzekeringsrecht / 51
3.1	Inleiding / 51
3.2	De verjaringsregeling van artikel 7:985 BW / 52
3.2.1	Algemeen / 52
3.2.2	Duur verjaringstermijn / 52
3.2.3	Aanvangsmoment verjaringstermijn / 57
3.2.4	Wijze van stuiting verjaringstermijn / 62
3.2.5	Gevolgen stuiting / 66
3.2.6	Wijze van stuiting vervolgtermijn / 68
3.2.7	Gevolgen stuiting vervolgtermijn / 71
3.2.8	Kan een beroep op verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn? / 72
3.2.9	Tussenconclusie / 74
3.3	Rechtsvergelijking / 75
3.3.1	Duitsland / 76
3.3.2	België / 78
3.3.3	Frankrijk / 82
3.3.4	Zwitserland / 84
3.3.5	Tussentijdse conclusie / 86
3.4	Voorstel nieuw artikel 7:985 BW / 87
3.5	Conclusie / 88
4	De kennisgevingsplicht van levensverzekeraars in geval van verzwijging / 89
4.1	Inleiding / 89
4.2	De kennisgevingsplicht van artikel 7:983 lid 3 en artikel 7:929 lid 1 BW / 91
4.2.1	Algemeen / 91
4.2.2	Kennisgevingsplicht jegens de verzekeringnemer / 93
4.2.2.1	Twee-maanden-termijn / 93
4.2.2.2	Aanvang termijn / 96
4.2.2.3	Kan de termijn gestuit of verlengd worden? / 97
4.2.2.4	Stelplicht en bewijslast m.b.t. voldoen aan termijn / 98
4.2.3	Kennisgevingsplicht jegens derde-belanghebbenden / 99
4.2.4	De kennisgevingsbrief / 101
4.2.4.1	Wie dient in kennis te worden gesteld? / 101
4.2.4.2	Vereisten kennisgevingsbrief: wijzen op niet-nakoming / 104
4.2.4.3	Vereisten kennisgevingsbrief: vermelden mogelijke gevolgen / 105
4.2.4.4	Vereisten kennisgevingsbrief: schriftelijkheidseis / 108
4.2.5	Gevolgen bij het al dan niet voldoen aan de kennisgevingsplicht / 109
4.2.6	Tussenconclusie / 113
4.3	Rechtsvergelijking / 114
4.3.1	Duitsland / 114
4.3.2	België / 117
4.3.3	Frankrijk / 119
4.3.4	Zwitserland / 122
4.3.5	Tussenconclusie / 123
4.4	Voorstel nieuw artikel 7:983 BW / 125
4.5	Conclusie / 127
6	

5	Opzegging, ontbinding en verval in het levensverzekeringsrecht / 129
5.1	Inleiding / 129
5.2	De regeling van artikel 7:977 BW / 130
5.2.1	Algemeen / 130
5.2.2	Gedachte achter artikel 7:977 BW / 130
5.2.3	Beperking tussentijdse beëindigingsmogelijkheden verzekeraar / 133
5.2.3.1	Opzegging door de verzekeraar / 133
5.2.3.2	Ontbindingsmogelijkheden voor de levensverzekeraar in titel 7.17 BW / 140
5.2.3.3	Vervalbedingen in titel 7.17 BW / 142
5.2.3.4	Verval van recht-bedingen in titel 7.17 BW / 144
5.2.3.5	Tussenconclusie / 149
5.2.4	Voorwaarden tussentijdse beëindiging door de verzekeraar / 150
5.2.5	Beperkingen afkoop en premievrije voortzetting (lid 2) / 152
5.2.6	Gevolgen van schending artikel 7:977 BW / 154
5.2.7	Tussenconclusie / 155
5.3	Rechtsvergelijking / 157
5.3.1	België / 157
5.3.2	Duitsland / 161
5.3.3	Frankrijk / 163
5.3.4	Zwitserland / 164
5.3.5	Tussenconclusie / 168
5.4	Voorstel nieuw artikel 7:977 BW / 170
5.5	Conclusie / 171
6	Conclusies en aanbevelingen / 173
6.1	De waarschuwingsplicht van levensverzekeraars bij het niet-betalen van de vervolgpremie van levensverzekeringen / 173
6.2	Verjaring in het levensverzekeringsrecht / 175
6.3	De kennisgevingsplicht van levensverzekeraars in geval van verzwijging / 176
6.4	Opzegging, ontbinding en verval in het levensverzekeringsrecht / 178
	Samenvatting / 183
	Summary / 185
	Literatuurlijst / 187

Voorwoord

Bij Kifid kwam ik voor het eerst met ‘leven zaken’ in aanraking. Ik begon mij steeds meer te interesseren in het levensverzekeringsrecht én tegelijkertijd steeds meer te verbazen over de door de wetgever gemaakte keuzes. Dit was voor mij aanleiding om het ‘promotieavontuur’ aan te gaan. Een avontuur is het zeker geworden, met bijbehorende twijfels en frustraties, maar ook vol met enthousiasme, adrenaline en trots. Kortom: een avontuur dat ik niet had willen missen.

Allereerst wil ik mijn promotores Marc Hendrikse en Jac Rinkes bedanken. Niet alleen voor het vertrouwen dat zij mij hebben gegeven, maar ook voor hun nimmer aflatende enthousiasme en steun. Ik had mij geen betere promotores kunnen wensen.

De leden van de promotiecommissie wil ik bij dezen hartelijk danken voor de tijd en energie die zij aan mijn promotie hebben willen besteden. De promotiecommissie bestond uit de leden van de beoordelingscommissie (prof. mr. A.L.H. Ernes, prof. mr. B. Weyts, prof. mr. T.H.M. van Wechem, prof. mr. Ph.H.J.G. van Huizen en dr. K. Engel).

Verder wil ik graag mijn fantastische collega’s van Kifid bedanken voor de getoonde interesse in mijn promotietraject en voor alle bemoedigende woorden. Ook de wandelingen door het Haagse bos en de gezellige etentjes hebben mij goed gedaan. Het is een voorrecht om met zulke geweldige collega’s te werken.

In Dieuwertje Rosenquist en Dieuwke van Strien heb ik twee geweldige paranimfen, maar bovenal twee fantastische vriendinnen. Ik ben ontzettend trots en dankbaar dat jullie aan mijn zijde staan.

Het combineren van een promotieavontuur met een gezin en een baan, is niet altijd eenvoudig. Dit proefschrift had ik dan ook niet kunnen voltooien zonder mijn lieve man, die niet alleen naast, maar ook altijd achter mij staat. Lieve Bob, bedankt dat je mij de ruimte hebt gegeven om dit avontuur aan te gaan. Ik kijk uit naar de avonturen die wij, samen met onze mooie dochters, nog gaan beleven.

Een laatste woord van dank richt ik tot mijn ouders. Zij hebben mij altijd gestimuleerd om vooral te doen wat ik leuk vind, met dit proefschrift als resultaat.

Priscilla van Haastrecht-van Kuilenburg

Dit manuscript is afgesloten op 1 december 2022. Later verschenen literatuur en jurisprudentie konden slechts zeer incidenteel in de tekst worden verwerkt.

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Knelpunten in het levensverzekeringsrecht

Op 1 januari 2006 is in Nederland het huidige nieuwe verzekeringsrecht ingevoerd (titel 7.17 van het Burgerlijk Wetboek (BW)). In deze titel is – naast het algemene gedeelte en het gedeelte dat betrekking heeft op schadeverzekeringen – een afdeling opgenomen die betrekking heeft op sommenverzekeringen. In deze afdeling zijn in § 2 ook bepalingen opgenomen die exclusief van toepassing zijn op levensverzekeringen, waaronder artikel 7:977 BW, 7:980 BW, 7:983 BW en 7:985 BW. Deze wetsartikelen wijken – zowel qua formulering als qua inhoud – uitdrukkelijk af van de bepalingen in het algemene gedeelte van afdeling 1 van titel 7.17 BW. Tijdens mijn werkzaamheden voor het Klachteninstituut Financiële Dienstverlening ben ik regelmatig geconfronteerd met geschillen waarbij deze wetsartikelen een rol speelden. Ik heb mij daarbij meer dan eens de vraag gesteld waarom de wetgever ten aanzien van de betreffende wetsartikelen heeft besloten af te wijken van het algemene deel en – nog veel belangrijker – of de wetgever met de afwijkende bepalingen ook het doel heeft bereikt dat hij met deze bijzondere bepalingen voor ogen had. Indien dat niet het geval is, bestaat het risico dat de wetgever met de betreffende wetsartikelen alleen maar knelpunten heeft gecreëerd in het levensverzekeringsrecht. Dit heeft mij destijds geprikkeld en doen besluiten me er nader in te verdiepen in de vorm van een promotieonderzoek. Met veel plezier heb ik dit onderzoek uitgevoerd.

De analyse van de artikelen 977, 980, 983 en 985 van boek 7 van het BW staat centraal in dit onderzoek. Het onderzoek richt zich met name op de Nederlandse wetgeving, rechtspraak en literatuur op dit punt. Daarnaast heb ik rechtsvergelijkend literatuur- en jurisprudentieonderzoek verricht, waarbij ik heb onderzocht of het Belgische, Duitse, Franse en Zwitserse verzekeringsrecht vergelijkbare regelingen kent en of hieruit nieuwe inzichten voortvloeien ten aanzien van de regelingen in het Nederlandse verzekeringsrecht.

In deze inleiding zet ik de deelonderwerpen van het onderzoek kort uiteen en beschouw ik de samenhang tussen de gepubliceerde bijdragen. Het proefschrift is namelijk een resultaat van het samenvoegen van artikelen van mijn hand die eerder zijn gepubliceerd, omdat dit een promotie op artikelen betreft.

1.2 Doel en belang van het onderzoek

Doel van het onderzoek is de analyse van de artikelen 977, 980, 983 en 985 van boek 7 van het BW, het aangeven van problemen die bij de toepassing van deze artikelen ontstaan en het aandragen van oplossingen hiervoor door het doen van voorstellen tot wijziging van de betreffende regelgeving.

Onderzoek naar bovengenoemde artikelen is van belang, omdat zich tussen de verzekeraar en de verzekeringnemer (en eventuele derde belanghebbenden) regelmatig geschillen voordoen waarvoor eerdergenoemde wetsartikelen een oplossing moeten bieden. Duidelijke wetgeving is dan gewenst, temeer daar zowel de financiële als emotionele belangen groot zijn bij met name levensverzekeringen. Daarnaast is het voor het Nederlandse verzekeringsrecht waardevol om te onderzoeken of de bedoeling van de wetgever met de verschillende wetsartikelen overeenstemt met de uiteindelijke werking van de artikelen. Door deze analyse te maken en verbetervoorstellen te doen, draagt dit onderzoek bij aan de optimalisering van het (levens)verzekeringsrecht.

1.3 Onderzoeksvragen, opzet en indeling van het onderzoek

Zoals gezegd vormt een promotieonderzoek op artikelen de basis van deze dissertatie. Elk van deze artikelen vormt een hoofdstuk in mijn proefschrift. De artikelen zijn geplaatst in het *Nederlands Tijdschrift voor Handelsrecht (NTHR)* en *Het Verzekerings-Archief (VA)*. Het *Nederlands Tijdschrift voor Handelsrecht* is een wetenschappelijk erkend A-tijdschrift.¹ *Het Verzekerings-Archief* is een toonaangevend multidisciplinair wetenschappelijk tijdschrift in de verzekeringsbranche, welk tijdschrift op dit moment (2023) bezig is met zijn 99^e jaargang. De artikelen zijn – enkele tekstuele/redactionele wijzingen daargelaten – een-op-een in dit proefschrift overgenomen. De volgorde waarin de artikelen zijn gepubliceerd is, met uitzondering van het laatste artikel, min of meer willekeurig geweest. Het kwam nu eenmaal zo uit. Het laatste artikel over opzegging, ontbinding en verval in het levensverzekeringsrecht is bewust voor het laatst bewaard, omdat daarin de in mijn eerdere artikelen besproken leerstukken – met uitzondering van de verjaringsregeling van artikel 7:985 BW – weer aan bod komen. In mijn beleving kon ik dit laatste artikel dan ook pas schrijven op het moment dat ik de andere leerstukken grondig had geanalyseerd. Bij de indeling van de hoofdstukken is de publicatiedatum van de artikelen leidend geweest. Eerst zal dan ook de waarschuwingsplicht van de levensverzekeraar bij het niet-betalen van de vervolgpremie van levensverzekeringen aan bod komen. In het derde en vierde hoofdstuk zullen respectievelijk verjaring in het levensverzekeringsrecht en de kennisgevingsplicht in geval van verzwijging centraal staan. Ik sluit dit proefschrift – zoals reeds opgemerkt – af met een hoofdstuk over opzegging, ontbinding en verval in het levensverzekeringsrecht.

In de afzonderlijke hoofdstukken behandel ik steeds een aantal deelonderwerpen. Deze onderwerpen heb ik vooraf opgesteld ter afbakening van de kwestie. Een aantal deelonderwerpen heeft zich ook tijdens het onderzoek aangediend, omdat ik met een bepaalde problematiek werd geconfronteerd en het van belang was om op dit punt nader onderzoek te verrichten en stelling te nemen.

In hoofdstuk 2 behandel ik de waarschuwingsplicht van de levensverzekeraar bij het niet-betalen van de vervolgpremie van levensverzekeringen, welke is opgenomen in artikel 7:980 BW. Dit hoofdstuk is gepubliceerd als artikel in het *NTHR*.²

1. *NTHR* wordt algemeen aangemerkt als A-tijdschrift na de onderzoeksvisitatie 2010 door de Raad van Decanen Rechtsgeleerdheid.
2. Van Haastrecht-van Kuilenburg 2019, p. 221-240.

Indien de betaling van de vervolgpremie van een levensverzekering uitblijft, heeft een levensverzekeraar het recht de betreffende verzekering premievrij voort te zetten of – na uitkering van de eventueel aanwezige afkoopwaarde – te beëindigen. De verzekeraar dient – alvorens hij tot het premievrij maken dan wel het beëindigen van de verzekering kan overgaan – de in artikel 7:980 lid 1 BW geformuleerde waarschuwingsplicht in acht te nemen. Correcte naleving van deze waarschuwingsplicht is van groot belang, daar het niet voldoen aan de waarschuwingsplicht meebrengt dat de verzekeraar de verzekering niet rechtsgeldig premievrij kan maken of kan beëindigen en het niet-betalen van de premie derhalve zonder gevolg dient te blijven. Toepassing van artikel 7:980 BW brengt echter de nodige onduidelijkheid mee. Deze onduidelijkheden bespreek ik in hoofdstuk 2. Het hoofdstuk begint echter met een weergave van alle elementen van een levensverzekeringsovereenkomst. Ik heb hiervoor gekozen omdat veel van de in dit proefschrift besproken problematiek samenhangt met de aard van de levensverzekering. Voor een beter begrip van deze problematiek is het dan ook goed om eerst stil te staan bij de elementen van de levensverzekeringsovereenkomst. Na de bespreking van deze elementen komt de regeling van artikel 7:980 BW aan de orde. Zo sta ik stil bij de termijn die de verzekeraar in zijn waarschuwingsbrief dient te stellen en aan wie hij de waarschuwingsbrief moet richten. Ook komt de vraag aan de orde of het wenselijk is dat artikel 7:980 BW alleen (semi)dwingendrechtelijke bescherming biedt ingeval er sprake is van een consumentenverzekering. Vervolgens kijk ik naar de gevolgen van het niet-betalen van de levensverzekeringspremie en zal ik de vraag beantwoorden of hierbij ruimte is voor een proportionele benadering. Voorts ga ik in op de vraag of de regeling van artikel 7:980 BW ook zou moeten gelden ingeval de eerste premie niet wordt betaald. Tot slot zal ik de wijze van waarschuwen en de vraag of de ontheffing van de waarschuwingsplicht – zoals vormgegeven in artikel 7:934 BW – eveneens voor de levensverzekeringsovereenkomst zou moeten gelden, bespreken.

Hoofdstuk 3 behandelt de levensverzekeringsrechtelijke verjaringsregeling, zoals opgenomen in artikel 7:985 BW. Dit hoofdstuk is ook gepubliceerd in het *NTHR*.³ Voor levensverzekeringsovereenkomsten heeft de wetgever ervoor gekozen om niet aan te sluiten bij de algemene verjaringsregeling in het verzekeringsrecht, die is opgenomen in artikel 7:942 BW, maar een afwijkende regeling op te nemen in artikel 7:985 BW. Op grond van laatstgenoemd artikel verjaart een rechtsvordering tegen een (levens)verzekeraar tot het doen van een uitkering door verloop van vijf jaar na de dag waarop die vordering opeisbaar is geworden, tenzij een langere termijn is bedongen. Als reden voor deze afwijkende regeling geeft de wetgever dat de regeling van artikel 7:942 BW voor levensverzekeringen ‘nodeloos ingewikkeld’ is, zodat daarvoor beter de gebruikelijke verjaringstermijn van vijf jaar kan worden voorgeschreven.⁴ Vraag is echter of de wetgever met de regeling van artikel 7:985 BW een adequate oplossing heeft geboden, of alleen maar meer onduidelijkheid heeft gecreëerd. In hoofdstuk 3 staat de regeling van artikel 7:985 BW centraal. Allereerst sta ik stil bij de in artikel 7:985 BW opgenomen verjaringstermijn, daarna komt het aanvangsmoment van de verjaringstermijn aan de orde en bespreek ik de stuitingsregeling. Ten slotte behandel ik de vraag of en onder welke

3. Van Haastrecht-van Kuilenburg 2020, p. 280-301.

4. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 327-328.

omstandigheden een beroep op verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is.

Hoofdstuk 4 gaat in op de kennisgevingsplicht van levensverzekeraars in geval van verzwijging, welke is opgenomen in artikel 7:983 (jo. 7:929 lid 1) BW. Dit hoofdstuk komt overeen met een artikel van mijn hand dat is geplaatst in het *NTHR*.⁵

Indien een levensverzekeraar gedurende de looptijd van de verzekering of na verwezenlijking van het verzekerde risico ontdekt dat de verzekeringnemer niet heeft voldaan aan zijn precontractuele mededelingsplicht ex artikel 7:928 BW, zal hij hier – naar alle waarschijnlijkheid – gevolgen aan willen verbinden. Voordat de betreffende levensverzekeraar zich evenwel rechtsgeldig op deze gevolgen kan beroepen, dient hij te voldoen aan de in artikel 7:929 lid 1 en 7:983 lid 3 BW opgenomen kennisgevingsplicht jegens de verzekeringnemer en bij de levensverzekering betrokken derde-belanghebbenden. Een nobele gedachte van de wetgever, die vorm heeft gekregen in een – op het eerste gezicht – vrij overzichtelijke regeling. Toch levert de toepassing van artikel 7:983 jo. 7:929 lid 1 BW de nodige vragen op.

In hoofdstuk 4 sta ik stil bij de kwesties die spelen bij de toepassing van artikel 7:983 lid 3 en 7:929 lid 1 BW in de levensverzekeringspraktijk. Zo zal de termijn waarbinnen de levensverzekeraar dient te wijzen op de door hem ontdekte verzwijging aan de orde komen, waarbij onder meer aandacht wordt geschonken aan het moment waarop de termijn aanvangt en de lengte van de termijn. Daarna sta ik stil bij de kennisgevingsbrief. Daarbij komt onder meer de vraag aan de orde aan wie de verzekeraar de kennisgevingsbrief moet sturen en wat er precies in deze brief moet staan. De analyse van artikel 7:983 lid 3 en 7:929 lid 1 BW wordt afgesloten met een overzicht van de gevolgen van het al dan niet voldoen aan de kennisgevingsplicht.

In hoofdstuk 5 staan de tussentijdse beëindigingsmogelijkheden voor de levensverzekeraar door middel van opzegging, ontbinding en verval centraal. De betreffende regeling is opgenomen in artikel 7:977 BW. Dit hoofdstuk is ook gepubliceerd in het *VA*.⁶

Op grond van artikel 7:977 lid 1 BW kan een levensverzekering – behoudens het elders in titel 7.17 BW bepaalde – niet door de verzekeraar worden opgezegd of ontbonden, noch krachtens enig beding vervallen. De wetgever heeft dit artikel – volgens de memorie van toelichting – opgenomen met het oog op het bijzondere belang dat de verzekeringnemer heeft bij voortzetting van de verzekering.⁷ Dit belang heeft de wetgever doen besluiten om tussentijdse beëindiging door de verzekeraar alleen toe te staan indien titel 7.17 BW voorziet in een mogelijkheid daartoe. Deze enkele verwijzing naar titel 7.17 BW is mijns inziens ongelukkig, omdat titel 7.17 BW verschillende tussentijdse beëindigingsmogelijkheden voor de verzekeraar bevat, welke – zoals in hoofdstuk 5 zal blijken – niet allemaal toepasbaar zijn op levensverzekeringsovereenkomsten.

Dit is echter niet de enige kwestie die speelt bij toepassing van artikel 7:977 BW op de levensverzekeringspraktijk. Zo geeft artikel 7:977 BW geen antwoord op de vraag wat de gevolgen zijn indien de verzekeraar een met dit artikel strijdig beding in de verzekeringsvoorwaarden opneemt. Ook is het op basis van artikel 7:977 BW

5. Van Haastrecht-van Kuilenburg 2021, p. 203-226.

6. Van Haastrecht-van Kuilenburg 2023.

7. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 267.

niet duidelijk of bij levensverzekeringen betrokken derden – denk aan bijvoorbeeld de begunstigde van de uitkering, de pandhouder of de beslaglegger – enige bescherming genieten en, zo ja, hoe deze bescherming er dan uitziet. Deze kwesties komen in hoofdstuk 5 aan de orde.

Eerst sta ik stil bij de gedachte van de wetgever achter artikel 7:977 BW, daar dit zal bijdragen aan een beter begrip van de keuzes die de wetgever heeft gemaakt. Daarna ga ik in op de tussentijdse beëindigingsmogelijkheden die voor de verzekeraar uit artikel 7:977 BW voortvloeien, te weten: tussentijdse opzegging, ontbinding en het opnemen van een vervolgsbeding in de verzekeringsvoorwaarden. Vervolgens ga ik in op de vereisten waaraan de verzekeraar zal moeten voldoen wil hij zich rechtsgeldig op een beëindigingsbeding kunnen beroepen. Daarna zal lid 2 van artikel 7:977 BW – waarin is bepaald dat de verzekeraar de verzekering slechts kan afkopen of premievrij kan voortzetten met medewerking van de verzekeringnemer – aan bod komen. Hierbij zal onder meer aan de orde komen hoe de in lid 2 opgenomen medewerking van de verzekeringnemer zal moeten worden verkregen en of de verzekeraar in dat kader gehouden is om de verzekeringnemer te wijzen op de gevolgen van het afkopen dan wel premievrij voortzetten van de verzekering. Tot slot ga ik in op de gevolgen van het opnemen van een met artikel 7:977 BW strijdig beding in de verzekeringsvoorwaarden.

In hoofdstuk 6 geef ik een beknopte samenvatting van mijn bevindingen. Tevens bevat het hoofdstuk een overzicht van de eerder gedane voorstellen tot het aanpassen van de onderhavige wettelijke bepalingen.

1.4 **Rechtsvergelijking**

Rechtsvergelijking vormt een belangrijk onderdeel van de hoofdstukken. Het is van belang om de verschillende wettelijke regimes met elkaar te vergelijken. De wijze waarop de verschillende wettelijke regelingen zijn vormgegeven in andere landen, kan een inspiratie zijn voor nieuwe (aanvullende) bepalingen. Daarnaast kan het leiden tot nieuwe opvattingen.

Bij het rechtsvergelijkend onderzoek maak ik gebruik van buitenlandse jurisprudentie, wetgeving en literatuur. In beginsel raadpleeg ik die uit België, Duitsland, Frankrijk en Zwitserland. De keuze voor Duitsland, Zwitserland en België laat zich verklaren omdat in deze landen (relatief) recentelijk een wetswijziging op het gebied van het verzekeringsrecht is doorgevoerd. In Duitsland dateert de wetswijziging van 1 januari 2008, terwijl België en Zwitserland respectievelijk op 4 april 2014 en 1 januari 2022 een wetswijziging hebben doorgevoerd. Voor een compleet beeld van de landen om ons heen kan verder het Franse recht niet ontbreken. Een tweede reden om voor Frankrijk en Duitsland te kiezen is gelegen in het feit dat het Nederlandse recht tot stand is gekomen in samenspraak met het recht uit deze twee landen.⁸ Zo was ons oude Burgerlijk Wetboek (BW) voor het grootste deel een vertaling van de Franse Code Civil en heeft Meijers in zijn ontwerp voor het nieuwe BW zich laten inspireren door de Duitse rechtsgeleerde von Savigny.⁹

8. Nieuwenhuis 2009, p. 17.

9. Zie: Lokin 1994, p. 132-133; Nieuwenhuis 2009, p. 15-23.

Daarnaast ligt er ook een praktische reden ten grondslag aan mijn keuze voor deze vier landen. De jurisprudentie en literatuur uit deze landen zijn voldoende toegankelijk om te kunnen raadplegen en gebruiken.

Hoofdstuk 2

De waarschuwingsplicht van levensverzekeraars bij het niet-betalen van de vervolgpremie van levensverzekeringen

2.1 Inleiding

Indien de betaling van de vervolgpremie van een levensverzekering uitblijft, heeft een levensverzekeraar het recht de betreffende verzekering premievrij voort te zetten of – na uitkering van de eventueel aanwezige afkoopwaarde – te beëindigen. De verzekeraar dient – alvorens hij tot het premievrij maken dan wel het beëindigen van de verzekering kan overgaan – de in artikel 7:980 lid 1 BW geformuleerde waarschuwingsplicht in acht te nemen. Correcte naleving van deze waarschuwingsplicht is van groot belang, daar het niet voldoen aan de waarschuwingsplicht meebrengt dat de verzekeraar de verzekering niet rechtsgeldig premievrij kan maken of kan beëindigen en het niet-betalen van de premie derhalve zonder gevolg dient te blijven.¹ Anders gezegd: de juiste naleving van de waarschuwingsplicht is een *preconditie* voor het kunnen invoeren van de zojuist genoemde sancties. Een voorbeeld uit de praktijk ter illustratie:

X sluit een overlijdensrisicoverzekering bij een verzekeraar. Partijen komen overeen dat de verzekeraar – bij het overlijden van X – € 150 000 uitkeert. X betaalt hiervoor een maandelijkse premie. Op een zeker moment stopt X met het betalen van de premie. De verzekeraar stuurt daarop verscheidene waarschuwingsbrieven en stelt X daarin telkens een termijn van dertig dagen om alsnog de achterstallige premie te voldoen. De verzekeraar geeft in de brief bovendien aan dat – indien betaling binnen de gestelde termijn uitblijft – de verzekering zal worden beëindigd. Nadat de betaling ook na de laatste waarschuwingsbrief uitbleef, heeft de verzekeraar de verzekering beëindigd. Kort daarna overlijdt X, hij bleek al lange tijd ernstig ziek en derhalve niet in staat kennis te nemen van de waarschuwingsbrieven. Zijn nabestaanden – tevens begunstigden van de verzekering – claimen de overlijdensuitkering bij de verzekeraar. De verzekeraar weigert deze uit te keren en stelt dat hij tot beëindiging van de verzekering mocht overgaan.

In het levensverzekeringsrecht zijn dergelijke discussies regelmatig aan de orde. Artikel 7:980 BW biedt in deze discussies uitkomst, maar brengt tegelijkertijd ook verschillende onduidelijkheden met zich mee. Hier zal in dit hoofdstuk bij stil worden gestaan.

Voor een goed begrip van de problematiek rondom voornoemde bepaling is het van belang eerst in te gaan op de elementen van een levensverzekering, waaruit ook meteen het bijzondere karakter van voornoemde verzekering zal blijken. Vervolgens zullen de verschillende kwesties die spelen bij artikel 7:980 BW aan de

1. Zie in dit verband: GC Kifid 19 september 2018, 2018-589 en 8 oktober 2018, 2018-630.

orde komen. Zo zal worden stilgestaan bij de termijn die de verzekeraar in zijn waarschuwingsbrief dient te stellen en aan wie hij de waarschuwingsbrief moet richten. Ook komt de vraag aan de orde of het wenselijk is dat artikel 7:980 BW alleen (semi)dwingendrechtelijke bescherming biedt ingeval er sprake is van een consumentenverzekering. Vervolgens zal worden gekeken naar de gevolgen van het niet-betalen van de levensverzekeringspremie en zal de vraag worden beantwoord of hierbij ruimte is voor een proportionele benadering. Voorts zal worden ingegaan op de vraag of de regeling van artikel 7:980 BW ook zou moeten gelden ingeval de eerste premie niet wordt betaald. Ook zal de wijze van waarschuwen en de vraag of de ontheffing van de waarschuwingsplicht – zoals vormgegeven in artikel 7:934 BW – eveneens voor de levensverzekeringsovereenkomst zou moeten gelden, worden besproken.

Na de analyse van artikel 7:980 BW zal worden stilgestaan bij de waarschuwingsplicht voor levensverzekeraars in België, Frankrijk, Duitsland en Zwitserland en zal worden bekeken of deze regelingen aanknopingspunten bevatten voor de aanpassing van artikel 7:980 BW. Het artikel zal eindigen met een voorstel tot aanpassing van artikel 7:980 BW, gevolgd door een korte conclusie.

2.2 De elementen van een levensverzekeringsovereenkomst

2.2.1 Algemeen

Een vluchtige blik op titel 7.17 van het Burgerlijk Wetboek leert dat deze titel bestaat uit drie afdelingen, te weten: het algemeen deel, het gedeelte dat betrekking heeft op schadeverzekeringen en het gedeelte dat betrekking heeft op sommenverzekeringen. In deze laatste afdeling zijn ook de bepalingen die betrekking hebben op de levensverzekering – waaronder artikel 7:980 BW – opgenomen. Uit deze onderverdeling kan worden verondersteld dat de wetgever de levensverzekering typeert als een sommenverzekering. Deze veronderstelling wordt bevestigd door artikel 7:975 BW, waarin de wettelijke definitie van een levensverzekering is opgenomen. Artikel 7:975 BW omschrijft een levensverzekering als een ‘in verband met het leven of de dood gesloten sommenverzekering met dien verstande dat ongevalverzekering niet als levensverzekering wordt beschouwd’.

Artikel 7:964 BW geeft een nadere definitie van een sommenverzekering, namelijk:

‘Sommenverzekering is de verzekering waarbij het onverschillig is of en in hoeverre met de uitkering schade wordt vergoed. Zij is slechts toegelaten bij persoonsverzekering en bij verzekeringen welke daartoe bij algemene maatregel van bestuur, zonedig binnen daarbij vast te stellen grenzen, zijn aangewezen.’

Nu een sommenverzekering in artikel 7:964 BW tevens wordt omschreven als een ‘verzekering’ is het voor een goed begrip van de levensverzekering – en zoals later zal blijken het *bijzondere* karakter daarvan – van belang om de definitie van het

begrip ‘verzekering’ in artikel 7:925 BW – het algemeen deel van titel 7.17 – nader te bestuderen.² Artikel 7:925 lid 1 BW omschrijft een verzekering als volgt:

‘Verzekering is een overeenkomst waarbij de ene partij, de verzekeraar, zich tegen het genot van premie jegens haar wederpartij, de verzekeringnemer, verbindt tot het doen van een of meer uitkeringen, en bij het sluiten der overeenkomst voor partijen geen zekerheid bestaat, dat, wanneer of tot welk bedrag enige uitkering moet worden gedaan, of ook hoe lang de overeengekomen premiebetaling zal duren. Zij is hetzij schadeverzekering, hetzij sommenverzekering.’

Uit bovenstaande definitie zijn – buiten het feit dat er sprake moet zijn van een overeenkomst – verschillende elementen van een verzekering af te leiden, namelijk:³

- onzekerheid;
- schade- dan wel sommenverzekering;
- uitkering;
- genot van premie.

Hierna zal ik bij elk van de afzonderlijke elementen stilstaan en aangeven hoe deze elementen zich verhouden tot het (*bijzondere*) karakter van de levensverzekering.

2.2.2 Onzekerheid

Voor iedere verzekering – dus ook voor de levensverzekering – geldt dat er ten tijde van het sluiten van de overeenkomst sprake moet zijn van ‘onzekerheid’.⁴ Zo bestaat er bij een schadeverzekering bijvoorbeeld onzekerheid over de vraag of de verzekeraar op een bepaald moment gehouden zal zijn tot het doen van een uitkering. Bij levensverzekeringen zal daarentegen niet in alle gevallen onzekerheid bestaan over de vraag of zal worden uitgekeerd – bij een levenslange overlijdensrisicoverzekering of een gemengde levensverzekering⁵ zal immers te allen tijde een uitkering volgen – doch heeft de onzekerheid veeleer betrekking op het tijdstip van uitkering dan wel de duur van de premiebetaling.⁶ Het element van onzekerheid moet echter telkens wel verband houden met het leven of de dood van de verzekerde.⁷

2.2.3 Schade- of sommenverzekering

Ook wordt in artikel 7:925 BW het onderscheid tussen een schade- en sommenverzekering gemaakt. Dit onderscheid is zeer relevant, daar het voor de (vermogens)positie van de tot uitkering gerechtigde wezenlijk verschil maakt of er sprake is van

2. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/640.

3. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/20 en Vloemans 2019, p. 7 e.v.

4. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/645-646. Zie ook: Vloemans 2019, p. 10 e.v.

5. Een gemengde levensverzekering voorziet zowel in een uitkering bij in leven zijn van de verzekerde op de einddatum van de verzekering als bij eerder overlijden van de verzekerde.

6. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/645.

7. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/21, 22 en 645.

een schade- dan wel sommenverzekering. De schadeverzekering strekt immers louter tot vergoeding van de vermogensschade die de verzekerde lijdt, terwijl het in geval van sommenverzekeringen – waartoe ook de levensverzekering behoort – irrelevant is of en in hoeverre met de uitkering schade wordt vergoed. De verzekerder zal – ingeval het verzekerde risico zich voordoet – uitkeren, ongeacht of er sprake is van enig vermogensverlies.⁸ Dit kan er dan ook toe leiden dat de tot uitkering gerechtigde – als gevolg van het intreden van het verzekerde risico en de daaruit voortvloeiende uitkering – in een betere vermogenspositie komt dan hij verkeerde voordat het verzekerde risico zich voordeed.⁹

2.2.4 Uitkering

Hiermee kom ik op het volgende element van een verzekeringsovereenkomst. De verzekeringsovereenkomst moet er namelijk op gericht zijn dat de verzekeraar – bij verwezenlijking van het verzekerde risico – overgaat tot een uitkering.¹⁰ Gelet op het bepaalde in artikel 7:926 lid 1 BW kan deze uitkering zowel bestaan uit een of meer bedragen dan wel een uitkering in natura. Daar artikel 7:926 lid 1 BW is opgenomen in het algemene deel van titel 7.17, geldt het voornoemde eveneens voor sommenverzekeringen en daarmee voor levensverzekeringen. Wansink, Van Tiggele-van der Velde en Salomons vragen zich in dit verband echter terecht af of er – afgezien van de natura-uitvaartverzekering (welke niet als sommenverzekering kan worden aangemerkt¹¹) – een type levensverzekering bestaat waarbij de uitkering in natura geschiedt.¹²

2.2.5 Genot van premie

Het laatste element van een verzekering is dat de verzekeraar de verbintenis is aangegaan tegen het genot van premie.¹³ Hier komt het *bijzondere* karakter van de levensverzekering duidelijk naar voren. Anders dan bij schadeverzekeringen, geeft de wetgever ten aanzien van levensverzekeringen immers aan dat er meestal geen verplichting tot premiebetaling bestaat.¹⁴ Dit zou anders zijn ingeval partijen bijvoorbeeld uitdrukkelijk zijn overeengekomen dat verzekeringnemer verplicht is de premie te voldoen en hier ook een invorderingsrecht voor de verzekeraar tegenover staat.¹⁵ Het ontbreken van een verplichting tot premiebetaling is een van de

8. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/649.

9. Het indemniteitsbeginsel geldt niet voor sommenverzekeringen. Zie in dit verband ook: Vloemans 2019, p. 19 en Van Huizen 2019, p. 231 e.v.

10. Vloemans 2019, p. 9-10.

11. Een natura-uitvaartverzekering kan niet als sommenverzekering worden aangemerkt, daar geen sprake is van uitkering van een geldbedrag. Van een schadeverzekering is echter evenmin sprake, daar de verzekering altijd tot uitkering komt. Coenraad en Vlasveld stellen terecht dat – gelet op het gegeven dat de natura-uitvaartverzekering niet expliciet wordt uitgesloten in artikel 7:975 BW en artikel 7:976 BW bovendien een verwijzing naar voornoemde verzekering bevat – de natura-uitvaartverzekering als een bijzondere vorm van levensverzekering moet worden aangemerkt. Zie uitgebreid: Coenraad & Vlasveld 2019, p. 1157 e.v.

12. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/648.

13. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/647.

14. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 277. Zie voor de premiebetaling bij schadeverzekeringen: Leerink 2019a, p. 364.

15. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/647.

redenen waarom de wetgever ten aanzien van de waarschuwingsplicht bij het niet-betalen van de vervolgpremie van levensverzekeringen niet wenste aan te sluiten bij artikel 7:934 BW, doch ervoor heeft gekozen om een *lex specialis* op te nemen in artikel 7:980 BW.¹⁶ In artikel 7:934 BW wordt namelijk gesproken over de niet-nakoming van een verplichting tot premiebetaling en van een dergelijke verplichting is – naar het oordeel van de wetgever – in het algemeen bij levensverzekeringen geen sprake. In artikel 7:980 BW wordt om deze reden dan ook louter gesproken over het niet-betalen van de premie.

Bovengenoemd standpunt van de wetgever is in de literatuur wisselend ontvangen. Zo zijn er auteurs die zich – onder verwijzing naar een arrest van de Hoge Raad¹⁷ – op het standpunt stellen dat een levensverzekering moet worden gezien als een wederkerige overeenkomst en er derhalve – tegenover de (voorwaardelijke) uitkeringsverplichting van de verzekeraar¹⁸ – een verbintenis voor de verzekeringnemer bestaat tot het betalen van de premie.¹⁹ In het hierboven genoemde arrest uit 1913 overwoog de Hoge Raad als volgt:

‘O. dat het Hof in de vierde rechtsoverweging van het aangevallen arrest feitelijk heeft beslist, dat bij overeenkomst van levensverzekering, waarop de eischeresse F. hare vordering grondt, de verzekeringnemer zich verbond tot betaling van overeengekomen premiën, waartegenover de Nationale Levensverzekering Bank de verplichting op zich nam de vastgestelde verzekeringsssom uit te betalen aan een door F. aangewezen en aan te wijzen begunstigde, met de bevoegdheid voor F. om eigenmachtig een anderen begunstigde te stellen in de plaats van de aangewezen, zolang deze niet schriftelijk aan de verzekeraarster zou hebben medegedeeld de begunstiging aan te nemen, na welke mededeeling eene verandering in de aanwijzing de toestemming van den aangewezen zou behoeven;

O. dat het Hof in de vijfde rechtsoverweging te recht daaruit afleidt, dat die gesloten overeenkomst was eene wederkerige;

dat immers uit kracht dezer overeenkomst F. tegenover de verzekeraarster was verbonden tot betaling van premiën, terwijl de verzekeraarster tegenover F. verplicht was de verzekeringsssom, bijaldien en voorzover zij bij F.'s overlijden nog zou zijn verschuldigd, uit te betalen aan hem dien F. zou aanwijzen welke beschikkingsbevoegdheid over de verzekeringsssom aan F. gedurende zijn leven toekwam, totdat door de mededeeling der aanneming van de zijde van den aangewe-

16. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 277.

17. HR 5 december 1913, NJ 1914, p. 257.

18. Andere auteurs stellen dat de voorwaardelijke uitkeringsverplichting van de verzekeraar een gevolg is van het feit dat de verzekeraar bij het sluiten van de verzekering een verplichting op zich neemt, namelijk het dekken van risico. Dit is volgens deze auteurs ook de verklaring voor het gegeven dat de premie verschuldigd blijft, ook al doet het verzekerde evenement zich tijdens de looptijd van de verzekering niet voor. Zie uitgebreid: Van der Feltz 1993, p. 1-20; Asser/Sieburgh 6-III 2018/87; Mijnsen 2012, p. 3-5; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/21; Leerink 2011, p. 53-59.

19. Molengraaff & Star Busmann 1955, p. 720 en Asser/Sieburgh 6-III 2018/81. Zie ook: Leerink 2019a, p. 382 en Leerink 2011, p. 40-42. Andere auteurs stellen dat een levensverzekering moet worden gezien als een eenzijdige overeenkomst, waarbij geen verplichting tot premiebetaling bestaat. Zie in dat kader: Van den Brandhof 1988, p. 1273 e.v. en Van Veen 1989, p. 1183-1185, gevolgd door een naschrift van Van den Brandhof 1989, p. 1185-1186. Zie in dit verband ook: Dorhout Mees 1987, nr. 419-420 en Stigter & Ploeg 1983, p. 75. Zie ook: Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/647 en 742.

*zene, de beschikking zou zijn onherroepelijk geworden, althans de geldigheid eener herroeping van de toestemming van den aangewezenen zou zijn afhankelijk gesteld.*²⁰

Naar mijn oordeel kwalificeert een levensverzekering zich als een eenzijdige overeenkomst, waarbij geen sprake is van een verbintenis tot het betalen van de premie, doch het betalen van de premie slechts een van de voorwaarden is waarvan de verbintenis tot uitkering van de verzekeraar afhankelijk is.²¹ Wansink, Van Tiggele-van der Velde en Salomons merken daarbij terecht op dat de Hoge Raad in het hierboven aangehaalde arrest slechts uitgaat van de feitelijke vaststelling van het hof – dat verzekeringnemer zich verbonden had tot premiebetaling – en derhalve geenszins een algemene rechtsregel formuleert.²² Een andere aanwijzing voor de eenzijdigheid van de levensverzekeringsovereenkomst is gelegen in de redactie van de verzekeringsvoorwaarden. In de meeste levensverzekeringsovereenkomsten wordt bij de opsomming van de gevolgen van het niet-betalen van de premie immers enkel gesproken over het premievrij maken dan wel het beëindigen van de verzekering en wordt het kenmerkende gevolg van wederkerigheid – namelijk de mogelijkheid om de premie in rechte in te vorderen – slechts in uitzonderlijke gevallen genoemd.²³ Slechts in deze uitzonderlijke gevallen kan van een wederkerige overeenkomst worden gesproken.²⁴

De andere belangrijke reden dat de wetgever voor levensverzekeringen niet wenste aan te sluiten bij artikel 7:934 BW is gelegen in het feit dat bij levensverzekeringen – naast de premiebetalende verzekeringnemer – vaak ook derden in het spel zijn die bij het ongewijzigd voortzetten van de verzekering minstens zoveel belang hebben als de verzekeringnemer zelf. Deze derden – te weten de begunstigde voor zover deze de begunstiging heeft aanvaard, de pandhouder en de beslaglegger – dienen dan ook eveneens voor de gevolgen van het niet-betalen van de vervolgpremie te worden gewaarschuwd en in de gelegenheid gesteld te worden om alsnog de achterstallige premie te voldoen.²⁵

2.2.6 Bijzondere karakter van de levensverzekering

Zoals gezegd zorgt zowel het ontbreken van een verplichting tot het betalen van premie als de aanwezigheid van derden die grote belangen hebben bij het voortbestaan van de levensverzekering dat de levensverzekering zich (qua karakter) duidelijk onderscheidt van andere verzekeringen. Dit *bijzondere* karakter heeft de wetgever ertoe doen besluiten om voor de levensverzekering – ten aanzien van de waarschu-

-
20. HR 5 december 1913, NJ 1914, p. 257. Zie in dit verband ook: Clausing 2009, art. 7:975 BW, aant. 5.
 21. Van den Brandhof 1988, p. 1273 e.v., Van Veen 1989, p. 1183-1185 en Van den Brandhof 1989, p. 1185-1186. Zie in dit verband ook: Dorhout Mees 1987, nr. 419-420 en Stigter & Ploeg 1983, p. 75. Zie ook: Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/742.
 22. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/647.
 23. Clausing 2009, art. 7:975 BW, aant. 5 en Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/647.
 24. Rijkels 2019, p. 1152.
 25. Hendrikse, Martius & Rinke 2007, p. 277.

wingsplicht voor verzekeraars – niet aan te sluiten bij de algemene regeling van artikel 7:934 BW, maar een aparte regeling op te nemen in artikel 7:980 BW.²⁶

2.3 De waarschuwingsplicht van artikel 7:980 BW

2.3.1 Algemeen

Zoals hierboven reeds aangegeven heeft de wetgever voor de levensverzekering een aparte regeling opgenomen in artikel 7:980 BW. Dit lijkt me, gezien het *bijzondere* karakter van de levensverzekering, ook zeer verdedigbaar. De wijze waarop het artikel is geformuleerd, is echter voor verbetering vatbaar. In het vervolg van dit hoofdstuk zal ik stilstaan bij de verschillende elementen van artikel 7:980 BW en uiteenzetten op welke punten artikel 7:980 BW naar mijn mening aanpassing behoeft, waarna ik zal afsluiten met een voorstel tot aanpassing van artikel 7:980 BW. Ter inspiratie zal ik hierbij kijken naar de regeling van artikel 7:934 BW en de wetgeving in de ons omringende landen.

Artikel 7:980 BW formuleert de waarschuwingsplicht als volgt:

1. *Het niet-betalen van vervolgpremie heeft eerst gevolg, indien de verzekeraar na de vervalddag de verzekeringnemer, de begunstigde, indien deze zijn aanwijzing heeft aanvaard, de pandhouder en de beslaglegger door een mededeling op dat gevolg heeft gewezen en betaling binnen een daarbij op ten minste één maand gestelde termijn is uitgebleven.*
2. *Indien betaling is uitgebleven, wordt de verzekering die premievrije waarde heeft, premievrij voortgezet of, indien de overeenkomst daarin voorziet, voortgezet door middel van verrekening van de premie en de bedongen rente en kosten met de afkoopwaarde. Bestaat geen recht op voortzetting als in de vorige zin bedoeld, dan eindigt de verzekering, en heeft de verzekeringnemer bij een verzekering die afkoopwaarde heeft, recht op die waarde.*
3. *In afwijking van lid 1 kan worden bedongen dat van de vervalddag af rente en kosten verschuldigd zijn.*

2.3.2 De termijn van één maand

Op basis van artikel 7:980 lid 1 BW dient een verzekeraar – alvorens hij zich rechtsgeldig op de gevolgen van het niet-betalen van de premie kan beroepen – de verzekeringnemer en de derde-belanghebbenden na de premievervalddag ten minste een termijn van een maand te gunnen om de achterstallige premie alsnog te voldoen. Een tamelijk ongedefinieerde termijn, waaruit dan ook meteen de vraag voortvloeit uit hoeveel dagen een maand bestaat, zijn dit dertig of eenendertig dagen? Deze vraag is recentelijk aan de Geschillencommissie van Kifid voorgelegd.²⁷

In de betreffende zaak heeft de verzekeraar de verzekeringnemer een drietal herinneringsbrieven gestuurd in verband met het niet-betalen van de vervolgpremie. In de laatste herinneringsbrief – van 1 juli 2015 – geeft de verzekeraar de verze-

26. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 277.

27. GC Kifid 19 september 2018, 2018-589.

keringnemer een termijn van dertig dagen om alsnog het openstaande premiebedrag te voldoen. Nadat betaling binnen voornoemde termijn uitbleef, heeft de verzekeraar de verzekering op 3 september 2015 premievrij gemaakt. Na het overlijden van verzekeringnemer – tevens verzekerde – heeft de verzekeraar een bedrag ter grootte van de premievrije waarde aan de nabestaanden uitgekeerd. De nabestaanden in deze zaak meenden echter aanspraak te kunnen maken op het initieel verzekerde kapitaal. De vraag die in deze zaak centraal stond, was dan ook of de verzekeraar – door het opnemen van een termijn van dertig dagen in zijn herinneringsbrieven – had voldaan aan zijn waarschuwingsplicht ex artikel 7:980 BW en zich derhalve rechtsgeldig op de gevolgen van het niet-betalen van de premie kon beroepen. De verzekeraar stelde zich daarbij op het standpunt dat de in artikel 7:980 BW genoemde termijn van een maand moest worden uitgelegd als een termijn van dertig dagen. De Geschillencommissie was echter een andere mening toegedaan en oordeelde dat – gelet op de in de wetsgeschiedenis geformuleerde beschermingsgedachte en aansluitend op het gemiddelde van de maanden van het jaar – de in artikel 7:980 BW genoemde termijn van ‘een maand’ moet worden gesteld op ten minste 30,4 dagen. Door het opnemen van een termijn van dertig dagen in zijn herinneringsbrieven had de verzekeraar – naar het oordeel van de Geschillencommissie – dan ook niet aan zijn waarschuwingsplicht ex artikel 7:980 BW voldaan. De verzekeraar had de verzekering dan ook niet premievrij mogen maken, waardoor er derhalve van uit moet worden gegaan dat de verzekering premiebetalend is blijven doorlopen tot het overlijden van de verzekeringnemer. De nabestaanden van de verzekeringnemer hadden in dezen dan ook recht op aanvulling van het reeds uitgekeerde bedrag tot een bedrag ter grootte van het initieel verzekerde kapitaal.²⁸ De verzekeraar is tegen deze uitspraak in beroep gegaan, maar ook de Commissie van Beroep oordeelde dat de in artikel 7:980 BW opgenomen termijn van ‘ten minste één maand’ niet gelijkgesteld kan worden met een termijn van dertig dagen.²⁹ De Commissie van Beroep ontleent hiervoor een belangrijk argument aan de wetgeschiedenis van titel 7.17 BW – met name het voorontwerp uit 1972 – waarin zowel bepalingen met daarin een termijn van dertig dagen als bepalingen met een termijn van een maand zijn opgenomen. Uit dit verschil in bewoordingen en de omstandigheid dat de toelichting op het voorontwerp geen aanwijzing bevat dat ondanks dit verschil hetzelfde bedoeld is, leidt de Commissie van Beroep af dat met dertig dagen niet hetzelfde is bedoeld als met een maand.³⁰ De Commissie van Beroep overweegt daarbij bovendien dat indien een verzekeraar op voet van artikel 7:980 lid 1 BW een termijn stelt – bijvoorbeeld op 15 april of op 1 juli – die termijn derhalve ten minste dient te lopen tot 15 mei of 1 augustus. Deze benadering heeft volgens de Commissie van Beroep als voordeel dat de verzekeringnemer eenvoudig, zonder rekenwerk, kan vaststellen op welke dag de premie moet zijn voldaan.³¹ De Commissie van Beroep sluit hiermee aan bij het arrest van de Hoge Raad van 1 september 2017 dat hieronder zal worden besproken.³²

28. GC Kifid 19 september 2018, 2018-589, r.o. 4.6-4.10.

29. CvB Kifid 6 mei 2019, 2019-016, r.o. 5.2-5.6.

30. CvB Kifid 6 mei 2019, 2019-016, r.o. 5.4.

31. CvB Kifid 6 mei 2019, 2019-016, r.o. 5.6.

32. HR 1 september 2017, ECLI:NL:HR:2017:2225, NJ 2017/337.

De bovenstaande discussie had voorkomen kunnen worden, indien de wetgever had gekozen voor een betalingstermijn in dagen, zoals ook in artikel 7:934 BW het geval is. In voornoemd artikel is namelijk gekozen voor een termijn van veertien dagen.³³ Met een duidelijk afgebakende betalingstermijn in dagen wordt bovendien het belang van de derde-belanghebbenden gediend, daar hierdoor ook bij hen geen misverstand kan bestaan over de termijn waarbinnen de achterstallige premie voldaan dient te worden om te voorkomen dat het door verzekeraar genoemde gevolg intreedt.

De noodzaak voor een betalingstermijn in dagen wordt onderstreept door het eerdergenoemde arrest van de Hoge Raad van 1 september 2017.³⁴ In deze zaak kwam de vraag aan de orde of eiser tijdig hoger beroep had ingesteld. Op grond van artikel 358 lid 2 Rv moet hoger beroep worden ingesteld binnen drie maanden, te rekenen vanaf de dag van de uitspraak. Eiser stelt zich daarbij op het standpunt dat de dag van de uitspraak – in casu 29 februari 2016 – niet meetelt voor de termijn waarbinnen hoger beroep moet worden ingesteld. Als gevolg waarvan de beroepstermijn aanvangt op 1 maart 2016. Drie maanden later is dan 1 juni 2016. Aangezien hoger beroep binnen drie maanden moet worden ingesteld, eindigt de appeltermijn op 31 mei 2016. Daarmee was het hoger beroep – ingesteld op 31 mei 2016 – volgens eiser wel binnen de gestelde termijn aangetekend. De Hoge Raad overwoog evenwel anders:

‘3.4.2. De opvatting van het middel komt erop neer dat indien de uitspraak is gedaan op de laatste dag van de maand, de hiervoor in 3.4.1 genoemde regels meebrengen dat de termijn voor het aanwenden van het rechtsmiddel eerst vanaf de eerste dag van de daaropvolgende maand begint te lopen en daarom pas verstrijkt op de laatste dag van de maand drie maanden later. Indien de uitspraak is gedaan (in een gewoon jaar) op 28 februari (of in een schrikkeljaar op 29 februari), 30 april of 30 september, zou de termijn daarom pas verstrijken op 31 mei, 31 juli, respectievelijk 31 december.

3.4.3. Deze opvatting kan niet worden aanvaard. Met de hiervoor in 3.4.1 vermelde regel dat het daar bedoelde rechtsmiddel moet worden aangewend binnen drie maanden na de dag waarop de uitspraak is gedaan, is slechts beoogd tot uitdrukking te brengen dat de dag van de uitspraak zelf niet meetelt, met als gevolg dat de driemaandetermijn pas afloopt aan het einde van de daarmee overeenstemmende dag drie maanden later (en niet al is verstreken aan het begin van die dag).

33. In het Ontwerp-Meijers van 1972 was nog een termijn van dertig dagen opgenomen. Deze termijn is uiteindelijk verkort naar veertien dagen. Reden hiervoor was dat verzekeringnemer voor de vervaldag al een betalingstermijn is gegund en de ‘tweede’ aanmaning daardoor korter kan zijn. Vgl. Wansink e.a. 2005, p. 62 en Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 64-66. Zie ook Leerink 2019a, p. 365. Voornoemde redenering gaat niet op voor artikel 7:980 BW, waarin de wetgever heeft willen voorzien in een bescherming voor derde-belanghebbenden. Deze belanghebbenden zijn immers pas na ontvangst van de waarschuwingsbrief van de premieachterstand op de hoogte en krijgen op dat moment slechts eenmalig de gelegenheid om de achterstallige premie te voldoen. Een dergelijke verkorting van de termijn zou de mogelijkheden voor deze belanghebbenden om de achterstallige premie binnen de gestelde termijn te voldoen aanzienlijk beperken en daardoor dan ook op gespannen voet staan met eerdergenoemde beschermingsgedachte.

34. HR 1 september 2017, ECLI:NL:HR:2017:2225, NJ 2017/337; JBPR 2017/64.

De laatste dag van de hier bedoelde termijn is dan ook niet later gelegen dan drie maanden na de dag van de uitspraak zelf. Indien de uitspraak is gedaan (in een gewoon jaar) op 28 februari (of in een schrikkeljaar op 29 februari), 30 april of 30 september, verstrijkt de termijn dus aan het einde van 28 of 29 mei, 30 juli, respectievelijk 30 december, een en ander afgezien van de werking van de Algemene termijnenwet. Aldus staan voor het aanwenden van het rechtsmiddel steeds drie volle kalendermaanden ter beschikking.

3.4.4 De hiervoor in 3.4.3 vermelde regel stemt overeen met hetgeen in de praktijk algemeen tot richtsnoer wordt genomen en is voor de praktijk ook beter hanteerbaar dan die welke het middel verdedigt. Bij vorenstaande regel eindigt de termijn immers in beginsel steeds drie maanden later op (het einde van) de dag met hetzelfde nummer als de dag van de uitspraak. De enige uitzondering hierop is het geval dat de maand waarin de termijn afloopt, niet een dag met hetzelfde nummer kent omdat zij korter is, in welk geval de termijn eindigt op (het einde van) de laatste dag van die maand (vgl. HR 12 maart 2004, ECLI:NL:HR:2004:A01315, NJ 2004/424).'

Hoewel ik de benadering van de Hoge Raad in geval van maanden van gelijke lengte kan volgen en ook zeker gevoelig ben voor het argument van de praktische hanteerbaarheid, geldt dit zeker niet voor de benadering die de Hoge Raad kiest voor de 'kortere maanden'. Naar mijn mening dient aan eenieder een *gelijke* termijn gesteld te worden en dient de betrokkene niet overgeleverd te zijn aan de *willekeur* van de lengte van de maand waarin de betreffende termijn afloopt. Indien deze benadering op artikel 7:980 BW zou worden toegepast, zou dit bijvoorbeeld tot gevolg kunnen hebben dat wanneer een levensverzekeraar op 31 januari 2019 een herinneringsbrief stuurt waarin aan de verzekeringnemer en derde-belanghebbende een termijn van een maand gesteld wordt om alsnog de achterstallige premie te voldoen, de betreffende verzekeringnemer en derde-belanghebbende uiterlijk op 28 februari 2019 de achterstallige premie dienen te voldoen en daarmee slechts 28 dagen hebben om te voorkomen dat de verzekeraar zich rechtsgeldig op het door hem aangekondigde gevolg kan beroepen. Een dergelijke afwijking van de in artikel 7:980 BW gestelde maandtermijn is – gelet op eerdergenoemde beschermingsgedachte van derde-belanghebbenden die de wetgever bij het ontwerp van eerdergenoemd artikel voor ogen had – dan ook niet aanvaardbaar.

Advocaat-generaal Wesseling-van Gent verwoordt het naar mijn mening dan ook treffend: 'De rechtszekerheid eist dat omtrent aanvang en einde van een rechtsmiddelentermijn, die immers strikt wordt gehanteerd, de grootst mogelijke duidelijkheid bestaat.'³⁵

Deze duidelijkheid kan worden gecreëerd door een betalingstermijn in dagen te hanteren. Wat betreft de lengte van de termijn lijkt de keuze voor een termijn van eenendertig dagen voor artikel 7:980 BW het meest voor de hand liggend, daar deze termijn overeenkomt met de langste kalendermaand(en) van het jaar en de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden hiermee dan ook – ongeacht de

35. Concl. A-G E.M. Wesseling-van Gent, ECLI:NL:PHR:2017:419, voor HR 1 september 2017, ECLI:NL:HR:2017:2225, r.o. 2.11.

lengte van de kalendermaand waarin de herinneringsbrief wordt gestuurd – maximale bescherming genieten.

2.3.3 Wie moeten er gewaarschuwd worden?

Zoals reeds aangegeven was een van de redenen waarom de wetgever heeft besloten voor levensverzekeringen niet aan te sluiten bij artikel 7:934 BW – doch in artikel 7:980 BW een op levensverzekeringen toegespitste regeling op te nemen – gelegen in het gegeven dat bij levensverzekeringen rekening moet worden gehouden met de positie van derde-belanghebbenden. Deze belanghebbenden – te weten: de begunstigde voor zover deze zijn aanwijzing heeft aanvaard, de pandhouder en de beslaglegger – hebben bij het intact blijven van de verzekering veelal minstens zoveel belang als de verzekeringnemer zelf en dienen, aldus de wetgever, *eveneens* voor de gevolgen van het niet-betalen van de vervolgpremie te worden gewaarschuwd en in de gelegenheid gesteld te worden om alsnog de achterstallige premie te voldoen om daarmee te voorkomen dat het door de verzekeraar aangekondigde gevolg intreedt.³⁶

De mogelijkheid om als derde-belanghebbende de door verzekeringnemer verschuldigde premie te voldoen, vloeit voort uit artikel 6:30 lid 1 BW.³⁷ Krachtens dit artikel is het ook voor anderen dan de in artikel 7:980 lid 1 BW genoemde derde-belanghebbenden mogelijk om de achterstallige premie te voldoen.³⁸ Dat artikel 6:30 lid 1 BW uitgaat van het bestaan van een verbintenis en ik reeds eerder heb aangegeven dat bij een levensverzekering mijns inziens geen verbintenis tot het betalen van de premie bestaat, doet niet af aan de toepasbaarheid van voornoemd artikel. Ook ingeval er geen sprake is van een verbintenis, kunnen immers derden betrokken zijn die belang hebben bij het ongewijzigd voortduren van de overeenkomst.³⁹ Deze belanghebbende derden dienen dan ook evenzeer de mogelijkheid te hebben om de achterstallige premie te voldoen. Zeker bij een levensverzekeringsovereenkomst, waar de gevolgen van het niet-betalen van de premie – zoals in paragraaf 3.4. zal blijken – verstrekkend zijn. Zoals hierboven reeds opgemerkt, heeft de wetgever ten behoeve van enkele van deze belanghebbenden voorzien in een waarschuwingsplicht voor de verzekeraar. Deze belanghebbenden krijgen op grond hiervan reeds gelegenheid om de achterstallige premie te voldoen. Voor andere belanghebbenden biedt analoge toepassing van artikel 6:30 lid 1 BW uitkomst.

2.3.4 Alleen bescherming in geval van een consumentenverzekering?

Naast artikel 7:980 BW is er nog een ander artikel dat bespreking behoeft, nu dit artikel invloed heeft op de bescherming die de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden genieten op grond van artikel 7:980 BW. Op basis van het bepaalde in

36. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 277. De waarschuwingsbrief aan de verzekeringnemer dient in deze gevallen niet te worden vergeten. Vgl. ECLI:NL:GHARL:2019:2663, r.o. 4.10.

37. Artikel 6:30 lid 1 BW bepaalt het volgende: 'Een verbintenis kan door een ander dan de schuldenaar worden nagekomen, tenzij haar inhoud of strekking zich daartegen verzet.'

38. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/746 en Leerink 2011, p. 143.

39. Zie in dit verband: Asser/Sieburgh 6-I 2016/199. Zie in dit verband ook: HR 28 juni 1996, NJ 1997/397. In dit arrest werd een andere bepaling uit het verbintennisrecht – namelijk artikel 6:52 BW – analogisch toegepast op een situatie waarin geen sprake was van een verbintenis.

artikel 7:986 lid 3 BW kan van artikel 7:980 BW namelijk niet ten nadele van de verzekeringnemer of derde-belanghebbende worden afgeweken ingeval de verzekeringnemer een natuurlijk persoon is en de verzekering sluit anders dan in verband met de uitoefening van een beroep of bedrijf.⁴⁰ Dit brengt mee dat in situaties dat de verzekeringnemer niet als ‘consument’ kan worden aangemerkt, artikel 7:980 BW niet langer van semidwingend recht is en de verzekeraar hiervan dan ook ten nadele van de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden kan afwijken. Vraag is echter of dit wel in lijn is met de eerdergenoemde beschermingsgedachte achter artikel 7:980 BW, daar derde-belanghebbenden in deze situaties niet langer de bescherming genieten die de wetgever zo wenselijk achtte. Leerink merkt daarbij terecht op dat het vreemd is dat de wetgever ervoor heeft gekozen om alleen bescherming te bieden indien de verzekeringnemer consument is.⁴¹ Het is immers zeker denkbaar dat de verzekeringnemer geen consument is, maar de derde-belanghebbende wel. Deze belanghebbende heeft geen invloed op de overeenkomst kunnen uitoefenen en het zou dan ook niet stroken met de beschermingsgedachte achter artikel 7:980 BW indien deze derde geconfronteerd wordt met een verzekeraar die geen dan wel een aanzienlijk versoepelde waarschuwingsplicht heeft.

Voorts kan men zich afvragen of de toevoeging ‘en handelt anders dan in verband met de uitoefening van een beroep of bedrijf’ in artikel 7:986 lid 3 BW niet overbodig is. In het arrest van 28 september 2018 heeft de Hoge Raad immers overwogen dat het voor de vraag of een verzekering door een verzekeringnemer wordt aangegaan als *consument*, van belang is met welk doel de overeenkomst is aangegaan.⁴² Dit moet volgens de Hoge Raad met name worden afgeleid uit de aard van het goed of de dienst waarop de betrokken overeenkomst betrekking heeft.⁴³

In de betreffende casus ging het om een zelfstandig ondernemer die een arbeidsongeschiktheidsverzekering had afgesloten om, ingeval hij (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt zou raken, met een uitkering uit hoofde van de verzekering in vervangend inkomen te voorzien. Naar het oordeel van de Hoge Raad maakt deze verzekering dan ook geen deel uit van de uitoefening van het beroep of bedrijf van de ondernemer en wordt deze verzekering ook niet ten behoeve van de beroeps- of bedrijfsactiviteit afgesloten. Het doel daarvan is immers juist dat de ondernemer als privépersoon op alternatieve wijze in zijn levensonderhoud kan voorzien als de mogelijkheid tot verwerving van inkomen uit het beroep of bedrijf wegvalt of wordt beperkt. In een dergelijk geval is de betrokkene de overeenkomst dan ook als consument aangegaan, aldus de Hoge Raad.⁴⁴

Een levensverzekering houdt steeds verband met het leven of de dood van een natuurlijk persoon.⁴⁵ Gelet op het doel van de levensverzekering – het bij leven of

40. Voor artikel 7:934 BW is een soortgelijke bepaling opgenomen in artikel 7:943 lid 3 BW.

41. Leerink 2011, p. 144.

42. HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1800. Zie ook concl. A-G T. Hartlief, ECLI:NL:PHR:2018:788, voor HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1800 en Wervelman 2019, p. 10 e.v.

43. HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1800, r.o. 3.4.2.

44. HR 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1800, r.o. 3.4.3.

45. HR 30 juni 1999, ECLI:NL:HR:1999:AA2815, *Pf* 1999/85, m.nt. P.M.C. de Lange. Zie ook: Kalkman 2013, p. 4.

dood van deze natuurlijk persoon te voorzien in een aanvullend of vervangend inkomen van deze natuurlijk persoon of diens nabestaanden — maakt deze verzekering nimmer onderdeel uit van de uitoefening van een beroep of bedrijf en wordt deze ook niet ten behoeve van een beroeps- of bedrijfsactiviteit afgesloten. Anders gezegd: een natuurlijk persoon zal een levensverzekering dan ook in alle gevallen als *consument* aangaan. De toevoeging ‘en handelt anders dan in verband met de uitoefening van een beroep of bedrijf’ in artikel 7:986 lid 3 BW kan om deze reden dan ook achterwege blijven.

Ik zou, gelet hierop, artikel 7:986 lid 3 BW dan ook als volgt willen herformuleren:

3. *Van de artikelen 978 lid 2, 980 en 983 kan niet ten nadele van de verzekeringnemer, de begunstigde, de pandhouder of de beslaglegger worden afgeweken, indien de verzekeringnemer en/of eerdergenoemde belanghebbende een natuurlijk persoon is.*

Met bovengenoemde aanpassing van artikel 7:986 lid 3 BW wordt voorzien in de bescherming van de consument derde-belanghebbende⁴⁶ en daarmee wordt dan ook recht gedaan aan de bedoeling die de wetgever had met artikel 7:980 BW.⁴⁷

2.3.5 De gevolgen van het niet-betalen van de levensverzekeringspremie

Op grond van artikel 7:980 lid 1 BW heeft het niet-betalen van de vervolgpremie eerst gevolg, indien de verzekeraar de betrokken belanghebbenden op *dat gevolg* heeft gewezen. Lid 2 en 3 vermelden daarop aansluitend het volgende:

2. *Indien betaling is uitgebleven, wordt de verzekering die premievrije waarde heeft, premievrij voortgezet of, indien de overeenkomst daarin voorziet, voortgezet door middel van verrekening van de premie en de bedongen rente en de kosten met de afkoopwaarde. Bestaat geen recht op voortzetting als in de vorige zin bedoeld, dan eindigt de verzekering, en heeft de verzekeringnemer bij een verzekering die afkoopwaarde heeft, recht op die waarde.*
3. *In afwijking van lid 1 kan worden bedongen dat van de vervalddag af rente en kosten verschuldigd zijn.*

Indien de betaling van de vervolgpremie is uitgebleven heeft de verzekeraar — onder de voorwaarde dat hij zijn waarschuwingsplicht correct heeft nageleefd — op grond van artikel 7:980 lid 2 BW het recht om de verzekering premievrij voort te zetten. Bestaat er geen recht op premievrije voortzetting — bijvoorbeeld omdat er geen sprake is van enige premievrije waarde of deze waarde minimaal is⁴⁸ — dan heeft de verzekeraar het recht om de verzekering — na uitkering van de

46. In de praktijk zal het veelal de derde-begunstigde zijn die door voornoemde aanpassing van artikel 7:986 lid 3 BW wordt beschermd, daar een pandhouder of beslaglegger meestal niet als consument kan worden aangemerkt.

47. Ik heb ervoor gekozen om artikel 7:986 lid 3 BW integraal aan te passen en derhalve ook voor artikel 7:978 lid 2 en 7:983 BW een uitgebreidere bescherming van de belanghebbende consument op te nemen, daar deze uitgebreidere bescherming ook voor deze artikelen mijns inziens geen bezwaren oproept.

48. Zie in dit verband ook artikel 7:978 lid 2 BW en Clausing 2009, art. 7:980 BW, aant. 4.

eventueel aanwezige afkoopwaarde – te beëindigen.⁴⁹ Op grond van lid 3 van artikel 7:980 BW kan de verzekeraar in de verzekeringsvoorwaarden opnemen dat de verzekeringnemer rente verschuldigd is over de te laat betaalde premie. Ook de kosten die de verzekeraar heeft moeten maken, kunnen op grond van artikel 7:980 lid 3 BW op de verzekeringnemer worden verhaald. Deze kosten moeten – om voor vergoeding in aanmerking te komen – wel uitdrukkelijk verbonden zijn aan de naleving van artikel 7:980 lid 1 BW.⁵⁰

De keuze van de wetgever om ‘pas’ in lid 2 uit te wijden over de mogelijke gevolgen van het niet-betalen van de vervolgpremie en derhalve in lid 1 te volstaan met de bewoordingen dat de verzekeraar verplicht is op ‘het gevolg’ van het niet-betalen van de vervolgpremie te wijzen, is ongelukkig en draagt bovendien niet bij aan de leesbaarheid van het artikel. Naar mijn mening had de wetgever – bij de redactie van artikel 7:980 BW – veel beter aan kunnen sluiten bij de formulering van artikel 7:934 BW. In dit artikel blijken de gevolgen van het niet-nakomen van de verplichting tot premiebetaling – te weten: beëindiging of schorsing van de verzekeringsovereenkomst of de dekking – immers reeds uit de tweede zin en het is dan ook meteen duidelijk welke gevolgen er uit het niet-nakomen van de verplichting tot premiebetaling voortvloeien en op welke gevolgen in de herinneringsbrief moet worden gewezen. Dat de formulering van artikel 7:980 BW problemen oplevert, blijkt uit onderstaande zaak die recentelijk aan de Geschillencommissie van het Kifid is voorgelegd.⁵¹

In deze zaak had de verzekeraar in zijn laatste herinneringsbrief aan verzekeringnemer de volgende zinsnede opgenomen: ‘(...) en hebt u ook niet binnen deze termijn de premie betaald, dan passen wij de dekking van uw verzekering aan.’ Verzekeraar vond dat hij met deze mededeling had voldaan aan zijn mededelingsplicht, zeker nu hij in eerdere herinneringsbrieven de mogelijke gevolgen van het niet-betalen van de premie had opgesomd. De Geschillencommissie was in dezen echter een andere mening toegedaan en oordeelde dat – gelet op het bepaalde in artikel 7:980 BW – de verzekeraar de verzekeringnemer in de herinneringsbrief moet waarschuwen voor het gevolg dat *daadwerkelijk* zal intreden. Een opsomming van de *mogelijke* gevolgen – waardoor een verzekeringnemer nader onderzoek moet doen om te achterhalen welke gevolgen voor zijn verzekering zouden kunnen intreden – volstaat niet.⁵²

Toekomstige geschillen als het bovenstaande kunnen worden voorkomen, indien ervoor wordt gekozen om de mogelijke gevolgen van het niet-betalen van de premie uitdrukkelijk in lid 1 van artikel 7:980 BW op te nemen en daarbij ter verduidelijking op te merken dat de verzekeraar de verzekeringnemer – en de derde-belanghebbenden – op het *concreet* intredende gevolg dient te wijzen en derhalve niet kan volstaan met een opsomming van de *mogelijke* gevolgen van het niet-betalen

49. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/747 en Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 277.

50. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/745; Clausning 2009, art. 7:980 BW, aant. 5; Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 278.

51. GC Kifid 8 oktober 2018, 2018-630.

52. Zie GC Kifid 8 oktober 2018, 2018-630, r.o. 4.7.

van de premie. Ten aanzien van lid 2 van artikel 7:980 BW zou de wetgever er goed aan doen om – ten aanzien van eventuele premievrijmaking – te volstaan met de vermelding dat een verzekering die premievrije waarde heeft, premievrij wordt voortgezet. De wijze waarop deze premievrije voortzetting vervolgens vorm krijgt – door voortzetting van de verzekering met een aangepast kapitaal dan wel door middel van automatische voortzetting waarbij de premie wordt onttrokken aan de waarde van de verzekering⁵³ – komt naar mijn mening beter tot zijn recht in de verzekeringsvoorwaarden.⁵⁴ Lid 3 van artikel 7:980 BW behoeft naar mijn mening geen aanpassing.

2.3.6 Is er ruimte voor een proportionele benadering?

In het verlengde hiervan dient te worden gezien of het levensverzekeringsrecht – en artikel 7:980 BW in het bijzonder – ruimte laat voor een proportionele benadering door middel van toepassing van het proportionaliteitsbeginsel.⁵⁵ Met andere woorden: is er in die gevallen waarin de voorgeschreven sanctie, gezien het karakter van de gedraging of de omstandigheden waaronder deze plaatsvond, te zwaar is en derhalve naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, ruimte voor een maatwerkoplossing?^{56, 57}

Zoals reeds eerder aangegeven is de wetgever het – mijns inziens terechte – standpunt toegedaan dat bij levensverzekeringen meestal geen verbintenis tot premiebetaling bestaat.⁵⁸ Over het betalen van de premie dan wel over de gevolgen indien de betaling uitblijft, is wettelijk niets geregeld, waardoor er ruimte lijkt te bestaan voor toepassing van het proportionaliteitsbeginsel.⁵⁹ Toepassing van het proportionaliteitsbeginsel past bovendien uitstekend bij de dynamiek van het burgerlijk recht – waar het levensverzekeringsrecht onderdeel van uitmaakt – welke is gericht op bescherming van het individueel belang.⁶⁰ Dit individuele belang

53. Bijvoorbeeld bij een beleggingsverzekering met een meeverzekerde overlijdensrisicodekking waarbij de premie voor de overlijdensrisicodekking aan de (beleggings)waarde van de verzekering wordt onttrokken. Als in deze situatie geen premie meer wordt ingelegd, zal dit er uiteindelijk toe leiden dat de waarde van de verzekering wordt 'opgegeten' en de verzekering komt te vervallen.

54. Zie in dit verband ook: Clausning 2009, art. 7:980 BW, aant. 4.

55. Het proportionaliteitsbeginsel is geen synoniem voor de proportionele benadering. De proportionele benadering is een ruim begrip, waaronder zowel de toepassing van het proportionaliteitsbeginsel als de causaliteitstoerekening valt. Zie uitgebreid: Hendrikse 2011, p. 35-36.

56. Zie in dit verband HR 15 februari 1991, NJ 1991/493, m.nt. P. van Schilfgaarde. In dit arrest overwoog de Hoge Raad dat de redelijkheid en billijkheid in de gegeven omstandigheden kunnen meebrengen dat een verzekeraar een verbintenis tot het doen van een uitkering op grond van een levensverzekeringsovereenkomst slechts voor een deel behoeft na te komen. Zie in breder verband: Mendel 2011.

57. Zie voor de proportionele benadering in het schadeverzekeringsrecht: Kelterman 2018, p. 189 e.v. Zie ook: Hendrikse 2011, p. 35-36.

58. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 277.

59. Kelterman 2018, p. 193. Leerink is een andere mening toegedaan, zie: Leerink 2011, p.109-111. Het merendeel van de argumenten die Leerink geeft tegen toepassing van het proportionaliteitsbeginsel bij een beroep op de schorsingsclausule (artikel 7:934 BW) gaan in het levensverzekeringsrecht niet op, daar bij levensverzekeringen meestal geen verbintenis tot premiebetaling bestaat en er bovendien vaak derde-belanghebbenden betrokken zijn die bij het voortduren van de verzekering meestal minstens zoveel belang hebben als de verzekeringnemer zelf. De waarschuwing voor de gevolgen van het niet-betalen van de premie dient bij levensverzekeringen dan ook niet zozeer als pressiemiddel voor tijdige premiebetaling, doch veeleer ter bescherming van deze belanghebbenden.

60. Van Huizen 2016, p. 1-2.

wordt immers het best gediend indien wordt gezocht naar een maatwerkoplossing waarin alle omstandigheden van het betreffende geval worden meegewogen en niet zomaar wordt aangesloten bij de voorgeschreven sanctie.⁶¹

Voor zowel de positie van de verzekeringnemer – en derde-belanghebbenden – als voor de positie van de verzekeraar is wat voor toepassing van het proportionaliteitsbeginsel te zeggen. Zo kan het voorkomen dat de verzekeringnemer en de betrokken derde-belanghebbende(n) reeds na één gemiste premie worden geconfronteerd met het premievrij maken van de verzekering – en daarmee een aanzienlijke daling van het verzekerde kapitaal – of de beëindiging van de verzekering. Zeker indien kort daarna het verzekerde voorval intreedt en de tot uitkering gerechtigden worden geconfronteerd met de gevolgen daarvan, rijst de vraag of het relatief gering financieel belang van de verzekeraar (de ‘gemiste’ premie) wel moet opwegen tegen het grote financiële belang van de betrokken belanghebbenden (de ‘gemiste’ uitkering). Daar is tegen in te brengen dat de verzekeraar – alvorens hij zich rechtsgeldig op de gevolgen van het niet-betalen van de premie kan beroepen – de betrokken belanghebbenden uitdrukkelijk dient te waarschuwen voor het gevolg van het niet-betalen van de premie en hen een termijn dient te stellen om alsnog de achterstallige premie te voldoen, waardoor de betrokken belanghebbenden reeds een goede bescherming genieten. Daar komt bij dat de verzekeraars in de praktijk vaak langere termijnen hanteren voor het premievrij maken dan wel beëindigen van de verzekering.⁶² Kelterman stelt dan ook terecht dat een eventuele correctie op grond van de redelijkheid en billijkheid slechts bij hoge uitzondering moet worden toegepast.⁶³ Dit zou bijvoorbeeld denkbaar zijn ingeval de verzekeraar reeds na één gemiste premie de verzekering – met inachtneming van het bepaalde in artikel 7:980 BW – premievrij maakt, als gevolg waarvan het verzekerde kapitaal aanzienlijk daalt. Indien kort daarna – bijvoorbeeld binnen één maand nadien – de verzekerde overlijdt, staat tegenover het relatief geringe belang van de verzekeraar (één à twee gemiste premietermijnen) het relatief grote financiële belang van de tot uitkering gerechtigde (de gemiste uitkering) en zou billijkheidscorrectie op zijn plaats kunnen zijn. Zoals gezegd hanteren de verzekeraars in de praktijk vaak langere termijnen voor het premievrij maken dan wel beëindigen van een verzekering. Zo’n extreme situatie zoals hierboven geschetst zal dan ook slechts zelden voorkomen.

Anderzijds kan de situatie zich voordoen dat een verzekeraar lange tijd – door middel van het treffen van een betalingsregeling en het versturen van meerdere herinneringsbrieven – heeft getracht ervoor te zorgen dat de premieachterstand zou worden ingelost, doch hierin uiteindelijk niet is geslaagd en vervolgens – na het premievrij maken dan wel beëindigen van de verzekering – wordt geconfronteerd met het gegeven dat zijn waarschuwingsbrieven niet voldoen aan de vereisten

61. Dit is anders in het handelsrecht waarin gelijkwaardige actoren activiteiten ontplooiën die bedrijfs- of beroepsgericht zijn. Het transportverzekeringsrecht maakt bijvoorbeeld deel uit van het handelsrecht. Gelet hierop is de handelsrechtelijke regelgeving dan ook niet zozeer gericht op bescherming van het individuele belang, maar op het belang van een effectief en efficiënt handelsverkeer. Zie: Van Huizen 2016, p. 1 en Hendrikse 2011, p. 41-42.

62. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/744.

63. Kelterman 2018, p. 196.

van artikel 7:980 BW en hij de verzekering derhalve ten onrechte heeft aangepast of beëindigd. Indien het (voordien) verzekerde voorval zich in deze situaties heeft verwezenlijkt, heeft dit tot gevolg dat de verzekeraar alsnog het initieel verzekerde kapitaal dient uit te keren. Ook in dit soort situaties zou toepassing van het proportionaliteitsbeginsel uitkomst kunnen bieden. Dit zou er dan toe kunnen leiden dat de verzekeraar slechts gehouden is een gedeelte van het initieel verzekerde kapitaal uit te keren.

Artikel 7:980 BW biedt naar mijn oordeel echter geen ruimte voor een dergelijke proportionele benadering. Nu voornoemd artikel moet worden gezien als *preconditie*, kan de verzekeraar zich slechts bij een correcte naleving van de daarin geformuleerde waarschuwingsplicht rechtsgeldig op het door hem aangekondigde gevolg beroepen. Iedere afwijking van artikel 7:980 BW, hoe gering ook, brengt mee dat het niet-betalen van de vervolgpremie zonder gevolg dient te blijven.

In de eerdergenoemde uitspraak van de Commissie van Beroep had de verzekeraar in totaal zeven waarschuwingsbrieven gezonden en bovendien vijf maanden gewacht met het premievrij maken van de verzekering. De verzekeraar was, gelet hierop, van mening dat een redelijke uitleg van artikel 7:980 lid 1 BW meebrengt dat het enkele feit dat de laatste herinneringsbrief niet voldeed aan de gestelde eisen, niet tot de conclusie kan leiden dat hij de verzekering ten onrechte premievrij heeft gemaakt. Ook stelde de verzekeraar – onder verwijzing naar bovengenoemde omstandigheden – dat een beroep op artikel 7:980 lid 1 BW naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. De Commissie van Beroep was echter een andere mening toegedaan en oordeelde dat de aard en strekking van artikel 7:980 lid 1 BW eraan in de weg staan dat het voor de uitleg van voornoemd artikel verschil maakt of zich al dan niet omstandigheden hebben voorgedaan als door de verzekeraar genoemd.⁶⁴ Ten aanzien van het beroep van de verzekeraar op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid, oordeelde de Commissie van Beroep dat hiervoor niet alleen de door de verzekeraar genoemde omstandigheden een rol spelen, maar ook moet worden gelet op de overige omstandigheden van het geval. De Commissie van Beroep komt vervolgens – na een weging van alle relevante omstandigheden – tot het oordeel dat een beroep op artikel 7:980 lid 1 BW naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet onaanvaardbaar is.⁶⁵

Het is opvallend dat de Commissie van Beroep – ten aanzien van het beroep van de verzekeraar op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid – heeft nagelaten te benadrukken dat het vaste rechtspraak is dat bij een beroep op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid (in dezen artikel 6:2 lid 2 BW) de nodige terughoudendheid moet worden betracht, waarbij hoge eisen worden gesteld aan de aangevoerde feiten en omstandigheden en de motivering door de

64. CvB Kifid 6 mei 2019, 2019-016, r.o. 5.9.

65. CvB Kifid 6 mei 2019, 2019-016, r.o. 5.10-5.17.

rechter.⁶⁶ Temeer waar het gaat om een dwingende rechtsregel.⁶⁷ Met artikel 7:980 lid 1 BW heeft de wetgever beoogd de verzekeringnemer en derde-belanghebbende(n) te beschermen tegen het onvermeld en ongewenst wijzigen van de levensverzekering, als gevolg van het uitblijven van de premiebetaling. Bovendien is artikel 7:980 BW van semidwingend recht. Voor het buiten toepassing laten van artikel 7:980 lid 1 BW zijn dan ook zwaarwegende gronden vereist.⁶⁸ Het enkele feit dat de verzekeraar een aantal onjuiste waarschuwingsbrieven heeft gestuurd en langer heeft gewacht met het premievrij maken dan wel beëindigen van de verzekering, biedt mijns inziens in alle gevallen onvoldoende grond om artikel 7:980 lid 1 BW – op grond van de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid – buiten toepassing te laten.

Het bovenstaande neemt niet weg dat de wettelijke rente – die op grond van artikel 6:119 BW door de betrokken belanghebbende over het uitgekeerde bedrag kan worden gevorderd – zich wel leent voor een billijkheidscorrectie op grond van artikel 6:101 lid 1 BW.⁶⁹ In het laatste gedeelte van voornoemd artikel wordt immers voorzien in de mogelijkheid om de schadevergoedingsplicht geheel te laten vervallen, indien de billijkheid dit wegens de uiteenlopende ernst van de gemaakte fouten of andere omstandigheden van het geval eist. In een situatie waarin de verzekeraar de verzekeringnemer en betrokken belanghebbenden aantoonbaar heeft gewezen op de premieachterstand en zich bereid heeft getoond een betalingsregeling te treffen – doch vervolgens wordt geconfronteerd met het gegeven dat zijn waarschuwingsbrieven niet voldoen aan de wettelijke vereisten en hij alsnog het initieel verzekerde kapitaal dient uit te keren – zou door toepassing van een billijkheidscorrectie recht kunnen worden gedaan aan de goede wil van de verzekeraar en de gevorderde wettelijke rente (gedeeltelijk) kunnen worden afgewezen.⁷⁰

2.3.7 Waarom geldt de regeling alleen voor de vervolgpremie?

Gelet op de formulering van artikel 7:980 BW heeft de verzekeraar slechts een waarschuwingsplicht bij het niet-betalen van de *vervolgpremie*. Over de situatie waarin de *eerste* premie niet wordt betaald, laat artikel 7:980 BW zich niet uit. Het

66. HR 28 januari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO7122, NJ 2011/167, m.nt. P. van Schilfgaarde; HR 9 januari 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2540, NJ 1998/363; HR 14 december 2001, ECLI:NL:HR:2001:AD4504, NJ 2002/59 en HR 8 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD7381, NJ 2002/284. Zie in breder verband: HR 20 mei 1949, ECLI:NL:HR:1949:122, NJ 1950/72, m.nt. Ph.A.N. Houwing (*Rederij Koppe*). Zie in dit verband ook: Hendrikse e.a. 2019, p. 86 en Hendrikse 2019a, p. 447.

67. HR 28 januari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO7122, NJ 2011/167, m.nt. P. van Schilfgaarde.

68. Zie ook Mendel 2011 en Hendrikse e.a. 2019, p. 86.

69. Artikel 6:101 lid 1 BW bepaalt het volgende: 'Wanneer de schade mede een gevolg is van een omstandigheid die aan de benadeelde kan worden toegerekend, wordt de vergoedingsplicht verminderd door de schade over de benadeelde en de vergoedingsplichtige te verdelen in evenredigheid met de mate waarin de aan ieder toe te rekenen omstandigheden tot de schade hebben bijgedragen, met dien verstande dat een andere verdeling plaatsvindt of de vergoedingsplicht geheel vervalt of in stand blijft, indien de billijkheid dit wegens de uiteenlopende ernst van de gemaakte fouten of andere omstandigheden van het geval eist.'

70. Vgl. HR 14 januari 2005, ECLI:NL:HR:2005:AR0220, NJ 2007/481, m.nt. J. Hijma (*Ahold/Staat*), waarin de Hoge Raad ruimte ziet voor matiging van schadevergoeding in de vorm van wettelijke rente op grond van de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid. Zie in dit verband ook: HR 2 maart 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB0382, NJ 2001/584 (*Visserbedrijf*); HR 14 januari 2005, ECLI:NL:HR:2005:AR2760, NJ 2007/482 (*Van Rossum/Fortis*) en Asser/Sieburgh 6-II 2017/213.

is dan ook aan de verzekeraar om de gevolgen van het niet-betalen van de *eerste* premie in zijn voorwaarden op te nemen.⁷¹ Veel verzekeringsvoorwaarden bepalen dat de dekking ingaat op de in de polis vermelde ingangsdatum, doch nooit eerder dan het moment waarop de eerste of enige premie is voldaan.⁷² Kalkman merkt hierbij terecht op dat een dergelijke regeling tot gevolg heeft dat er aan de zijde van de verzekeraar in beginsel ook geen behoefte bestaat om tot invordering van de eerste premie over te gaan. Indien de premie niet wordt voldaan, dan zal het risico voor de verzekeraar immers ook niet ingaan. In het verlengde hiervan bepalen de verzekeringsvoorwaarden vaak dat indien de eerste premie niet binnen een bepaalde termijn wordt voldaan, de verzekering vervalt.⁷³ Dit kan zowel voor de verzekeringnemer als de betrokken derde-belanghebbende grote gevolgen hebben. Vraag is dan ook of ook in de situatie dat de eerste premie niet wordt betaald een waarschuwingsplicht voor de verzekeraar zou moeten gelden. Wansink, Van Tiggele van der Velde en Salomons zijn van mening dat de verzekeraar de verzekeringnemer vóór of bij het sluiten van de verzekering duidelijk op de consequenties van het niet-betalen van de *eerste* premie moet wijzen.⁷⁴ Zelf zou ik verder willen gaan door te betogen dat de waarschuwingsplicht van artikel 7:980 BW ook bij het niet-betalen van de *eerste* premie zou moeten gelden. De ratio van de waarschuwingsplicht – het beschermen van de verzekeringnemer tegen vergeetachtigheid ten aanzien van de premiebetaling – die de wetgever heeft genoemd bij de totstandkoming van artikel 7:934 BW,⁷⁵ biedt zeker ruimte voor deze uitbreiding.⁷⁶ Zeker nu – zoals Hendrikse en Rinkes in het kader van artikel 7:934 BW terecht opmerken – vergeetachtigheid van de verzekeringnemer ook bij het betalen van de eerste premie mogelijk is, terwijl de gevolgen daarvan voor alle betrokkenen verstrekkend zijn.⁷⁷ Dit geldt nog meer voor levensverzekeringen, daar hierbij vaak sprake is van derde-belanghebbenden die minstens net zoveel belang hebben bij het behoud van de verzekering als de verzekeringnemer zelf. Het valt dan ook niet met eerdergenoemde ratio en de beschermingsgedachte achter artikel 7:980 BW te rijmen indien een levensverzekering – als gevolg van de enkele vergeetachtigheid van verzekeringnemer om de eerste premie te betalen – zonder enige waarschuwing aan de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden vervalt.

Daarnaast spreekt Kalkman nog van gevallen waarin wel risico is gelopen, omdat de dekking niet gekoppeld is aan de betaling van de eerste premie. Verzekeringsvoorwaarden bepalen in deze gevallen vaak dat de verzekering na een bepaalde periode vervalt.⁷⁸ Ook in deze situaties is het zeer wenselijk dat de betrokkenen

71. Clausing 2009, art. 7:980 BW, aant. 1.

72. Kalkman 2013, p. 166.

73. Kalkman 2013, p. 166-167.

74. Asser/Wansink, Van Tiggele van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/743.

75. Hoewel de wetgever deze ratio niet expliciet heeft genoemd bij artikel 7:980 BW, zie ik – zeker gelet op de bescherming van de derde-belanghebbende die de wetgever met voornoemd artikel voor ogen had – geen reden waarom de door de wetgever genoemde ratio van de waarschuwingsplicht niet zou gelden voor artikel 7:980 BW.

76. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 67.

77. Hendrikse & Rinkes 2010, p. 158-159.

78. Kalkman 2013, p. 167.

worden gewaarschuwd voor de gevolgen van het niet-betalen van de eerste premie en alsnog in de gelegenheid worden gesteld om de eerste premie te voldoen.⁷⁹

2.3.8 De wijze van waarschuwen

Hoewel artikel 7:980 BW zich niet uitlaat over de wijze waarop de verzekeringnemer en de derde-belanghebbenden gewaarschuwd dienen te worden, bepaalt artikel 7:933 lid 1 BW dat alle mededelingen waartoe titel 7.17 BW of de verzekeringsovereenkomst de verzekeraar aanleiding geven, schriftelijk dienen te geschieden.⁸⁰ De wetgever geeft aan dat deze bepaling afwijkt van het in artikel 3:37 lid 1 BW geformuleerde uitgangspunt dat verklaringen – met inbegrip van mededelingen – in iedere vorm kunnen geschieden.⁸¹ Deze afwijking is volgens de wetgever gerechtvaardigd, daar de verzekeringnemer en de tot uitkering gerechtigde bescherming behoeven.⁸² Martius merkt overigens hierover terecht op dat artikel 3:37 lid 1 BW zelf voorziet in een uitzonderingsmogelijkheid – voornoemde bepaling geeft namelijk aan dat verklaringen in iedere vorm kunnen geschieden *tenzij anders is bepaald* – en van een afwijking derhalve dan ook geen sprake is.⁸³

Blijkens artikel 7:933 lid 2 BW kunnen mededelingen ook via elektronische weg worden verstuurd. Het doen van elektronische mededelingen door en aan de verzekeraar is verder uitgewerkt in het Besluit elektronische mededelingen 2011. Op grond van voornoemd Besluit kan de verzekeraar alleen mededelingen in de zin van artikel 7:933 lid 1 BW via elektronische weg verzenden, indien deze mededelingen op een duurzame drager kunnen worden opgeslagen én de geadresseerde uitdrukkelijk met elektronische verzending heeft ingestemd.⁸⁴ Voor mededelingen aan de verzekeraar geldt dat deze via elektronische weg kunnen geschieden, mits deze mededelingen kunnen worden opgeslagen op een duurzame drager. De bepalingen in het Besluit zijn van semidwingend recht, wat meebrengt dat hiervan niet ten nadele van de verzekeringnemer of tot uitkering gerechtigde kan worden afgeweken.⁸⁵

Op grond van de tweede zin van artikel 7:933 lid 1 BW mag de verzekeraar uitgaan van het laatste aan hem bekende adres van de geadresseerde. Dit kan zijn het adres dat de verzekeringnemer bij het aangaan van de verzekering dan wel door middel van een adreswijziging aan de verzekeraar heeft medegedeeld, maar ook een adres dat door middel van een premiebetaling vanaf dat betreffende adres aan de verze-

79. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/743.

80. Artikel 7:933 lid 1 BW bepaalt het volgende: 'Alle mededelingen waartoe de bepalingen van deze titel of de overeenkomst de verzekeraar aanleiding geven, geschieden schriftelijk. De verzekeraar kan zich daarbij houden aan de laatste hem bekende woonplaats van de geadresseerde.'

81. Artikel 3:37 lid 1 BW: 'Tenzij anders is bepaald, kunnen verklaringen, met inbegrip van mededelingen, in iedere vorm geschieden, en kunnen zij in een of meer gedragingen besloten liggen.'

82. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 54.

83. Martius 2005, nr. 7.3.2. Impliciet: Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 355.

84. Hendrikse, Martius en Rinkes merken ten aanzien van dit instemmingsvereiste terecht op dat dit vereiste opvallend is voor zover de verzekeringsovereenkomst via elektronische weg tot stand is gekomen. In dergelijk geval heeft de verzekeringnemer immers zelf voor het elektronische kanaal gekozen en ligt communicatie via elektronische weg dan ook voor de hand. Zie uitgebreid: Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 356.

85. Zie uitgebreid: Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 350 e.v.

keraar bekend is geworden. Bij de vraag aan welk adres de waarschuwingsbrief zal moeten worden gezonden, indien de (voorgaande) premies zijn voldaan vanuit een ander adres dan het adres dat bij de verzekeraar bekend was, is het van belang of de verzekeraar uit de premiebetaling heeft moeten afleiden dat de verzekeringnemer – dan wel de tot uitkering gerechtigde – een ander adres heeft. Uit de parlementaire geschiedenis is gebleken dat dit bij geautomatiseerde verwerking van betalingen veelal niet het geval zal zijn.⁸⁶ Op wie in voornoemde gevallen de bewijslast rust, wordt in zijn algemeenheid niet duidelijk gemaakt.⁸⁷ Naar mijn oordeel is het in deze gevallen aan de verzekeringnemer om omstandigheden aan te voeren waaruit blijkt dat de verzekeraar er niet gerechtvaardigd op mocht vertrouwen dat het laatst bij hem bekende adres het juiste was en derhalve op zijn minst het adres op juistheid had moeten controleren. Deze verdeling van de bewijslast sluit ook mooi aan bij de bewijslastverdeling in de situatie dat de verzekeringnemer tussentijds is verhuisd en de verzekeraar de waarschuwingsbrief naar het oude adres stuurt – deze situatie zal hierna verder worden besproken. Ook in deze situatie is het aan de verzekeringnemer om aannemelijk te maken dat hij de adreswijziging tijdig aan de verzekeraar heeft doorgegeven.⁸⁸ In de praktijk geven verzekeringsvoorwaarden vaak wel duidelijkheid over het adres waaraan de verzekeraar de waarschuwingsbrief dient te richten. Veel verzekeringsvoorwaarden bevatten namelijk een zogenoemde adresclausule, waarin is bepaald dat de verzekeraar mag volstaan met het doen van een mededeling – in dit geval het zenden van de waarschuwingsbrief – op het laatst door geadresseerde opgegeven adres en dat een wijziging van dat adres met een afzonderlijk schriftelijk verhuisbericht aan de verzekeraar moet worden medegedeeld.^{89, 90} Het is – als verzekeringnemer dan wel tot uitkering gerechtigde – gezien het voorgaande dan ook van belang om een adreswijziging tijdig en op juiste wijze aan de verzekeraar door te geven.⁹¹ Daarnaast is het – zoals Hendrikse, Martius en Rinkes terecht opmerken – voor de verzekeraar bij twijfel over de juistheid van het adres slechts een kleine moeite om de mededeling te doen op alle bij hem bekende adressen.⁹²

Indien de verzekeraar de waarschuwingsbrief richt aan het laatst bij hem bekende adres en dit adres blijkt onjuist te zijn, dan kan dit niet aan de verzekeraar worden tegengeworpen.⁹³ De waarschuwingsbrief – die wordt ontvangen op een ander adres dan dat van de geadresseerde en hem derhalve niet bereikt – wordt in deze gevallen desalniettemin gekwalificeerd als een mededeling die de geadresseerde heeft bereikt. In de literatuur wordt veelal aangenomen dat artikel 7:933 lid 1 BW hiermee een uitzondering vormt op artikel 3:37 lid 3 BW, welk artikel immers

86. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 54.

87. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 44. Zie ook: Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 346.

88. Vgl. Rb. Utrecht 24 juni 2009, ECLI:NL:RBUTR:2009:BI9916 en Leerink 2019a, p. 374-375.

89. Deze adresclausule kan – gelet op het bepaalde in artikel 6:236 sub 1 BW – slechts werking hebben ten aanzien van de wederpartij, met andere woorden: de verzekeringnemer. Een in de voorwaarden opgenomen adresclausule heeft dan ook geen werking ten aanzien van mededelingen gedaan aan de tot uitkering gerechtigden. Voor deze situaties moet dan ook worden teruggevallen op artikel 7:933 BW. Zie in dit verband ook: Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 347-348.

90. Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 346-347.

91. Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 347. Zie ook: Cieremans 2009, art. 7:933 BW, aant. 2.

92. Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 347.

93. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 54. Zie ook: Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 347 en Cieremans 2009, art. 7:933 BW, aant. 2.

bepaalt dat een tot een bepaalde persoon gerichte verklaring die persoon moet hebben bereikt om haar werking te hebben.^{94, 95} Naar mijn oordeel dient artikel 7:933 lid 1 BW echter te worden gekwalificeerd als een uitwerking van artikel 3:37 lid 3 tweede zin BW, daar in laatstgenoemd artikel wordt voorzien in de situatie dat een verklaring de geadresseerde niet of niet tijdig heeft bereikt als gevolg van zijn eigen handelen. Ook dan heeft de betreffende verklaring haar werking, ondanks dat ze de geadresseerde niet heeft bereikt. In artikel 7:933 BW wordt het bepaalde in artikel 3:37 lid 3 BW uitgewerkt voor door de verzekeraar gedane mededelingen. Van een uitzondering op laatstgenoemd artikel dan ook geen sprake.⁹⁶

Indien er geen discussie is over het juiste adres, geldt de regeling van artikel 3:37 lid 3 BW.⁹⁷ De waarschuwingsbrief moet in deze situatie de geadresseerde hebben bereikt om zijn werking te hebben. Indien de geadresseerde de ontvangst van de waarschuwingsbrief betwist, dient de verzekeraar te bewijzen dat de waarschuwingsbrief de geadresseerde heeft bereikt.⁹⁸ De verzekeraar doet er – gelet hierop – dan ook goed aan om waarschuwingsbrieven aangetekend te versturen. In de praktijk gebeurt dit echter zelden, hetgeen niet zelden bewijsproblemen meebrengt. De Hoge Raad heeft in een arrest van 14 juni 2013 immers overwogen dat indien de ontvangst van de verklaring wordt betwist, een redelijk, op de behoeften van de praktijk afgestemde uitleg meebrengt dat de afzender in beginsel feiten of omstandigheden dient te stellen en zo nodig te bewijzen waaruit volgt dat de verklaring door hem is verzonden naar een adres waarvan hij redelijkerwijs mocht aannemen dat de geadresseerde aldaar door hem kon worden bereikt, en dat de verklaring daar is aangekomen.⁹⁹ Ingeval de verzekeringnemer de ontvangst van de waarschuwingsbrief betwist, zal de verzekeraar steeds moeten bewijzen dat de waarschuwingsbrief de verzekeringnemer (tijdig) heeft bereikt.¹⁰⁰ Dit is in geval van een niet-aangetekende verzending niet onmogelijk, doch de verzekeraar zal in deze situaties wel met heel goede argumenten moeten komen waarom moet worden aangenomen dat de waarschuwingsbrief de verzekeringnemer in dat betreffende geval heeft bereikt.¹⁰¹

Zo achtte de rechtbank Zutphen de betwisting van de verzekeringnemer ten aanzien van de ontvangst van een drietal waarschuwingsbrieven niet geloofwaardig, nu

94. Artikel 3:37 lid 3 BW bepaalt het volgende: ‘Een tot een bepaalde persoon gerichte verklaring moet, om haar werking te hebben, die persoon hebben bereikt. Nochtans heeft ook een verklaring die hem tot wie zij was gericht, niet of niet tijdig heeft bereikt, haar werking, indien dit niet of niet tijdig bereiken het gevolg is van zijn eigen handeling, van de handeling van personen voor wie hij aansprakelijk is, of van andere omstandigheden die zijn persoon betreffen en rechtvaardigen dat hij het nadeel draagt.’
95. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 54. Zie ook: Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 347. Zie ook: Cieremans 2009, art. 7:933 BW, aant. 2.
96. Asser/Clausing/Wansink 5-VI 2007/216. Zie ook: Asser/Hartkamp/Sieburgh 6-III 2010/183.
97. Mijnsen 2007, nr. 12.5. Zie ook: Cieremans 2009, art. 7:933 BW, aant. 2.
98. HR 8 september 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1797, NJ 1996/567. Zie voor elektronische mededelingen: Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 355 e.v.
99. HR 14 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ4104, r.o. 3.3.2, NJ 2013/391, m.nt. T.F.E. Tjong Tjin Tai (*Centavos/Stichting Nieuwenhuis*).
100. Vgl. HR 4 juni 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO5122, r.o. 3.5, NJ 2004/411 en GC Kifid 28 december 2017, 2017-872, r.o. 4.5.
101. Leerink 2019a, p. 376. Leerink geeft hierin ook een mooi overzicht van rechtspraak op dit punt. Een ander mooi voorbeeld: Hof Arnhem-Leeuwarden 13 augustus 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:6539.

vaststond dat de verzekeringnemer een andere brief van de verzekeraar – die in diezelfde periode was verzonden – wel had ontvangen. Nu de verzekeringnemer verder geen bijzondere omstandigheden had aangevoerd ten aanzien van het falen van de postbezorging op zijn adres, ging de rechtbank er in dezen dan ook van uit dat een of meer van de waarschuwingsbrieven door de verzekeringnemer zijn ontvangen.¹⁰²

De rechtbank Rotterdam nam in een ander geval – waarin de verzekeringnemer niet de ontvangst, doch slechts de tijdige ontvangst betwistte – een rechterlijk vermoeden aan dat – gelet op de in Nederland gebruikelijke wijze van postbezorging – de waarschuwingsbrief de verzekeringnemer binnen één of enkele dagen na verzending door de verzekeraar moest hebben bereikt.¹⁰³

In een andere zaak achtte de rechtbank Rotterdam het niet geloofwaardig dat de verzekeringnemer de brieven niet had ontvangen, daar de verzekeringnemer contact had gehad met de deurwaarder, een (niet-nagekomen) betalingsregeling had getroffen en ook relevante correspondentie op haar e-mailadres had ontvangen.¹⁰⁴

Bij niet-aangetekende verzending zal dus van geval tot geval moeten worden bekeken of het aannemelijk is dat de waarschuwingsbrief de verzekeringnemer heeft bereikt, met alle onzekerheid – voor beide partijen – van dien.

Ten slotte vloeit uit artikel 7:980 BW nog voort dat de waarschuwingsbrief *na* de premieervaldag – dat wil zeggen: de dag waarop de verschuldigde premie uiterlijk moet zijn voldaan – verstuurd dient te worden. Hieruit kan worden afgeleid dat een enkele waarschuwing op de premienota of aanmaning onvoldoende is.¹⁰⁵

2.3.9 Ontheffing van de waarschuwingsplicht: ook voor de levensverzekeringsovereenkomst?

Voorts verdient ook de ontheffing van de waarschuwingsplicht waarin in artikel 7:934 BW – anders dan artikel 7:980 BW – wordt voorzien bijzondere aandacht. Op grond van artikel 7:934 BW hoeft een verzekeraar – ingeval een verzekeringnemer uitdrukkelijk aan de verzekeraar te kennen geeft dat hij niet voornemens is de achterstallige premie te voldoen – de verzekeringnemer niet te waarschuwen voor de gevolgen van het niet-nakomen van de premiebetalingsverplichting.

Vraag is nu of artikel 7:980 BW een soortgelijke uitzondering op de waarschuwingsplicht zou moeten kennen. Leerink merkt in dat kader terecht op dat opname van een dergelijke uitzondering op gespannen voet zou staan met de beschermingsgedachte die de wetgever bij het ontwerp van artikel 7:980 BW voor ogen had.¹⁰⁶ Dit

102. Rb. Zutphen 31 januari 2007, ECLI:NL:RBZUT:2007:BA5774, r.o. 5.2.

103. Rb. Rotterdam 28 januari 2009, ECLI:NL:RBROT:2009:BH2256, r.o. 5.4.

104. Rb. Rotterdam 12 december 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:10495, r.o. 4.8 en 4.9.

105. Vgl. Wansink e.a. 2005, p. 66.

106. Leerink 2011, p. 143 en Leerink 2019a, p. 383. Zie ook: Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/745.

zou er namelijk toe leiden dat – ingeval een verzekeringnemer aangeeft dat hij de achterstallige premie niet zal voldoen – de verzekeraar de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden niet hoeft te waarschuwen voor de gevolgen van het niet-betalen van de premie, waardoor het reële risico zich voordoet dat de derde-belanghebbenden in zijn geheel niet op de hoogte zijn van de premieachterstand en derhalve niet in de gelegenheid zijn om de achterstallige premie alsnog te voldoen.

Gedacht kan worden aan een eventuele tussenoplossing, waarbij de verzekeraar – ingeval de verzekeringnemer uitdrukkelijk te kennen geeft de achterstallige premie niet te voldoen – enkel gehouden is om de eventuele belanghebbenden te waarschuwen voor het gevolg van het niet-betalen van de premie en hen in de gelegenheid dient te stellen de achterstallige premie alsnog te voldoen. Vraag is echter hoeveel hiervan in de praktijk gebruik zal worden gemaakt, daar de verzekeraar in deze gevallen alsnog dient te achterhalen of er nog anderen – dan de niet-betalende verzekeringnemer – zijn die belang hebben bij het behoud van de verzekering en deze belanghebbende(n) dan dient te informeren over de premieachterstand en de gevolgen hiervan. Het zal voor de verzekeraar in deze gevallen dan nog een kleine moeite zijn om ook de verzekeringnemer mee te nemen in zijn brievenronde. Zeker nu de verzekeraar daarmee het risico wegneemt dat achteraf – tijdens een eventuele (buiten)gerechtelijke procedure – blijkt dat hij de verzekeringnemer eveneens van de premieachterstand op de hoogte had moeten stellen en zich daardoor niet rechtsgeldig op de gevolgen van het niet-betalen van de premie kan beroepen.

2.3.10 Tussenconclusie

Zoals hierboven reeds opgemerkt dient de formulering van artikel 7:980 lid 1 BW naar mijn oordeel op drie belangrijke punten te worden aangepast.

Allereerst dient de waarschuwingsplicht eveneens te gelden in de situatie dat de *eerste* premie niet wordt voldaan, daar de gevolgen hiervan voor de belanghebbenden net zo verstrekend kunnen zijn als bij het niet-betalen van de vervolgpremie en het dan ook niet valt uit te leggen dat belanghebbenden in eerstgenoemde situatie thans geen bescherming genieten.

Voorts dient de ongedefinieerde betalingstermijn van een ‘maand’ te worden vervangen door een betalingstermijn in dagen, zodat zowel voor de verzekeringnemer als de betrokken belanghebbenden duidelijk is binnen welke termijn zij de achterstallige premie dienen te voldoen om te voorkomen dat het door de verzekeraar aangekondigde rechtsgevolg intreedt. Een termijn van eenendertig dagen heeft hierbij de voorkeur, daar deze termijn overeenkomt met de langste kalendermaand(en) van het jaar en de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden hiermee dan ook – ongeacht de lengte van de kalendermaand waarin de herinneringsbrief wordt gestuurd – maximale bescherming genieten.

Daarnaast dienen de mogelijke gevolgen van het niet-betalen van de premie uitdrukkelijk in artikel 7:980 lid 1 BW te worden opgenomen, met daarbij de vermeld-

ding dat de verzekeraar de verzekeringnemer en de betrokken belanghebbenden in de waarschuwingsbrief dient te wijzen op het *concreet intredende* gevolg. Hiermee wordt voorkomen dat in de waarschuwingsbrief slechts melding wordt gemaakt van alle *mogelijke* gevolgen die kunnen intreden en het voor de verzekeringnemer en de betrokken belanghebbenden derhalve onduidelijk blijft welk gevolg in het concrete geval zal intreden. Ten aanzien van lid 2 van artikel 7:980 BW doet de wetgever er goed aan om – ten aanzien van eventuele premievrijmaking – te volstaan met de vermelding dat een verzekering die premievrije waarde heeft, premievrij wordt voortgezet. De wijze waarop deze premievrije voortzetting vervolgens vorm krijgt, komt naar mijn mening beter tot zijn recht in de verzekeringsvoorwaarden. Lid 3 behoeft geen aanpassing.

2.4 Rechtsvergelijking

Na deze analyse van artikel 7:980 BW is het interessant om te zien of – en zo ja, op welke manier – in de ons omringende landen wordt voorzien in een waarschuwingsplicht voor de levensverzekeraar, daar dit zou kunnen leiden tot nieuwe inzichten ten behoeve van het voorstel voor een nieuwe tekst voor artikel 7:980 BW. Hierna zal achtereenvolgend worden gekeken naar de wettelijke regeling in Duitsland, België, Frankrijk en Zwitserland.¹⁰⁷

2.4.1 Duitsland

In het Duitse recht wordt in het *Versicherungsvertragsgesetz (VVG)* voorzien in een waarschuwingsplicht voor de levensverzekeraar. Zo bepaalt § 166 Abs. 3 VVG dat de waarschuwingsbrief moet voldoen aan de vereisten vermeld in § 38 Abs. 1 VVG – welk artikel ook van toepassing is op schadeverzekeringen – met daarbij de aanvulling dat de verzekeraar uitdrukkelijk moet wijzen op de omzetting van de verzekering die dreigt plaats te vinden.¹⁰⁸ § 38 Abs. 1 VVG bepaalt het volgende:

‘§ 38 *Zahlungsverzug bei Folgeprämie*

(1) Wird eine Folgeprämie nicht rechtzeitig gezahlt, kann der Versicherer dem Versicherungsnehmer auf dessen Kosten in Textform eine Zahlungsfrist bestimmen, die mindestens zwei Wochen betragen muss. Die Bestimmung ist nur wirksam, wenn sie die rückständigen Beträge der Prämie, Zinsen und Kosten im Einzelnen beziffert und die Rechtsfolgen angibt, die nach den Absätzen 2 und 3 mit dem Fristablauf verbunden sind; bei zusammengefassten Verträgen sind die Beträge jeweils getrennt anzugeben.’

Uit het voorgaande blijkt dat de verzekeraar de verzekeringnemer in de waarschuwingsbrief een termijn van twee weken dient te geven om de achterstallige premie

107. Tijdens het rechtsvergelijkend onderzoek ben ik tot de conclusie gekomen dat in de ons omringende landen weinig is geregeld (en geschreven) op het gebied van levensverzekeringen. Verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat in deze landen levensverzekeringen veeleer met een spaardoel worden gesloten – vergelijkbaar met onze lijfrenteverzekering – en niet zozeer met de bedoeling een lijf te verzekeren. Dit verschil in karakter heeft ertoe geleid dat wetgevers zich minder genoodzaakt zagen een uitgebreide wettelijke regeling op te nemen. Zie in dit kader bijvoorbeeld Drost & Atzler 2019.

108. § 166 Abs. 3 VVG bepaalt het volgende: ‘Bei der Bestimmung einer Zahlungsfrist nach § 38 Abs. 1 hat der Versicherer auf die eintretende Umwandlung der Versicherung hinzuweisen.’

alsnog te voldoen. Bovendien dient de waarschuwingsbrief de bedragen aan achterstallige premie, rente en kosten gedetailleerd weer te geven met daarbij het rechtsgevolg dat intreedt bij het niet-betalen ervan.¹⁰⁹ Ingeval de waarschuwingsbrief niet voldoet aan de gestelde vereisten, kan de verzekeraar zich niet rechtsgeldig op het rechtsgevolg beroepen.¹¹⁰ Blijkens § 38 Abs. 3 VVG leidt het niet-betalen van de premie tot opzegging (Kündigung) van de verzekeringsverbintenis.¹¹¹ Deze opzegging heeft – gelet op het bepaalde in § 166 Abs. 1 VVG¹¹² – echter niet de beëindiging van de verzekeringsovereenkomst tot gevolg, maar premievrije voortzetting van de betreffende verzekering.¹¹³ Dit is slechts anders ingeval de minimumuitkering bij premievrijmaking niet wordt behaald, in dat geval zal de verzekeraar de afkoopwaarde aan de verzekeringnemer uitkeren en de verzekering beëindigen.¹¹⁴

Bijzonder is de ontsnappingsmogelijkheid die § 38 Abs. 3 VVG aan de verzekeringnemer biedt ingeval hij heeft nagelaten binnen de gestelde termijn de achterstallige premie te voldoen en de verzekeraar de verzekering derhalve heeft omgezet in een premievrije verzekering. Deze omzetting wordt niet effectief indien de verzekeringnemer binnen een maand na het verstrijken van de termijn alsnog de achterstallige premie voldoet. In dat geval zal de verzekering derhalve ongewijzigd worden voortgezet. Het voornoemde geldt – gelet op het bepaalde in § 38 Abs. 2 VVG – uiteraard niet ingeval het verzekerde voorval zich binnen deze maand voordoet en de verzekeringnemer de achterstallige premie op dat moment nog niet heeft voldaan.¹¹⁵

Ingeval de verzekering – na het verstrijken van bovengenoemde maandtermijn – eenmaal is omgezet in een premievrije verzekering, heeft de verzekeringnemer geen recht meer op herstel van de verzekeringsovereenkomst. De verzekeringsovereenkomst kan in dit soort gevallen enkel worden hersteld indien de verzekeringnemer en de verzekeraar dit overeenkomen.¹¹⁶

Het VVG voorziet in zijn algemeenheid niet in een waarschuwingsplicht jegens derden.¹¹⁷ Slechts in bij wet geregelde bijzondere gevallen wordt de waarschuwings-

109. Armbrüster e.a. 2018, § 38 nr. 19-24. Zie ook: Wandt 2010, p. 195. Zie ook: LG Köln 19 september 2018, ECLI:DE:LGK:2018:0919.29079.18.00.

110. Langheid e.a. 2019, § 38 nr. 2.

111. § 38 Abs. 3 VVG: 'Der Versicherer kann nach Fristablauf den Vertrag ohne Einhaltung einer Frist kündigen, sofern der Versicherungsnehmer mit der Zahlung der geschuldeten Beträge in Verzug ist. Die Kündigung kann mit der Bestimmung der Zahlungsfrist so verbunden werden, dass sie mit Fristablauf wirksam wird, wenn der Versicherungsnehmer zu diesem Zeitpunkt mit der Zahlung in Verzug ist; hierauf ist der Versicherungsnehmer bei der Kündigung ausdrücklich hinzuweisen. Die Kündigung wird unwirksam, wenn der Versicherungsnehmer innerhalb eines Monats nach der Kündigung oder, wenn sie mit der Fristbestimmung verbunden worden ist, innerhalb eines Monats nach Fristablauf die Zahlung leistet; Absatz 2 bleibt unberührt.'

112. § 166 Abs. 1 VVG: 'Kündigt der Versicherer das Versicherungsverhältnis, wandelt sich mit der Kündigung die Versicherung in eine prämienfreie Versicherung um. Auf die Umwandlung ist § 165 anzuwenden.'

113. Langheid e.a. 2019, § 166 nr. 2. Zie ook: Wandt 2010, p. 415 en 417 en Armbrüster e.a. 2018, § 166 nr. 5.

114. Langheid e.a. 2019, § 166 nr. 2. Zie ook: Armbrüster e.a. 2018, § 166 nr. 5.

115. Langheid e.a. 2019, § 166 nr. 3. Zie ook: Wandt 2010, p. 195 en Armbrüster e.a. 2018, § 166 nr. 7.

116. Langheid e.a. 2019, § 166 nr. 5. Zie ook: Armbrüster e.a. 2018, § 166 nr. 8.

117. Langheid e.a. 2019, § 38 nr. 17.

plicht van de verzekeraar jegens derden aangenomen.¹¹⁸ Zo voorziet § 166 Abs. 4 VVG¹¹⁹ in de bescherming van werknemers ingeval een werkgever – als verzekeringnemer – ten behoeve van zijn werknemer een levensverzekering heeft afgesloten.¹²⁰ Indien de werkgever in die situatie verzuimt om de premie te voldoen en de verzekeraar hem derhalve een termijn heeft gesteld om alsnog de achterstallige premie te betalen, dient de verzekeraar de werknemer eveneens te informeren over de ontstane achterstand en hem daarbij te wijzen op het gegeven dat de verzekering – ingeval de premie niet wordt voldaan – premievrij zal worden voortgezet. Ook de gevolgen die hieruit voor de werknemer voortvloeien dienen daarbij door de verzekeraar uiteen te worden gezet. De verzekeraar moet de betreffende werknemer vervolgens een termijn van twee maanden stellen om alsnog de achterstallige premie te voldoen.¹²¹ De betalingstermijn van de verzekeringnemer wordt hiermee feitelijk ook met twee maanden verlengd, daar de verzekeraar de verzekering binnen deze termijn niet kan aanpassen.¹²² Los van het voorgaande kan het ook zo zijn dat derde-belanghebbenden bescherming genieten op basis van een verzekeringsovereenkomst waarin is voorzien in een waarschuwingsplicht jegens derden.¹²³

De regeling van § 166 VVG is van semidwingend recht. Van voornoemd artikel kan – op grond van § 171 VVG – dan ook niet ten nadele van verzekeringnemer worden afgeweken.¹²⁴

2.4.2 België

Het Belgische recht voorziet in artikel 167 van de – in april 2014 in werking getreden – Wet betreffende de verzekeringen (WVerz) in een waarschuwingsplicht voor een levensverzekeraar bij het-niet betalen van de premie.¹²⁵ Artikel 167 WVerz bepaalt het volgende:

118. Armbrüster e.a. 2018, § 38 nr. 13.

119. § 166 Abs. 4 VVG bepaalt het volgende: 'Bei einer Lebensversicherung, die vom Arbeitgeber zugunsten seiner Arbeitnehmerinnen und Arbeitnehmer abgeschlossen worden ist, hat der Versicherer die versicherte Person über die Bestimmung der Zahlungsfrist nach § 38 Abs. 1 und die eintretende Umwandlung der Versicherung in Textform zu informieren und ihnen eine Zahlungsfrist von mindestens zwei Monaten einzuräumen.' Zie ook: Armbrüster e.a. 2018, § 166 nr. 12.

120. Zie voor een ander bij wet geregeld bijzonder geval bijvoorbeeld ook § 142 Abs. 1 VVG: 'Bei der Gebäudefeuersicherung hat der Versicherer einem Hypothekengläubiger, der seine Hypothek angemeldet hat, unverzüglich in Textform anzuzeigen, wenn die einmalige oder die erste Prämie nicht rechtzeitig gezahlt oder wenn dem Versicherungsnehmer für die Zahlung einer Folgeprämie eine Frist bestimmt wird. Dies gilt auch, wenn das Versicherungsverhältnis nach Ablauf der Frist wegen unterbliebener Zahlung der Folgeprämie gekündigt wird.'

121. Armbrüster e.a. 2018, § 166 nr. 12. Zie ook: Wandt 2010, p. 415-416 en Langheid e.a. 2019, § 166 nr. 8.

122. Armbrüster e.a. 2018, § 166 nr. 12.

123. Leerink 2011, p. 152.

124. Langheid e.a. 2019, § 166 nr. 9.

125. Hoewel dit een redelijk jonge bepaling betreft, geldt dit niet voor de tekst van de bepaling. Deze tekst vormt namelijk een letterlijke kopie van de bepaling zoals deze was opgenomen in de voorloper van de WVerz, de Wet betreffende de landverzekeringsovereenkomst (WLVO).

‘Niet-betaling van een premie

Art. 167. *Niet-betaling van een premie geeft geen aanleiding tot enige vordering tot gedwongen tenuitvoerlegging vanwege de verzekeraar; volgens de door de Koning vastgestelde voorschriften brengt niet-betaling alleen de ontbinding van de overeenkomst mee of de vermindering van de prestaties van de verzekeraar.’*

Het koninklijk besluit waarnaar artikel 167 WVerz verwijst betreft het Koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende de levensverzekeringsactiviteit (hierna: ‘KB Leven’). Op basis van artikel 13 § 2 van het KB Leven is de verzekeraar verplicht om de verzekeringnemer te waarschuwen voor de gevolgen van het niet-betalen van de premie. De verzekeraar dient de verzekeringnemer daarbij bij aangetekende brief te wijzen op het concrete gevolg dat intreedt indien de verzekeringnemer besluit de premie niet te betalen.¹²⁶ Voorts dient de verzekeraar de verzekeringnemer daarbij een termijn van ten minste dertig dagen te gunnen om de achterstallige premie alsnog te voldoen. Na afloop van deze termijn mag de verzekeraar de verzekering – blijkens artikel 15 § 2 en artikel 14 KB Leven – aanpassen of beëindigen. Op grond van artikel 16 KB Leven kan de verzekeraar – behoudens uitdrukkelijk verzet van de verzekeringnemer – ook besluiten de verzekering af te kopen, indien de afkoopwaarde op het moment van aanpassing te laag is.¹²⁷

Anders dan artikel 7:980 BW voorziet artikel 167 WVerz niet in een waarschuwingsplicht jegens belanghebbende derden.

2.4.3 Frankrijk

In het Franse recht wordt in artikel L 132-20 Code des Assurances voorzien in een waarschuwingsplicht voor levensverzekeraars. De tekst van artikel L 132-20 Code des Assurances is als volgt:

‘L’entreprise d’assurance ou de capitalisation n’a pas d’action pour exiger le paiement des primes.

Lorsqu’une prime ou fraction de prime n’est pas payée dans les dix jours de son échéance, l’assureur adresse au contractant une lettre recommandée par laquelle il l’informe qu’à l’expiration d’un délai de quarante jours à dater de l’envoi de cette lettre le défaut de paiement, à l’assureur ou au mandataire désigné par lui, de la prime ou fraction de prime échue ainsi que des primes éventuellement venues à échéance au cours dudit délai, entraîne soit la résiliation du contrat en cas d’inexistence ou d’insuffisance de la valeur de rachat, soit la réduction du contrat.

L’envoi de la lettre recommandée par l’assureur rend la prime portable dans tous les cas.

Le défaut de paiement d’une cotisation due au titre d’un contrat de capitalisation ne peut avoir pour sanction que la suspension ou la résiliation pure et simple du contrat et, dans ce dernier

126. Zie in dit verband Hof van Beroep Brussel 29 juni 2011, *Tijdschrift voor Belgisch Handelsrecht* 2012, afl. 3, p. 305-307.

127. Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 701.

cas, la mise à la disposition du porteur de la valeur de rachat que ledit contrat a éventuellement acquise.'

Gelet op het bovenstaande dient een verzekeraar – ingeval de betaling van de premie uitblijft – na tien dagen een aangetekende brief te sturen aan de verzekeringnemer waarin hem een termijn van veertig dagen wordt gesteld om alsnog de achterstallige premie te voldoen. Gedurende deze termijn blijft de dekking onverminderd van kracht. Wel kan de verzekeraar – indien het verzekerde voorval zich binnen voornoemde termijn voordoet – de onbetaalde premie in mindering brengen op de uitkering die hij aan de begunstigde verschuldigd is.¹²⁸

Indien de betaling binnen de gestelde termijn van veertig dagen uitblijft, zal de verzekeraar overgaan tot aanpassing van de verzekerde som dan wel – indien in de verzekering geen waarde is opgebouwd of deze waarde ontoereikend is – overgaan tot beëindiging van de verzekering.¹²⁹

Anders dan artikel 7:980 BW voorziet artikel L 132-20 Code des Assurances niet in een waarschuwingsplicht jegens derde-belanghebbenden. Dit kan slechts anders zijn indien dit uitdrukkelijk tussen partijen is overeengekomen.¹³⁰

2.4.4 Zwitserland

Het Zwitserse recht voorziet in artikel 20 van het Versicherungsvertragsgesetz (VVG) in een waarschuwingsplicht voor verzekeraars. Dit artikel is zowel van toepassing op schade- als levensverzekeringen en bepaalt het volgende:

'1 Wird die Prämie zur Verfallzeit oder während der im Verträge eingeräumten Nachfrist nicht entrichtet, so ist der Schuldner unter Androhung der Säumnisfolgen auf seine Kosten schriftlich aufzufordern, binnen 14 Tagen, von der Absendung der Mahnung an gerechnet, Zahlung zu leisten.

2 Wird die Prämie beim Schuldner abgeholt, so kann der Versicherer die schriftliche Mahnung durch eine mündliche ersetzen.

3 Bleibt die Mahnung ohne Erfolg, so ruht die Leistungspflicht des Versicherers vom Ablaufe der Mahnfrist an.

4 Die Vorschrift des Artikels 93 dieses Gesetzes wird vorbehalten.'

Op grond van het bepaalde in artikel 20 VVG dient de verzekeraar – ingeval de betaling van de premie uitblijft – de verzekeringnemer schriftelijk een termijn van veertien dagen te stellen – te rekenen vanaf het moment van verzending van de brief – om alsnog de achterstallige premie te voldoen.¹³¹ Daarnaast dient de

128. Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 1063.

129. Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 1063. Zie in dit verband ook Kullmann 2017, nr. 4104.

130. Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 1060. Zie in dit verband ook Leerink 2011, p. 156.

131. Führer 2011, p. 244; Honsell e.a. 2012, p. 99; Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 252; Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 319.

brief een specificatie van het verschuldigde bedrag te bevatten en dient de verzekeraar uitdrukkelijk te wijzen op het gevolg dat in het specifieke geval intreedt.¹³² Een enkele opsomming van de mogelijke juridische gevolgen is onvoldoende.¹³³ Voorts geldt dat niet alleen moet worden gewaarschuwd voor het schorsen van de dekking, maar ook voor de beëindiging van de verzekeringsovereenkomst op grond van artikel 21 VVG. In geval van een levensverzekering dient de verzekeraar ook te wijzen op de mogelijkheid om op grond van artikel 93 VVG de verzekering premievrij voort te zetten dan wel af te kopen.¹³⁴ Voorts is van belang dat de waarschuwingsbrief is opgesteld in de taal die partijen zijn overeengekomen.¹³⁵

Zoals hierboven reeds vermeld, dient de waarschuwingsbrief te worden gericht aan de verzekeringnemer. Ingeval er sprake is van meerdere verzekeringnemers, dienen zij allen apart te worden gewaarschuwd.¹³⁶ Het Zwitserse recht voorziet niet in een waarschuwingsplicht voor de verzekeraar jegens derden. Dit kan uiteraard anders zijn ingeval partijen onderling zijn overeengekomen dat de verzekeraar ook derden dient te informeren over de premieachterstand en de gevolgen daarvan. In deze gevallen dient de verzekeraar deze desbetreffende derden ook van een waarschuwingsbrief te voorzien.¹³⁷

Bijzonder in het Zwitserse recht is de informatieverplichting van de verzekeringnemer bij collectieve verzekeringen. Op grond van artikel 3 Abs. 3 VVG is de verzekeringnemer – meestal werkgever – gehouden om bij een schorsing van de dekking de verzekerden (werknemers) te informeren. Ingeval de verzekeringnemer dit nalaat, is hij aansprakelijk voor de eventuele gevolgen hiervan.¹³⁸

Indien de verschuldigde premie niet binnen de gestelde termijn wordt betaald, dan wordt de dekking van rechtswege opgeschort. Indien de vertraging in de betaling niet aan de verzekeringnemer kan worden toegerekend en de verzekeringnemer direct na wegvallen van de belemmering betaalt, is blijkens artikel 45 Abs. 3 VVG geen sprake van schorsing van de dekking.¹³⁹ Betalingsonmacht is – op grond van artikel 45 Abs. 2 VVG – echter geen excuus.¹⁴⁰

De dekking kan weer worden hersteld na volledige voldoening van de achterstallige premie.¹⁴¹ Dit herstel geschiedt niet met terugwerkende kracht, daar dit ertoe zou

132. Fuhrer 2011, p. 244; Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 249/250; Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 320.

133. Fuhrer 2011, p. 244; Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 251; Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 321.

134. Fuhrer 2011, p. 249; Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 1119.

135. Fuhrer 2011, p. 244; Honsell e.a. 2012, p. 99. Zie in dit verband ook: Bundesgericht 20 januari 2003, 5C.244/2002.

136. Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 316.

137. Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 316; Fuhrer 2011, p. 248.

138. Fuhrer 2011, p. 248; Honsell e.a. 2012, p. 100.

139. Fuhrer 2011, p. 245; Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 326; Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 254.

140. Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 327.

141. Fuhrer 2011, p. 245

kunnen leiden dat de verzekeringnemer ervoor kiest om de achterstallige premie pas te voldoen op het moment dat het verzekerde voorval zich voordoet.¹⁴²

Indien de achterstallige premie niet binnen de gestelde termijn wordt betaald en de dekking eenmaal is opgeschort, heeft de verzekeraar op grond van artikel 21 VVG twee maanden de tijd om de verzekering te beëindigen dan wel tot invordering van de achterstallige premie over te gaan. Onderneemt de verzekeraar binnen deze termijn geen actie, dan wordt vermoed dat hij de verzekeringsovereenkomst wil beëindigen. De verzekeraar kan de verzekering ook uitdrukkelijk – binnen voornoemde termijn – beëindigen. In beide gevallen verliest de verzekeraar het recht op betaling van de achterstallige premies.¹⁴³

Zolang de verzekeringsovereenkomst nog niet is beëindigd, kan de verzekeringnemer – door betaling van de achterstallige premies – de dekking doen herleven.¹⁴⁴

Op 13 december 2012 heeft de Nationalrat – één van de twee kamers van het Zwitserse parlement – gestemd over een wetsvoorstel (VVG-Entwurf) dat een totaalherziening van de VVG zou betekenen. Ook ten aanzien van de onderhavige waarschuwingsplicht bevatte de VVG-Entwurf aanzienlijke wijzigingen. Zo zou de termijn – die de verzekeraar aan de verzekeringnemer dient te stellen om alsnog de achterstallige premie te voldoen – op grond van artikel 30 Abs. 2 VVG-Entwurf worden verlengd van twee naar vier weken.^{145, 146} Daarnaast zou de voornoemde termijn niet langer aanvangen op het moment van verzending van de brief, maar zou deze termijn starten op het moment van ontvangst van de brief door de geadresseerde (verzekeringnemer). Als gevolg hiervan zou het risico van een foute verzending voortaan door de verzekeraar worden gedragen.¹⁴⁷ De Nationalrat vond de wijzigingen echter te vergaand en heeft besloten tot een 'Rückweisung' van het wetsvoorstel naar de Bundesrat. De Nationalrat heeft de Bundesrat verzocht het wetsvoorstel te herzien aan de hand van een instructie waaraan het nieuwe wetsvoorstel moest voldoen.¹⁴⁸ Thans ligt een nieuw – veel minder vergaand – wetsvoorstel bij de Nationalrat. In dit voorstel wordt – ten aanzien van de onderhavige waarschuwingsplicht – echter slechts voorzien in een kleine aanpassing van het huidige artikel 20 VVG, waardoor de mogelijkheid zou worden gecreëerd om de

142. Fuhrer 2011, p. 246.

143. Fuhrer 2011, p. 246 en 506; Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 256; Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 332-333.

144. Fuhrer 2011, p. 248; Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 257.

145. Eisner-Kiefer 2012, p. 40; Honsell e.a. 2012, p. 98.

146. Artikel 30 Abs. 2 VVG-Entwurf bepaalt het volgende: 'Das Versicherungsunternehmen kann der Person, die mit der Prämienzahlung in Verzug ist, schriftlich eine Zahlungsfrist von mindestens vier Wochen ab Zugang der Mahnung gerechnet setzen. Es weist in der Mahnung daraufhin, dass nach Ablauf der Zahlungsfrist: a. die Verträge aller Versicherungen ausser der Lebensversicherung als aufgelöst gelten; b. die Lebensversicherung als umgewandelt nach Artikel 106 gilt, soweit die Versicherungsnehmerin oder der Versicherungsnehmer die Versicherung nicht nach Artikel 107 zurückkauft.'

147. Eisner-Kiefer 2012, p. 40; Honsell e.a. 2012, p. 99.

148. Zie: *Botschaft zur Änderung des Versicherungsvertragsgesetzes vom 28 juni 2017*, p. 5095. Te vinden via: www.stephan-fuhrer.ch.

waarschuwingbrief elektronisch – dan wel anders dan schriftelijk – te verzenden.¹⁴⁹

2.4.5 Tussentijdse conclusie

Op basis van het voorgaande kan worden geconcludeerd dat zowel in het Duitse en Zwitserse, als in het Belgische en Franse recht wordt voorzien in een waarschuwingplicht voor de levensverzekeraar bij het niet-betalen van de premie. Wat betreft de invulling van de waarschuwingplicht verschillen de vier landen echter aanzienlijk. Zo loopt de termijn die de verzekeraar aan de verzekeringnemer dient te gunnen om alsnog de achterstallige premie te voldoen uiteen van twee weken in Duitsland en Zwitserland tot dertig dagen in België en zelfs veertig dagen in Frankrijk. Ook bestaan er behoorlijke verschillen in de eisen die in de vier landen aan de waarschuwingbrief gesteld worden. Zo is de Duitse en ook de Zwitserse bepaling vrij expliciet over de informatie die in de waarschuwingbrief moet staan, terwijl de Franse en Belgische bepaling ‘slechts’ voorschrijven dat de verzekeraar de verzekeringnemer op de (concrete) gevolgen van het niet-betalen van de premie dient te wijzen en het verzenden van de waarschuwingbrief aangetekend dient te geschieden. Wat opvalt, is dat in geen van de landen bij wet is voorzien in een *algemene* waarschuwingplicht jegens derden. Slechts in *uitzonderlijke gevallen* wordt een waarschuwingplicht van de verzekeraar jegens derden aangenomen.¹⁵⁰ Een opmerkelijke keuze van de wetgevers, daar deze derde-belanghebbende – die vaak geen zicht en invloed heeft op het betalingsgedrag van verzekeringnemer – vaak een groot, met de verzekeringnemer vergelijkbaar, belang heeft bij het ongewijzigd voortduren van de betreffende verzekering.

Hoewel er tussen artikel 7:980 BW en de bepalingen in het Belgische, Duitse, Zwitserse en Franse recht grote verschillen bestaan, geven voornoemde bepalingen naar mijn oordeel geen aanleiding tot verdere aanpassing van artikel 7:980 BW. Zeker ten aanzien van derde-belanghebbenden biedt artikel 7:980 BW beduidend meer bescherming dan de bepalingen uit de voornoemde landen. Ook de aanvullende eisen die in het Duitse en Zwitserse recht aan de waarschuwingbrief worden gesteld hebben voor artikel 7:980 BW geen meerwaarde, daar de verzekeraars in de praktijk in verreweg de meeste gevallen reeds het bedrag aan achterstallige premie opnemen in de waarschuwingbrief.

2.5 Voorstel nieuw artikel 7:980 BW

Zoals reeds aangegeven behoeft de formulering van artikel 7:980 BW naar mijn mening verbetering. Geïnspireerd door de formulering van artikel 7:934 BW heb ik lid 1 enigszins herschreven. Allereerst door dit artikel ook van toepassing te verklaren op de situatie dat de *eerste* premie niet wordt betaald. Zoals reeds eerder opgemerkt in paragraaf 2.3.7, is dit in lijn met de ratio achter de waarschuwingplicht – te weten: het beschermen van de verzekeringnemer tegen vergeetachtig-

149. Zie: *Botschaft zur Änderung des Versicherungsvertragsgesetzes vom 28 juni 2017*, p. 5118. Te vinden via: www.stephan-fuhrer.ch.

150. Bijvoorbeeld in bij wet voorziene bijzondere gevallen (zoals § 142 Abs. 1 VVG of § 166 Abs. 4 VVG) of ingeval dit uitdrukkelijk door partijen is overeengekomen.

heid ten aanzien van de premiebetaling – en de beschermingsgedachte achter artikel 7:980 BW.

Daarnaast heb ik de mogelijke gevolgen van het niet-betalen van de premie expliciet in de wettekst opgenomen. Met daarbij de uitdrukkelijke vermelding dat de verzekeraar de verzekeringnemer en de derde-belanghebbenden moet wijzen op het specifieke gevolg dat in het concrete geval intreedt. Hiermee is meteen duidelijk welke gevolgen er uit het niet-nakomen van de verplichting tot premiebetaling voortvloeien en op welke gevolgen in de herinneringsbrief moet worden gewezen. Bovendien wordt voorkomen dat in de waarschuwingsbrief slechts melding wordt gemaakt van alle *mogelijke* gevolgen die kunnen intreden en het voor de verzekeringnemer en de betrokken belanghebbenden derhalve onduidelijk blijft welk gevolg in het concrete geval zal intreden.

Ook heb ik de ongedefinieerde maandtermijn vervangen door een betalingstermijn in dagen. Met een duidelijk afgebakende betalingstermijn in dagen is het immers voor alle betrokken partijen duidelijk binnen welke termijn de achterstallige premie voldaan dient te worden om te voorkomen dat het door de verzekeraar aangekondigde gevolg intreedt. Ik heb gekozen voor een termijn van eenendertig dagen,¹⁵¹ daar deze termijn overeenkomt met de langste kalendermaanden van het jaar en de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden hiermee dan ook – ongeacht de lengte van de kalendermaand waarin de herinneringsbrief wordt gestuurd – maximale bescherming genieten.

Voorts heb ik – om de leesbaarheid van lid 1 te bevorderen – een extra lid aan het artikel toegevoegd waarin het begrip ‘derde-belanghebbenden’ nader wordt gedefinieerd. Ook voormalig lid 2 (thans lid 3) heb ik aangepast, daar mijns inziens volstaan kan worden met de mogelijkheid tot premievrije voortzetting. De wijze waarop dit geschiedt komt – zoals ik reeds eerder heb opgemerkt – in mijn ogen beter tot zijn recht in de verzekeringsvoorwaarden. Voormalig lid 3 (thans lid 4) heb ik verder ongewijzigd gelaten. Dit alles heeft geleid tot het volgende voorstel voor een nieuw artikel 7:980 BW:

1. *Het niet-betalen van premie kan alleen leiden tot premievrijmaking of beëindiging van de verzekering, indien verzekeraar na de vervalddag de verzekeringnemer(s) en derde-belanghebbenden, zoals bedoeld in lid 2, door een mededeling op het specifiek intredende gevolg heeft gewezen en betaling binnen een daarbij gestelde termijn van ten minste 31 dagen is uitgebleven.*
2. *Onder derde-belanghebbenden in de zin van lid 1 moeten worden aangemerkt de begunstigde die zijn aanwijzing heeft aanvaard, de pandhouder en de beslaglegger.*
3. *Indien betaling binnen de in lid 1 gestelde termijn is uitgebleven, wordt de verzekering die premievrije waarde heeft, premievrij voortgezet. Bestaat geen recht op voortzetting*

151. Voor de precieze hantering van de termijn in bepaalde situaties – zoals bijvoorbeeld de situatie dat de termijn eindigt op een zaterdag, zondag of een algemeen erkende feestdag – dient te worden verwezen naar de Algemene termijnenwet én de Verordening (EEG/Euratom) nr. 1182/72 van de Raad van 3 juni 1971 houdende vaststelling van de regels die van toepassing zijn op termijnen, data en aanvangs- en vervaltijden.

als in de vorige zin bedoeld, dan eindigt de verzekering en heeft de verzekeringnemer, bij een verzekering die afkoopwaarde heeft, recht op die waarde.

4. *In afwijking van lid 1 kan worden bedongen dat van de vervalddag af rente en kosten verschuldigd zijn.*

2.6 Conclusie

Gelet op het bijzondere karakter van de levensverzekering — de levensverzekering kent immers geen verplichting tot premiebetaling en er zijn bovendien vaak derden betrokken die grote belangen hebben bij het voortbestaan van de levensverzekering — heeft de wetgever ervoor gekozen om ten aanzien van de waarschuwingsplicht voor levensverzekeraars bij het niet-betalen van de vervolgpremie niet aan te sluiten bij het bepaalde in artikel 7:934 BW, doch in artikel 7:980 BW een afwijkende regeling op te nemen. Een — gelet op het bijzondere karakter van de levensverzekering — zeer verdedigbaar standpunt. De formulering van artikel 7:980 BW dient echter wel op een aantal punten te worden aangepast. Zo dient voornoemd artikel eveneens van toepassing te worden verklaard op de situatie dat de eerste premie niet is voldaan. Ook dient de ongedefinieerde betalingstermijn van een ‘maand’ te worden vervangen door een betalingstermijn in dagen en dienen de mogelijke gevolgen van het niet-betalen van de premie uitdrukkelijk in het artikel te worden opgenomen, met daarbij de vermelding dat de verzekeraar de verzekeringnemer en de betrokken belanghebbenden in de waarschuwingsbrief dient te wijzen op het concreet intredende gevolg. Daarnaast verdient het de voorkeur om slechts het begrip ‘derde-belanghebbende’ in lid 1 op te nemen en dit begrip in lid 2 nader te definiëren. Voorts kan in voormalig lid 2 (thans lid 3) worden volstaan met het vermelden van de mogelijkheid om de verzekering premievrij voort te zetten. De wijze waarop de premievrije voortzetting vorm krijgt, kan beter in de verzekeringsvoorwaarden worden opgenomen. Voornoemde wijzigingen komen niet alleen de leesbaarheid ten goede, zij zorgen eveneens voor meer duidelijkheid bij alle betrokkenen en dit laatste is — zeker gezien de beschermingsgedachte die de wetgever bij het ontwerp van artikel 7:980 BW voor ogen had — zeer wenselijk.

Hoofdstuk 3

Verjaring in het levensverzekeringsrecht

3.1 Inleiding

Voor levensverzekeringsovereenkomsten heeft de wetgever ervoor gekozen om niet aan te sluiten bij de algemene verjaringsregeling in het verzekeringsrecht, die is opgenomen in artikel 7:942 BW, maar een afwijkende regeling op te nemen in artikel 7:985 BW. Op grond van laatstgenoemd artikel verjaart een rechtsvordering tegen een (levens)verzekeraar tot het doen van een uitkering door verloop van vijf jaar na de dag waarop die vordering opeisbaar is geworden, tenzij een langere termijn is bedongen. Als reden voor deze afwijkende regeling geeft de wetgever dat de regeling van artikel 7:942 BW voor levensverzekeringen ‘nodeloos ingewikkeld’ is, zodat daarvoor beter de gebruikelijke verjaringstermijn van vijf jaar kan worden voorgeschreven.¹ Vraag is echter of de wetgever met de regeling van artikel 7:985 BW een adequate oplossing heeft geboden, of alleen maar meer onduidelijkheid heeft gecreëerd. Naar mijn mening is dit laatste het geval. Een voorbeeld uit de praktijk ter illustratie:

X heeft een overlijdensrisicoverzekering afgesloten bij een verzekeraar. Partijen komen overeen dat verzekeraar – bij het overlijden van X voor de einddatum van de verzekering – € 150 000 uitkeert aan de op het polisblad opgenomen begunstigde. X betaalt hiervoor een maandelijkse premie. Vijfentwintig jaar later, doch binnen de looptijd van de verzekering, overlijdt X. Z, de dochter van X en tevens enig erfgenaam, weet echter niet van het bestaan van de overlijdensrisicoverzekering. Bijna twee jaar na het overlijden van haar vader – tijdens het uitzoeken van de dozen met daarin de administratie die haar vader heeft achtergelaten – vindt Z het polisblad van de overlijdensrisicoverzekering. Zij wendt zich daarop tot de verzekeraar om de betreffende uitkering op te eisen. Verzekeraar geeft aan dat de overlijdensrisicoverzekering niet meer in zijn administratie voorkomt en deze dan ook op een bepaald moment moet zijn beëindigd. Verzekeraar vraagt Z dan ook aan te tonen dat haar vader – tot het moment van zijn overlijden – aan zijn premiebetalingsverplichting heeft voldaan. Het kost Z aardig wat moeite om de gevraagde stukken te achterhalen, een aantal keer meldt ze zich bij verzekeraar, maar telkens kan zij niet de juiste stukken overleggen. Vijf jaar na het eerste contact met de verzekeraar slaagt Z erin de gevraagde stukken te overleggen. De verzekeraar stelt echter dat de vordering van Z inmiddels is verjaard, daar in de toepasselijke verzekeringsvoorwaarden een verjaringstermijn van twee jaar is opgenomen en deze termijn nimmer conform de vereisten van artikel 3:317 BW door Z is gestuit.

1. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 327-328.

In het levensverzekeringrecht zijn dergelijke discussies regelmatig aan de orde. Artikel 7:985 BW moet in deze situaties duidelijkheid geven. De realiteit is echter dat voornoemd artikel in situaties als de bovenstaande juist veel vragen oproept. Immers, mocht verzekeraar wel een van artikel 7:985 BW afwijkende verjaringstermijn in zijn voorwaarden opnemen? En zo ja, waar ligt dan de ondergrens voor deze termijn? Hoe kan de verjaringstermijn worden gestuit en wat zijn de gevolgen van deze stuiting? Hoe dient een eventuele vervolftermijn te worden gestuit en wat zijn daar de gevolgen van? Zomaar wat vragen die de wetgever in artikel 7:985 BW heeft nagelaten te beantwoorden. Bij deze vragen zal in dit hoofdstuk worden stilgestaan.

3.2 De verjaringsregeling van artikel 7:985 BW

3.2.1 Algemeen

Zoals reeds aangegeven heeft de wetgever ervoor gekozen om voor de levensverzekering een aparte verjaringsregeling op te nemen in artikel 7:985 BW, daar de regeling van artikel 7:942 BW voor levensverzekeringen ‘nodeloos ingewikkeld’ zou zijn.² De wijze waarop voornoemd artikel is geformuleerd, zorgt echter niet voor de door de wetgever gewenste duidelijkheid. Integendeel, de regeling heeft mijns inziens alleen maar voor meer onduidelijkheid gezorgd. In het vervolg van dit hoofdstuk zal ik stilstaan bij de verschillende elementen van artikel 7:985 BW en uiteenzetten op welke punten artikel 7:985 BW naar mijn mening aanpassing en aanvulling behoeft, waarna ik zal afsluiten met een voorstel tot aanpassing van artikel 7:985 BW. Ter inspiratie zal ik hierbij kijken naar de regeling van artikel 7:942 BW en de algemene verjaringsregeling in titel 3.11 BW. Ook zal ik de wetgeving in de ons omringende landen bespreken.

Artikel 7:985 BW formuleert de verjaringsregeling voor vorderingen uit hoofde van de levensverzekeringsovereenkomst als volgt:

‘Een rechtsvordering tegen de verzekeraar tot het doen van een uitkering verjaart door verloop van vijf jaar na de dag waarop die vordering opeisbaar is geworden, tenzij een langere termijn is bedongen.’

3.2.2 Duur verjaringstermijn

Anders dan artikel 7:942 BW, welke regeling op grond van artikel 7:943 lid 2 BW een (semi)dwingendrechtelijk karakter kent,³ is artikel 7:985 BW van regelend recht.⁴ Dit brengt mee dat een verzekeraar in zijn verzekeringsvoorwaarden een kortere verjaringstermijn kan opnemen dan de in artikel 7:985 BW gestelde termijn van vijf jaar.⁵ Dit roept meteen vragen op. Immers, waar ligt – in geval van afwijk-

2. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 327-328.

3. Hendrikse 2019b, p. 465.

4. In artikel 7:986 BW blijft artikel 7:985 BW onbesproken, als gevolg waarvan de bepaling niet van dwingend recht is. Zie in dit kader ook: Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/760; Hendrikse 2019b, p. 484.

5. Hendrikse 2019b, p. 484 en Kalkman, Van Gerner & Verschoor 2019, p. 328.

king van artikel 7:985 BW in de verzekeringsvoorwaarden – de ondergrens? Ligt deze bij de algemene semidwingendrechtelijke regeling van artikel 7:942 lid 1 BW, waarin een verjaringstermijn van drie jaar is opgenomen?⁶ Of geldt artikel 6:236 aanhef en onder g BW – waarin een verjaringstermijn van minder dan een jaar in de algemene voorwaarden van consumentenovereenkomsten⁷ als onredelijk bezwarend wordt aangemerkt – als ondergrens?⁸ De wetgever heeft nagelaten hier duidelijkheid over te verschaffen en dit komt de rechtszekerheid voor de betrokkenen bij een levensverzekeringsovereenkomst niet ten goede. Het maakt immers – voor de verzekeringnemer, maar zeker ook voor de betrokkenen⁹ bij een levensverzekering – een groot verschil of een verzekeraar in zijn verzekeringsvoorwaarden een verjaringstermijn van een jaar kan bedingen dan wel dient uit te gaan van een verjaringstermijn van minimaal drie jaar.

Ook in de literatuur bestaat discussie over de ondergrens. Zo zijn Kalkman, Jonk-van Wijk en Kool van mening dat de vijfjaarstermijn van artikel 7:985 BW – gelet op het (semi)dwingende karakter van de algemene regeling van artikel 7:942 BW – in de verzekeringsvoorwaarden niet mag worden verkort tot een termijn van minder dan drie jaar.¹⁰

Hendrikse en Salomons achten voornoemde beperking niet waarschijnlijk, aangezien de wetgever de levensverzekering juist heeft willen uitzonderen van het algemene verjaringsregime ex artikel 7:942 BW.¹¹ Zij merken daarbij, evenals Mijnsen, terecht op dat de mogelijkheden om de verjaringstermijn ex artikel 7:985 BW te verkorten niet onbeperkt zijn en wijzen in dat kader op artikel 6:236 aanhef en onder g BW, waarin – zoals reeds eerder is vermeld – een verjaringstermijn van minder dan een jaar in consumentenovereenkomsten als onredelijk bezwarend wordt aangemerkt.¹²

Mij lijkt het – gezien het feit dat de wetgever er uitdrukkelijk voor heeft gekozen om voor levensverzekeringen niet aan te sluiten bij artikel 7:942 BW – niet aanmerkelijk dat de wetgever uitgerekend dit artikel als ‘vangnet’ voor ogen heeft gehad ingeval in de verzekeringsvoorwaarden wordt afgeweken van artikel 7:985 BW. Ik sluit me dan ook aan bij het standpunt dat – gelet op het bepaalde in artikel 6:236

-
6. Artikel 7:942 lid 1 BW bepaalt het volgende: ‘Een rechtsvordering tegen de verzekeraar tot het doen van een uitkering verjaart door verloop van drie jaren na de aanvang van de dag, volgende op die waarop de tot uitkering gerechtigde met de opeisbaarheid daarvan bekend is geworden.’
 7. In paragraaf 2.3.4. heb ik reeds verdedigd dat – gelet op het arrest van de Hoge Raad van 28 september 2018, ECLI:NL:HR:2018:1800 – een natuurlijk persoon een levensverzekering in alle gevallen als consument zal aangaan. Zie ook Hendrikse 2019b, p. 484.
 8. Artikel 6:236 aanhef en onder g BW bepaalt: ‘Bij een overeenkomst tussen een gebruiker en een wederpartij, natuurlijk persoon, die niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf, wordt als onredelijk bezwarend aangemerkt een in de algemene voorwaarden voorkomend beding dat een wettelijke verjarings- of vervaltermijn waarbinnen de wederpartij enig recht moet geldend maken, tot een verjarings- onderscheidenlijk vervaltermijn van minder dan een jaar verkort.’
 9. Derden kunnen op grond van allerlei hoedanigheden aanspraak maken op de uitkering uit – en derhalve betrokken zijn bij – de levensverzekering. Men denke aan de begunstigde, de pandhouder of beslaglegger.
 10. Kalkman, Van Gerner & Verschoor 2019, p. 328. Zie in dit verband ook Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2012/743 en Jonk-van Wijk & Kool 2015, p. 233.
 11. Hendrikse 2019b, p. 484. Zie in dit kader ook Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/760.
 12. Hendrikse 2019b, p. 484 en Mijnsen 2012, p. 139. Zie in dit verband ook Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/760.

aanhef en onder g BW — een levensverzekeraar de verjaringstermijn in levensverzekeringsvoorwaarden mag beperken tot minimaal een jaar.

Dit heeft tot gevolg dat voor een rechtsvordering uit hoofde van een schadeverzekeringsovereenkomst een minimale verjaringstermijn van drie jaar geldt waarvan — gelet op artikel 7:943 lid 2 BW — niet ten nadele van de verzekeringnemer of tot uitkering gerechtigde kan worden afgeweken in de verzekeringsvoorwaarden, terwijl de verjaringstermijn voor een rechtsvordering uit hoofde van een levensverzekeringsovereenkomst — welke vordering meer dan eens aan derden toekomt — kan worden verkort tot slechts een jaar. Dit is naar mijn mening een zeer onwenselijke uitkomst, die vraagt om aanpassing. Zeker nu de wetgever zelf al aangeeft dat de betrokken derde — nog los van de vraag of hij steeds direct op de hoogte is van het overlijden van de verzekerde¹³ — vaak niet eens van het bestaan van de verzekering — laat staan zijn hoedanigheid van begunstigde — op de hoogte is.¹⁴ De als gevolg van het nalaten van de wetgever gecreëerde mogelijkheid om in (levens)verzekeringsvoorwaarden een slechts zeer beperkte verjaringstermijn van een jaar op te nemen, kan er in voornoemde situatie dan ook toe leiden dat de betreffende derde — zodra hij eenmaal weet heeft gekregen van het bestaan van de verzekering en zijn hoedanigheid als begunstigde — geen aanspraak meer kan maken op de uitkering uit de levensverzekering, omdat zijn vorderingsrecht verjaard is.¹⁵ In dat geval rest slechts een (niet-afdwingbare) natuurlijke verbintenis,¹⁶ waarbij de betrokken begunstigde is overgeleverd aan de goede wil van de betrokken verzekeraar.¹⁷

Het bovengenoemde klemt temeer, nu diezelfde wetgever in de toelichting op artikel 7:942 BW als reden voor afwijking van titel 3.11 BW en artikel 6:236 aanhef en onder g BW aangeeft dat voornoemde artikelen — door de mogelijkheid om de verjaringstermijn in de voorwaarden te verkorten tot een jaar — de verzekeraar meer ruimte laten dan noodzakelijk en gewenst is.¹⁸ Het is naar mijn mening — gelet op eerdergenoemde derden — onbegrijpelijk en bovendien zeer onwenselijk dat de wetgever levensverzekeraars deze ruimte wel heeft geboden.

13. De betreffende levensverzekering kan ook voorzien in een dekking bij leven op de einddatum. In deze situatie is het vaak de verzekerde c.q. verzekeringnemer die als eerste begunstigde op het polisblad staat vermeld. Deze zal logischerwijs (vaak) wel op de hoogte zijn van het gegeven dat hij aanspraak kan maken op een uitkering. De verjaringsregeling zal in deze situatie dan ook minder een rol spelen.
14. De wetgever merkt dit op in het kader van de in artikel 7:985 BW opgenomen mogelijkheid om een langere verjaringstermijn op te nemen. Zie: Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 328.
15. Het vorderingsrecht van de tot uitkering gerechtigde gaat pas teniet op het moment dat de verzekeraar zich op de verjaring beroept, tot dat moment blijft de verbintenis een in rechte afdwingbare. Vgl. Asser/Sieburgh 6-II 2017/388 en 392.
16. Asser/Sieburgh 6-II 2017/390. Zie ook J. Verstoep, annotatie bij HR 22 maart 2019, ECLI:NL:HR:2019:412, JA 2019, afl. 5, p. 480.
17. In zijn vierde verslag van werkzaamheden (3 november 1972-3 september 1973) heeft de Ombudsman Levensverzekering zich reeds op het standpunt gesteld dat verzekeraars geen beroep op de verjaringsclausule behoren te doen in de gevallen waarin zonder meer vaststaat dat nog geen uitkering is gedaan. In zijn 25e jaarverslag herhaalt de Ombudsman dit standpunt en merkt daarbij op dat dit standpunt sinds 1973 door de bedrijfstak wordt onderschreven. Vgl. *Vierde verslag van werkzaamheden Ombudsman Levensverzekering (3 november 1972-3 september 1973)*, p. 13-14 en *Jaarverslag Ombudsman Levensverzekering 1995*, p. 40. Zie ook Hendrikse 2019b, p. 485 en Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/760.
18. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 106. Zie ook Hendrikse 2019b, p. 465.

Deze onwenselijke situatie kan worden opgelost door artikel 7:985 BW – in aansluiting op artikel 7:942 BW – te kwalificeren als een semidwingendrechtelijke bepaling. Hiertoe dient artikel 7:985 BW dan ook te worden opgenomen in de opsomming van artikel 7:986 lid 3 BW.¹⁹ Ter bescherming van de (derde-)betrokkenen bij een levensverzekeringsovereenkomst, verdient het de voorkeur om de verjaringstermijn van vijf jaar te behouden. Deze termijn komt bovendien overeen met de termijn die – krachtens artikel 3:307 BW – geldt voor rechtsvorderingen tot nakoming van een verbintenis uit overeenkomst tot een geven of een doen en de termijn die – ingevolge artikel 3:308 BW – geldt voor rechtsvorderingen tot betaling van periodieke uitkeringen.²⁰

In de laatste zinsnede van artikel 7:985 BW wordt expliciet voorzien in de mogelijkheid om de verjaringstermijn van vijf jaar in de verzekeringsvoorwaarden te verlengen. Met de opname van deze zinsnede heeft de wetgever duidelijk willen maken dat artikel 3:322 lid 3 BW – waarin is bepaald dat geen afstand van verjaring kan worden gedaan voordat de verjaring is voltooid – niet geldt voor de levensverzekering.²¹ Uit de toelichting die daarop volgt kan worden opgemaakt dat de wetgever ervan uit is gegaan dat onder de verboden afstand van verjaring ook het verlengen van de verjaringstermijn valt.²² Mijnsen merkt op dat in zijn algemeenheid het verkorten van verjaringstermijnen – behoudens bijzondere bepalingen zoals bijvoorbeeld artikel 7:942 jo. 7:943 lid 2 BW – mogelijk wordt geacht. Nu dit volgens Mijnsen moet worden gezien als gedeeltelijke afstand van een wettelijke verjaringstermijn – en artikel 3:322 lid 3 BW hier kennelijk niet aan in de weg staat – waarom zou artikel 3:322 lid 3 BW in geval van verlenging van een verjaringstermijn dan wel een beletsel vormen. Een verlenging van de verjaringstermijn is immers voordelig voor de tot uitkering gerechtigde en nadelig voor de verzekeraar, aldus Mijnsen.²³

Mijns inziens kan het verkorten van de verjaringstermijn in de verzekeringsvoorwaarden niet worden gezien als (gedeeltelijke) afstand van het recht een beroep te doen op verjaring,²⁴ daar er drie belangrijke verschillen zijn.

Allereerst het moment waarop zij plaatsvinden. Het verkorten van de verjaringstermijn in de levensverzekeringsovereenkomsten zal immers plaatsvinden ten tijde van het sluiten van de levensverzekeringsovereenkomst. Op dat moment zal de levensverzekeraar immers de voorwaarden stellen op basis waarvan hij de levensverzekeringsovereenkomst wenst aan te gaan. Van enig vorderingsrecht is op dat moment geen sprake, laat staan de verjaring daarvan. Afstand van het recht om een beroep te doen op verjaring kan – gelet op het bepaalde in artikel 3:322 lid 3 BW –

19. In paragraaf 2.3.4 heb ik reeds gepleit voor aanpassing van artikel 7:986 lid 3 BW.

20. Artikel 3:308 BW benoemt in dat kader renten van geldsommen, lijfrenten, dividenden, huren, pachten en voorts alles wat bij het jaar of een kortere termijn moet worden betaald. Zie ook Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/316 en 760.

21. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 327-328. Zie ook Hendrikse 2019b, p. 484 en Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2012/760.

22. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 327-328. Zie ook Mijnsen 2012, p. 139; Hendrikse 2019b, p. 484 en Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2012/760.

23. Mijnsen 2012, p. 139. Zie ook Hendrikse 2019b, p. 484

24. Zie ook: Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2012/760.

daarentegen slechts worden gedaan op het moment dat de verjaringstermijn is verstreken. In deze situatie is er dan ook sprake van een vorderingsrecht waarvan de wettelijke verjaringstermijn is verstreken, maar waarbij de schuldenaar – in dit geval de verzekeraar – afstand doet van zijn recht om zich op verjaring te beroepen.²⁵

Daarnaast hebben het verkorten van de verjaringstermijn in de verzekeringsvoorwaarden en het afstand doen van het beroep op verjaring verschillende rechtsgevolgen. Met het verkorten van de verjaringstermijn in de verzekeringsvoorwaarden bewerkstelligt de schuldenaar (de verzekeraar) immers dat hem eerder een beroep op verjaring van het vorderingsrecht toekomt en de schuldeiser – in dit geval de tot uitkering gerechtigde – zijn vorderingsrecht minder lang geldend kan maken. Dit is in het voordeel van de betreffende verzekeraar. Door afstand te doen van zijn recht om een beroep te doen op verjaring geeft de schuldenaar (de verzekeraar) daarentegen zijn rechten prijs om zich op de verjaring van het vorderingsrecht van de schuldeiser te beroepen en bevestigt hij als het ware de (in rechte) afdwingbaarheid van de vordering.²⁶ Deze handeling is dan ook in het voordeel van de tot uitkering gerechtigde.

Tot slot verschillen het verkorten van de verjaringstermijn in de verzekeringsvoorwaarden en het afstand doen van het recht een beroep te doen op verjaring van aard. Zoals eerder is opgemerkt stelt de verzekeraar voor het aangaan van de overeenkomst vast onder welke voorwaarden hij de overeenkomst met verzekeringnemer wenst aan te gaan. De verjaringstermijn maakt deel uit van deze voorwaarden. Vervolgens is het aan de verzekeringnemer om met deze voorwaarden akkoord te gaan, dan wel van de verzekeringsovereenkomst af te zien. Pas op het moment dat partijen overeenstemming hebben bereikt over de toepasselijke voorwaarden, komt de overeenkomst tot stand. In deze situatie is dan ook sprake van een meerzijdige rechtshandeling.²⁷ Dit is anders bij afstand van het recht een beroep te doen op verjaring. Deze afstand kan – blijkens artikel 3:322 lid 2 BW – geschieden door een verklaring van hem die zich op de verjaring kan beroepen, waardoor er sprake is van een eenzijdige gerichte rechtshandeling.²⁸

Door het verkorten van de verjaringstermijn te zien als een (gedeeltelijke) afstand van verjaring gaat Mijnsen voorbij aan voornoemde verschillen.²⁹ De aanname van de wetgever dat het verlengen van de verjaringstermijn eveneens onder het verbod van artikel 3:322 lid 3 BW zou vallen en het derhalve noodzakelijk is om in artikel 7:985 BW op te nemen dat een langere verjaringstermijn kan worden bedongen, volg ik echter evenmin. Het verbod van artikel 3:322 lid 3 BW is immers in het leven geroepen om de belangen van de schuldenaar³⁰ te waarborgen en van de verjaringsregeling bovendien geen dode letter te maken. Het ontbreken van een

25. Asser/Sieburgh 6-II 2017/394.

26. Asser/Sieburgh 6-II 2017/392.

27. Asser/Sieburgh 6-III 2018/11.

28. Asser/Sieburgh 6-II 2017/395.

29. Mijnsen 2012, p. 139.

30. De schuldenaar zal door tijdsverloop er in toenemende mate op vertrouwen dat jegens hem geen vordering (meer) wordt ingesteld. Bovendien wordt het steeds moeilijker om vast te stellen of er daadwerkelijk een vordering bestaat, wat de hoogte van deze vordering is en welke verweren hier eventueel tegenin kunnen worden gebracht. Ten slotte is het van belang dat de schuldenaar erop kan vertrouwen dat zijn aansprakelijkheid in de tijd wordt begrensd. Vgl. Asser/Sieburgh 6-II 2017/382 en Smeehuijzen 2008, p. 26.

dergelijk verbod zou er immers toe leiden dat in de meeste contracten een clausule wordt opgenomen waarin is bepaald dat de schuldenaar afstand doet van zijn recht om een beroep te doen op verjaring, waardoor de wettelijke verjaringsregeling buitenspel wordt gezet. Dit speelt mijns inziens echter alleen in die situaties waarin de schuldenaar de onderliggende partij is en bovendien niet degene is die de algemene voorwaarden – met betreffende clausule – opstelt.³¹ In de situatie van artikel 7:985 BW zal men een dergelijke clausule niet snel aantreffen. Zoals gezegd is de verzekeraar immers degene die de verzekeringsvoorwaarden opstelt en deze zal een dergelijke clausule – waarin hij zijn recht prijsgeeft om een beroep te doen op verjaring – hierin niet snel opnemen. Daar komt bij dat de verzekeraar – door het opnemen van een langere termijn in de verzekeringsvoorwaarden – enkel afwijkt van de wettelijke verjaringstermijn en van het prijsgeven van rechten – in de zinsnede van artikel 3:322 lid 3 BW – dan ook geenszins sprake is.

Hendrikse merkt daarbij terecht op dat het niet-dwingendrechtelijke karakter van artikel 7:985 BW reeds meebrengt dat in de verzekeringsvoorwaarden een langere verjaringstermijn dan vijf jaar kan worden overeengekomen en de laatste zinsnede van artikel 7:985 BW dan ook overbodig is.³² Mijn voorstel om artikel 7:985 BW te kwalificeren als een semidwingendrechtelijke bepaling, maakt het voornoemde niet anders, daar ook in deze situatie afwijking ten voordele van de verzekeringnemer of de tot uitkering gerechtigde is toegestaan. Mijn voorstel is dan ook om de laatste zin van artikel 7:985 BW achterwege te laten.

3.2.3 Aanvangsmoment verjaringstermijn

Op grond van het bepaalde in artikel 7:985 BW verjaart een rechtsvordering tegen de verzekeraar tot het doen van een uitkering *door verloop van vijf jaar na de dag waarop die vordering opeisbaar is geworden*. De wetgever kiest in dezen dus niet voor een subjectief aanvangsmoment – zoals in artikel 7:942 lid 1 BW – maar voor een objectief aanvangsmoment voor de verjaringstermijn, vergelijkbaar met artikel 3:308 BW.³³ Ook op dit punt lijkt de wetgever dus aansluiting te zoeken bij voornoemd artikel. Een expliciete toelichting op de keuze voor het objectieve aanvangsmoment ontbreekt evenwel. Dit bevreemdt mij, zeker nu de keuze voor een subjectief aanvangsmoment in artikel 7:985 BW naar mijn mening meer voor de hand had gelegen. Bij een levensverzekering is het – zoals reeds eerder opgemerkt – immers vaak een derde die – in zijn hoedanigheid van begunstigde – aanspraak maakt op de uitkering. Nog los van het gegeven dat deze derde vaak een geliefde is verloren en derhalve andere prioriteiten heeft dan het opeisen van de uitkering, is deze derde vaak niet eens van het bestaan van de levensverzekering – laat staan zijn hoedanigheid van begunstigde – op de hoogte, waardoor het enige tijd in beslag kan nemen voordat hij aanklopt bij de verzekeraar om de uitkering op te eisen. Het objectieve aanvangsmoment houdt hier geen rekening mee, waardoor de reële kans bestaat dat de verjaringstermijn al loopt terwijl de begunstigde nog niet eens op de hoogte is van het feit dat hij aanspraak kan maken op

31. Asser/Sieburgh 6-II 2017/394.

32. Hendrikse 2019b, p. 485.

33. Vgl. Hendrikse 2019b, p. 463.

een uitkering uit de levensverzekeringsovereenkomst.³⁴ De wetgever onderkent – in zijn toelichting om artikel 3:222 lid 3 BW voor de levensverzekering buiten toepassing te laten – de belangen van deze derde ook, maar verbindt hier – voor wat betreft het aanvangsmoment van de verjaring – vreemd genoeg geen gevolgen aan.³⁵

De wetgever doet er dan ook goed aan om zijn keuze op dit punt te heroverwegen. Ter bescherming van voornoemde derde verdient het naar mijn mening de voorkeur om de verjaringstermijn ex artikel 7:985 BW te laten aanvangen op de dag na die waarop de tot uitkering gerechtigde met zijn aanspraak op de uitkering *bekend is geworden*. Met de keuze voor een subjectief aanvangsmoment wordt voorkomen dat een vordering op een uitkering uit de levensverzekering ongemerkt verjaart.

De keuze voor het subjectieve aanvangsmoment roept echter wel de vraag op wanneer er sprake is van *bekendheid* met de aanspraak op de uitkering. De Hoge Raad heeft zich in verschillende arresten – in het kader van artikel 3:310 lid 1 BW³⁶ – over dit vraagstuk uitgelaten. Naar oordeel van de Hoge Raad moet sprake zijn van daadwerkelijke bekendheid. Degene die zich op de verjaringstermijn beroept, dient – naar het oordeel van de Hoge Raad – te stellen en zo nodig te bewijzen dat de benadeelde daadwerkelijk bekend was met de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon.³⁷ Het enkele vermoeden van het bestaan van schade is onvoldoende om aan te nemen dat sprake is van daadwerkelijke bekendheid met de schade.³⁸ In zijn arrest van 31 oktober 2003 komt de Hoge Raad dan ook – tegen het licht van het voornoemde en de strekking van artikel 3:310 lid 1 BW³⁹ – tot het oordeel dat de verjaringstermijn pas begint te lopen op de dag na die waarop de benadeelde daadwerkelijk in staat is een rechtsvordering in te stellen.⁴⁰ Daarvan zal sprake zijn als de benadeelde voldoende zekerheid – die niet een absolute zekerheid hoeft te zijn – heeft verkregen dat de schade is veroorzaakt door tekortschietend of foutief handelen van de betrokken persoon.⁴¹ Uit rechtspraak van de Hoge Raad volgt bovendien dat onbekendheid met of onzekerheid over de juridische beoordeling van feiten en omstandigheden die betrekking hebben op de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon, niet aan de aanvang van de verjaringstermijn

34. Vgl. Hendrikse 2019b, p. 463.

35. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 328.

36. Artikel 3:310 lid 1 BW bepaalt: 'Een rechtsvordering tot vergoeding van schade of tot betaling van een bedongen boete verjaart door verloop van vijf jaren na de aanvang van de dag, volgende op die waarop de benadeelde zowel met de schade of de opeisbaarheid van de boete als met de daarvoor aansprakelijke persoon bekend is geworden, en in ieder geval door verloop van twintig jaren na de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt of de boete opeisbaar is geworden.'

37. HR 6 april 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB0900, r.o. 3.4.2, NJ 2002/383. Vgl. HR 20 april 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1208, r.o. 3.4.2, NJ 2002/384. Zie in dit kader ook Asser/Wansink, Van Tiggelevan der Velde & Salomons 7-IX* 2019/318 en Hendrikse 2019b, p. 463.

38. HR 24 januari 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF0694, r.o. 3.4.2, NJ 2003/300.

39. De vijfjaarstermijn van artikel 3:310 lid 1 BW staat volgens de Hoge Raad niet alleen in het teken van de rechtszekerheid, maar ook van de billijkheid. Zie HR 31 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8168, r.o. 3.4, NJ 2006/112 en de annotatie van C.E. du Perron bij voornoemd arrest.

40. HR 31 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8168, r.o. 3.4, NJ 2006/112. Zie ook HR 20 februari 2004, ECLI:NL:HR:2004:AN8903, r.o. 3.9, NJ 2006/113 en HR 27 mei 2005, ECLI:NL:HR:2005:AS8455, r.o. 3.4, NJ 2006/114. Vgl. Hendrikse 2019b, p. 463-464.

41. HR 31 maart 2017, ECLI:NL:HR:2017:552.

in de weg staat.⁴² De Hoge Raad heeft het voornoemde in zijn arrest van 9 oktober 2020 echter nader gesubjectieerd door te overwegen:

‘Deze juridische beoordeling ziet niet op de kennis en het inzicht die nodig zijn om de deugdelijkheid van een geleverde prestatie te beoordelen, anders dan uit eerdere uitspraken van de Hoge Raad zou kunnen worden afgeleid. Het ontbreken van deze kennis of dit inzicht kan immers betekenen dat de benadeelde nog onvoldoende zekerheid heeft verkregen dat schade is veroorzaakt door tekortschietend of foutief handelen van de betrokken persoon. Evenals de juiste kennis of het juiste inzicht kan ontbreken ten aanzien van de ondeugdelijkheid van bijvoorbeeld medisch handelen, kan dat het geval zijn ten aanzien van het handelen van bijvoorbeeld een fiscaal of juridisch dienstverlener. Bij de beantwoording van de vraag op welk moment de benadeelde voldoende zekerheid heeft verkregen als hiervoor in 3.3.2 bedoeld, kan van belang zijn dat de benadeelde in zijn verhouding tot de aangesprokene mocht vertrouwen op diens deskundigheid en dat hij in verband daarmee (nog) geen reden had om te twijfelen aan de deugdelijkheid van diens handelen. Daarbij kan verder van belang zijn dat de aangesprokene partij andere, niet in haar risicosfeer liggende, oorzaken voor het opgetreden nadeel heeft genoemd of anderszins aan de benadeelde geruststellende mededelingen heeft gedaan over de door haar verrichte prestatie of het daardoor te verwachten nadeel. Onder omstandigheden kan een benadeelde dan ook pas geacht worden voldoende zekerheid te hebben dat hij schade heeft geleden als gevolg van tekortschietend of foutief handelen van de betrokken persoon, wanneer hij kennis heeft gekregen van een juridisch advies of een rechterlijk oordeel.’⁴³

Uit het arrest van 9 oktober 2020 kan worden afgeleid dat de mate van kennis en inzicht van de betreffende benadeelde een rol speelt bij de bepaling van het moment waarop de verjaringstermijn aanvangt. Ingeval het gebrek aan kennis en inzicht van de benadeelde ertoe leidt dat hij onvoldoende zekerheid heeft verkregen dat de schade is veroorzaakt door tekortschietend of foutief handelen van de betrokken persoon, dan staat dit de aanvang van de verjaringstermijn in de weg. Daarbij kan van belang zijn dat er tussen de benadeelde en de aangesprokene sprake is van een adviesrelatie, op basis waarvan de benadeelde mocht vertrouwen op de deskundigheid van de aangesprokene en – om die reden – (nog) geen reden had om te twijfelen aan de deugdelijkheid van diens handelen. Ook kan de situatie zich voordoen dat de benadeelde door uitlatingen van de aangesprokene op het verkeerde been is gezet ten aanzien van de aansprakelijkheid of ten onrechte gerust is gesteld over het te verwachten nadeel. Het voornoemde kan dan ook meebrengen dat de – voor de aanvang van de verjaringstermijn vereiste – voldoende zekerheid pas is verkregen op het moment dat de benadeelde kennis heeft gekregen van een juridisch advies of een rechterlijk oordeel.⁴⁴

Dit betekent echter niet dat op de benadeelde geen enkele onderzoeksplicht rust.⁴⁵

42. HR 26 november 2004, ECLI:NL:HR:2004:AR1739, NJ 2006/115; HR 24 mei 2018, ECLI:NL:HR:2018:677 en HR 31 maart 2017, ECLI:NL:HR:2017:552.

43. HR 9 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1603. Zie ook de conclusie van A-G W.L. Valk bij voornoemd arrest (ECLI:NL:PHR:2020:284).

44. HR 9 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1603. Zie ook de conclusie van A-G W.L. Valk bij voornoemd arrest (ECLI:NL:PHR:2020:284).

45. HR 3 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BN6241, NJ 2012/196, m.nt. C.E. du Perron. Vgl. Asser/Sieburgh 6-II 2017/415 en Hendrikse 2019b, p. 464.

Zo overwoog de Hoge Raad in zijn arrest van 3 december 2010⁴⁶ dat degene die de identiteit van de aansprakelijke persoon met een beperkt onderzoek eenvoudig had kunnen achterhalen, maar heeft nagelaten een dergelijk onderzoek in te stellen, zich ter afwering van een beroep op verjaring niet kan beroepen op de subjectieve onbekendheid met de aansprakelijke persoon. Indien die identiteit gemakkelijk kan worden vastgesteld, mag van de benadeelde in beginsel worden verlangd dat hij zich enigermate inspant om erachter te komen wie voor de schade aansprakelijk is. Het verdraagt zich naar oordeel van de Hoge Raad niet met de rechtszekerheid en de billijkheid,⁴⁷ die het instituut van de verjaring mede beoogt te dienen, dat de benadeelde door het nalaten van een redelijkerwijs van hem te verlangen, eenvoudig uit te voeren onderzoek naar de identiteit van de aansprakelijke persoon, zou kunnen voorkomen dat de korte verjaringstermijn van artikel 3:310 lid 1 BW een aanvang neemt.⁴⁸

In laatstgenoemd arrest was sprake van een aanrijding tussen een negenjarig kind (hierna: X) en een betonauto, waarbij X ernstig gewond is geraakt en ook blijvend letsel aan het ongeval heeft overgehouden. Voornoemd ongeval vond plaats op 4 juni 1996, doch de moeder van het kind (hierna: Z) heeft – om haar moverende redenen – in respectievelijk 2003 en 2004 de chauffeur van de betonauto, zijn werkgever en het bedrijf waaraan de betonauto (inclusief chauffeur) was uitgeleend, aansprakelijk gesteld voor de uit het ongeval voortvloeiende schade. De aansprakelijk gestelden deden dan ook een beroep op artikel 3:310 lid 1 BW en stelden dat de vordering was verjaard, daar Z kort na het ongeval bekend was met de aansprakelijke personen en, gelet op de aard van het letsel, met de (toekomstige) schade.⁴⁹ Zowel de rechtbank als het hof honoreerde het beroep op verjaring. Het hof overwoog hierbij als volgt:

‘4.9.3. (...) Naar het oordeel van het hof brengt het uitgangspunt dat bij de benadeelde subjectieve bekendheid met de aansprakelijke persoon moet bestaan niet mee dat de benadeelde die weet dat een onrechtmatige daad is begaan zich op onbekendheid met de identiteit van die persoon kan beroepen indien hij deze eenvoudig had kunnen achterhalen (vergelijk De bevrijdende verjaring, mr. J.L. Smeehuijzen blz. 228, conclusie OM bij HR 31 oktober 2003, NJ 2006, 112, de daarbij in de NJ gepubliceerde noot van mr. C.E. Du Perron en de conclusie OM bij HR 20 februari 2004, NJ 2006, 113).

46. HR 3 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BN6241, NJ 2012/196, m.nt. C.E. du Perron.

47. HR 31 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL81886, NJ 2006/112.

48. HR 3 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BN6241, r.o. 3.6, NJ 2012/196, m.nt. C.E. du Perron. Zie ook C.E. du Perron, annotatie bij HR 31 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8168, NJ 2006/112. Zie in dit kader ook Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons *7-IX** 2019/318.

49. Hof 's-Hertogenbosch 23 juni 2009, ECLI:NL:GHSHE:2009:BJ0460, r.o. 4.4.

4.9.4. In deze zaak is het volgende van belang:

[Z.] was op 4 juni 1996 op de hoogte van het ongeval en van het feit dat [X.] daardoor ernstig gewond was geraakt en dus schade had geleden. Zij wist dat bij het ongeval een betonmolen betrokken was en dat deze op dat moment werd bestuurd door een chauffeur. Dat zij mogelijk niet op de hoogte was van de juridische beoordeling van de feiten en omstandigheden doet daarbij niet terzake, zoals de rechtbank terecht en onbestreden heeft overwogen in rov. 3.9. Weliswaar is van het ongeval geen proces-verbaal opgemaakt door de politie, maar de mededeling van [Y.] dat het kenteken van de betonmolen door de politie is genoteerd, is niet weersproken. Evenmin is weersproken dat het om een opvallend gekleurde betonmolen ging, dat de namen van Bemoti en Vadèstru op die molen stonden en dat dergelijke betonmolens frequent rijden in de omgeving van [plaatsnaam C.] en [plaatsnaam D.], naar welke plaats [Z.] en [X.] een jaar na het ongeval zijn verhuisd. Ook staat vast dat vele mensen getuige van het ongeval waren, onder wie het vriendinnetje van [X.].

4.9.5. Als uitgangspunt heeft te gelden dat het [Z.] kort na het ongeval in 1996 duidelijk moet zijn geweest dat een derde – de chauffeur van de betonmolen en/of diens werkgever – voor de gevolgen van het ongeval (mogelijk) aansprakelijk was. In deze situatie, waarin er voor [Z.] voldoende aanknopingspunten voorhanden waren om de precieze identiteit van de aansprakelijke persoon/personen te achterhalen, kon van [Z.] redelijkerwijs verlangd worden dat zij daartoe enige inspanning zou verrichten. Verondersteld mag worden dat een dergelijke zoektocht ertoe zou hebben geleid dat [Z.] binnen korte tijd na het ongeval tot het daadwerkelijk instellen van een vordering in staat zou zijn geweest. Zij is er immers ook zoveel jaren later binnen een redelijke termijn in geslaagd de identiteit van de aansprakelijke personen te achterhalen. Daar komt bij dat indien het begrip subjectieve bekendheid niet op de in 4.9.3 aangegeven wijze zou worden uitgelegd, de benadeelde door stil te zitten en een beperkt en voor de hand liggend onderzoek niet in te stellen, zou kunnen beletten dat de verjaringstermijn een aanvang neemt. Het hof acht dat vanuit de ratio van de korte verjaringsperiode niet gerechtvaardigd.⁵⁰

Tegen voornoemde uitspraak is tevergeefs cassatie ingesteld. De Hoge Raad heeft – zoals hierboven reeds vermeld – het cassatieberoep in zijn arrest van 3 december 2010 verworpen.⁵¹

In de situatie van artikel 7:985 BW mag van een (potentieel) begunstigde mijns inziens dan ook verwacht worden dat hij enig eenvoudig onderzoek verricht naar het bestaan van eventuele verzekeringen. Dit eenvoudig onderzoek kan bijvoorbeeld bestaan uit het controleren van de administratie van zijn overleden naaste op de aanwezigheid van polisbladen of het controleren van de bankrekening op premieafschrijvingen.⁵² Een begunstigde die met voornoemd eenvoudig onderzoek het bestaan van zijn aanspraak op de uitkering had kunnen achterhalen, doch dit onderzoek heeft nagelaten, kan zich – ter afwering van een beroep op verjaring – niet beroepen op de subjectieve onbekendheid met de aanspraak op de uitkering.⁵³

50. Hof 's-Hertogenbosch 23 juni 2009, ECLI:NL:GHSHE:2009:BJ0460, r.o. 4.9.3-4.9.5.

51. HR 3 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BN6241, r.o. 3.6, NJ 2012/196, m.nt. C.E. du Perron.

52. Zie in dit verband ook GC Kifid 2020-104, r.o. 4.5; GC Kifid 2019-598, r.o. 4.5 en GC Kifid 2017-745, r.o. 4.5.

53. HR 3 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BN6241, r.o. 3.6, NJ 2012/196, m.nt. C.E. du Perron. Vgl. Hof Amsterdam 15 april 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1479, JA 2014/82, m.nt. J.L. Smeehuijzen.

Heeft de betreffende begunstigde geen toegang tot voornoemde informatiebronnen of zou hij zich in allerlei bochten moeten wringen om dergelijke toegang te verkrijgen, dan is van eenvoudig onderzoek naar mijn mening geen sprake meer en is het dan ook niet redelijk om dergelijk onderzoek van de betreffende begunstigde te verlangen. In die situatie dient – voor de vaststelling van het aanvangsmoment van de verjaringstermijn – dan ook te worden beoordeeld op welk moment de begunstigde daadwerkelijk bekend is geworden met het gegeven dat hij aanspraak kon maken op een uitkering uit een bij een verzekeraar afgesloten levensverzekering.⁵⁴

In paragraaf 3.2.2 heb ik reeds de aanbeveling gedaan om artikel 7:985 BW op te nemen in artikel 7:986 lid 3 BW. Opname in voornoemd artikel heeft tot gevolg dat van artikel 7:985 BW niet ten nadele van de verzekeringnemer, de begunstigde, de pandhouder of de beslaglegger kan worden afgeweken.⁵⁵ Dit brengt mee dat ook in situaties waarin een pandhouder – op basis van zijn pandrecht – aanspraak maakt op de uitkering uit een levensverzekering, de verjaringstermijn aanvangt op de dag nadat de pandhouder met zijn aanspraak op de uitkering bekend is geworden. Men kan zich afvragen of een professionele partij – zoals bijvoorbeeld voornoemde pandhouder – hierdoor niet onnodig veel bescherming geniet. In het geval van een professionele partij – zoals een pandhouder – zal het subjectieve aanvangsmoment echter vaak samenvallen met het objectieve aanvangsmoment, daar deze vaak het betreffende polisblad in zijn bezit heeft en dus door eenvoudig onderzoek met zijn aanspraak op de uitkering bekend kan worden. Van onnodige bescherming is mijns inziens dan ook geen sprake.

3.2.4 Wijze van stuiting verjaringstermijn

Waar de wetgever ten aanzien van de duur van de verjaringstermijn nog heeft voorzien in een regeling, heeft hij zich in artikel 7:985 BW in zijn geheel niet uitgelaten over de wijze waarop de verjaring van een vordering op een uitkering uit de levensverzekering kan worden gestuit. Het ontbreken van enige stuitingsregeling leidt tot de vraag bij welke stuitingsregeling aansluiting dient te worden gezocht. Bij de regeling in artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW die speciaal voor schadeverzekeringen – niet zijnde aansprakelijkheidsverzekeringen – in het leven is geroepen? Of bij de algemene regeling voor de stuiting van de verjaringstermijn van rechtsvorderingen in artikel 3:316-318 BW?

Ook over deze kwestie bestaat in de literatuur discussie. Zo zijn er – net als bij de discussie over de minimale verjaringstermijn van het vorderingsrecht tegen de verzekeraar tot het doen van een uitkering uit hoofde van een levensverzekeringsovereenkomst – auteurs die van mening zijn dat – nu artikel 7:985 BW niet

54. Vgl. HR 31 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8168, r.o. 3.4, NJ 2006/112. Zie ook HR 20 februari 2004, ECLI:NL:HR:2004:AN8903, r.o. 3.9, NJ 2006/113 en HR 27 mei 2005, ECLI:NL:HR:2005:AS8455, r.o. 3.4, NJ 2006/114.

55. Indien de verzekeringnemer een natuurlijk persoon is en de verzekering sluit anders dan in verband met de uitoefening van een beroep of bedrijf. In paragraaf 2.3.4. heb ik reeds toegelicht waarom de toevoeging 'en de verzekering sluit anders dan in verband met de uitoefening van een beroep op bedrijf' overbodig is.

voorziet in een aparte stuitingsregeling – moet worden teruggevalen op de algemene *verzekeringsrechtelijke* bepaling en de in artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW opgenomen stuitingsregeling derhalve ook geldt voor (vorderingen uit) levensverzekeringen.⁵⁶ Andere auteurs wijzen erop dat de wetgever juist heeft aangegeven dat de regeling van artikel 7:942 BW voor levensverzekeringen ‘nodeloos ingewikkeld’ is, zodat het niet voor de hand ligt dat de wetgever voor levensverzekeringen de stuitingsregeling van artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW voor ogen heeft gehad en derhalve moet worden aangesloten bij de algemene *vermogensrechtelijke* stuitingsregeling in artikel 3:316-318 BW.⁵⁷

Het is naar mijn mening zeer spijtig dat de wetgever heeft nagelaten zich uit te laten over de toepasselijke stuitingsregeling, zeker nu de eisen die aan een stuitingshandeling worden gesteld in beide regelingen verschillen en het voor een begunstigde – die een vorderingsrecht ontleent aan een levensverzekering – dan ook thans niet duidelijk is aan welke eisen zijn stuitingshandeling dient te voldoen. Kan hij ex artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW volstaan met een schriftelijke mededeling waarin hij aanspraak maakt op de uitkering⁵⁸ en waarbij het niet nodig is dat deze mededeling ertoe strekt de verjaring te stuiten?⁵⁹ Of dient hij de verzekeraar ex artikel 3:317 lid 1 BW een schriftelijke aanmaning of schriftelijke mededeling te sturen waarin hij zich ondubbelzinnig zijn recht op nakoming voorbehoudt⁶⁰ en zijn mededeling er bovendien wel toe moet strekken de verjaring te stuiten?⁶¹ Aan deze onzekerheid kan de wetgever een einde maken, door artikel 7:985 BW te voorzien van een eigen stuitingsregeling.

Dit leidt tot de vraag met welk stuitingsregime de wetgever het meest recht doet aan de belangen van de begunstigde. Op het eerste gezicht lijkt de regeling van artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW aanzienlijk soepeler te zijn dan het regime van artikel 3:317 lid 1 BW,⁶² waardoor het voor de hand lijkt te liggen om bij eerstgenoemde regeling aansluiting te zoeken. Hieronder zal echter blijken dat – anders dan de term ‘ondubbelzinnig’ in artikel 3:317 lid 1 BW doet vermoeden⁶³ – de

-
56. Jonk-van Wijk & Kool 2015, p. 233. Zie in dit verband ook Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2012/743.
57. Hendrikse 2019b, p. 485-486. Zie in dit kader ook Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/760 en Kalkman, Van Gerner & Verschoor 2019, p. 328-329.
58. Artikel 7:942 lid 2 BW bepaalt: ‘De verjaring wordt gestuit door een schriftelijke mededeling, waarbij op uitkering aanspraak wordt gemaakt. Een nieuwe verjaringstermijn van drie jaren begint te lopen met de aanvang van de dag, volgende op die waarop de verzekeraar hetzij de aanspraak erkent, hetzij ondubbelzinnig heeft medegedeeld de aanspraak af te wijzen.’
59. Hendrikse 2019b, p. 467 en Mijnsen 2012, p. 43-44.
60. In het navolgende zal ik mij concentreren op de stuiting door de schriftelijke mededeling waarin een schuldeiser zich ondubbelzinnig zijn recht op nakoming voorbehoudt. Reden hiervoor is dat partijen in deze fase vaak nog met elkaar in gesprek zijn en stuiting door een schriftelijke aanmaning dan ook minder passend is. Zie Stolker 2023, art. 3:317, aant. 2.
61. Hendrikse 2019b, p. 467 en Mijnsen 2012, p. 44.
62. Blijkens de rechtspraak wordt (zelfs) het opsturen van een schadeformulier als geldige stuitingshandeling gezien. Vlg. Hof Arnhem-Leeuwarden 20 mei 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:4087 en Rb. Rotterdam 2 november 2011, ECLI:NL:RBROT:2011:BU4430.
63. Zie Smeehuijzen 2008, p. 179. Smeehuijzen merkt mijns inziens terecht op dat de woorden ‘ondubbelzinnig (...) voorbehoudt’ in artikel 3:317 lid 1 BW impliceren dat er wel zeer stevige taal gesproken moet worden wil sprake zijn van een mededeling in de zin van voornoemd artikel.

Hoge Raad snel aanneemt dat er sprake is van een stuitende mededeling in de zin van artikel 3:317 lid 1 BW.⁶⁴

Volgens vaste rechtspraak van de Hoge Raad moet de betreffende schriftelijke mededeling een voldoende duidelijke waarschuwing aan de schuldenaar inhouden dat hij, ook na het verstrijken van de verjaringstermijn, ermee rekening moet houden dat hij de beschikking houdt over zijn gegevens en bewijsmateriaal, opdat hij zich tegen een dan mogelijkerwijs alsnog door de schuldeiser ingestelde vordering behoorlijk kan verweren.⁶⁵ Bij de beoordeling of de mededeling aan de in artikel 3:317 lid 1 BW gestelde eisen voldoet, dient niet alleen te worden gelet op de formulering daarvan, maar ook op de context waarin de mededeling wordt gedaan en op de overige omstandigheden van het geval.⁶⁶ Bij deze beoordeling kan onder omstandigheden mede betekenis toekomen aan de verdere correspondentie tussen partijen.⁶⁷

Dat aan de schriftelijke mededeling ex artikel 3:317 BW niet te hoge eisen moeten worden gesteld, volgt ook uit de conclusie van A-G Bakels bij het arrest van de Hoge Raad van 25 januari 2002.⁶⁸ In zijn conclusie overweegt Bakels als volgt:

‘2.1

(...) Daarbij valt te bedenken dat “ondubbelzinnig” een minder strenge eis is dan “uitdrukkelijk”. Het gaat erom dat de schuldeiser zijn wederpartij duidelijk maakt dat het hem nog steeds menens is. Daaraan hoeft niet af te doen dat hij tegelijk blijk ervan geeft te beseffen dat men van een kikker geen veren kan plukken, zodat een compromis niet is uitgesloten. In een uitnodiging aan de schuldenaar om in onderhandeling te treden ligt immers in de regel besloten dat de schuldeiser zich het recht op nakoming (vooralsnog) voorbehoudt.

2.2

Tegen deze achtergrond moeten naar inmiddels vaste rechtspraak de van art. 3:317 lid 1 BW onderdeel uitmakende woorden “een schriftelijke mededeling waarin de schuldeiser zich ondubbelzinnig zijn recht op nakoming voorbehoudt”, worden begrepen in het licht van de strekking van de stuitingshandeling. Deze is dat de schuldenaar voldoende duidelijk dient te worden ge-waarschuwd dat hij, ook na het verstrijken van de (reguliere) verjaringstermijn, rekening ermee

64. Zie Smeehuijzen 2008, p. 178-179 voor een mooi jurisprudentieoverzicht.

65. Zie o.a. HR 14 februari 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2274, NJ 1997/244; HR 1 december 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA8718, NJ 2001/46; HR 25 januari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD6085, NJ 2002/169; HR 4 juni 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO6020, NJ 2004/603; HR 24 november 2006, ECLI:NL:HR:2006:AZ0418, NJ 2006/642 en HR 27 juni 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD1494, NJ 2008/373. Vgl. Asser/Sieburgh 6-II 2017/424 en Smeehuijzen 2008, p. 172.

66. Zie o.a. HR 18 september 2009, ECLI:NL:HR:2009:BI8502, NJ 2009/439. Vgl. Asser/Sieburgh 6-II 2017/424. Zie ten aanzien van een stuitingsverklaring jegens een vennootschap onder firma: HR 17 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1315, waarin de Hoge Raad heeft geoordeeld dat een stuitingsverklaring ‘jegens de VOF’ in beginsel aldus moet worden uitgelegd dat deze ook als stuitingsverklaring is bedoeld met betrekking tot de vorderingen op de individuele vennoten. Zie ook de contraire conclusie van A-G T. Hartlief bij dit arrest (ECLI:NL:PHR:2020:97).

67. Zie o.a. HR 28 oktober 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ7063, NJ 2011/503; HR 18 september 2015, ECLI:NL:HR:2015:2741, NJ 2015/382 en Hof Den Haag 7 juni 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:1121. Vgl. Asser/Sieburgh 6-II 2017/424.

68. Zie conclusie A-G F.B. Bakels, ECLI:NL:PHR:2002:AD6085 bij HR 25 januari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD6085, NJ 2002/169. Vgl. Smeehuijzen 2008, p. 176-177.

moet houden dat hij de beschikking houdt over zijn gegevens en bewijsmateriaal opdat hij zich tegen een mogelijkerwijs alsnog door de schuldeiser in te stellen vordering kan verweren.

2.3

De vraag of een schuldeiser in een schriftelijke mededeling zich ondubbelzinnig zijn recht op nakoming heeft voorbehouden, is een kwestie van uitleg. Bij deze uitleg dient de rechter de Haviltex-maatstaf te hanteren. Bij de toepassing daarvan moet de rechter de brief waarin de stuiting zou zijn gedaan, in zijn context lezen. Hij mag daarom niet ermee volstaan te letten op de inhoud daarvan, maar dient tevens de overige omstandigheden van het geval in zijn oordeel te betrekken. Op een onjuiste rechtsopvatting berustend dan wel onvoldoende gemotiveerd was dus het oordeel dat een bepaalde brief, op zichzelf gelezen, geen rechtsgeldige stuitingshandeling inhoudt, zonder dat het hof kenbaar in zijn beoordeling heeft betrokken dat in die brief werd verwezen naar een andere brief waarin met zoveel woorden melding is gemaakt van de wens tot betaling van de openstaande facturen in samenhang met het feit dat die brief afkomstig was van een incassobureau.

2.4

Tegen deze achtergrond zijn de onderdelen 3 en 4 in zoverre gegrond, dat het hof ten onrechte spreekt over “de strikte eisen die de wet aan een stuitingshandeling stelt”. Van “strikte eisen” is mij in dit verband niets bekend. (...)

Het lijkt — gelet op de ruime uitleg die aan de term ‘schriftelijke mededeling’ wordt gegeven — voor de belangen van de betrokken begunstigde dan ook niet veel verschil te maken of men aansluit bij de stuitingsregeling van artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW dan wel bij de stuitingsregeling van artikel 3:317 lid 1 BW. Toch is er één belangrijk verschil dat maakt dat mijn voorkeur uitgaat naar de stuitingsregeling van artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW en dat is de wijze waarop de lagere rechters uitleg geven aan de term ‘schriftelijke mededeling’. Het gebeurt namelijk meer dan eens dat lagere gerechtelijke instanties vonnissen/arresten wijzen waarin zij te strenge eisen stellen aan de schriftelijke mededeling ex artikel 3:317 lid 1 BW en deze arresten vervolgens dan ook geen standhouden bij de Hoge Raad.⁶⁹ Indien men aanneemt dat voor vorderingen uit levensverzekeringen moet worden aangesloten bij de algemene stuitingsregeling van artikel 3:317 lid 1 BW, brengt dit derhalve wel de nodige onzekerheid mee. Het is immers maar de vraag of de door de begunstigde verstuurde stuitingsbrief, ook als zodanig in een gerechtelijke procedure — bij een lagere gerechtelijke instantie — wordt erkend. Het zou dus maar zo kunnen zijn dat de begunstigde in deze gevallen moet doorprocederen tot aan de Hoge Raad om zijn gelijk te krijgen. Nog los van het feit dat de rechtszekerheid hier niet bij gebaat is, doet dit geen recht aan de belangen van de betrokkenen bij een levensverzekering. Deze betrokkenen hebben immers — zoals reeds eerder opgemerkt — vaak een geliefde verloren. Het zou dan ook zeer wrang zijn als zij — naast dit rouwproces — verwickeld raken in een langdurige juridische strijd over de vraag of de door hen gestuurde stuitingsbrief al dan niet aan de vereisten van artikel 3:317 lid 1 BW voldoet. In artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW heeft de

69. Zie bijvoorbeeld: HR 4 oktober 2019, ECLI:NL:HR:2019:1489; HR 18 september 2015, ECLI:NL:HR:2015:2741, NJ 2015/382; HR 27 juni 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD1494, NJ 2008/373; HR 24 november 2006, ECLI:NL:HR:2006:AZ0418, NJ 2006/642. Vgl. Smeehuijzen 2008, p. 178-179.

wetgever termen als ‘ondubbelzinnig’ achterwege gelaten, waardoor geschillen over de uitleg van artikel 7:942 lid 2 BW – zoals bij artikel 3:317 lid 1 BW het geval is – minder voor de hand liggen. Dit komt de rechtszekerheid ten goede en doet ook recht aan de belangen van de betrokken belanghebbenden. De begunstigde hoeft – om de verjaring van zijn vordering uit de levensverzekering te stuiten – immers enkel schriftelijk aan de verzekeraar mede te delen dat hij aanspraak wenst te maken op de uitkering.

Gelet op het voornoemde verdient het dan ook mijn voorkeur om voor vorderingen uit levensverzekeringsovereenkomsten op dit punt aansluiting te zoeken bij de algemene verzekeringsrechtelijke stuitingsregeling, zoals opgenomen in artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW. In het kader van de leesbaarheid zou ik daarbij in artikel 7:985 BW niet alleen willen volstaan met een verwijzing naar artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW, maar een met artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW vergelijkbare regeling expliciet in artikel 7:985 BW willen opnemen. Ik zou aan artikel 7:985 BW dan ook een nieuw lid willen toevoegen, met daarin de volgende stuitingsregeling:

‘De verjaring wordt gestuit door een schriftelijke mededeling, waarin op uitkering aanspraak wordt gemaakt.’

3.2.5 Gevolgen stuiting

Hoewel ik de keuze van de wetgever ten aanzien van de wijze van stuiting in artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW goed kan volgen, zet ik wel mijn vraagtekens bij de gevolgen die de wetgever in artikel 7:942 lid 2 tweede zin BW aan stuiting verbindt. Indien de tot uitkering gerechtigde de verjaringstermijn conform voornoemd artikel heeft gestuit, gaat de nieuwe termijn – van drie jaar – pas lopen met aanvang van de dag, volgend op die waarop de verzekeraar hetzij de aanspraak erkent, hetzij ondubbelzinnig heeft medegedeeld de aanspraak af te wijzen.⁷⁰ Zolang een dergelijke mededeling van verzekeraar uitblijft, duurt de stuiting voort en gaat er dan ook geen nieuwe verjaringstermijn lopen.⁷¹ Dit is een aanzienlijke afwijking van de algemene regeling – zoals geformuleerd in artikel 3:319 BW – waarbij er bij stuiting op de daaropvolgende dag een nieuwe termijn gaat lopen die gelijk is aan de oorspronkelijke termijn. Een duurstuiting – zoals geformuleerd in artikel 7:942 lid 2 tweede zin BW – kent de algemene regeling dan ook niet.

Hoewel de wetgever zijn keuze voor de afwijkende regeling in artikel 7:942 lid 2 tweede zin BW niet expliciet heeft toegelicht, lijkt de wetgever aansluiting te zoeken bij artikel 10 lid 5 van de Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen (WAM), waarin is bepaald dat de verjaring ten opzichte van een verzekeraar wordt gestuit door iedere onderhandeling tussen de verzekeraar en de benadeelde.⁷² Uit de

70. Tot 1 juli 2010 gold de regeling dat een nieuwe verjaringstermijn van zes (!) maanden aanving nadat de verzekeraar bij aangetekende brief ondubbelzinnig de vordering van de tot uitkering gerechtigde had afgewezen onder de ondubbelzinnige vermelding van de nieuwe termijn van een half jaar. Zie uitgebreid over deze regeling Hendrikse 2019b, p. 469.

71. Hendrikse 2019b, p. 469. Zie ook Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/325 en Van Zwieten & Engel, artikel 7:942 BW, aant. 4.

72. Mijnsen 2012, p. 44.

rechtspraak over voornoemd artikel volgt dat briefwisselingen tussen een verzekerder en benadeelden ook worden gezien als verjaring stuitende ‘onderhandelingen’, tenzij de betreffende benadeelden op grond van de mededelingen van de verzekeraar moesten begrijpen dat de verzekerder een regeling van schade zonder meer uitsloot.⁷³ Deze benadering lijkt door de wetgever in artikel 7:942 lid 2 tweede zin BW – waarin is opgenomen dat een nieuwe verjaringstermijn pas begint te lopen zodra er sprake is van erkenning dan wel ondubbelzinnige afwijzing van de aanspraak door de verzekeraar – te zijn overgenomen. Hoewel het natuurlijk een hele nobele gedachte is van de wetgever om partijen alle ruimte te geven voor onderhandeling, is het echter maar de vraag of het opnemen van deze afwijkende regeling in de praktijk noodzakelijk is.

Indien de wetgever in artikel 7:942 lid 2 tweede zin BW – ten aanzien van de gevolgen van stuiting – had aangesloten bij de algemene stuitingsregeling van artikel 3:319 BW zou immers – na stuiting – een nieuwe verjaringstermijn van drie jaar zijn aangevangen. Ook in die situatie zou er derhalve voldoende tijd zijn voor onderhandeling. Temeer daar – gezien de stuiting – de tot uitkering gerechtigde op de hoogte is van de uitkering waar hij (mogelijk) aanspraak op maakt en het dan ook niet logisch zou zijn indien hij richting de verzekeraar een dermate afwachtende houding zou aannemen dat zijn vorderingsrecht alsnog zou verjaren. Bovendien bestaat er voor de betreffende tot uitkering gerechtigde de mogelijkheid om – indien de onderhandelingen met verzekeraar onverhoopt meer tijd kosten – de verjaring opnieuw te stuiten.⁷⁴ Het voornoemde geldt evenzeer voor diegene die aanspraak maakt op een uitkering uit een levensverzekering. Ook voor deze begunstigde geldt dat hij van zijn (mogelijke) aanspraak op de hoogte is en – getuige de stuiting – de weg naar de betreffende verzekeraar heeft gevonden. Het ligt dan ook niet in de lijn der verwachting dat deze betreffende persoon na de stuiting achterover gaat leunen en geen enkel initiatief neemt om de uitkering op te eisen. Daar komt bij dat – mochten partijen er binnen deze nieuwe verjaringstermijn niet uitkomen – de tot uitkering gerechtigde altijd nog de mogelijkheid heeft om de verjaring opnieuw te stuiten. Kortom, de noodzaak voor de afwijkende regeling in artikel 7:942 lid 2 tweede zin BW ontgaat mij. Ik sluit mij dan ook graag aan bij de treffende woorden van Smeehuijzen op dit punt:

‘De schadelijke verbroekeling van het verjaringsrecht is een sluipend proces. Het kan worden tegengegaan door bij het regelen van de verjaring voor bijzondere overeenkomsten zo veel mogelijk aansluiting te zoeken bij het algemene verjarings- en stuitingsrecht. Alleen bij strikte noodzaak treft de wetgever een bijzondere regeling. Van die noodzaak ben ik in het onderhavige geval niet overtuigd.’⁷⁵

Gelet op het voorgaande zou ik – ten aanzien van de gevolgen van stuiting – voor levensverzekeringen graag willen aansluiten bij de algemene stuitingsregeling ex artikel 3:319 lid 1 BW. In het kader van de leesbaarheid verdient het mijn

73. HR 4 november 2005, ECLI:NL:HR:2005:AT6833, NJ 2006/571. Benelux-Gerechtshof 20 oktober 1989, ECLI:NL:XX:1989:AD0917, NJ 1990/660, m.nt. C.J.H. Brunner. Zie in dat kader ook Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/327.

74. Hierover later meer.

75. Smeehuijzen 2010, p. 214. Zie in dit kader ook: Hendrikse 2019b, p. 469.

voorkeur om daarbij in artikel 7:985 BW niet alleen te volstaan met een verwijzing naar artikel 3:319 BW, maar een met artikel 3:319 BW vergelijkbare regeling expliciet in artikel 7:985 BW op te nemen. Ik zou het in paragraaf 3.2.4 voorgestelde nieuwe lid dan ook met de volgende zin willen uitbreiden:

‘De verjaring wordt gestuit door een schriftelijke mededeling, waarin op uitkering aanspraak wordt gemaakt. Een nieuwe verjaringstermijn van vijf jaren begint te lopen met aanvang van de daaropvolgende dag.’

3.2.6 Wijze van stuiting vervolgtermijn

Zoals hierboven beschreven begint er — afhankelijk van de geldende stuitingsregeling — ofwel direct na het stuiten van de verjaringstermijn ofwel na erkenning dan wel ondubbelzinnige afwijzing door de verzekeraar een nieuwe verjaringstermijn te lopen. Ook deze zogenoemde ‘vervolgtermijn’ kan worden gestuit. Hoewel de wetgever in artikel 7:942 BW heeft nagelaten zich expliciet uit te laten over de wijze waarop deze stuiting dient te geschieden, biedt de parlementaire geschiedenis gelukkig wel een aanknopingspunt. Zo is in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel dat heeft geleid tot het huidige artikel 7:942 BW het volgende opgenomen:

‘(...) Het op 1 januari 2006 in werking getreden nieuwe verzekeringsrecht kent in artikel 7:942 BW een specifieke regeling voor de verjaring van een rechtsvordering tegen de verzekeraar tot het doen van een uitkering. Ingevolge artikel 7:942 lid 1 BW verjaart een rechtsvordering tegen de verzekeraar door verloop van drie jaren na aanvang van de dag, volgende op die waarop de verzekerde met de opeisbaarheid van de uitkering bekend is geworden. Krachtens lid 2 wordt de verjaring gestuit door een schriftelijke mededeling waarbij aanspraak op uitkering wordt gemaakt. Een nieuwe verjaringstermijn begint ingevolge de tweede zin van dit lid eerst te lopen met de aanvang van de dag volgende op die waarop de verzekeraar hetzij de aanspraak erkent, hetzij bij aangetekende brief de aanspraak afwijst. Bij erkenning bedraagt de nieuwe verjaringstermijn weer drie jaren (artikel 3:319 lid 2 BW), bij afwijzing zes maanden (artikel 7:942 lid 3 BW [(oud), toev. PH]). Deze korte verjaringstermijn van zes maanden kan door onder meer een schriftelijke aanmaning in de zin van artikel 3:317 BW worden gestuit. De verzekerde die zich niet kan vinden in de afwijzing is dan wel genoodzaakt om iedere zes maanden opnieuw te stuiten teneinde zijn rechten veilig te stellen (zie wederom artikel 3:319 lid 2 BW).’⁷⁶

Anders dan bij de stuiting van de initiële verjaringstermijn, zoekt de wetgever voor stuiting van de vervolgtermijn wel aansluiting bij de algemene stuitingsregeling van Boek 3 BW en dient deze termijn gestuit te worden conform het bepaalde in

76. *Kamerstukken II 2008/09, 32038, nr. 3, p. 7.* Ook (hetzij wat minder expliciet): Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 106-107. Zie verder Hendrikse 2019b, p. 471-472.

artikel 3:316 BW⁷⁷ of 3:317 BW⁷⁸. Dit brengt mee dat de vervolgtermijn gestuit kan worden door een daad van rechtsvervolging⁷⁹ of een schriftelijke aanmaning.⁸⁰

Hierbij verdient opmerking dat de Hoge Raad in zijn arrest van 26 februari 2016 – met betrekking tot artikel 7:942 lid 2 (oud) BW – een ander oordeel is toegegaan, namelijk:

‘(...) dat artikel 7:942 lid 2 (oud) BW aldus moet worden uitgelegd dat in geval van een tweede (of volgende) schriftelijke aanspraak van de tot uitkering gerechtigde, na een eerdere afwijzing door de verzekeraar, slechts dan een nieuwe verjaringstermijn begint te lopen indien de verzekeraar opnieuw bij aangetekende brief ondubbelzinnig heeft medegedeeld de aanspraak af te wijzen, onder de eveneens ondubbelzinnige vermelding van het in lid 3 vermelde rechtsgevolg.’⁸¹

In de hieraan voorafgaande rechtsoverwegingen, overweegt de Hoge Raad als volgt:

‘3.9.1

Ten gunste van de door het hof aanvaarde uitleg van art. 7:942 lid 2 (oud) BW kan worden aangevoerd dat art. 7:942 lid 3 (oud) BW aanvankelijk als volgt luidde:

“3.

In geval van afwijzing verjaart de rechtsvordering door verloop van zes maanden, tenzij binnen die termijn overeenkomstig artikel 3.11.16 is gestuit.”

Bij Nota van wijziging zijn de woorden “tenzij binnen die termijn overeenkomstig artikel 3.11.6 is gestuit” in het derde lid geschrapt. In de toelichting daarop werd vermeld (*Kamerstukken II, 1999/2000, 19529, 5, p. 28*):

“De oorspronkelijke redactie van het derde lid bepaalt dat in geval van afwijzing de rechtsvordering verjaart door verloop van zes maanden, tenzij binnen die termijn overeenkomstig artikel 316 van Boek 3 is gestuit. Dit wijkt af van de verjaringsregeling van Boek 3, omdat dit betekent dat binnen die termijn een daad van rechtsvervolging moet zijn gesteld, zoals een dagvaarding, en dat een aanmaning op de voet van artikel 317 van Boek 3 niet volstaat. Welbeschouwd nadert deze verjaringstermijn daarmee zeer dicht aan een vervaltermijn, terwijl volgens de memorie van toelichting (p. 21) deze regeling deels dwingend is gemaakt omdat de positie van de tot uitkering gerechtigde bij een verjaringstermijn gunstiger is dan bij een vervaltermijn. Het verdient daarom aanbeveling aansluiting te zoeken bij de algemene verjaringsregeling, zodat de rechtsvordering ook kan worden gestuit door een schriftelijke aanmaning. Vergelijk ook artikel 10, vijfde lid, Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen. (...)”

77. Artikel 3:316 lid 1 BW bepaalt: ‘De verjaring van een rechtsvordering wordt gestuit door het instellen van een eis, alsmede door iedere andere daad van rechtsvervolging van de zijde van de gerechtigde, die in de vereiste vorm geschiedt.’

78. Artikel 3:317 lid 1 BW vermeldt het volgende: ‘De verjaring van een rechtsvordering tot nakoming van een verbintenis wordt gestuit door een schriftelijke aanmaning of door een schriftelijke mededeling waarin de schuldeiser zich ondubbelzinnig zijn recht op nakoming voorbehoudt.’

79. Zie uitgebreid: Asser/Sieburgh 6-II 2017/424c.

80. Zie uitgebreid: Asser/Sieburgh 6-II 2017/424a.

81. HR 26 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:335, r.o. 3.10, NJ 2016/438, m.nt. M.M. Mendel.

Uit dit citaat volgt dat met de schrapping van de hiervoor aangehaalde woorden is beoogd om in geval van afwijzing, naast de stuiting op de wijze als voorzien in art. 3:316 BW, mede stuiting op de wijze als voorzien in art. 3:317 BW mogelijk te maken, opdat het karakter van vervaltermijn aan het derde lid zou worden ontnomen. Uit het citaat zou kunnen worden afgeleid dat in het derde lid de hiervoor genoemde woorden zijn geschrapt opdat na de afwijzing overeenkomstig art. 7:942 lid 2 (oud) BW niet langer uitsluitend art. 3:316 BW van toepassing is, maar ook de andere bepalingen van de algemene verjaringsregeling (van titel 3.11 BW). Deze opvatting vindt ook steun in uitlatingen van de zijde van de minister van Justitie bij gelegenheid van latere wijzigingen van art. 7:942 (oud) BW (vgl. MvT, Kamerstukken II, 2007/08, 31518, 3, p. 23-24, en MvT, Kamerstukken II, 2008/09, 32038, 3, p. 7) en wordt in meerderheid aangehangen of verdedigd in de feitenrechtspraak en in de literatuur (zie de conclusie van de Advocaat-Generaal onder 3.8 en 3.9).

3.9.2

Deze uitleg van het hiervoor in 3.9.1 vermelde citaat uit de wetsgeschiedenis is echter niet dwingend. Dat is reeds het geval omdat met deze passage slechts is bedoeld te motiveren waarom een lopende verjaring (ook) kan worden gestuit door een schriftelijke aanmaning. Niet blijkt dat zij de verdergaande strekking heeft dat, na een eerste afwijzing door de verzekeraar overeenkomstig art. 7:942 lid 2 (oud) BW, de gevolgen van een volgende stuitingshandeling niet meer door (de tweede zin van) dat artikellid, maar door de algemene verjaringsregeling van titel 3.11 BW worden beheerst. Als ook dit laatste was bedoeld, had het voor de hand gelegen dat uitdrukkelijk te regelen, of dat in de toelichting te vermelden.

Opmerking verdient dat aan uitlatingen van de zijde van de regering anders dan in de totstandkomingsgeschiedenis van de desbetreffende wet of wetsbepaling, geen bijzondere betekenis toekomt, en dat de omstandigheid dat een bepaalde wetsuitleg door de meerderheid van de feitenrechters en de literatuur wordt aanvaard, gewicht in de schaal legt, maar niet steeds beslissend gewicht.⁸²

Met name deze laatste alinea is hier van belang. De Hoge Raad overweegt hierin dat aan uitlatingen van de zijde van de regering *anders dan in de totstandkomingsgeschiedenis van de betreffende wet of wetsbepaling*, geen bijzondere betekenis toekomt. Zoals reeds opgemerkt heeft bovenstaand arrest van de Hoge Raad betrekking op artikel 7:942 (oud) BW. Dit artikel werd reeds op 1 januari 2006 – met de invoering van titel 7.17 BW – van kracht. De Kamerstukken – waaraan de Hoge Raad in de laatste alinea van rechtsoverweging 3.9.1 refereert – zijn van latere datum en maken dan ook geen deel uit van de totstandkomingsgeschiedenis van artikel 7:942 (oud) BW. Dit is anders voor het huidige artikel 7:942 BW. Hierbij maakt de eerder geciteerde passage uit de memorie van toelichting uitdrukkelijk wel deel uit van de totstandkomingsgeschiedenis en moet hier derhalve – blijkens de bewoordingen van de Hoge Raad – *bijzondere betekenis aan worden toegekend*.⁸³ Met Hendrikse acht ik de kans dan ook groot dat de Hoge Raad ten aanzien van het huidige artikel 7:942 BW tot een ander oordeel zal komen en wel aansluiting zal zoeken bij de algemene stuitingsregeling uit Boek 3 BW.⁸⁴

82. HR 26 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:335, r.o. 3.10, NJ 2016/335, m.nt. M.M. Mendel.

83. Hendrikse 2016, p. 183. Zie ook Mendel 2016/335.

84. Hendrikse 2019b, p. 475.

Hierop vooruitlopend lijkt het mij, omwille van de rechtszekerheid en de gewenste coherentie⁸⁵ in het verjaringsrecht, dan ook juist om voor de regeling ten aanzien van de stuiting van de vervolgtermijn in artikel 7:985 BW eveneens (zo veel mogelijk) aansluiting te zoeken bij de algemene stuitingsregeling van titel 3.11 BW. Zeker nu de problematiek rondom de schriftelijke mededeling ex artikel 3:317 lid 1 BW – waaraan ik in paragraaf 3.2.4 refereerde en wat tevens mijn grootste bezwaar was om voor de stuiting van de initiële verjaringstermijn aan te sluiten bij artikel 3:317 lid 1 BW – bij de stuiting van de vervolgtermijn niet speelt. De vervolgtermijn kan immers – anders dan de initiële verjaringstermijn – blijkens de algemene stuitingsregeling van titel 3.11 BW niet worden gestuit door een *schriftelijke mededeling* ex artikel 3:317 lid 1 BW, doch enkel door een *schriftelijke aanmaning* ex artikel 3:317 lid 1 BW dan wel een *daad van rechtsvervolging* ex artikel 3:316 BW. In het kader van de leesbaarheid, zou ik ook hier niet willen volstaan met een verwijzing naar de relevante artikelen uit voornoemde titel,⁸⁶ maar eveneens expliciet een vergelijkbare regeling in artikel 7:985 BW willen opnemen. Ik zou aan artikel 7:985 BW dan ook het volgende lid willen toevoegen:

‘Deze (vervolg)termijn kan worden gestuit door een daad van rechtsvervolging, als bedoeld in artikel 316 van Boek 3 of een schriftelijke aanmaning, als bedoeld in artikel 317 van Boek 3.’

3.2.7 Gevolgen stuiting vervolgtermijn

Zoals reeds opgemerkt in paragraaf 3.2.5, zet ik mijn vraagtekens bij de gevolgen die de wetgever in artikel 7:942 lid 2 BW aan de stuiting heeft verbonden, zodat ik reeds – ten aanzien van de gevolgen van stuiting van de initiële verjaringstermijn – aansluiting heb gezocht bij artikel 3:319 lid 1 BW. Gelet hierop en gelet op het gegeven dat ik voor de stuiting van de vervolgtermijn reeds aansluit bij de algemene stuitingsregeling van Boek 3, zou ik – ten aanzien van de gevolgen van stuiting van de vervolgtermijn – eveneens graag willen aansluiten bij de algemene regeling ex artikel 3:319 lid 1 BW. Op grond van dit artikel begint – zodra stuiting conform het in paragraaf 2.6 genoemde heeft plaatsgevonden – op de daaropvolgende dag een nieuwe termijn te lopen die gelijk is aan de oorspronkelijke termijn.⁸⁷

Aan het in paragraaf 3.2.6 voorgestelde lid zou ik dan ook de volgende zin willen toevoegen:

‘Door stuiting begint een nieuwe termijn van vijf jaar te lopen met aanvang van de daaropvolgende dag.’

85. Zie in dit kader het citaat van Smeehuijzen waaraan ik eerder refereerde: Smeehuijzen 2010, p. 214. Zie in dit kader ook: Hendrikse 2019b, p. 469.

86. Te weten: artikel 3:316, 3:317 en 3:319 BW.

87. Hendrikse 2019b, p. 472. Zie ook Jonk-van Wijk & Kool 2015, p. 227 en Blom 2002, p. 189. Zie in dat kader ook: Hof Arnhem-Leeuwarden 1 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:5259, RAV 2015/9. Hof 's-Hertogenbosch 2 april 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:BZ6729 en Rb. Rotterdam 8 juli 2009, ECLI:NL:RBROT:2009:BJ3286, RAV 2009/101. Anders Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX* 2019/325 en Rb. Utrecht 16 mei 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BX9857.

3.2.8 Kan een beroep op verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn?

Het voorgaande gezegd hebbende, rest mij de vraag of onder bepaalde omstandigheden het beroep op de verjaring van een rechtsvordering – door de verzekeraar – naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar kan zijn. En zo ja, onder welke omstandigheden een geslaagd beroep op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid kan worden gedaan.

Qua karakter lijkt artikel 7:985 BW deze ruimte zeker te bieden. Artikel 7:985 BW is namelijk, zoals reeds eerder aangegeven, van regelend recht, wat meebrengt dat van voornoemd artikel kan worden afgeweken. Volgens vaste rechtspraak dient bij een beroep op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid echter wel de nodige terughoudendheid te worden betracht, waarbij hoge eisen worden gesteld aan de aangevoerde feiten en omstandigheden en de motivering door de rechter.⁸⁸ Het voornoemde betekent echter niet dat de Hoge Raad nimmer billijkheidscorrecties toepast. Neem bijvoorbeeld het bekendheidsvereiste uit artikel 3:310 lid 1 BW, waarbij de wetgever in artikel 7:942 lid 1 BW aansluiting heeft gezocht. Zoals reeds eerder opgemerkt begint de verjaringstermijn ex artikel 3:310 lid 1 BW te lopen op de dag volgende op die waarop de benadeelde zowel met de schade als met de daarvoor aansprakelijke persoon *bekend* is geworden. In dat kader heeft de Hoge Raad (in eerste instantie) overwogen dat indien de benadeelde zijn vordering niet kan instellen door omstandigheden die aan de schuldenaar moeten worden toegerekend, het naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, dat de schuldenaar zich erop zou vermogen te beroepen dat de vijfjarige verjaring is gaan lopen op het zojuist bedoelde tijdstip. De korte verjaringstermijn gaat dan pas in wanneer die omstandigheden niet langer verhinderen dat de vordering kan worden ingesteld.⁸⁹

In zijn arrest van 31 oktober 2003 gaat de Hoge Raad zelfs nog verder en oordeelt – nadat hij heeft overwogen dat de korte verjaringstermijn niet alleen in het teken staat van de rechtszekerheid, maar ook van de billijkheid – dat de (korte) verjaringstermijn van artikel 3:310 lid 1 BW pas begint te lopen op de dag na die waarop de benadeelde *daadwerkelijk in staat is* een rechtsvordering tot vergoeding van deze schade in te stellen.⁹⁰ De eerder door de Hoge Raad gestelde voorwaarde dat de omstandigheden – waardoor de benadeelde niet in staat was zijn vordering eerder in te stellen – aan de schuldenaar moeten worden toegerekend, laat de Hoge Raad in zijn arrest van 31 oktober 2003 derhalve achterwege. Du Perron merkt – in zijn annotatie bij voornoemd arrest – treffend op dat de billijkheid thans vanuit het

88. HR 28 januari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO7122, NJ 2011/167, m.nt. P. van Schilfgaarde; HR 9 januari 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2540, NJ 1998/363; HR 14 december 2001, ECLI:NL:HR:2001:AD4504, NJ 2002/59 en HR 8 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD7381, NJ 2002/284. Zie in dit verband ook Hendrikse e.a. 2019, p. 86 en Hendrikse 2019b, p. 447. Zie ook paragraaf 2.3.6 waarin ik stilsta bij de situatie dat er bij de toepassing van een (semi)dwingendrechtelijke bepaling een beroep wordt gedaan op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid.

89. HR 23 oktober 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2748, NJ 2000/15; HR 25 juni 1999, ECLI:NL:HR:1999:ZC2934, NJ 2000/16, m.nt. A.R. Bloembergen.

90. HR 31 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8168, NJ 2006/112, m.nt. C.E. du Perron. Zie ook Smeehuijzen 2003a, en Smeehuijzen 2003b.

perspectief van de schuldeiser wordt gezien, de toerekening aan de schuldenaar is irrelevant geworden.⁹¹ Of er al dan niet sprake is van *bekendheid* met de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon, dient volgens hem dan ook van geval tot geval te worden beantwoord door een *billijke* afweging van de belangen van de schuldeiser en de schuldenaar.⁹²

Ook laat de Hoge Raad de mogelijkheid open om een tijdens onderhandelingen opgeworpen verjaringsberoep – onder bijzondere omstandigheden – te verwerpen op grond van de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid.⁹³ In zijn arresten van 1 februari 2002 en 26 januari 2018 staat de Hoge Raad stil bij de stuitingsgronden ex artikel 3:317 lid 1 BW en overweegt dat onderhandelingen hier niet een van zijn.⁹⁴ Het is volgens de Hoge Raad echter niet uitgesloten dat het onder omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is dat een schuldenaar die – voordat de vijfjaarstermijn van artikel 3:310 lid 1 BW is voltooid – met een schuldeiser in onderhandeling treedt, zich tegenover deze erop beroept dat op enig tijdstip gedurende de onderhandelingen deze termijn is voltooid. In zodanig geval moet volgens de Hoge Raad worden aangenomen dat een nieuwe verjaringstermijn begint te lopen vanaf het moment waarop de onderhandelingen worden afgebroken.⁹⁵ Vraag is echter welke situaties de Hoge Raad hierbij in gedachten heeft. Smeehuijzen merkt terecht op dat de Hoge Raad in zijn arrest van 26 januari 2018 niet is teruggekomen op zijn arrest van 1 februari 2002 – waarin hij oordeelde dat onderhandelingen geen stuitende werking hebben – en er – wil een beroep op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid slagen – dus meer moet zijn dan alleen onderhandelingen.⁹⁶

Volgens Smeehuijzen moeten de gronden voor een geslaagd beroep op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid met name gezocht worden in gedragingen van de schuldenaar, die met zijn beroep op verjaring onverenigbaar zijn.⁹⁷ Denk aan een schuldenaar die eerst actief met de schuldeiser zoekt naar een oplossing voor het geschil – bijvoorbeeld door het inschakelen van allerlei deskundigen ter vaststelling van (de hoogte van) de schade – doch zich later in de onderhandelingen op het standpunt stelt dat de vordering reeds voor het inschakelen van de deskundigen verjaard was.⁹⁸

91. Du Perron 2006.

92. Zie Du Perron 2006.

93. Zie HR 1 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD5811, NJ 2002/195 en HR 26 januari 2018, ECLI:NL:HR:2018:111, NJ 2018/462, m.nt. J.L. Smeehuijzen. Zie ook Stolker 2023, art. 3:317 BW, aant. 2.

94. Zie HR 1 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD5811, r.o. 3.5, NJ 2002/195. Zie ook Stolker 2023, art. 3:317 BW, aant. 2.

95. Zie HR 1 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD5811, r.o. 3.6, NJ 2002/195 en HR 26 januari 2018, ECLI:NL:HR:2018:111, r.o. 3.5.2, NJ 2018/462, m.nt. J.L. Smeehuijzen. Zie ook Stolker 2023, art. 3:317 BW, aant. 2.

96. Zie Smeehuijzen 2018, punt 12.

97. Zie Smeehuijzen 2018, punt 13 en 14.

98. Smeehuijzen merkt in eerdergenoemde annotatie overigens terecht op dat tijdens onderhandelingen vaak wel schriftelijke mededelingen in de zin van artikel 3:317 lid 1 BW gedaan worden, waardoor een beroep op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid niet heel snel zal voorkomen.

Wat betekent het bovenstaande nu voor artikel 7:985 BW? Zoals reeds eerder opgemerkt biedt artikel 7:985 BW – gelet op zijn karakter – zeker ruimte voor een beroep op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid. Op basis van bovengenoemde rechtspraak mag echter wel geconcludeerd worden dat terughoudendheid hierbij geboden is. Indien een beroep op de beperkende werking van de redelijkheid te snel wordt gehonoreerd, doet men afbreuk aan de ratio van de verjaringsregeling. De schuldenaar – in dit geval de betreffende verzekeraar – moet er immers op enig moment op kunnen vertrouwen dat hij niet meer met de vordering geconfronteerd zal worden. Ingeval zijn beroep op verjaring dan ook bij de geringste omstandigheid door de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid teniet kan worden gedaan, zal hij bewijzen moeten leveren die hij mogelijk allang niet meer heeft en vorderingen moeten voldoen waar hij mogelijk geen rekening (meer) mee heeft gehouden.⁹⁹ Gelet hierop dient de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid mijns inziens dan ook terughoudend te worden toegepast. Pas op het moment dat er sprake is van bepaalde gedragingen van de verzekeraar die met zijn beroep op verjaring onverenigbaar zijn en deze gedragingen er (mogelijk) aan hebben bijgedragen dat de tot uitkering gerechtigde geen stuitingshandeling(en) heeft verricht, lijkt mij toepassing van de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid op zijn plaats.

3.2.9 Tussenconclusie

Zoals hierboven reeds opgemerkt dient artikel 7:985 BW naar mijn oordeel op vier belangrijkste punten te worden aangepast en aangevuld.

Allereerst dient artikel 7:985 BW te worden gekwalificeerd als een semidwingend-rechtelijke bepaling. Om dit te bewerkstelligen dient artikel 7:985 BW dan ook te worden opgenomen in de opsomming van artikel 7:986 lid 3 BW. Door aan artikel 7:985 BW een semidwingend karakter toe te kennen, wordt een einde gemaakt aan de discussie over de minimale verjaringstermijn die dient te gelden voor vorderingen uit levensverzekeringsovereenkomsten. Van artikel 7:985 BW mag dan immers niet ten nadele van de tot uitkering gerechtigde worden afgeweken, waardoor de daarin opgenomen termijn van vijf jaar als minimale verjaringstermijn moet worden aangemerkt. Dit komt de rechtszekerheid ten goede en doet recht aan de belangen van de betrokkenen bij een levensverzekering. Gelet op het gegeven dat de uitkering uit de levensverzekering vaak aan een derde toekomt en deze derde vaak niet eens van het bestaan van de verzekering – laat staan zijn hoedanigheid als begunstigde – op de hoogte is, verdient het mijns inziens de voorkeur om de – thans in artikel 7:985 BW genoemde – verjaringstermijn van vijf jaar te behouden. Deze termijn komt bovendien overeen met de termijn die – krachtens artikel 3:307 BW – geldt voor rechtsvorderingen tot nakoming van een verbintenis uit overeenkomst tot een geven of een doen en de termijn die – ingevolge artikel 3:308 BW – geldt voor rechtsvorderingen tot betaling van periodieke uitkeringen, waaronder lijfrenten.

⁹⁹. Smeehuijzen 2008, p. 9.

Voorts dient het objectieve aanvangsmoment te worden vervangen door een subjectief aanvangsmoment voor de verjaringstermijn, waardoor de termijn aanvangt op de dag na die waarop de tot uitkering gerechtigde met zijn aanspraak op de uitkering *bekend is geworden*. Hiermee wordt voorkomen dat de verjaringstermijn al loopt terwijl de begunstigde nog niet eens op de hoogte is van het feit dat hij aanspraak kan maken op een uitkering uit de levensverzekeringsovereenkomst.

Daarnaast zou ik artikel 7:985 BW willen voorzien van een eigen stuitingsregeling. Voor de wijze van stuiting zou ik willen aansluiten bij de algemene (verzekeringsrechtelijke) stuitingsregeling, zoals opgenomen in artikel 7:942 lid 2 BW. Daar deze regeling – waarmee de verjaring wordt gestuit door (enkel) een schriftelijke mededeling waarbij op de uitkering aanspraak wordt gemaakt – anders dan de algemene stuitingsregeling die is opgenomen in artikel 3:317 lid 1 BW – niet voor meerderlei uitleg vatbaar is. Dit komt de rechtszekerheid dan ook ten goede en doet recht aan de belangen van de betrokken belanghebbenden.

Ten aanzien van de gevolgen van stuiting sluit ik graag aan bij de algemene stuitingsregeling ex artikel 3:319 lid 1 BW. Anders dan voor de wijze van stuiting, zie ik ten aanzien van de gevolgen van stuiting geen noodzaak om van de algemene stuitingsregeling – waarbij na stuiting een nieuwe verjaringstermijn gaat lopen die gelijk is aan de oorspronkelijke termijn – af te wijken. Ook ingeval men aansluiting zoekt bij deze algemene regeling is er voldoende tijd – er vangt immers een nieuwe termijn van vijf jaar aan – voor de tot uitkering gerechtigde om met de betrokken verzekeraar in onderhandeling te treden dan wel zijn uitkering op te eisen. Daar komt bij dat – mocht de nieuwe verjaringstermijn onvoldoende zijn – de tot uitkering gerechtigde altijd de mogelijkheid heeft de verjaring opnieuw te stuiten.

Voor de stuiting van deze vervolgtermijn zou ik eveneens willen aansluiten bij de algemene stuitingsregeling van Boek 3 BW, waardoor de vervolgtermijn gestuit dient te worden conform het bepaalde in artikel 3:316 of 3:317 BW. Dit brengt mee dat de vervolgtermijn gestuit kan worden door een daad van rechtsvervolgving of een schriftelijke aanmaning. Zodra de stuiting op een van voornoemde wijzen heeft plaatsgevonden, begint er – conform het bepaalde in artikel 3:319 BW – een nieuwe termijn te lopen die gelijk is aan de oorspronkelijke termijn. In het geval van een levensverzekeringsovereenkomst zal er derhalve wederom een termijn van vijf jaar aanvangen.

Tot slot kan de laatste zinsnede van artikel 7:985 BW – waarin expliciet wordt voorzien in de mogelijkheid om de verjaringstermijn van vijf jaar in de verzekeringsvoorwaarden te verlengen – achterwege worden gelaten, daar het voornoemde semidwingendrechtelijke karakter van artikel 7:985 BW reeds meebrengt dat afwijking ten voordele van de tot uitkering gerechtigde is toegestaan.

3.3 **Rechtsvergelijking**

Na deze analyse van artikel 7:985 BW is het interessant om te zien of en hoe in de ons omringende landen wordt voorzien in een verjaringsregeling voor vorderingen

tegen de verzekeraar tot het doen van een uitkering in geval van een levensverzekeringsovereenkomst, daar dit zou kunnen leiden tot nieuwe inzichten ten behoeve van het voorstel voor een nieuwe tekst voor artikel 7:985 BW. Hierna zal achterenvolgend worden gekeken naar de wettelijke regeling in Duitsland, België, Frankrijk en Zwitserland.¹⁰⁰

3.3.1 Duitsland

Het Duitse verzekeringsrecht kent – anders dan het Nederlandse verzekeringsrecht – geen aparte verjaringsregeling voor verzekeringsovereenkomsten.¹⁰¹ Voor de verjaring van vorderingen uit verzekeringsovereenkomsten – en daarmee levensverzekeringsovereenkomsten – wordt dan ook aangesloten bij de regeling uit het Bürgerliches Gesetzbuch (BGB).¹⁰² De volgende bepalingen uit het BGB zijn hier van belang:

‘§ 195 Regelmäßige Verjährungsfrist

Die regelmäßige Verjährungsfrist beträgt drei Jahre.

(...)

§ 199 Beginn der regelmäßigen Verjährungsfrist und Verjährungshöchstfristen

(1) Die regelmäßige Verjährungsfrist beginnt, soweit nicht ein anderer Verjährungsbeginn bestimmt ist, mit dem Schluss des Jahres, in dem

1. der Anspruch entstanden ist und

2. der Gläubiger von den den Anspruch begründenden Umständen und der Person des Schuldners Kenntnis erlangt oder ohne grobe Fahrlässigkeit erlangen müsste.

(...).’

Op grond van § 195 jo. § 199 Abs. 1 BGB geldt voor een vordering uit hoofde van een (levens)verzekeringsovereenkomst een *regelmäßige Verjährungsfrist* van drie jaar. Deze termijn begint te lopen aan het einde van het jaar waarin de vordering is ontstaan én waarin de tot uitkering gerechtigde bekend is geworden met de omstandigheden die aan de vordering ten grondslag liggen en de persoon van de schuldenaar of hiermee bekend had moeten zijn.¹⁰³ Het aanvangsmoment voor de verjaringstermijn ex § 199 Abs. 1 BGB kent dus zowel een objectief als een subjectief element. Enerzijds is er immers de voorwaarde dat de vordering moet zijn ontstaan

100. Tijdens het rechtsvergelijkend onderzoek ben ik tot de conclusie gekomen dat in de ons omringende landen weinig is geregeld (en geschreven) op het gebied van levensverzekeringen. Verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat in deze landen levensverzekeringen veeleer met een spaardoel worden gesloten – vergelijkbaar met onze lijfrenteverzekering – en niet zozeer met de bedoeling een lijf te verzekeren. Dit verschil in karakter heeft ertoe geleid dat wetgevers zich minder genoodzaakt zagen een uitgebreide wettelijke regeling op te nemen. Zie in dit kader bijvoorbeeld Drost & Atzler 2019.

101. Langheid e.a. 2019, § 15, nr. 1; Armbrüster e.a. 2018, § 15, nr. 1 en Langheid e.a. 2016, § 15, nr. 12. Zie ook Smeehuijzen 2008, p. 81-82.

102. Het Versicherungsvertragsgesetz (VVG) kent wel een aanvullende stuitingsregeling, waarover later meer.

103. Langheid e.a. 2019, § 15, nr. 3-4; Armbrüster e.a. 2018, § 15, nr. 2; Langheid e.a. 2016, § 15, nr. 22, 25-26 en Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 21, nr. 93-95. Zie ook Smeehuijzen 2008, p. 81-82.

(*objectief*) en anderzijds de voorwaarde dat bij de tot uitkering gerechtigde een zeker kennisniveau moet bestaan (*subjectief*).¹⁰⁴

Ten aanzien van het subjectieve element is het van belang dat de tot uitkering gerechtigde de essentiële feiten kent die aanleiding geven tot het instellen van een vordering. Dit betekent echter niet dat de tot uitkering gerechtigde van alle details op de hoogte moet zijn. Voor het begin van de verjaringstermijn volstaat dat de schuldeiser – in dezen de tot uitkering gerechtigde – een voldoende veelbelovende – zij het niet risicoloze – actie kan ondernemen op basis van de feiten die hem bekend zijn of hadden kunnen zijn.¹⁰⁵ De schuldeiser heeft hierbij een zekere onderzoeksplicht. Van hem mag worden verwacht dat hij de kennis vergaart die hij op een redelijke manier – zonder aanzienlijke inspanning en aanzienlijke kosten – kan verkrijgen.¹⁰⁶ Voor wat betreft de bekendheid met de persoon van de schuldenaar, is het voldoende dat de naam en het adres van de schuldenaar bij de schuldeiser bekend zijn.¹⁰⁷

De Duitse verjaringsregeling is dan ook zeer vergelijkbaar met de regeling die de wetgever heeft gekozen in artikel 3:310 BW en artikel 7:942 lid 1 BW. De Duitse wetgever heeft er evenwel voor gekozen om het aanvangsmoment uiteen te laten vallen in een objectieve en een subjectieve component. Is dit een voorbeeld dat door de Nederlandse wetgever gevolgd dient te worden? Wat mij betreft niet. De wijze waarop het subjectieve aanvangsmoment thans is geformuleerd – te weten: de verjaringstermijn vangt aan op het moment dat de tot uitkering gerechtigde met de *opeisbaarheid* van de vordering bekend is geworden – impliceert immers reeds dat er een vordering is *ontstaan* die bovendien *opeisbaar* is. De toevoeging van een objectieve component – zoals door de Duitse wetgever is gedaan – zou in de Nederlandse regeling dan ook neerkomen op een herhaling van zetten.

De Duitse stuitingsregeling wijkt aanzienlijk af van de Nederlandse stuitingsregeling. Zo kent het Duitse recht slechts in twee situaties – te weten bij erkenning en bij een executiemaatregel – een stuitingsfiguur waarvan de gevolgen gelijk zijn aan de Nederlandse stuiting en er derhalve na stuiting een nieuwe termijn aanvangt.¹⁰⁸ De zogenoemde ‘*Neubeginn der Verjährung*’ is opgenomen in § 212 bs 1 BGB en luidt als volgt:

‘§ 212 Neubeginn der Verjährung

(1) Die Verjährung beginnt erneut, wenn

1. der Schuldner dem Gläubiger gegenüber den Anspruch durch Abschlagszahlung, Zinszahlung, Sicherheitsleistung oder in anderer Weise anerkennt oder

104. Smeehuijzen 2008, p. 81-82.

105. Langheid e.a. 2016, § 15, nr. 26 en 29 en Langheid e.a. 2019, § 15, nr. 4. Zie bijvoorbeeld BGH 14 oktober 2003, NJW 2004/510.

106. Zie bijvoorbeeld: BGH 6 maart 2001, NJW 2001/1721.

107. Langheid e.a. 2016, § 15, nr. 28. Zie bijvoorbeeld BGH 6 maart 2001, NJW 2001/1721 en BGH 16 december 1997, NJW 1998/988. In deze laatste zaak oordeelde het Bundesgerichtshof (BGH) dat de enkele bekendheid met het zakelijke adres van de schuldenaar onvoldoende was om de verjaringstermijn te laten aanvangen.

108. Säcker e.a. 2018, § 212, nr. 1 en Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 21, nr. 108. Zie ook Smeehuijzen 2008, p. 166.

2. *eine gerichtliche oder behördliche Vollstreckungshandlung vorgenommen oder beantragt wird.*'

De belangrijkste stuitingsfiguur in het Duitse recht is echter de *Hemmung*. Zodra een van de in § 203 tot en met § 208 opgenomen *Hemmungsgronden* optreedt,¹⁰⁹ wordt de verjaringstermijn geschorst – of gaat deze niet lopen (indien de verjaringstermijn nog niet is aangevangen) – tot het moment dat de *Hemmungsgrund* is beëindigd. Vanaf dat moment gaat de termijn weer lopen vanaf het punt waar hij was geschorst. Er vangt derhalve geen nieuwe termijn aan.¹¹⁰

Naast bovengenoemde stuitingregeling in het BGB, heeft de Duitse wetgever ook een aanvullende – op verzekeringsovereenkomsten toegespitste – *Hemmungsgrund* opgenomen in § 15 *Versicherungsvertragsgesetz* (VVG). Deze regeling luidt als volgt:

‘§ 15 Hemmung der Verjährung

Ist ein Anspruch aus dem Versicherungsvertrag beim Versicherer angemeldet worden, ist die Verjährung bis zu dem Zeitpunkt gehemmt, zu dem die Entscheidung des Versicherers dem Anspruchsteller in Textform zugeht.'

Op grond van voornoemde regeling wordt de verjaringstermijn geschorst vanaf het moment dat de claim op de verzekeringsovereenkomst aan de verzekeraar wordt gemeld.¹¹¹ Er zijn geen vormvereisten gesteld aan de melding. Het staat de indiener van de claim dan ook vrij om de claim telefonisch in te dienen. De bewijslast voor het aanmelden van de aanspraak ligt echter bij de indiener, waardoor het raadzaam is om de claim schriftelijk in te dienen.¹¹² De schorsing duurt voort tot het moment dat de verzekeraar schriftelijk heeft gereageerd op de aanspraak.¹¹³ Deze beslissing van de verzekeraar moet eenduidig en definitief zijn.¹¹⁴

3.3.2 België

Het Belgische recht voorziet in artikel 88 van de Wet betreffende de verzekeringen (WVerz) in een verjaringsregeling. Artikel 88 WVerz bepaalt het volgende:

-
109. In § 203 t/m § 208 BGB zijn de volgende *Hemmungsgronden* opgenomen: onderhandelingen, een procedure tot nakoming, het bestaan van het recht nakoming te weigeren, overmacht tot het instellen van een vordering, het bestaan van familiale verhoudingen, minderjarigheid bij seksueel misbruik.
110. Säcker e.a. 2018, § 203, nr. 1 en Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 21, nr. 105 & 109. Zie ook Smeehuijzen 2008, p. 166.
111. Langheid e.a. 2019, § 15, nr. 10-13; Armbrüster e.a. 2018, § 15, nr. 14-15; Langheid e.a. 2016, § 15, nr. 60 en Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 21, nr. 111.
112. Langheid e.a. 2016, § 15, nr. 62 en Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 21, nr. 135.
113. Langheid e.a. 2019, § 15, nr. 10-13; Armbrüster e.a. 2018, § 15, nr. 14-15 en Langheid e.a. 2016, § 15, nr. 60.
114. Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 21, nr. 118. Zie ook OLG Köln 30 oktober 2001, R+S 2002/58.

‘Verjaringstermijn

Art. 88. § 1. *De verjaringstermijn voor elke rechtsvordering voortvloeiend uit een verzekeringsovereenkomst bedraagt drie jaar. In de levensverzekering bedraagt de termijn dertig jaar voor wat betreft de rechtsvordering aangaande de reserve die op de datum van opzegging of op de einddatum gevormd is door de betaalde premies, onder aftrek van de verbruikte sommen.*

De termijn begint te lopen vanaf de dag van het voorval dat het vorderingsrecht doet ontstaan. Wanneer degene aan wie de rechtsvordering toekomt, bewijst dat hij pas op een later tijdstip van het voorval kennis heeft gekregen, begint de termijn te lopen vanaf dat tijdstip, maar hij verstrijkt in elk geval vijf jaar na het voorval, behoudens bedrog.

In de aansprakelijkheidsverzekering begint de termijn, wat de regresvordering van de verzekerde tegen de verzekeraar betreft, te lopen vanaf het instellen van de rechtsvordering door de benadeelde, onverschillig of het gaat om een oorspronkelijke eis tot schadeloosstelling dan wel om een latere eis naar aanleiding van een verzwarende van de schade of van het ontstaan van een nieuwe schade.

In de persoonsverzekering begint de termijn, wat de rechtsvordering van de begunstigde betreft, te lopen vanaf de dag waarop deze tegelijk kennis heeft van het bestaan van de overeenkomst, van zijn hoedanigheid van begunstigde en van het voorval dat de verzekeringsprestaties opeisbaar doet worden.

§ 2. Onder voorbehoud van bijzondere wettelijke bepalingen, verjaart de vordering die voortvloeit uit het eigen recht dat de benadeelde tegen de verzekeraar heeft krachtens artikel 150 door verloop van vijf jaar, te rekenen vanaf het schadeverwekkend feit of, indien er misdrijf is, vanaf de dag waarop dit is gepleegd.

Indien de benadeelde evenwel bewijst dat hij pas op een later tijdstip kennis heeft gekregen van zijn recht tegen de verzekeraar, begint de termijn pas te lopen vanaf dat tijdstip, maar hij verstrijkt in elk geval na verloop van tien jaar, te rekenen vanaf het schadeverwekkend feit of, indien er misdrijf is, vanaf de dag waarop dit is gepleegd.

§ 3. De regresvordering van de verzekeraar tegen de verzekerde verjaart door verloop van drie jaar, te rekenen vanaf de dag van de betaling door de verzekeraar, behoudens bedrog.’

Zoals uit voornoemde bepaling valt op te maken, bedraagt een verjaringstermijn voor de vordering die voortvloeit uit een verzekeringsovereenkomst drie jaar.¹¹⁵

Voor de levensverzekeringsovereenkomst maakt de Belgische wetgever evenwel een onderscheid tussen de vordering die strekt tot betaling van het risicokapitaal — waarvoor de reguliere verjaringstermijn van drie jaar geldt — en de vordering die strekt tot betaling van het spaarkapitaal (bij opzegging of op de einddatum van de verzekering), waarvoor een verjaringstermijn van dertig jaar geldt.¹¹⁶

115. Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 864 en Vansweevelt & Weyts 2016, p. 923-924. Overigens bestaat in de Belgische literatuur veel discussie over het begrip ‘vordering die voortvloeit uit de verzekeringsovereenkomst’. In de rechtspraak wordt dit begrip thans omschreven als ‘een vordering die gebaseerd is op een recht dat een contractpartij uit de verzekeringsovereenkomst put en waarop hij zich tegen de contractpartij wil beroepen’. Zie bijvoorbeeld Rb. Verviers 4 juni 2020, TBH 2005/881.

116. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 931-932 en Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 865.

De verjaringstermijn begint te lopen vanaf de dag van het voorval dat het vorderingsrecht doet ontstaan.¹¹⁷ In geval van een levensverzekeringsovereenkomst is dit de dag waarop de verzekerde overlijdt¹¹⁸ dan wel de dag waarop de verzekering eindigt (en de verzekerde dan in leven is).¹¹⁹ Wanneer degene aan wie de rechtsvordering toekomt echter bewijst dat hij pas op een later tijdstip van het voorval kennis heeft gekregen, begint de termijn te lopen vanaf dit tijdstip.¹²⁰ De termijn verstrijkt echter in elk geval – behoudens bedrog – vijf jaar na het voorval.¹²¹

Bijzondere aandacht verdient de wijze waarop de Belgische wetgever de begunstigde van een persoonsverzekering – waaronder dus een levensverzekering – heeft willen beschermen. Ingeval het een rechtsvordering van een begunstigde op grond van een levensverzekeringsovereenkomst betreft, begint de verjaringstermijn pas te lopen vanaf de dag waarop deze zowel van het bestaan van de overeenkomst, als zijn hoedanigheid als begunstigde én het voorval dat de verzekeringsprestaties opeisbaar doet worden kennis heeft genomen.¹²² Pas op het moment dat voornoemde drie voorwaarden zijn vervuld, begint te verjaringstermijn te lopen. Ook de absolute verjaringstermijn van vijf jaar heeft de wetgever hier achterwege gelaten.¹²³

In tegenstelling tot de Nederlandse wetgever heeft de Belgische wetgever wel oog gehad voor de belangen van een derde-begunstigde en gekozen voor een subjectief aanvangsmoment van de verjaring. Een voorbeeld dat de Nederlandse wetgever – zoals reeds eerder is opgemerkt – naar mijn mening zeker zou moeten volgen.

In artikel 89 WVerz heeft de Belgische wetgever voorzien in een stuitings- en schorsingsregeling.¹²⁴ Artikel 89 WVerz bepaalt het volgende:

‘Schorsing en stuiting van de verjaring

Art. 89. § 1. *De verjaring tegen minderjarigen, onbekwaamverklaarden en andere onbekwamen loopt niet tot de dag van de meerderjarigheid of van de opheffing van de onbekwaamheid.*

§ 2. *De verjaring loopt niet tegen de verzekerde, de begunstigde of de benadeelde die zich door overmacht in de onmogelijkheid bevindt om binnen de voorgeschreven termijn op te treden.*

§ 3. *Indien het schadegeval tijdig is aangemeld, wordt de verjaring gestuit tot op het ogenblik dat de verzekeraar aan de wederpartij schriftelijk kennis heeft gegeven van zijn beslissing.*

117. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 932 en Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 865.

118. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 936. Zie in dit verband ook Hof van Beroep Luik 30 juni 2015, TBH 2015/1020.

119. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 936.

120. Zie bijvoorbeeld Cass. 6 april 2006, AR C.05.0040.N. Dit arrest ziet op de voorloper van artikel 88 WVerz, te weten artikel 34 WLVO.

121. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 936 en 943-944 en Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 866.

122. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 936 en Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 867.

123. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 937.

124. In geval van stuiting vangt – nadat de stuitingsgrond is weggefallen – een nieuwe verjaringstermijn aan. In geval van schorsing wordt de verjaringstermijn – nadat de schorsingsgrond is weggefallen – hervat vanaf het punt waarop deze is geschorst.

§ 4. *Stuiting of schorsing van de verjaring van de rechtsvordering van de benadeelde tegen een verzekerde heeft stuiting of schorsing van de verjaring van zijn rechtsvordering tegen de verzekeraar tot gevolg. Stuiting of schorsing van de verjaring van de rechtsvordering van de benadeelde tegen de verzekeraar heeft stuiting of schorsing van de verjaring van zijn rechtsvordering tegen de verzekerde tot gevolg.*

§ 5. *De verjaring van de vordering bedoeld in artikel 88, § 2, wordt gestuit zodra de verzekeraar kennis krijgt van de wil van de benadeelde om een vergoeding te bekomen voor de door hem geleden schade. De stuiting eindigt op het ogenblik dat de verzekeraar aan de benadeelde schriftelijk kennis geeft van zijn beslissing om te vergoeden of van zijn weigering.'*

Naast de algemene stuitingsgronden uit het Belgisch Burgerlijk Wetboek,¹²⁵ bevat de Wet betreffende de verzekeringen in artikel 89 zoals gezegd ook stuitingsgronden. Voor levensverzekeringen is met name de stuitingsgrond die is genoemd in § 3 van belang. De verjaring wordt op grond van § 3 gestuit door tijdige aanmelding van het schadegeval bij de betrokken verzekeraar.¹²⁶ Voor het aanmelden van het schadegeval gelden geen vormvereisten.¹²⁷ Op het moment dat het schadegeval tijdig bij de verzekeraar is gemeld, wordt de verjaringstermijn gestuit tot het moment dat de verzekeraar de wederpartij schriftelijk in kennis heeft gesteld van zijn beslissing.¹²⁸ Vanaf dat moment begint een nieuwe verjaringstermijn van drie jaar te lopen.¹²⁹ Deze regeling is dan ook zeer vergelijkbaar met de regeling zoals opgenomen in artikel 7:942 lid 2 BW.

Naast stuitingsgronden, bevat artikel 89 WVerz ook enkele schorsingsgronden. Deze schorsingsgronden beletten de start van de verjaringstermijn of onderbreken deze. Zodra de schorsingsgrond is weggenomen, wordt de verjaringstermijn hervat op het punt waarop deze was geschorst.¹³⁰ Artikel 89 WVerz noemt de volgende schorsingsgronden: minderjarigheid, onbekwaamheid en overmacht.¹³¹

De verjarings-, stuitings- en schorsingsregeling zijn op grond van artikel 56 WVerz van dwingend recht.¹³²

125. Volgens artikel 2244 BW wordt de verjaring gestuit door een dagvaarding voor het gerecht, een bevel tot betaling, een beslag betekend aan hem die men wil beletten de verjaring te verkrijgen en een ingebrekestellingsbrief van een advocaat, een deurwaarder of een persoon die krachtens artikel 728, § 3 Ger. W. in rechte mag verschijnen. Ook erkenning van het recht door de schuldenaar stuit — op grond van artikel 2248 BW — de verjaring. Zie ook Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 875-876.

126. Zie in dit verband bijvoorbeeld Cass. 1 maart 2012, AR C.05.0040.N. Dit arrest ziet op de voorloper van artikel 89 Wverz, te weten artikel 35 WLVO.

127. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 958.

128. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 957 en Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 877.

129. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 959.

130. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 973 en Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 873.

131. Dit artikel is het gevolg van juridisch debat in België over de aanvang van de verjaring gedurende de minderjarigheid van de begunstigde/benadeelde. Zie in dit verband Cass. 21 april 1961, Pas 1961, 1, p. 895 en Cass. 1 juni 1995, Arr.Cass. 1995, p. 561. Dit debat heeft uiteindelijk geleid tot een procedure bij het EHRM (EHRM 7 juli 2009, EHRC 2009/108, m.nt. F. Fernhout (*Stagno/België*)).

132. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 921.

3.3.3 Frankrijk

In het Franse recht wordt in artikel L 114-1 Code des Assurances voorzien in een verjaringsregeling voor vorderingen voortvloeiende uit een verzekeringsovereenkomst. De tekst van artikel L 114-1 Code des Assurances is als volgt:

‘Toutes actions dérivant d’un contrat d’assurance sont prescrites par deux ans à compter de l’événement qui y donne naissance.

Toutefois, ce délai ne court:

1° En cas de réticence, omission, déclaration fausse ou inexacte sur le risque couru, que du jour où l’assureur en a eu connaissance;

2° En cas de sinistre, que du jour où les intéressés en ont eu connaissance, s’ils prouvent qu’ils l’ont ignoré jusque-là.

Quand l’action de l’assuré contre l’assureur a pour cause le recours d’un tiers, le délai de la prescription ne court que du jour où ce tiers a exercé une action en justice contre l’assuré ou a été indemnisé par ce dernier.

La prescription est portée à dix ans dans les contrats d’assurance sur la vie lorsque le bénéficiaire est une personne distincte du souscripteur et, dans les contrats d’assurance contre les accidents atteignant les personnes, lorsque les bénéficiaires sont les ayants droit de l’assuré décédé. Pour les contrats d’assurance sur la vie, nonobstant les dispositions du 2°, les actions du bénéficiaire sont prescrites au plus tard trente ans à compter du décès de l’assuré.’

Gelet op het bovenstaande bedraagt de verjaringstermijn voor vorderingen op grond van de verzekeringsovereenkomst twee jaar.¹³³ Deze termijn vangt aan op de dag volgend op de dag dat het verzekerde voorval is ingetreden,¹³⁴ tenzij de tot uitkering gerechtigde bewijst dat hij niet van het intreden van het verzekerde voorval op de hoogte was.¹³⁵ Voornoemde regeling geldt ook voor vorderingen die hun grondslag vinden in een levensverzekeringsovereenkomst. De Franse wetgever heeft – net als de Belgische wetgever – evenwel wel oog gehad voor de derde-begunstigde. Artikel L 114-1 onder 2° bepaalt namelijk dat ingeval – bij een levensverzekeringsovereenkomst – de begunstigde een ander persoon is dan de verzekeringnemer, de verjaringstermijn wordt verlengd tot tien jaar.¹³⁶ Ook deze termijn vangt aan op de dag dat het verzekerde voorval intreedt – in het geval van levensverzekeringen is dit vaak het overlijden van de verzekerde – tenzij de (derde-)begunstigde aantoonde dat hij niet van het overlijden op de hoogte was, dan wordt het aanvangsmoment van de verjaring uitgesteld tot de dag waarop de begunstigde van het overlijden van verzekerde op de hoogte werd gesteld. Om te voorkomen dat het aanvangsmoment voor onbepaalde tijd zou worden uitgesteld, heeft de Franse wetgever ervoor gekozen om hier wel een absolute verjaringstermijn aan te koppelen, te weten: dertig jaar na het overlijden van de verzekerde.¹³⁷

133. Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 331.

134. Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr.337 en Kullmann 2017, nr. 1091.

135. Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 339a en Kullmann 2017, nr. 1142b.

136. Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 339b en Kullmann 2017, nr. 1101a.

137. Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 336 en 339b en Kullmann 2017, nr. 1101b.

Tevens is in artikel L 114-2 Code des Assurances voorzien in een stuitingsregeling. In voornoemd artikel is het volgende bepaald:

‘La prescription est interrompue par une des causes ordinaires d’interruption de la prescription et par la désignation d’experts à la suite d’un sinistre. L’interruption de la prescription de l’action peut, en outre, résulter de l’envoi d’une lettre recommandée ou d’un envoi recommandé électronique, avec accusé de réception, adressés par l’assureur à l’assuré en ce qui concerne l’action en paiement de la prime et par l’assuré à l’assureur en ce qui concerne le règlement de l’indemnité.’

Op grond van voornoemd artikel kan de verjaringstermijn worden gestuit door de stuitingsgronden zoals vermeld in artikel 2240 tot en met artikel 2246 van de Code Civil, te weten: erkenning door de schuldenaar, een daad van rechtsvervolging of beslaglegging.¹³⁸ Daarnaast noemt artikel L 114-2 Code des Assurances nog enkele aanvullende stuitingsgronden. Zo kan de verjaringstermijn voor een vordering uit een verzekeringsovereenkomst worden gestuit indien – naar aanleiding van de vordering – een deskundige wordt aangesteld.¹³⁹ Ook kan de verjaringstermijn worden gestuit door het verzenden van een (elektronische) aangetekende brief – met ontvangstbevestiging – met betrekking tot de door de belanghebbende ingestelde vordering.¹⁴⁰ Na de stuiting vangt een nieuwe termijn van twee jaar aan.¹⁴¹

De Code des Assurances kent geen specifieke – op verzekeringsovereenkomsten toegespitste – schorsingsregeling,¹⁴² zodat de schorsingsregeling uit de Code Civil van toepassing is.¹⁴³ Op basis van de Code Civil kan de verjaringstermijn worden opgeschort wanneer de betrokken partij niet in staat is te handelen, hetzij door een belemmering die voortvloeit uit de wet, een overeenkomst, hetzij door overmacht¹⁴⁴ dan wel door onbekendheid met het contract.¹⁴⁵ Ook de onderhandelingen tussen partijen en een door de rechter gelast expertiseonderzoek schorsen de verjaring.¹⁴⁶ Zodra de schorsingsgrond is weggevallen, wordt de verjaringstermijn hervat vanaf het punt van schorsing.¹⁴⁷

138. Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 344 en Kullmann 2017, nr. 1216 e.v.

139. Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 345 en Kullmann 2017, nr. 1242 e.v.

140. Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 346 en Kullmann 2017, nr. 1234 e.v.

141. Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 347 en Kullmann 2017, nr. 1254. Als uitzondering hierop geldt de stuiting door een daad van rechtsvervolging. Gedurende een gerechtelijke procedure blijft de verjaringstermijn opgeschort. Een nieuwe verjaringstermijn gaat pas lopen nadat de betreffende gerechtelijke uitspraak definitief is. Zie Kullmann 2017, nr. 1257.

142. Anders dan bij stuiting – waarbij na het wegvallen van de stuitingsgrond een nieuwe verjaringstermijn aanvangt – wordt bij schorsing – na het wegvallen van de schorsingsgrond – de verjaringstermijn hervat vanaf het punt waarop deze was geschorst.

143. Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 342.

144. Artikel 2234 Code Civil. Zie ook Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 342 en Kullmann 2017, nr. 1264.

145. Artikel 2224 Code Civil. Zie ook Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 342.

146. Artikel 2238 en 2239 Code Civil. Zie ook Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 342 en Kullmann 2017, nr. 1266 en 1270.

147. Artikel 2230 Code Civil. In sommige bepalingen is echter wel voorzien in een minimale termijn na de hervatting van de verjaringstermijn. Zie bijvoorbeeld artikel 2238 Code Civil waarin een minimale (resterende) verjaringstermijn van zes maanden wordt voorgeschreven. Zie ook Kullmann 2017, nr. 1271.

Op grond van artikel L 114-3 Code des Assurances is het voor partijen niet mogelijk – zelfs niet in onderling overleg – de duur van de verjaringstermijn te wijzigen. Ook kunnen zij de gronden voor opschorting of stuiting van de verjaringstermijn niet aanvullen.

3.3.4 Zwitserland

Het Zwitserse recht voorziet in artikel 46 van het Versicherungsvertragsgesetz (VVG) in een verjaringsregeling. Dit artikel bepaalt het volgende:

Verjährung und Befristung

1 Die Forderungen aus dem Versicherungsvertrage verjähren in zwei Jahren nach Eintritt der Tatsache, welche die Leistungspflicht begründet. Artikel 41 des Bundesgesetzes vom 25. Juni 1982 über die berufliche Alters-, Hinterlassenen- und Invalidenvorsorge bleibt vorbehalten.

2 Vertragsabreden, die den Anspruch gegen den Versicherer einer kürzern Verjährung oder einer zeitlich kürzern Beschränkung unterwerfen, sind ungültig. Vorbehalten bleibt die Bestimmung des Artikels 39 Absatz 2 Ziffer 2 dieses Gesetzes.'

Op grond van voornoemd artikel verjaren vorderingen die voortvloeien uit een verzekeringsovereenkomst twee jaar nadat het verzekerde voorval zich heeft voorgedaan.¹⁴⁸ Voor levensverzekeringen betekent dit dat de verjaringstermijn aanvangt op de dag van overlijden.¹⁴⁹

Artikel 46 VVG is van semidwingend recht.¹⁵⁰ Afwijking ten gunste van de verzekeringnemer of de tot uitkering gerechtigde is derhalve toegestaan. Het staat partijen dan ook vrij een langere verjaringstermijn overeen te komen, met dien verstande dat een verjaringstermijn langer dan tien jaar niet is toegestaan.¹⁵¹ Ook kunnen partijen het aanvangsmoment van de verjaring aanpassen, zolang de totale verjaringstermijn maar niet vroeger eindigt dan het op basis van artikel 46 VVG voorgescreven moment.¹⁵²

148. Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 735; Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 238 en Fuhrer 2011, p. 393-394.

149. Fuhrer 2011, p. 396 en Honsell e.a. 2012, p. 164. Voor spaarverzekeringen geldt dat de verjaringsstermijn aanvangt op de einddatum van de verzekering.

150. Zie artikel 98 Abs. 1 VVG: '1 Die folgenden Vorschriften dieses Gesetzes dürfen durch Vertragsabrede nicht zuungunsten des Versicherungsnehmers oder des Anspruchsberechtigten geändert werden: Artikel 1, 2, 3 Absätze 1-3, 3a, 6, 11, 12, 14 Absatz 4, 15, 19 Absatz 2, 20-22, 28, 29 Absatz 2, 30, 32, 34, 39 Absatz 2 Ziffer 2 Satz 2, 42 Absätze 1-3, 44-46, 54-57, 59, 60, 72 Absatz 3, 76 Absatz 1, 77 Absatz 1, 87, 88 Absatz 1, 89, 89a, 90-94, 95 und 96.1.'

151. Artikel 129 OR jo. artikel 100 Abs. 1 VVG. Zie ook Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 742 en Fuhrer 2011, p. 404.

152. Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 743.

De VVG bevat geen aparte schorsings- en stuitingsregeling, zodat de bepalingen uit het Obligationenrecht (OR)¹⁵³ van toepassing zijn.¹⁵⁴ In artikel 135 OR zijn de stuitingsgronden opgenomen:

‘IV. Unterbrechung der Verjährung

1. Unterbrechungsgründe

Die Verjährung wird unterbrochen:

1. durch Anerkennung der Forderung von seiten des Schuldners, namentlich auch durch Zins- und Abschlagszahlungen, Pfand- und Bürgschaftsbestellung;

2. durch Schuldbetreibung, durch Schlichtungsgesuch, durch Klage oder Einrede vor einem staatlichen Gericht oder einem Schiedsgericht sowie durch Eingabe im Konkurs.’

Op grond van voornoemd artikel kan de verjaringstermijn gestuit worden door erkenning van de vordering door de schuldenaar, door het instellen van een incasovordering, een verzoek tot arbitrage, een daad van rechtsvervolging of de inschrijving van het faillissement van de schuldenaar.¹⁵⁵ Als gevolg van stuiting begint een nieuwe verjaringstermijn te lopen. Het aanvangsmoment voor deze nieuwe termijn is voor elke stuitingsgrond apart geregeld in artikel 137 en 138 OR.¹⁵⁶

Daarnaast kent het Zwitserse recht – net als het Duitse recht – een aantal *Hemmungsgronden*. Deze *Hemmungsgronden* zijn opgenomen in artikel 134 OR.¹⁵⁷ Zolang een van deze gronden zich voordoet, wordt de verjaringstermijn geschorst of vangt de verjaringstermijn niet aan. Op het moment dat de *Hemmungsgrund* is weggenomen, wordt de verjaringstermijn hervat op het punt dat deze is geschorst.¹⁵⁸

Op 12 december 2012 heeft de Nationalrat – een van de twee kamers van het Zwitserse parlement – gestemd over een wetsvoorstel (VVG-Entwurf) dat een totaalterziening van de VVG zou betekenen. Ook ten aanzien van de verjaringsregeling bevatte de VVG-Entwurf aanzienlijke wijzigingen. Zo zou de verjaringstermijn voor vorderingen voortvloeiende uit de verzekeringsovereenkomst – op grond van

153. Het Obligationenrecht (OR) is het vijfde deel van het Zwitserse Burgerlijk Wetboek, het Zivilgesetzbuch (ZGB). Hoewel opgenomen in het ZGB heeft het zijn oorspronkelijke artikelnummering behouden.

154. Zie artikel 100 VVG. Zie ook Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 243.

155. Fuhrer 2011, p. 399-400.

156. Zie artikel 137 en 138 OR. Fuhrer 2011, p. 399.

157. Artikel 134 Abs. 1 OR: ‘Die Verjährung beginnt nicht und steht still, falls sie begonnen hat: 1.1 für Forderungen der Kinder gegen die Eltern bis zur Volljährigkeit der Kinder; 2.2 für Forderungen der urteilsunfähigen Person gegen die vorsorgebeauftragte Person, solange der Vorsorgeauftrag wirksam ist; 3. für Forderungen der Ehegatten gegeneinander während der Dauer der Ehe; 3bis.3 für Forderungen von eingetragenen Partnerinnen oder Partnern gegeneinander, während der Dauer ihrer eingetragenen Partnerschaft; 4.4 für Forderungen der Arbeitnehmer, die mit dem Arbeitgeber in Hausgemeinschaft leben, gegen diesen während der Dauer des Arbeitsverhältnisses; 5. solange dem Schuldner an der Forderung eine Nutzniessung zusteht; 6.5 solange eine Forderung aus objektiven Gründen vor keinem Gericht geltend gemacht werden kann; 7.6 für Forderungen des Erblassers oder gegen diesen, während der Dauer des öffentlichen Inventars; 8.7 während der Dauer von Vergleichsgesprächen, eines Mediationsverfahrens oder anderer Verfahren zur aussergerichtlichen Streitbeilegung, sofern die Parteien dies schriftlich vereinbaren.’

158. Zie artikel 134 Abs. 2 OR.

artikel 64 Abs. 1 VVG-Entwurf – worden verlengd tot tien jaar.^{159, 160} De Nationalrat vond de wijzigingen echter te vergaand en heeft besloten tot een ‘Rückweisung’ van het wetsvoorstel naar de Bundesrat. De Nationalrat heeft de Bundesrat verzocht het wetsvoorstel te herzien aan de hand van een instructie waaraan het nieuwe wetsvoorstel moest voldoen.¹⁶¹ Daarop is een nieuw – veel minder vergaand – wetsvoorstel aan de Nationalrat voorgelegd. In dit voorstel wordt – ten aanzien van de verjaringsregeling – voorzien in een minder vergaande verlenging van de verjaringstermijn, namelijk verlenging tot een termijn van vijf jaar.¹⁶² Op 19 juni 2020 heeft de Nationalrat het wetsvoorstel goedgekeurd. De herziene wet is in 2022 in werking getreden.¹⁶³

3.3.5 Tussentijdse conclusie

Op grond van het voorgaande kan worden geconcludeerd dat zowel in het Duitse en Belgische, als in het Franse en Zwitserse recht wordt voorzien in een verjaringsregeling. In de wijze waarop invulling is gegeven aan voornoemde regeling, verschillen de landen aanzienlijk, zowel ten opzichte van elkaar, als ten opzichte van de Nederlandse verjaringsregeling.

Hoewel deze aanzienlijke verschillen zouden kunnen leiden tot nieuwe inzichten, is dat in dezen in beperkte mate het geval. Zo verschilt de Duitse en Zwitserse schorsingsfiguur – de *Hemmung* – aanzienlijk van de stuitingsregeling zoals wij deze kennen, doch is het naar mijn mening niet wenselijk om deze regeling te introduceren in ons levensverzekeringsrecht. Zoals reeds een aantal keer eerder is opgemerkt zijn het vaak derden die aanspraak maken op een uitkering uit een levensverzekering. Deze derde – vaak niet eens op de hoogte van het bestaan van de verzekering, laat staan van zijn hoedanigheid van begunstigde – heeft veel baat bij de stuitingsregeling zoals wij die kennen. Doordat na stuiting een nieuwe verjaringstermijn aanvangt, ‘wint’ hij immers tijd om nader onderzoek te doen naar zijn (juridische) positie, dan wel (juridische) bijstand in te schakelen. Door aan te sluiten bij de Duitse en Zwitserse *Hemmung* is deze tijdswinst zeer beperkt. Er is immers slechts een beperkt aantal *Hemmungs*gronden en zodra de betreffende grond is weggefallen, wordt de termijn hervat vanaf het punt waarop hij geschorst is. Ook als dit vlak voor het verstrijken van de verjaringstermijn is. Voor een derdebelanghebbende die er vlak voor het verstrijken van de verjaringstermijn – wat gezien het bovengenoemde niet ondenkbaar is – achter komt dat hij (mogelijk) aanspraak maakt op een uitkering, is dit problematisch. Deze derde zal – bij een weigerachtige verzekeraar – dan ook worden geconfronteerd met een zeer beperkte termijn waarin hij zijn (juridische) mogelijkheden verder kan onderzoeken. Het aansluiten bij de Duitse en Zwitserse *Hemmung* leidt derhalve tot een aanzienlijke

159. Hasenböhler 2012, p. 55.

160. Artikel 64 Abs. 1 VVG-Entwurf bepaalt het volgende: ‘Forderungen auf Versicherungsleistungen verjähren zehn Jahre nach Eintritt des befürchteten Ereignisses.’

161. Zie: *Botschaft zur Änderung des Versicherungsvertragsgesetzes vom 28 juni 2017*, p. 5095. Te vinden via stephan-fuhrer.ch.

162. Zie: *Botschaft zur Änderung des Versicherungsvertragsgesetzes vom 28 juni 2017*, p. 5123. Te vinden via stephan-fuhrer.ch.

163. Zie voor meer informatie: <https://www.admin.ch/gov/de/start/dokumentation/medienmitteilungen.msg-id-81093.html>.

verzwakking van de positie van derde-belanghebbenden en is om deze reden dan ook niet wenselijk.

De wijze waarop de Belgische en Franse wetgever oog hebben gehad voor de belangen van de derde-begunstigde van de levensverzekering zijn mijns inziens echter wel een bron van inspiratie. Beide wetgevers bieden deze derde-begunstigde verregaande bescherming door te kiezen voor een subjectief aanvangsmoment voor de verjaringstermijn in combinatie met verlengde verjaringstermijnen. Onze wetgever zou hier – ten aanzien van de regeling in artikel 7:985 BW – dan ook zeker een voorbeeld aan kunnen nemen.

3.4 Voorstel nieuw artikel 7:985 BW

Zoals reeds aangegeven behoeft de formulering van artikel 7:985 BW naar mijn mening verbetering. Geïnspireerd door de formulering van artikel 7:942 BW en titel 3.11 BW heb ik het artikel aangepast en aangevuld. Allereerst door het objectieve aanvangsmoment te vervangen door een subjectief aanvangsmoment, waardoor de verjaringstermijn aanvangt op de dag na die waarop de tot uitkering gerechtigde met zijn aanspraak bekend is geworden. Hiermee wordt voorkomen dat de verjaringstermijn al loopt op het moment dat de tot uitkering gerechtigde nog niet van het bestaan van de verzekering – laat staan zijn hoedanigheid als begunstigde – op de hoogte is.

Daarnaast heb ik een tweetal leden toegevoegd waarin wordt voorzien in een op levensverzekeringen toegespitste stuitingsregeling. Ik heb hier – in het kader van de gewenste coherentie in het verjaringsrecht – zo veel mogelijk aangesloten bij de stuitingsregeling zoals opgenomen in titel 3.11 BW. Ten aanzien van de wijze van stuiting van de initiële verjaringstermijn zag ik mij – in het kader van de rechtszekerheid – echter genoodzaakt van voornoemde regeling af te wijken en aan te sluiten bij de regeling in artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW.

Tot slot acht ik de laatste zinsnede ‘tenzij een langere termijn is bedongen’ – gelet op het karakter van artikel 7:985 BW – overbodig. Deze zinsnede heb ik dan ook achterwege gelaten. Dit alles heeft geleid tot het volgende voorstel voor een nieuw artikel 7:985 BW:

1. *Een rechtsvordering tegen de verzekeraar tot het doen van een uitkering verjaart door verloop van vijf jaar na de dag waarop de tot uitkering gerechtigde de opeisbaarheid daarvan bekend is geworden.*
2. *De verjaring wordt gestuit door een schriftelijke mededeling, waarbij op de uitkering aanspraak wordt gemaakt. Een nieuwe verjaringstermijn van vijf jaar begint te lopen met aanvang van de daaropvolgende dag.*
3. *Deze (vervolg)termijn kan worden gestuit door een daad van rechtsvervolging, als bedoeld in artikel 316 van Boek 3 of een schriftelijke aanmaning, als bedoeld in artikel 317 van Boek 3. Door stuiting begint een nieuwe termijn van vijf jaar te lopen met aanvang van de daaropvolgende dag.*

Hierbij verdient nog aandacht de opmerking dat voornoemde aanpassingen pas effect hebben op het moment dat artikel 7:985 BW – in aansluiting op artikel 7:942 BW – wordt gekwalificeerd als een semidwingendrechtelijke bepaling. Om dit te bewerkstelligen dient artikel 7:985 BW dan ook te worden opgenomen in de opsomming van artikel 7:986 lid 3 BW. Laatstgenoemd artikel dient naar mijn mening dan ook eveneens te worden aangepast op de hiervoor beschreven wijze.¹⁶⁴

3.5 Conclusie

Voor levensverzekeringsovereenkomsten heeft de wetgever ervoor gekozen om niet aan te sluiten bij de algemene verzekeringsrechtelijke verjaringsregeling van artikel 7:942 BW, maar een afwijkende regeling op te nemen in artikel 7:985 BW. Als reden voor deze afwijkende regeling geeft de wetgever dat de regeling van artikel 7:942 BW ‘nodeloos ingewikkeld’ zou zijn voor levensverzekeringen. Met de wijze waarop artikel 7:985 BW thans is geformuleerd, heeft de wetgever echter niet de door hem gewenste duidelijkheid verschaft. Integendeel, de regeling heeft alleen maar voor meer onduidelijkheid gezorgd. De tekst van artikel 7:985 BW dient naar mijn mening dan ook op een aantal punten te worden aangepast. Zo dient het objectieve aanvangsmoment van de verjaringstermijn te worden vervangen door een subjectief aanvangsmoment. Daarnaast dient het artikel te worden voorzien van een op levensverzekeringsovereenkomsten toegespitste stuitingsregeling, waarbij – gelet op de gewenste coherentie in het verjaringsrecht – zo veel mogelijk wordt aangesloten bij de algemene vermogensrechtelijke stuitingsregeling zoals opgenomen in titel 3.11 BW. De laatste zinsnede van artikel 7:985 BW kan bovendien achterwege worden gelaten, daar deze – gelet op het karakter van artikel 7:985 BW – overbodig is. Tot slot is het – om te voorkomen dat ten nadele van de verzekeringnemer of tot uitkering gerechtigde van artikel 7:985 BW kan worden afgeweken in de verzekeringsvoorwaarden – noodzakelijk om artikel 7:985 BW te kwalificeren als semidwingendrechtelijke bepaling, hiertoe dient artikel 7:985 BW dan ook te worden opgenomen in artikel 7:986 lid 3 BW. Voornoemde wijzigingen doen niet alleen recht aan de belangen van de bij de levensverzekeringsovereenkomst betrokken derden, zij zorgen ook voor duidelijkheid bij alle betrokkenen en dit laatste is – gelet op de drijfveer van de wetgever om van artikel 7:942 BW af te wijken – precies wat de wetgever voor ogen had.

164. In paragraaf 2.3.4. heb ik reeds gepleit voor een verdergaande aanpassing van artikel 7:986 lid 3 BW.

Hoofdstuk 4

De kennisgevingsplicht van levensverzekeraars in geval van verzwijging

4.1 Inleiding

Indien een levensverzekeraar gedurende de looptijd van de verzekering of na verwezenlijking van het verzekerde risico ontdekt dat de verzekeringnemer niet heeft voldaan aan zijn precontractuele mededelingsplicht op grond van artikel 7:928 BW, zal hij hier – naar alle waarschijnlijkheid – gevolgen aan willen verbinden. Voordat de betreffende levensverzekeraar zich evenwel rechtsgeldig op deze gevolgen kan beroepen, dient hij te voldoen aan de in artikel 7:929 lid 1 en artikel 7:983 lid 3 BW opgenomen kennisgevingsplicht. Op grond van artikel 7:929 lid 1 BW dient een (levens)verzekeraar – die ontdekt dat niet is voldaan aan de in artikel 7:928 BW opgenomen precontractuele mededelingsplicht – de betreffende verzekeringnemer binnen twee maanden na de ontdekking op de niet-nakoming te wijzen onder vermelding van de mogelijke gevolgen. Ook de begunstigde die zijn aanwijzing heeft aanvaard,¹ de pandhouder² en de beslaglegger³ dienen – op grond van artikel 7:983 lid 3 BW – door de levensverzekeraar in kennis te worden gesteld van zijn beroep op de gevolgen van de schending van de precontractuele mededelingsplicht door de verzekeringnemer. De gedachte achter deze regeling is dat de verzekeraar de verzekeringnemer niet te lang in onzekerheid mag laten over de vraag of en zo ja welke, gevolgen hij wil verbinden aan de door hem ontdekte schending van de precontractuele mededelingsplicht. Daarnaast kan de kennisgevingsplicht als startpunt worden gezien voor de onderhandelingen tussen de partijen over de wijze waarop de verzekeringsovereenkomst kan worden voortgezet.⁴ Ook ten aanzien van de hiervoor genoemde derden heeft de wetgever in een regeling voorzien. Het beroep op de schending van de mededelingsplicht door de verzekeraar kan immers meebrengen dat deze derden hun aanspraak op de (toekomstige) uit-

1. Degene die – op grond van de verzekeringsovereenkomst – aanspraak maakt op de uitkering uit de verzekering. Jegens deze begunstigde ontstaat op grond van artikel 7:983 lid 3 BW pas een kennisgevingsplicht indien de begunstigde zijn aanwijzing heeft aanvaard. Deze aanvaarding kan geschieden tijdens de looptijd van de verzekering of na verwezenlijking van het verzekerde risico (te weten: het overlijden van de verzekerde of het bereiken van de einddatum van de verzekering (in de situatie dat een uitkering op de einddatum is meeverzekerd)). Voor meer informatie over de begunstiging zie: Kalkman 2013, p. 145-146.
2. Hierbij moet men denken aan de geldverstrekker die een pandrecht krijgt op de levensverzekering ter verkrijging van meerdere zekerheid ten aanzien van de aflossing van de bij hem gesloten hypothecaire geldlening. Voor meer informatie over de vestiging van een pandrecht verwijst ik graag naar Kalkman 2013, p. 352 e.v.
3. Hierbij kan gedacht worden aan een schuldeiser van de betreffende verzekeringnemer die (derden)beslag laat leggen op de (toekomstige) uitkering uit de levensverzekering bij de verzekeraar. Er ontstaat op grond van artikel 7:983 lid 3 BW pas een kennisgevingsplicht jegens deze beslaglegger indien de verzekeraar een verklaring in de zin van artikel 476a Rv heeft afgegeven. Op grond van artikel 476a Rv is de verzekeraar gehouden om binnen vier weken na het leggen van het beslag verklaring te doen van de vorderingen en zaken die door het beslag zijn getroffen.
4. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 28-30.

kering uit de verzekeringsovereenkomst verliezen. Door jegens hen een kennisgevingsplicht op te nemen, heeft de wetgever hen in staat gesteld om – waar nodig – maatregelen (jegens de verzekeringnemer) te treffen.⁵ Al met al een nobele gedachte van de wetgever, die vorm heeft gekregen in een – op het eerste gezicht – vrij overzichtelijke regeling. Desalniettemin levert de toepassing van artikel 7:983 jo. artikel 7:929 lid 1 BW in een concrete casus toch de nodige vragen op. Een voorbeeld uit de praktijk ter illustratie.

X sluit op 1 december 2000 een traditionele levensverzekering bij een verzekeraar. Het verzekerd kapitaal bedraagt € 200 000. Dit bedrag wordt op de einddatum van de verzekering (1 december 2030) dan wel bij eerder overlijden van X uitgekeerd. De verzekering is verpand aan de bank in verband met een hypothecaire lening.

Voorafgaand aan het sluiten van de verzekering wordt van X een gezondheidsverklaring gevraagd. Hierop verzuimt X in te vullen dat hij al enige jaren nierproblemen heeft. Tien jaar later overlijdt X als gevolg van nierfalen. Nadat de kinderen van X het overlijden van hun vader bij de verzekeraar melden, ontdekt de verzekeraar dat X zijn precontractuele mededelingsplicht heeft geschonden. De verzekeraar stelt dat een redelijk handelend verzekeraar⁶ – indien deze bij het sluiten van de verzekering op de hoogte zou zijn gesteld van de nierproblemen – overlijden als gevolg van nierfalen van dekking zou hebben uitgesloten. De verzekeraar weigert – op grond van artikel 7:930 lid 3 BW – dan ook uitkering. Hij stelt de bank – als de aan hem bekende pandhouder – van de ontdekte schending op de hoogte. De kinderen van X worden niet door de verzekeraar geïnformeerd.

De hypothecaire geldlening blijkt echter enkele weken voor het overlijden van X geheel te zijn afgelost, waardoor de verpanding is komen te vervallen. De kinderen van X claimen – als begunstigden – dan ook de overlijdensuitkering bij de verzekeraar. Daarnaast stelt een schuldeiser van X dat hij aanspraak maakt op de uitkering en verzoekt de verzekeraar aan hem uit te keren. Een week voor het overlijden van X heeft hij namelijk (derden)beslag laten leggen op de mogelijke uitkering uit de levensverzekering. De verklaring als bedoeld in artikel 476a Rv is echter nog niet door de verzekeraar afgegeven. De verzekeraar weigert uit te keren en beroept zich wederom op artikel 7:930 lid 3 BW. De kinderen van X en de beslaglegger beroepen zich op artikel 7:983 lid 3 BW en stellen dat de verzekeraar niet aan zijn kennisgevingsplicht heeft voldaan.

Toepassing van artikel 7:983 lid 3 jo. artikel 7:929 lid 1 BW zou in dergelijke situaties uitkomst moeten bieden, maar roept voornamelijk allerlei vragen op. Wanneer is er bijvoorbeeld sprake van ontdekking in de zin van artikel 7:929 lid 1 BW? En hoe strikt is de aan de verzekeraar gestelde termijn van twee maanden? Wie heeft de stelplicht en de bewijslast voor het voldoen aan de termijn? En wat als de verzekeringnemer is overleden? Geldt er dan ook een kennisgevingsplicht jegens zijn erfgenamen? En geldt er nog een kennisgevingsplicht jegens andere

5. Hendrikse, Martius & Rinke 2007, p. 284.

6. Niet de individuele verzekeraar is in dezen het criterium. Zie HR 5 oktober 2018, ECLI:NL:HR:2018:1841, r.o. 3.4.9, NJ 2020/69, m.nt. S.D. Lindenbergh.

derden? En zo ja, welke eisen worden hieraan gesteld? Zo maar wat vragen, die de wetgever in artikel 7:983 jo. artikel 7:929 lid 1 BW heeft nagelaten te beantwoorden.

Hieronder zal worden stilgestaan bij de kwesties die spelen bij de toepassing van artikel 7:983 lid 3 en artikel 7:929 lid 1 BW in de levensverzekeringspraktijk. Zo zal de termijn waarbinnen de levensverzekeraar dient te wijzen op de door hem ontdekte verzwijging aan de orde komen, waarbij onder meer aandacht zal worden geschonken aan het moment waarop de termijn aanvangt en de lengte van de termijn. Daarna zal worden stilgestaan bij de kennisgevingsbrief. Daarbij komt onder meer de vraag aan de orde aan wie de verzekeraar de kennisgevingsbrief moet sturen en wat er precies in deze brief moet staan. De analyse van artikel 7:983 lid 3 en artikel 7:929 lid 1 BW wordt afgesloten met een overzicht van de gevolgen van het al dan niet-voldoen aan de kennisgevingsplicht. In dat kader zal een (kort) uitstapje worden gemaakt naar artikel 7:929 lid 2 en 3, artikel 7:930 en artikel 7:983 lid 1 en 2 BW.

Na de analyse van artikel 7:983 lid 3 jo. artikel 7:929 lid 1 BW zal worden gezien of in het Belgische, Franse, Duitse en Zwitserse recht is voorzien in een kennisgevingsplicht voor levensverzekeraars en zal worden bekeken of deze eventuele regelingen aanknopingspunten bevatten voor de aanpassing van artikel 7:983 lid 3 BW (en artikel 7:929 lid 1 BW). Het artikel zal eindigen met een voorstel tot aanpassing van artikel 7:983 BW gevolgd door een korte conclusie.

4.2 **De kennisgevingsplicht van artikel 7:983 lid 3 en artikel 7:929 lid 1 BW**

4.2.1 **Algemeen**

In tegenstelling tot bijvoorbeeld de verjaringsregeling ex artikel 7:985 BW en de waarschuwingsplicht bij het niet-betalen van de vervolgpremie ex artikel 7:980 BW, heeft de wetgever ervoor gekozen om ten aanzien van de kennisgevingsplicht jegens de verzekeringnemer grotendeels aan te sluiten bij de algemeen verzekeringsrechtelijke regeling van artikel 7:929 lid 1 BW. Ik gebruik de term ‘grotendeels’, omdat de wetgever zich daarnaast genoodzaakt heeft gezien om – ten aanzien van de gevolgen van een beroep op verzwijging – een aanvullende regeling op te nemen in artikel 7:983 lid 1 en 2 BW. Daarnaast heeft de wetgever in artikel 7:983 lid 3 BW voorzien in een kennisgevingsplicht jegens de daarin genoemde derdebelanghebbenden. Hoewel dit op het eerste gezicht lijkt op een goed doordachte actie van de wetgever, roept nadere bestudering van artikel 7:983 en artikel 7:929 lid 1 BW de nodige vragen op. Vragen die de wetgever heeft nagelaten te beantwoorden.

Gelet op de hierboven genoemde keuze van de wetgever om – ten aanzien van de kennisgevingsplicht jegens de verzekeringnemer – grotendeels aan te sluiten bij de algemeen verzekeringsrechtelijke regeling van artikel 7:929 lid 1 BW, zal dit artikel in dit hoofdstuk ook aan bod komen. De kennisgevingsplicht van een levensverzekeraar in geval van verzwijging staat hierbij centraal, zodat ik artikel 7:929 lid 1 BW ook vanuit het perspectief van de levensverzekeraar zal benaderen. In

het vervolg van dit hoofdstuk zullen de elementen uit zowel artikel 7:983 als artikel 7:929 lid 1 BW nader worden besproken en zal ik uiteenzetten op welke punten de regeling van artikel 7:983 lid 3 en artikel 7:929 lid 1 BW aanpassing behoeft. Aangezien over de elementen van artikel 7:929 (lid 1) BW in de literatuur al veel is geschreven,⁷ zal ik mij ten aanzien van laatstgenoemd artikel enkel uitgebreid uitlaten over de elementen die mijns inziens aanpassing behoeven en ten aanzien van de overige elementen volstaan met een korte weergave van de heersende opinie. Ik zal afsluiten met een voorstel tot aanpassing van artikel 7:983 BW (en artikel 7:929 lid 1 BW). Dit laatstgenoemde artikel heb ik bewust tussen haakjes gezet, omdat het — in het kader van de leesbaarheid⁸ — mijns inziens de voorkeur verdient om in artikel 7:983 BW een volledige regeling ten aanzien van de kennisgevingsplicht op te nemen en niet — zoals nu het geval is — enkel te volstaan met een verwijzing naar artikel 7:929 (lid 1) BW. Dit neemt niet weg dat — voor zover de door mij voorgestelde aanpassingen zien op de huidige regeling van artikel 7:929 lid 1 BW — de wetgever er mijns inziens goed aan zou doen om de aanpassingen eveneens in artikel 7:929 lid 1 BW door te voeren.

Artikel 7:983 BW bepaalt het volgende:

1. *Indien een verzekering die de verzekeringnemer krachtens wet of overeenkomst kan doen afkopen, overeenkomstig artikel 929 wordt opgezegd, verkrijgt de verzekeringnemer recht op de afkoopwaarde van de dag vóór haar beëindiging.*
2. *De begunstigde verkrijgt recht op een op gelijke wijze berekend bedrag, indien de verzekeraar bij het einde van het risico een beroep doet op de gevolgen van het niet nakomen van artikel 928. Zou echter de toepassing van artikel 930 lid 2 of 3 tot een hogere uitkering leiden, dan verkrijgt de begunstigde daarop aanspraak.*
3. *De verzekeraar die ingevolge artikel 929 de verzekeringnemer op het niet nakomen van artikel 928 wijst onder voorbehoud van zijn rechten of die de gevolgen van dat niet nakomen inroept, stelt de begunstigde die zijn aanwijzing heeft aanvaard, en de pandhouder daarvan in kennis. In het geval, bedoeld in de eerste zin, stelt de verzekeraar ook de beslaglegger in kennis, tenzij nog geen verklaring als bedoeld in artikel 476a, eerste lid, Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is gedaan.*

In artikel 7:983 lid 3 BW wordt verwezen naar de algemene regeling van artikel 7:929 BW. De kennisgevingsplicht is — zoals reeds opgemerkt — opgenomen in lid 1 van laatstgenoemd artikel. Hierin staat het volgende:

1. *De verzekeraar die ontdekt dat aan de in artikel 928 omschreven mededelingsplicht niet is voldaan, kan de gevolgen daarvan slechts inroepen indien hij de verzekeringnemer binnen twee maanden na de ontdekking op de niet-nakoming wijst onder vermelding van de mogelijke gevolgen.*

Artikel 7:983 en artikel 7:929 BW zijn — op grond van het bepaalde in artikel 7:943 lid 3 en artikel 7:986 lid 3 BW — van semidwingend recht, wat meebrengt dat

7. Zie in dit kader Engel 2016.

8. Zie ook hoofdstuk 3, waarin ik pleit voor opname van een volledige verjaringsregeling in artikel 7:985 BW.

hiervan niet ten nadele van de verzekeringnemer en – voor wat betreft artikel 7:983 BW – eveneens niet ten nadele van de pandhouder, beslaglegger en aanvaarde begunstigde kan worden afgeweken. Het voornoemde geldt alleen in de situatie dat de verzekeringnemer een natuurlijk persoon is en de verzekering sluit anders dan in verband met de uitoefening van een beroep op bedrijf.⁹

4.2.2 Kennisgevingsplicht jegens de verzekeringnemer

Artikel 7:983 lid 3 BW verwijst met betrekking tot de kennisgevingsplicht jegens de *verzekeringnemer* naar de algemene regeling van artikel 7:929 lid 1 BW. Op grond van laatstgenoemd artikel dient een (levens)verzekeraar die – voor óf na verwezenlijking van het risico¹⁰ – ontdekt dat niet aan de in artikel 7:928 BW omschreven mededelingsplicht¹¹ is voldaan, de verzekeringnemer binnen twee maanden na de *ontdekking* op de niet-nakoming te wijzen onder vermelding van de mogelijke gevolgen. Het voornoemde roept direct vragen op. Waarom heeft de wetgever bijvoorbeeld gekozen voor een termijn van twee maanden? En bijvoorbeeld niet voor een maand?¹² Of een termijn in dagen?¹³ En wanneer vangt de twee-maanden-termijn aan? Vangt deze aan zodra de (levens)verzekeraar enkel vermoedt dat de verzekeringnemer zijn mededelingsplicht heeft geschonden? Of is hier meer voor nodig? En wanneer is er sprake van *ontdekking* in de zin van artikel 7:929 lid 1 BW? Voornoemde vragen zullen hieronder nader worden besproken.

4.2.2.1 Twee-maanden-termijn

De keuze voor een twee-maanden-termijn heeft de wetgever niet nader toegelicht. Dat is opmerkelijk, zeker nu de termijn aanzienlijk afwijkt van de elders in titel 7.17 BW gekozen termijnen.¹⁴

9. Het is goed mogelijk dat een werkgever een levensverzekering sluit op het leven van een werknemer, waarbij de nabestaanden van die werknemer als begunstigde worden aangemerkt. In dergelijke situaties is de verzekeringnemer geen natuurlijk persoon. In paragraaf 4.2.2.3 zal hierop nader worden ingegaan.
10. De wetgever maakt geen onderscheid tussen de situatie waarin de verzwijging wordt ontdekt voordat het verzekerde risico zich heeft verwezenlijkt en de situatie waarin de verzwijging wordt ontdekt nadat het verzekerde risico zich heeft verwezenlijkt. In beide situaties geldt artikel 7:929 lid 1 BW. Zie in dit verband onder meer Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 31; Engel 2016, p. 245; Hendrikse & Rinkes 2019, p. 293; Van Zwieten & Engel, artikel 7:929 BW, aant. 3.
11. De regeling van artikel 7:929, 7:930 en 7:983 BW mist toepassing in de situatie dat de leeftijd of het geslacht van de verzekerde onjuist is opgegeven bij het aangaan van de verzekering. Hiervoor geldt de regeling van artikel 7:982 lid 1 BW, inhoudende dat de verzekering wordt geacht te zijn gesloten tot de aan de juiste leeftijd of het juiste geslacht aangepaste uitkering bij handhaving van hetgeen omtrent de premiebetaling is overeengekomen. Zie in dit kader bijvoorbeeld Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/735.
12. En daarmee op dit punt aan te sluiten bij de waarschuwingsplicht (ex artikel 7:980 BW) van een levensverzekeraar bij het niet-betalen van de vervolgpremie van levensverzekeringen.
13. In het kader van artikel 7:980 BW heb ik reeds eerder gepleit voor een termijn in dagen. Zie uitgebreid hoofdstuk 2 van dit proefschrift.
14. Zie bijvoorbeeld de termijn van één maand die – op grond van artikel 7:980 BW – dient te worden gegeven om alsnog de achterstallige premie te voldoen. Ten aanzien van deze termijn heb ik er reeds eerder voor gepleit om een duidelijk afgebakende termijn in dagen te hanteren. Zo kan er geen misverstand bestaan over de termijn waarbinnen de achterstallige premie moet worden voldaan om het door de verzekeraar aangekondigde gevolg af te wenden. Ik heb in geval van artikel 7:980 BW gekozen voor een termijn van eenendertig dagen, daar deze termijn overeenkomt met de langste kalendermaand(en) van het jaar en de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden hiermee – ongeacht de lengte van de maand waarin de waarschuwingsbrief wordt gestuurd – maximale

Gelet hierop zou ik in het door mij voorgestelde nieuw te formuleren artikel 7:983 BW de in artikel 7:929 lid 1 BW genoemde termijn dan ook niet willen overnemen, maar willen kiezen voor een termijn van dertig dagen.¹⁵ Ik kies hier bewust voor een termijn in dagen, omdat hierdoor – anders dan bij de keuze voor een ongedefinieerde maandtermijn – geen misverstand kan bestaan over het moment waarop de termijn verstrijkt.¹⁶ Bovendien is bij een termijn in dagen – anders dan bij een maandtermijn – de termijn iedere kalendermaand hetzelfde.¹⁷ Door te kiezen voor een termijn van dertig dagen is de termijn bovendien gelijk aan de zogenoemde ‘afkoelingsperiode’ die de verzekeringnemer – op grond van artikel 4:63 lid 1 Wft, de ‘bedenktijd’ – gegund dient te worden bij het afsluiten van een levensverzekering met een looptijd van meer dan zes maanden. Deze termijn van dertig dagen begint te lopen vanaf de dag waarop de verzekeringnemer van het sluiten van de verzekering in kennis is gesteld, oftewel: hij het polisblad heeft ontvangen.¹⁸ Deze ‘afkoelingsperiode’ geeft de verzekeringnemer de mogelijkheid om de afgesloten verzekering nog eens nader onder de loep te nemen en – indien de verzekering toch niet naar wens blijkt te zijn – van de verzekering af te zien. De termijn die na de ontdekking van de schending van de mededelingsplicht aan de verzekeraar gesteld wordt, kan mijns inziens ook als een soort afkoelingsperiode worden gezien. De verzekeraar is er immers net achter gekomen dat de verzekeringnemer bij het aangaan van de verzekering heeft nagelaten belangrijke feiten en/of omstandigheden te melden en dient een keuze te maken of en zo ja welke, gevolgen hij daaraan wil verbinden. Een termijn van dertig dagen lijkt mij ruim voldoende om hierover een knoop door te hakken. Zeker als men bedenkt dat de termijn – zoals thans opgenomen in artikel 7:929 lid 1 BW – niet reeds bij een enkel vermoeden aanvangt.¹⁹ De wetgever merkt hierover namelijk het volgende op:

‘De leden van de fracties van de PvdA en de VVD vragen voorts wat in de zin van artikel 7.17.1.5 lid 1 moet worden verstaan onder “ontdekking” en hoe dit moet vaststaan. Zij vragen of dit al vaststaat in geval van een vermoeden of dat het klip en klaar moet vaststaan. De leden verwijzen daarbij ook naar lid 3: de situatie kan zich voordoen dat de verzekeringnemer misschien zelf vast gaat opzeggen uit paniek, terwijl dat wel erg voorbarig is. Deze leden menen dan ook dat

bescherming genieten. Zie uitgebreid: paragraaf 2.2.3.2 van dit proefschrift. Voor schadeverzekeringen geldt – op grond van artikel 7:934 BW – een termijn van slechts veertien dagen. Zie voorts de opzeggemogelijkheid in artikel 7:938 lid 2 BW, waarin partijen de mogelijkheid wordt gegeven om de verzekering op te zeggen binnen een maand na afloop van een vol verzekeringsjaar waarin geen risico is gelopen.

15. De wetgever zou er goed aan doen om de in artikel 7:929 lid 1 BW genoemde termijn eveneens te verkorten.
16. Zie hierover uitgebreid: paragraaf 2.2.3.2 van dit proefschrift.
17. Bij een maandtermijn is de termijn welke aanvangt op 1 februari (maand met (doorgaans) achtentwintig dagen) korter dan de termijn die op 1 oktober (maand met eenendertig dagen) aanvangt. Zie paragraaf 2.2.3.2. van dit proefschrift.
18. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/669.
19. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 34; Van Zwieten & Engel, artikel 7:929 BW, aant. 5. Zie ook: Rb. Utrecht 3 oktober 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BX9416, r.o. 3.9 en 3.10; Rb. Rotterdam 28 november 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:9785, r.o. 4.6; Hof Arnhem-Leeuwarden 16 juni 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:4539, r.o. 4.15. Zie eveneens GC Kifid 4 juli 2019, 2019-445. Engel merkt hierbij op dat dit niet betekent dat de verzekeraar die slechts een vermoeden heeft dat de verzekeringnemer zijn precontractuele mededelingsplicht heeft geschonden, stil mag blijven zitten. Op de verzekeraar rust in deze situatie dan ook een onderzoeksplicht. Zie Engel 2016, p. 253-254. Zie in dit kader ook Rb. Midden-Nederland 11 november 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:8006.

*het voor de hand ligt dat het dossier over mogelijke verzwijging min of meer rond moet zijn. Dit laatste kan ik beamen. Een vermoeden van schending van de mededelingsplicht is niet voldoende. Nodig is dat de verzekeraar daaromtrent een voldoende mate van zekerheid heeft. Aldus wordt ook voorkomen dat de verzekeringnemer al te snel wordt gesteld voor de vraag of hij de verzekering moet opzeggen.*²⁰

De wetgever heeft er derhalve voor gekozen om de termijn te laten aanvangen op het moment dat de verzekeraar voldoende mate van zekerheid heeft verkregen dat de verzekeringnemer – bij het aangaan van de verzekering – zijn mededelingsplicht heeft geschonden.²¹ Een mijns inziens terechte keuze, daar hiermee wordt voorkomen dat de verzekeraar voorbarige uitlatingen moet doen aan de verzekeringnemer en deze verzekeringnemer hierdoor in een vroeg stadium – wellicht ten onrechte – voor de vraag wordt gesteld wat te doen met zijn verzekering.²²

Bij deze keuze wordt de verzekeraar bovendien in staat gesteld een goed onderbouwd dossier rondom de schending van de precontractuele mededelingsplicht op te bouwen én zich te beraden over de gevolgen die hij aan de geconstateerde schending wenst te verbinden. Op het moment dat de termijn – waarbinnen de verzekeringnemer gewezen dient te worden op de schending van de precontractuele mededelingsplicht en de mogelijke gevolgen daarvan – aanvangt, heeft de verzekeraar dan ook reeds (voldoende) gelegenheid gehad om na te denken over de mogelijke consequenties voor de verzekering. Een termijn van dertig dagen moet voor de verzekeraar dan ook ruim voldoende zijn om een definitieve beslissing te nemen.

Daar komt bij dat de beperking van de termijn (nog) meer recht doet aan de belangen van de verzekeringnemer. De duur waarin hij in onzekerheid verkeert over de (eventuele) gevolgen van de ontdekte schending wordt immers aanzienlijk verkort en dit sluit mooi aan bij de eerdergenoemde gedachte van de wetgever achter artikel 7:983 jo. artikel 7:929 lid 1 BW.²³

De wetgever doet er mijns inziens dan ook goed aan om de termijn waarbinnen de verzekeraar de *verzekeringnemer* dient te wijzen op het niet-nakomen van de precontractuele mededelingsplicht en de mogelijke gevolgen te stellen op dertig dagen.²⁴

20. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 34; Hendrikse & Rinkes 2019, p. 294.

21. Zie ook Rb. Utrecht 3 oktober 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BX9416, r.o. 3.9 en 3.10.

22. Hendrikse & Rinkes 2019, p. 295.

23. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 30.

24. Ik ben mij ervan bewust dat ik eerder – ten aanzien van artikel 7:980 BW – heb gekozen om de daarin genoemde termijn van een maand te vervangen door een termijn van eenendertig dagen. De termijn van eenendertig dagen vind ik in die situatie passender, daar de verzekeringnemer (en eventuele derde-belanghebbenden) een maximale termijn gegund moet worden om de achterstallige premie te voldoen en daarmee de door de verzekeraar aangekondigde gevolgen af te wenden. Om die reden heb ik dan ook gekozen voor een termijn die overeenkomt met de langste kalendermaand(en). In de situatie van artikel 7:983 BW is het echter de verzekeraar die binnen de genoemde termijn aan een bepaalde verplichting dient te voldoen. Een termijn van dertig dagen is hiervoor dan ook passend. Zeker als men bedenkt dat de termijn niet reeds bij een enkel vermoeden aanvangt. Daarnaast is de termijn hiermee gelijk aan de 'afkoelingsperiode' voor de verzekeringnemer.

4.2.2.2 *Aanvang termijn*

De hiervoor besproken termijn vangt aan op het moment dat de verzekeraar *ontdekt* dat de verzekeringnemer zijn precontractuele mededelingsplicht heeft geschonden. De vraag wat onder *ontdekken* moet worden verstaan heeft de wetgever eveneens onbeantwoord gelaten. In de literatuur verschillen de meningen over de vraag of er sprake moet zijn van *ontdekken* in subjectieve zin²⁵ of dat dit begrip objectief²⁶ moet worden uitgelegd en de termijn daarmee aanvangt op het moment dat de verzekeraar ontdekt *of had behoren te ontdekken*. Ik betwijfel of de subjectieve uitleg van het begrip ‘ontdekken’ strookt met de eerdergenoemde gedachte van de wetgever achter de twee-maanden-termijn.²⁷ Een strikt subjectieve uitleg van het begrip ‘ontdekken’ leidt er immers toe dat een verzekeraar die in eerste instantie nalaat gedegen onderzoek te doen en als gevolg hiervan geen voldoende mate van zekerheid verkrijgt dat de betreffende verzekeringnemer zijn mededelingsplicht heeft geschonden, niet geconfronteerd wordt met de aanvang van de twee-maanden-termijn. Er is op dat moment immers nog geen sprake van *ontdekken* in de zin van artikel 7:929 lid 1 BW. Pas op het moment dat de verzekeraar – door het gedegen onderzoek alsnog uit te voeren – voldoende mate van zekerheid verkrijgt dat er sprake is van schending van de mededelingsplicht, vangt in strikt subjectieve uitleg de twee-maanden-termijn aan. Dit kan er dan ook toe leiden dat een verzekeringnemer pas maanden nadat de eerste vermoedens ten aanzien van de verzwijging bij de verzekeraar zijn ontstaan, op de niet-nakoming van de mededelingsplicht wordt gewezen.²⁸ Dit wringt – zeker in de situatie waarin de verzekeraar met gedegen onderzoek eerder had kunnen ontdekken²⁹ – met de gedachte dat de verzekeraar de verzekeringnemer niet te lang in onzekerheid mag laten of hij aan de schending van de precontractuele mededelingsplicht gevolgen wil verbinden.³⁰ De wetgever doet er naar mijn mening dan ook goed aan om de termijn ten aanzien van de kennisgevingsplicht jegens de verzekeringnemer te laten aanvangen op het moment dat de verzekeraar *ontdekt óf had behoren te ontdekken*.^{31, 32}

25. Zie in dit kader uitgebreid Van Tiggele-van der Velde 2015, paragraaf 3.2.2 en 3.2.3; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/181; Wattendorff 2018. Zie in dat kader ook Hof 's-Hertogenbosch 8 september 2020, ECLI:NL:GHSHE:2020:2758, r.o. 6.9.3.

26. Zie in dit kader uitgebreid Stadermann 2011, p. 106; Hendrikse & Rinkes 2019, p. 296-297; Engel 2016, p. 255.

27. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 30.

28. Ik verwijs ook graag naar de sprekende voorbeelden van Stadermann, in Stadermann 2011, p. 101-103.

29. Van Tiggele-van der Velde ziet in dergelijke situaties ruimte voor objectivering van het begrip ‘ontdekking’ via de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid. Een belangrijk nadeel hiervan is dat de stelplicht en bewijslast op de verzekeringnemer rusten. Deze dient feiten en omstandigheden aan te voeren waaruit naar voren komt dat de verzekeraar e.e.a. redelijkerwijs eerder had kunnen en behoren te ontdekken. Dit kan de verzekeringnemer in grote problemen brengen, nu de voor het slagen van het bewijs relevante feiten en omstandigheden zich doorgaans primair afspelen in ‘het domein’ van de verzekeraar. De objectieve uitleg van het begrip ‘ontdekken’ kent dit nadeel niet, daar de bewijslast ten aanzien van het voldoen aan de twee-maanden-termijn – zoals in paragraaf 4.2.2.4 zal blijken – bij de verzekeraar ligt. Zie op dit punt uitgebreid: Van Tiggele-van der Velde 2008, paragraaf 4.3.1; Van Tiggele-van der Velde 2015, paragraaf 3.2.1 en 3.2.3; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/181; Stadermann 2011, p. 106; Engel 2016, p. 255 en Hendrikse & Rinkes 2019, p. 296-300.

30. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 30.

31. Stadermann 2011, p. 106; Hendrikse & Rinkes 2019, p. 296-297; Engel 2016, p. 255.

32. In het verlengde hiervan ligt de vraag in hoeverre een ‘ontdekking’ door door de verzekeraar ingeschakelde derden (zoals medisch adviseurs of experts) aan de verzekeraar kunnen worden toegere-

Het verdient daarbij mijn voorkeur om dit – ter voorkoming van verdere discussie op dit punt – uitdrukkelijk in de wet vast te leggen. Ik zou in het door mij voorgestelde nieuw te formuleren artikel 7:983 BW dan ook willen opnemen dat de – in de vorige paragraaf voorgestelde – termijn ten aanzien van de kennisgevingsplicht jegens de *verzekeringnemer* aanvangt op het moment dat de verzekeraar de schending van de precontractuele mededelingsplicht *ontdekt of had behoren te ontdekken*.

4.2.2.3 Kan de termijn gestuit of verlengd worden?

Een vervolgvraag is nu of de in artikel 7:929 lid 1 BW genoemde termijn van twee maanden op enigerwijze door de verzekeraar gestuit of verlengd kan worden. De heersende opvatting in de literatuur is dat de twee-maanden-termijn moet worden gezien als een vervaltermijn,³³ zodat voor stuiting van de termijn geen ruimte is.³⁴

Stadermann merkt in het kader van artikel 7:929 BW nog op dat dit artikel – op grond van artikel 7:943 lid 3 BW – enkel van semidwingend recht is voor zover de verzekeringnemer een natuurlijk persoon is en de verzekering sluit anders dan in verband met de uitoefening van een beroep of bedrijf. In situaties waarin de verzekering is afgesloten door een niet-consument, bestaat er voor de verzekeraar de mogelijkheid om met de betreffende verzekeringnemer overeen te komen dat de twee-maanden-termijn niet of minder strikt van toepassing is.³⁵ Dit geldt op grond van artikel 7:986 lid 3 BW eveneens voor artikel 7:983 BW, zodat ook een levensverzekeraar de mogelijkheid heeft om met een verzekeringnemer – niet zijnde consument – afwijkende, voor de verzekeringnemer nadelige, afspraken te maken ten aanzien van de twee-maanden-termijn. Vraag is echter in hoeverre dit te rijmen valt met eerdergenoemde gedachte achter artikel 7:983 jo. artikel 7:929 BW. Temeer daar het bij levensverzekeringen zeker denkbaar is dat de verzekeringnemer geen consument is, maar de derde-belanghebbende(n) wel. Denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin een werkgever een levensverzekering sluit op het leven van een werknemer, waarbij de echtgenote van die werknemer als begunstigde is aangemerkt én de begunstiging ook heeft aanvaard. De betreffende echtgenote ontbeert in die situatie ten onrechte de semidwingendrechtelijke bescherming van artikel 7:983 jo. artikel 7:929 BW. Ik heb er dan ook reeds eerder voor gepleit om de semidwingendrechtelijkheid eveneens aan te nemen in de situaties waarin de derde-belanghebbende consument is.³⁶

kend. In dat kader verwijs ik graag naar het door Stadermann ingenomen standpunt op dit punt. Zie Stadermann 2011, p. 106-107. Zie ook Hendrikse & Rinkes 2019, p. 296; Engel 2016, p. 259-260. Zie voorts Rb. Rotterdam 24 november 2010, ECLI:NL:RBROT:2010:BO7261.

33. Zie uitgebreid Stadermann 2011, p. 107. Zie ook: Engel 2016, p. 248; Hendrikse & Rinkes 2019, p. 293-294. Zie ook conclusie A-G M.H. Wissink, ECLI:NL:PHR:2020:882, randnr. 3.9, voor HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178.

34. Hendrikse & Rinkes 2019, p. 294. Smeehuijzen acht het evenwel verdedigbaar om bij vervaltermijnen die zien op vorderingsrechten de stuitingsregeling naar analogie toe te passen. Zie uitgebreid: Smeehuijzen 2008, p. 362-371.

35. Stadermann 2011, p. 108.

36. Zie uitgebreid paragraaf 2.2.3.4 van dit proefschrift. Ik heb daarin gepleit artikel 7:986 lid 3 BW als volgt te herformuleren: 'Van de artikelen 978 lid 2, 980 en 983 kan niet ten nadele van de verzekeringnemer, de begunstigde, de pandhouder of de beslaglegger worden afgeweken, indien de verzekeringnemer en/of eerdergenoemde belanghebbende een natuurlijk persoon is.'

4.2.2.4 Stelplicht en bewijslast m.b.t. voldoen aan termijn

Zoals gezegd gaat vanaf het moment dat de levensverzekeraar ontdekt dat de verzekeringnemer niet heeft voldaan aan zijn precontractuele mededelingsplicht, voor de verzekeraar een termijn van twee maanden lopen waarin hij – wil hij hier gevolgen aan kunnen verbinden – de verzekeringnemer op de niet-nakoming van de precontractuele mededelingsplicht moet wijzen onder vermelding van de mogelijke gevolgen. Ingeval de verzekeraar vervolgens gevolgen verbindt aan de verzwijging, kan zich de situatie voordoen dat partijen van mening verschillen over de vraag of de verzekeraar zich al dan niet aan de twee-maanden-termijn heeft gehouden. Hoewel de wetgever reeds bij de invoering van titel 7.17 BW de stelplicht en bewijslast in dergelijke situaties bij de verzekeraar heeft gelegd,³⁷ was er in de literatuur lange tijd discussie over de juistheid van voornoemd standpunt van de wetgever.³⁸ De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 5 februari 2021³⁹ echter een definitief einde gemaakt aan deze discussie, door het volgende te overwegen:

‘3.3.1. Onderdeel 3, dat ziet op de verdeling van stelplicht en bewijslast ter zake van de naleving van de kennisgevingsplicht van art. 7:929 lid 1 BW, kan in verband met het falen van de onderdelen 1 en 2 niet tot cassatie leiden bij gebrek aan belang. De Hoge Raad ziet niettemin aanleiding daarover het volgende op te merken.

3.3.2. *De stelplicht en de bewijslast ter zake van de vraag of de verzekeraar aan de kennisgevingsplicht heeft voldaan, rusten op de verzekeraar* [curs. PH]. Dit volgt uit de hoofdregel van bewijslastverdeling (art. 150 Rv), nu naleving van de kennisgevingsplicht nodig is voor het slagen van een beroep door de verzekeraar op de rechtsgevolgen van niet-nakoming van de mededelingsplicht. Uit de parlementaire geschiedenis blijkt ook dat de wetgever bij de totstandkoming van art. 7:929 lid 1 BW ervan is uitgegaan dat stelplicht en bewijslast met betrekking tot de naleving van de kennisgevingsplicht op de verzekeraar rusten.⁴⁰

Het is dus aan de verzekeraar om te stellen en – bij gemotiveerde betwisting door de verzekeringnemer – te bewijzen dat hij binnen twee maanden nadat hij de schending van de precontractuele mededelingsplicht heeft ontdekt, de verzekeringnemer heeft gewezen op het niet-nakomen van de precontractuele mededelingsplicht onder vermelding van de mogelijke gevolgen. Dit lijkt me, gelet op het feit dat de voor het bewijs relevante feiten zich doorgaans afspelen in ‘het domein’

37. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 33.

38. Auteurs die stellen dat de bewijslast in dezen op de verzekeringnemer zou moeten rusten: Stadermann 2011, p. 108-109; Van Tiggele-van der Velde 2008, 4.3.1. Later – naar aanleiding van een uitspraak van het Hof Arnhem van 12 juni 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BW7904 – heeft Van Tiggele-van der Velde zich alsnog bij het standpunt van de wetgever aangesloten. Zie Van Tiggele-van der Velde 2015, 3.2.1. Anderen sluiten zich aan bij het standpunt van de wetgever: Hendrikse & Rinkes 2019, p. 299; Engel 2016, p. 262-263; Wattendorff 2018.

39. HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178.

40. HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178, r.o. 3.2.3. Zie ook conclusie A-G M.H. Wissink voor voornoemd arrest op dit punt, ECLI:NL:PHR:2020:882, randnr. 3.42.3. Het Hof Arnhem-Leeuwarden (ECLI:NL:GHARL:2019:2663) had in hoger beroep de stelplicht en bewijslast ook bij de verzekeraar gelegd. Zie in deze lijn ook: Hof Arnhem 18 augustus 2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BK9313 en Hof Arnhem 12 juni 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BW7904.

van de verzekeraar en een andere bewijsverdeling de verzekeringnemer dan ook in grote bewijsproblemen zou brengen,^{41, 42} de enige juiste uitkomst.

4.2.3 Kennisgevingsplicht jegens derde-belanghebbenden

Zoals reeds opgemerkt dient een levensverzekeraar die ontdekt dat de verzekeringnemer niet aan zijn precontractuele mededelingsplicht ex artikel 7:928 BW heeft voldaan en de verzekeringnemer wijst op de gevolgen hiervan, op grond van artikel 7:983 lid 3 BW eveneens de begunstigde die zijn aanwijzing heeft aanvaard, de pandhouder en de beslaglegger hiervan in kennis te stellen. Ook deze regeling roept de nodige vragen op. Dient de verzekeraar zich bij het voldoen aan deze kennisgevingsplicht bijvoorbeeld te houden aan een bepaalde termijn? En zo ja, welke termijn? En wanneer vangt deze termijn dan aan?

Een termijn waarbinnen de verzekeraar aan deze kennisgevingsverplichting dient te voldoen, heeft de wetgever niet gesteld. Hoewel de wetgever het ontbreken van een termijn niet nader heeft toegelicht, lijkt dit samen te hangen met het gegeven dat het enige tijd kan duren voordat er op grond van artikel 7:983 lid 3 BW een kennisgevingsverplichting voor de levensverzekeraar ontstaat. Zo kan de situatie bestaan dat een begunstiging – door het overlijden van de verzekerde – onherroepelijk is geworden, maar nog niet door de begunstigde is aanvaard.⁴³ Op dat moment bestaat er voor de levensverzekeraar dan ook nog geen kennisgevingsplicht jegens de betreffende begunstigde.⁴⁴ Deze verplichting ontstaat pas op het moment dat de begunstigde zijn aanwijzing heeft aanvaard. Ook jegens een eventuele beslaglegger ontstaat niet gelijk een kennisgevingsverplichting. Deze ontstaat pas op het moment dat de verzekeraar een verklaring als bedoeld in artikel 476a Rv heeft afgegeven.^{45, 46} Ingeval de wetgever ervoor had gekozen om in artikel 7:983 lid 3 BW een met artikel 7:929 lid 1 BW vergelijkbare termijn op te nemen, welke zou aanvangen op het moment dat de verzekeraar de schending van de precontractuele mededelingsplicht ontdekt, zou dit kunnen leiden tot de situatie dat de termijn al verstreken is op het moment dat de kennisgevingsplicht ontstaat.

Ik zal niet ontkennen dat bovengenoemde situatie onwenselijk is. Dit neemt niet weg dat de wetgever er mijns inziens goed aan zou doen om aan de in artikel 7:983 lid 3 BW opgenomen kennisgevingsplicht een termijn te verbinden. Zeker nu de kennisgevingsplicht van artikel 7:983 lid 3 BW in het leven is geroepen om de daarin genoemde belanghebbenden in de gelegenheid te stellen maatregelen (tegen de verzekeringnemer) te nemen.⁴⁷ Als voorbeeld zou men kunnen denken aan de

41. Zie hierover uitgebreid Hendrikse & Rinkes 2019, p. 300; Engel 2016, p. 261; Wattendorff 2018.
42. Ook als zou worden gekozen voor de – naar mijn mening omslachtige – route van de verzwaarde stelplicht (zie hierover uitgebreid: Stadermann 2011, p. 109 en Van Tiggele-van der Velde 2008, paragraaf 4.3.1) zal de verzekeringnemer immers alsnog de nodige bewijzen moeten aandragen.
43. Zie conclusie A-G M.H. Wissink, ECLI:NL:PHR:2020:882, randnr. 3.23.3, voor HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178.
44. Behoudens de situatie waarin de begunstigde tevens erfgenaam van de verzekeringnemer is, waarover meer in paragraaf 4.2.4.1.
45. Op grond van artikel 476a Rv is de verzekeraar gehouden om vier weken na het leggen van het beslag verklaring te doen van de vorderingen en zaken die door het beslag zijn getroffen.
46. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 286.
47. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 284.

situatie dat ex-echtgenoten met elkaar in het echtscheidingsconvenant overeenkomen dat de vrouw aanspraak blijft maken op de uitkering uit de – door de man tijdens het huwelijk gesloten – levensverzekering op het leven van de man, waarvan zij reeds de begunstigde was en deze begunstiging ook heeft aanvaard. Indien de verzekeraar vervolgens op een zeker moment ontdekt dat de man – bij het sluiten van de verzekering – zijn mededelingsplicht heeft geschonden en zich op het standpunt stelt dat een redelijk handelend verzekeraar bij kennis van de ware stand van zaken geen verzekering zou hebben gesloten en de verzekering – op grond van artikel 7:929 lid 2 BW – opzegt, is het voor de vrouw van groot belang dat zij hiervan zo snel mogelijk op de hoogte wordt gesteld. De uitkering uit de levensverzekering die zij dacht te krijgen, zal – door het beëindigen van de verzekering – immers niet meer worden uitgekeerd en het is dan ook zeer voorstelbaar dat zij dit ‘gemiste’ bedrag op een andere manier op haar ex-echtgenoot wil verhalen, bijvoorbeeld door beslag te leggen op de (toekomstige) uitkering uit een andere (lopende) verzekering van de man of door hem een nieuwe verzekering te laten afsluiten. Indien de vrouw vervolgens pas geruime tijd later van de schending van de precontractuele mededelingsplicht en de gevolgen daarvan voor de verzekering op de hoogte wordt gesteld, loopt de vrouw het risico dat zij het bedrag niet meer (op de door haar gewenste wijze) kan verkrijgen, bijvoorbeeld omdat de man inmiddels te oud is om een vergelijkbare verzekering af te sluiten of inmiddels is overleden. Hetzelfde geldt voor de situatie waarin een schuldeiser (derden)beslag heeft gelegd op de toekomstige uitkering uit de levensverzekering en de verzekeraar op een zeker moment – met een beroep op de schending van de mededelingsplicht – de verzekering opzegt. Ook in die situatie is het van belang dat de betreffende beslaglegger hiervan zo snel mogelijk op de hoogte wordt gesteld, zijn beslag treft immers geen doel en het is dan ook zeer goed in te denken dat hij zijn vordering op een andere manier op de verzekeringnemer wenst te verhalen. Indien de beslaglegger pas geruime tijd later door de verzekeraar in kennis zou worden gesteld van zijn beroep op de schending van de precontractuele mededelingsplicht, loopt de beslaglegger het risico dat hij de vordering niet langer op de verzekeringnemer kan verhalen. Twee onwenselijke situaties. Zeker nu de kennisgevingsplicht jegens de in artikel 7:983 lid 3 BW genoemde derde-belanghebbenden juist in het leven is geroepen om voor deze groep belanghebbenden de mogelijkheid te creëren om maatregelen te nemen. Dat de wetgever een verregaande bescherming voor zowel de aanvaarde begunstigde, als de beslaglegger en de pandhouder voor ogen heeft gehad, blijkt ook uit het gegeven dat de wetgever aan artikel 7:983 lid 3 BW een (semi)dwingendrechtelijk karakter heeft toegekend.⁴⁸ Door aan de kennisgevingsverplichting dan ook een termijn te verbinden, wordt voorkomen dat de verzekeraar onnodig lang wacht met het in kennis stellen van de derde-belanghebbenden en hun hiermee de mogelijkheid wordt ontnomen om maatregelen te treffen.

Door deze termijn te laten aanvangen op het moment dat op grond van artikel 7:983 lid 3 BW een kennisgevingsplicht ontstaat, wordt bovendien voorkomen dat de termijn al is verstreken op het moment dat er een kennisgevingsplicht ontstaat, waarmee het grootste bezwaar tegen het opnemen van een termijn is weggenomen.

48. Zie artikel 7:986 lid 3 BW.

Wat betreft de lengte van de termijn verdient het mijn voorkeur om aan te sluiten bij de – in paragraaf 4.2.2.1 genoemde – termijn van dertig dagen.

4.2.4 De kennisgevingsbrief

4.2.4.1 *Wie dient in kennis te worden gesteld?*

Zoals gezegd verwijst artikel 7:983 lid 3 BW – ten aanzien van de kennisgevingsplicht van een levensverzekeraar jegens de *verzekeringnemer* – uitdrukkelijk naar artikel 7:929 lid 1 BW. Daarnaast voorziet artikel 7:983 BW nog in een aanvullende kennisgevingsplicht op grond waarvan de levensverzekeraar – die ontdekt dat de verzekeringnemer niet heeft voldaan aan zijn precontractuele mededelingsplicht – eveneens de *begunstigde*, voor zover deze zijn aanwijzing heeft aanvaard, de *pandhouder* en de *beslaglegger* in kennis moet stellen van zijn beroep op de niet-nakoming van de mededelingsplicht.⁴⁹ In de parlementaire geschiedenis wordt hierover het volgende opgemerkt:

‘Omdat de begunstigde die reeds heeft aanvaard, zijn vermeende recht dikwijls niet verkrijgt, behoort hij op de hoogte te worden gesteld. Wanneer hij tegenover de verzekeringnemer aanspraak op een verzekeringsuitkering kan maken, kan hij er dan – eventueel door beslag onder de verzekeraar te leggen – voor zorgen, dat alsnog een geldige verzekering wordt gesloten. Eenzelfde waarschuwing aan de pandhouder is evenzeer op zijn plaats; de uitkering waartoe de verzekeraar krachtens de leden 1 en 2 van artikel 7:17.3.17 [artikel 7:983 BW, PH] is gehouden, kan (als er niet reeds een aanvaarde begunstiging is) worden beschouwd als een vordering (van de verzekeringnemer) tot vergoeding die in de plaats komt van de verzekerde uitkering, zodat het pandrecht ingevolge artikel 3:9.1.3 naar de eerstbedoelde uitkering verschuift. De waarschuwing stelt de pandhouder in staat zijn maatregelen tijdig te nemen.’⁵⁰

De wetgever heeft hiermee – mijns inziens terecht – onderkend dat ook derden een belang kunnen hebben bij het bestaan van een verzekeringsdekking én dit belang niet gelijk hoeft te zijn aan het belang van de verzekeringnemer.⁵¹ Het is dan ook belangrijk dat deze derden afzonderlijk door de verzekeraar van het beroep op de gevolgen van de schending van de mededelingsplicht op de hoogte worden gesteld, zodat zij eventueel maatregelen (richting de verzekeringnemer) kunnen nemen.

Door Stadermann en Engel is verdedigd dat een verzekeraar onder omstandigheden ook aan zijn kennisgevingsplicht kan voldoen indien de mededeling niet geschiedt aan de verzekeringnemer maar aan een ander.⁵² De gedachte dat een verzekeraar bevrijdend een ander dan de verzekeringnemer in kennis kan stellen, is naar mijn

49. HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178, r.o. 3.2.2. Zie ook conclusie A-G M.H. Wissink voor voornoemd arrest op dit punt, ECLI:NL:PHR:2020:882, randnr. 3.15 e.v.

50. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 284.

51. Zie ook conclusie A-G M.H. Wissink, ECLI:NL:PHR:2020:882, voor HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178. Zie ook Wervelman 2021, p. 787.

52. Stadermann 2011, p. 114. Zie ook Engel 2016, p. 266. Zie ook Hendrikse & Rinkes 2019, p. 303.

mening echter strijdig met artikel 7:929 lid 1 BW. In dit semidwingendrechtelijke artikel wordt aan een verzekeraar — die zich rechtsgeldig op de gevolgen van verzuiging wil beroepen — immers de expliciete voorwaarde gesteld de *verzekeringnemer* te informeren. Zowel de wetsgeschiedenis als de wetstekst zelf biedt geen ruimte voor enige uitzondering hierop.⁵³ Voor zover de rechtvaardiging van het ‘bevrijdend in kennis stellen’ van een ander dan de verzekeringnemer wordt gezocht in de gedachte achter artikel 7:929 lid 1 BW, daar in dergelijke situaties de direct belanghebbende de door de wetgever gewenste zekerheid verkrijgt,⁵⁴ merk ik op dat hiermee uit het oog wordt verloren dat deze verzekeringnemer — ook al is hij wellicht geen verzekerde of begunstigde — er ook baat bij kan hebben dat de onzekerheid met betrekking tot de vergoeding van de door de derde-belanghebbende geclaimde schade en/of het voortbestaan van de verzekering wordt weggenomen.⁵⁵ Denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin de ene ouder een levensverzekering sluit op het leven van de andere ouder ten behoeve van hun (gemeenschappelijke) kind. De ouder die de levensverzekering heeft afgesloten, zal willen weten of de verzekeraar aan het kind uitkeert op het moment dat de andere ouder — op wiens leven de verzekering is afgesloten — komt te overlijden. Door aan te nemen dat een verzekeraar bevrijdend kan waarschuwen aan een ander dan de verzekeringnemer, wordt dan ook afbreuk gedaan aan de belangen van deze laatste. Dat dit nooit de bedoeling van de wetgever kan zijn geweest, kan eveneens worden afgeleid uit de hierboven besproken regeling van artikel 7:983 lid 3 BW, waarin de wetgever het wenselijk heeft geacht dat een levensverzekeraar *naast* de verzekeringnemer ook bepaalde belanghebbenden van zijn beroep op de schending van de mededelingsplicht op de hoogte stelt.⁵⁶ Ook in de situatie dat een ander dan de verzekeringnemer aanspraak maakt op de uitkering uit de levensverzekering en deze derde dan ook een direct belang heeft om van het beroep op de gevolgen van de schending van de precontractuele mededelingsplicht op de hoogte te worden gesteld, verliest de wetgever het belang van de verzekeringnemer dus niet uit het oog. Artikel 7:983 lid 3 BW voorziet derhalve in een *aanvullende* kennisgevingsplicht jegens de aanvaarde begunstigde, de pandhouder en beslaglegger, welke de verzekeraar niet ontslaat van zijn kennisgevingsplicht jegens de verzekeringnemer.⁵⁷ Voorts geeft de tekst van artikel 7:929 lid 1 BW naar mijn mening geen aanleiding om te veronderstellen dat de wetgever ten aanzien van dit artikel voor een andere benadering heeft gekozen. Ingeval de verzekeraar bevrijdend had kunnen waarschuwen aan een ander dan de verzekeringnemer, had de wetgever immers wel gekozen voor een kennisgevingsplicht jegens *direct belanghebbenden* in plaats van een kennisgevingsplicht jegens de *verzekeringnemer*.

Op 5 februari 2021 heeft de Hoge Raad zich uitgelaten over de kennisgevingsplicht en bevestigd dat — gelet op het doel en de strekking van artikel 7:929 lid 1 BW — de verzekeraar de kennisgeving dat aan de in artikel 7:928 BW omschreven mede-

53. Wervelman 2021, p. 787. Zie ook conclusie A-G M.H. Wissink, ECLI:NL:PHR:2020:882, randnr. 3.20.1, voor HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178.

54. Stadermann 2011, p. 114.

55. Conclusie A-G M.H. Wissink, ECLI:NL:PHR:2020:882, randnr. 3.20.2, voor HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178.

56. Zie ook Hendrikse & Rinkes 2019, p. 303.

57. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 286.

delingsplicht niet is voldaan, slechts kan doen aan de verzekeringnemer zelf.⁵⁸ De Hoge Raad gaat zelfs nog verder door aan te nemen dat de verzekeraar – in de situatie dat hij een beroep wil doen op de schending van de mededelingsplicht en de verzekeringnemer inmiddels is overleden – een kennisgevingsplicht heeft tegenover diens rechtsopvolgers.⁵⁹ Deze kennisgevingsplicht geldt naar het oordeel van de Hoge Raad ook in de situatie waarin een verzekeringnemer van een levensverzekering overlijdt en deze tevens verzekerde is van de betreffende verzekering. Ook dan kan de verzekeraar niet volstaan met een kennisgeving aan de eerste begunstigde of een andere derde, maar dienen tevens de erfgenamen van de verzekeringnemer in kennis te worden gesteld. Zij kunnen immers, als rechtsopvolgers van de verzekeringnemer, een eigen, van dat van de begunstigde of andere derde te onderscheiden belang hebben om op de hoogte te worden gesteld van het beroep op de schending van de mededelingsplicht.⁶⁰ De Hoge Raad kiest hiermee voor een strikte uitleg van artikel 7:929 lid 1 BW en dit lijkt mij, gelet op de gedachte achter artikel 7:929 lid 1 BW en de wijze waarop laatstgenoemd artikel is geformuleerd, de enige juiste keuze.⁶¹

Hoewel artikel 7:983 lid 3 jo. artikel 7:929 lid 1 BW zoals gezegd weinig ruimte laat voor het beperken van de kennisgevingsplicht, merkt A-G Wissink in zijn conclusie voor bovengenoemd arrest van de Hoge Raad op dat zich omstandigheden kunnen voordoen waarbij een beroep van de verzekeringnemer op het ontbreken van een aan hem gerichte kennisgevingsbrief naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou kunnen zijn. Denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin de betreffende kennisgevingsbrief verkeerd is geadresseerd – dat wil zeggen: naar de verkeerde persoon of het verkeerde adres is gestuurd⁶² – maar de juiste persoon niettemin tijdig heeft bereikt.⁶³ Het doel van artikel 7:929 lid 1 jo. artikel 7:983 lid 3 BW, namelijk – kort gezegd – de verzekeringnemer niet onnodig lang in onzekerheid te laten verkeren, is in deze situatie immers – weliswaar via een omweg – bereikt. Het is echter vaste rechtspraak dat bij een beroep op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid de nodige terughoudendheid moet worden betracht, waarbij hoge eisen worden gesteld aan de aangevoerde feiten en omstandigheden en de motivering door de rechter.⁶⁴ Dit geldt temeer waar het gaat om een dwingende rechtsregel.⁶⁵ Ik verwacht dan ook niet dat een dergelijk beroep van de verzekeraar op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid snel zal worden gehonoreerd.

58. HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178, r.o. 3.1.4.

59. HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178, r.o. 3.1.4.

60. HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178, r.o. 3.2.2. Zie ook conclusie A-G M.H. Wissink voor voornoemd arrest, ECLI:NL:PHR:2020:882, randnr. 3.23.2.

61. Zie ook Wervelman 2021, p. 787.

62. Waarover later meer.

63. Conclusie A-G M.H. Wissink, ECLI:NL:PHR:2020:882, randnr. 3.22, voor HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178. Zie ook Wervelman 2021, p. 787.

64. HR 28 januari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO7122, NJ 2011/167, m.nt. P. van Schilfgaarde; HR 9 januari 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2540, NJ 1998/363; HR 14 december 2001, ECLI:NL:HR:2001:AD4504, NJ 2002/59 en HR 8 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD7381, NJ 2002/284. Zie in breder verband: HR 20 mei 1949, ECLI:NL:HR:1949:122, NJ 1950/72, m.nt. Ph.A.N. Houwing (*Rederij Koppe*). Zie in dit verband ook: Hendrikse e.a. 2019, p. 86 en Hendrikse 2019a, p. 447.

65. HR 28 januari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO7122, NJ 2011/167, m.nt. P. van Schilfgaarde.

Aan de andere kant kan zich de situatie voordoen waarbij een ander dan de in artikel 7:983 lid 3 jo. artikel 7:929 lid 1 BW genoemde personen er een belang bij heeft dat de onzekerheid met betrekking tot een eventueel beroep van de verzekerder op de gevolgen van de schending van de precontractuele mededelingsplicht wordt weggenomen. Denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin een medeverzekerde, niet zijnde de begunstigde, melding maakt van het overlijden van de eerste verzekerde (tevens verzekeringnemer) en de verzekeraar – in het daaropvolgende onderzoek – ontdekt dat de verzekeringnemer zijn mededelingsplicht heeft geschonden. Hoewel de verzekeraar op grond van artikel 7:983 lid 3 jo. artikel 7:929 lid 1 BW in principe geen kennisgevingsverplichting heeft jegens deze medeverzekerde, kan de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid mijns inziens meebrengen dat de verzekeraar ook deze medeverzekerde van zijn beroep op de schending van de mededelingsplicht op de hoogte dient te stellen.⁶⁶ Deze benadering sluit bovendien mooi aan bij de gedachte achter artikel 7:983 lid 3 BW. Met dit artikel heeft de wetgever immers derden die een belang hebben bij het bestaan van een levensverzekeringsdekking willen beschermen tegen het achter hun rug om beëindigen van de dekking en hen in de gelegenheid willen stellen maatregelen te treffen. Het ligt dan ook voor de hand dat andere derden, die weliswaar niet in voornoemd artikel staan opgesomd maar wel een belang hebben bij het voortbestaan van de dekking, eveneens in kennis worden gesteld.⁶⁷ Engel merkt ten aanzien hiervan op dat van de betreffende verzekeraar niet het onmogelijke mag worden gevraagd.⁶⁸ De verzekeraar hoeft de betreffende derde naar mijn mening slechts in kennis te stellen, indien hem redelijkerwijs bekend is of had kunnen zijn wie deze belanghebbende derde is.

4.2.4.2 Vereisten kennisgevingsbrief: wijzen op niet-nakoming

De levensverzekeraar dient de verzekeringnemer op grond van artikel 7:983 lid 3 jo. artikel 7:929 lid 1 BW *te wijzen op de niet-nakoming* van de mededelingsplicht én de *mogelijke gevolgen* daarvan. De wetgever formuleert hiermee een vrij algemene verplichting, die meteen de nodige vragen oproept.

Zo heeft de wetgever het over *wijzen op de niet-nakoming*. Houdt deze verplichting in dat de verzekeraar in zijn kennisgevingsbrief de ontdekte feiten dient te vermelden? Of kan de verzekeraar volstaan met het standpunt dat de betreffende verzekeringnemer niet aan zijn precontractuele mededelingsverplichting heeft voldaan? Een letterlijke lezing van artikel 7:929 lid 1 BW doet dit laatste vermoeden. De verzekeraar hoeft in zijn brief alleen te vermelden *dat* hij een schending van de precontractuele mededelingsplicht heeft ontdekt en niet *wat* hij heeft ontdekt.⁶⁹ Dit kan nooit de bedoeling van de wetgever zijn geweest. Zeker niet als men bedenkt dat de wetgever de verzekeringnemer met artikel 7:929 lid 1 BW heeft geprobeerd te beschermen tegen langdurige onzekerheid. Dat de verzekeraar vervolgens in

66. Conclusie A-G M.H. Wissink, ECLI:NL:PHR:2020:882, randnr. 3.21, voor HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178.

67. Engel 2016, p. 267. Zie in dit kader ook: Hendrikse & Rinkes 2019, p. 303.

68. Engel 2016, p. 267.

69. Zie Stadermann 2011, p. 111; Engel 2016, p. 265; Hendrikse & Rinkes 2019, p. 301.

zijn brief aan de verzekeringnemer en belanghebbende derden⁷⁰ de ontdekte feiten achterwege zou mogen laten, draagt niet bij aan het verkrijgen van de door de wetgever gewenste zekerheid. Het is voor de verzekeringnemer in dergelijke gevallen immers onmogelijk om te bepalen of het beroep op de schending van de precontractuele mededelingsplicht terecht is én hoe zijn kansen liggen in het (eventueel) daaropvolgende onderhandelingstraject over de voorwaarden waaronder de verzekeringsovereenkomst kan worden voortgezet.⁷¹ Dit laatste bemoeilijkt de beslissing van de verzekeringnemer om zijn verzekering al dan niet op te zeggen.⁷²

Ten aanzien van de kennisgevingsbrief voor derde-belanghebbenden stelt het huidige artikel 7:983 lid 3 BW geen nadere eisen. Het ligt mijns inziens echter voor de hand dat de levensverzekeraar ook in zijn brief aan de betrokken derde-belanghebbenden duidelijk maakt welke feiten hij heeft ontdekt. Zeker nu artikel 7:983 lid 3 BW – zoals reeds eerder is opgemerkt – in het leven is geroepen om de betrokken derde-belanghebbenden in staat te stellen maatregelen te nemen, is het van belang dat zij zo volledig mogelijk door de verzekeraar worden geïnformeerd. De betreffende derde-belanghebbende wordt hiermee immers in staat gesteld om de ernst van de situatie in te schatten en op basis daarvan zijn positie te bepalen en – indien nodig – maatregelen (jegens de verzekeringnemer) te nemen. Hetgeen de wetgever met artikel 7:983 lid 3 BW ook voor ogen heeft gehad.⁷³

De wetgever zou er mijns inziens dan ook goed aan doen om in het door mij voorgestelde nieuwe artikel 7:983 BW expliciet op te nemen dat de levensverzekeraar zowel de verzekeringnemer als de in lid 3 genoemde derde-belanghebbenden moet informeren over de door hem ontdekte feiten.

4.2.4.3 Vereisten kennisgevingsbrief: vermelden mogelijke gevolgen

Daarnaast dient de levensverzekeraar in zijn kennisgevingsbrief aan de verzekeringnemer de *mogelijke gevolgen* te vermelden. Kan de verzekeraar dan volstaan met een opsomming van alle mogelijke gevolgen? Of dient de verzekeraar de gevolgen te vermelden die hij in het *concrete geval* aan het schenden van de mededelingsplicht wil verbinden? En als de verzekeraar volstaat met het vermelden van enkele mogelijke gevolgen, kan hij zich dan later op een ander – niet vermeld – gevolg beroepen? Het antwoord op deze vragen kan niet een-op-een uit de wetsgeschiedenis worden gehaald.⁷⁴ Ook in de literatuur is men verdeeld. Zo zijn er auteurs die stellen dat de verzekeraar – bij het vermelden van de gevolgen – niet volledig

70. Zie paragraaf 4.2.3.4.

71. Hendrikse & Rinkes 2019, p. 302.

72. Zie Stadermann 2011, p. 111; Engel 2016, p. 265; Hendrikse & Rinkes 2019, p. 302.

73. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 284.

74. De wetgever heeft bij de totstandkoming van artikel 7:929 lid 1 BW enkel opgemerkt dat wanneer een verzekeraar onvolledig of in onduidelijke bewoordingen informeert over de mogelijke gevolgen, door uitlegging van de mededeling moet worden bepaald op welke gevolgen hij zich kan beroepen. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 31-32. In de literatuur wordt het standpunt dat het leerstuk van het gerechtvaardigd vertrouwen meebrengt dat een verzekeraar zich later niet alsnog op een niet vermeld gevolg kan beroepen breed gedragen. Hendrikse & Rinkes 2019, p. 302; Engel 2016, p. 265 en Dommering-van Rongen 2005, p. 41. Impliciet: Stadermann 2011, p. 114. Zie ook conclusie A-G M.H. Wissink, ECLI:NL:PHR:2020:882, randnr. 4.5.1, voor HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178.

behoeft te zijn.⁷⁵ Andere auteurs stellen dat de verzekeraar gehouden zou moeten worden om de *waarschijnlijke* gevolgen⁷⁶ of zelfs het *daadwerkelijke* gevolg van het schenden van de precontractuele mededelingsplicht in de kennisgevingsbrief op te nemen.⁷⁷

Zelf zou ik willen stellen dat verzekeraars in staat moeten zijn om binnen de gestelde termijn⁷⁸ te bepalen wat het *daadwerkelijke* gevolg is van de ontdekte schending van de precontractuele mededelingsplicht door de verzekeringnemer. Zoals ik reeds eerder heb opgemerkt, heeft de wetgever ervoor gekozen om de twee-maanden-termijn te laten aanvangen op het moment dat de verzekeraar voldoende mate van zekerheid heeft verkregen dat de verzekeringnemer – bij het aangaan van de verzekering – zijn mededelingsplicht heeft geschonden.⁷⁹ Een enkel vermoeden is niet voldoende om de termijn te laten aanvangen. Dit brengt mee dat de verzekeraar – op het moment dat de termijn voor het verzenden van een kennisgevingsbrief op grond van artikel 7:983 lid 3 en artikel 7:929 lid 1 BW aanvangt – zijn dossier met betrekking tot de schending van de precontractuele mededelingsplicht min of meer rond heeft. Hij heeft daarmee dan ook reeds voldoende gelegenheid gehad om onderzoek te doen naar de aard en ernst van de schending én het gevolg dat hij daaraan wil verbinden. Het vermelden van het daadwerkelijke gevolg draagt bovendien – net als het vermelden van de door de verzekeraar ontdekte feiten – bij aan de door de wetgever gewenste zekerheid voor de verzekeringnemer en stelt de verzekeringnemer in staat een weloverwogen beslissing te nemen over het al dan niet voortzetten van zijn verzekering.

Ook ten aanzien van de – thans in artikel 7:983 lid 3 BW genoemde – derde-belanghebbenden is het van belang dat zij worden geïnformeerd over het daadwerkelijke gevolg dat de verzekeraar aan de door hem ontdekte schending van de precontractuele mededelingsplicht wil verbinden. Deze derden – die immers in beginsel aanspraak maken op een uitkering uit de betreffende verzekering en daarom minstens net zoveel belang hebben bij het behoud van de verzekeringsdekking als de verzekeringnemer zelf – worden hierdoor immers in staat gesteld om hun positie te bepalen en – waar nodig – maatregelen te treffen.⁸⁰

Deze aanpassing brengt de kennisgevingsplicht in geval van verzwijging bovendien in lijn met de waarschuwingsplicht van de levensverzekeraar bij het niet-betalen

75. Zie uitgebreid Stadermann 2011, p. 112-113. Stadermann merkt op dat de wet spreekt van het vermelden van mogelijke, niet over het vermelden van alle mogelijke gevolgen. Zie in dit kader ook conclusie A-G M.H. Wissink, ECLI:NL:PHR:2020:882, randnr. 4.5.1, voor HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178. A-G Wissink concludeert dat de verzekeraar niet verplicht is om alle in de wet genoemde gevolgen van de verzwijging in zijn kennisgevingsbrief te vermelden, maar dat hij hier anderzijds (in eerste instantie wel mee zou kunnen volstaan om aan zijn kennisgevingsplicht te voldoen.

76. Hendrikse & Rinkes 2019, p. 302.

77. Engel 2016, p. 265.

78. Thans twee maanden, maar in paragraaf 4.2.2.1 pleit ik ervoor de termijn te verkorten tot dertig dagen.

79. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 34. Hendrikse & Rinkes 2019, p. 295. Zie in dit verband ook: Rb. Utrecht 3 oktober 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BX9416, r.o. 3.9 en 3.10.

80. Hetgeen de wetgever, zoals reeds een aantal keer eerder opgemerkt, met artikel 7:983 lid 3 BW ook voor ogen heeft gehad. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 284.

van de vervolgpremie ex artikel 7:980 BW én de waarschuwingsplicht van de schadeverzekeraar bij het niet-voldoen aan de verplichting tot premiebetaling ex artikel 7:934 BW. Op grond van voornoemde artikelen dient de verzekeraar de verzekeringnemer – én op grond van artikel 7:980 lid 1 BW *tevens* de begunstigde (voor zover deze zijn aanwijzing heeft aanvaard), de pandhouder en beslaglegger – te wijzen op *het gevolg* van het respectievelijk niet-betalen van de premie⁸¹ en het niet-voldoen aan de verplichting tot premiebetaling.⁸² De verzekeraar kan op grond van voornoemde artikelen niet volstaan met een opsomming van de mogelijke gevolgen.^{83, 84} Ik zie dan ook niet in waarom de verzekeraar in geval van verzwijging hier wel mee zou kunnen volstaan. Temeer daar de gevolgen van een beroep op verzwijging voor de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden net zo ingrijpend zijn als de gevolgen van het niet-betalen van de vervolgpremie.

Het argument dat het opnemen van het daadwerkelijke gevolg aan onderhandelingen tussen de verzekeringnemer en de verzekeraar in de weg zou staan,⁸⁵ onderschrijf ik niet. Het draagt mijns inziens juist bij aan de onderhandelingen indien de verzekeringnemer bij eventuele onderhandelingen weet waar hij aan toe is, mochten de onderhandelingen op niets uitlopen. Anderzijds weet een verzekeraar – ook ingeval hij slechts gehouden zou zijn om een opsomming van de mogelijke gevolgen op te nemen – wel welk gevolg hij wenst in te roepen ingeval de onderhandelingen mislukken en zal hij, door dit gevolg expliciet te vermelden in de kennisgevingsbrief, naar mijn inschatting geen andere keuzes maken.⁸⁶

Ik zou in het door mij voorgestelde nieuw te formuleren artikel 7:983 BW dan ook willen opnemen dat de verzekeraar in zijn kennisgevingsbrief aan de verzekeringnemer dient te wijzen op *het gevolg* dat hij aan de schending van de precontractuele mededelingsplicht wil verbinden. Hierdoor weet de verzekeringnemer – ook bij eventuele onderhandeling – waar hij aan toe is en kan zo dan ook een weloverwogen beslissing nemen over wat te doen met zijn verzekering. Het spreekt hierbij

-
81. Artikel 7:980 lid 1 BW luidt als volgt: 'Het niet-betalen van vervolgpremie heeft eerst gevolg, indien de verzekeraar na de vervalddag de verzekeringnemer, de begunstigde, indien deze zijn aanwijzing heeft aanvaard, de pandhouder en de beslaglegger door een mededeling op dat gevolg heeft gewezen en betaling binnen een daarbij op ten minste één maand gestelde termijn is uitgebleven.' In paragraaf 2.2.3.5. van dit proefschrift heb ik ervoor gepleit om in artikel 7:980 lid 1 BW ter verduidelijking op te nemen dat de verzekeraar in zijn waarschuwingsbrief op het concreet intredende gevolg dient te wijzen.
82. Artikel 7:934 BW vermeldt het volgende: 'Het niet nakomen van de verplichting tot betaling van de vervolgpremie kan eerst leiden tot beëindiging of schorsing van de verzekeringsovereenkomst of de dekking, nadat de schuldenaar na de vervalddag onder vermelding van de gevolgen van het uitblijven van betaling vruchteloos is aangemaand tot betaling binnen een termijn van 14 dagen, aanvangende de dag na aanmaning. De eerste zin geldt niet voor het geval bedoeld in artikel 83, onder c, van Boek 6.'
83. Zie voor artikel 7:934 BW bijvoorbeeld: Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 65; Van Zwieten & Engel, artikel 7:934 BW, aant. 11; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/202 en Leerink 2019a, p. 383. Zie in dit verband ook: Rb. Den Haag 9 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:15069, r.o. 2.11.
84. Zie in het kader van artikel 7:980 BW bijvoorbeeld: Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/744; Leerink 2019a, p. 382;. Zie ook GC Kifid 8 oktober 2018, 2018-630, r.o. 4.7 en paragraaf 2.2.3.5 van dit proefschrift.
85. Hendrikse & Rinkes 2019, p. 302.
86. Zie ook Engel 2016, p. 265. Engel geeft aan dat de kans dat partijen met elkaar in onderhandeling gaan in beide situaties even groot lijkt.

naar mijn mening voor zich dat de verzekeraar – gelet op het leerstuk van het gerechtvaardigd vertrouwen – later niet een ander dan het in de kennisgevingsbrief vermelde gevolg kan inroepen.⁸⁷ Ook ten aanzien van de kennisgevingsbrief aan de aanvaarde begunstigde, pandhouder en beslaglegger zou de wetgever er goed aan doen om mijn voorstel te volgen en in een aangepast artikel 7:983 BW op te nemen dat de verzekeraar de hiervoor genoemde derden dient te wijzen op *het gevolg* dat hij aan de schending van de precontractuele mededelingsplicht door de verzekeringnemer wil verbinden. Deze informatie stelt de belanghebbende derde immers in staat om zijn positie te bepalen en waar nodig maatregelen (jegens de verzekeringnemer) te treffen. Hetgeen de wetgever met artikel 7:983 lid 3 BW ook voor ogen heeft gehad.⁸⁸

4.2.4.4 Vereisten kennisgevingsbrief: schriftelijkheidseis

Hoewel artikel 7:983 jo. artikel 7:929 lid 1 BW zich niet uitlaten over de wijze waarop de verzekeringnemer en de derde-belanghebbenden in kennis dienen te worden gesteld, bepaalt artikel 7:933 lid 1 BW dat alle mededelingen waartoe titel 7.17 BW of de verzekeringsovereenkomst de verzekeraar aanleiding geven, schriftelijk dienen te geschieden.⁸⁹ De wetgever geeft aan dat deze bepaling afwijkt van het in artikel 3:37 lid 1 BW geformuleerde uitgangspunt dat verklaringen – met inbegrip van mededelingen – in iedere vorm kunnen geschieden.⁹⁰ Deze afwijking is volgens de wetgever gerechtvaardigd, daar de verzekeringnemer en de tot uitkering gerechtigde bescherming behoeven.^{91, 92}

De schriftelijke verklaring heeft haar werking op het moment dat zij op dat adres is afgeleverd (artikel 3:37 lid 3 BW), ook indien de verzekeringnemer niet van de inhoud van die verklaring kan kennisnemen, bijvoorbeeld als gevolg van afwezigheid of vermissing.⁹³ De verzekeraar mag daarbij – op grond van de tweede zin van artikel 7:933 lid 1 BW – uitgaan van het laatst aan hem bekende adres van de geadresseerde. Hem kan dan niet worden tegengeworpen dat de mededeling op het verkeerde adres is bezorgd of dat de geadresseerde niet meer op dit adres

87. Vergelijk Hendrikse & Rinkes 2019, p. 302; Engel 2016, p. 265. Stadermann stelt zich in dit kader op het standpunt dat wanneer een verzekeraar een bepaald gevolg vermeldt, het hem wel vrij zou moeten staan om een minder ingrijpend – niet vermeld – gevolg aan de schending van de mededelingsplicht te verbinden. Zie: Stadermann 2011, p. 113-114.

88. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 284.

89. Artikel 7:933 lid 1 BW bepaalt het volgende: 'Alle mededelingen waartoe de bepalingen van deze titel of de overeenkomst de verzekeraar aanleiding geven, geschieden schriftelijk. De verzekeraar kan zich daarbij houden aan de laatste hem bekende woonplaats van de geadresseerde.' Blijkens artikel 7:933 lid 2 BW kunnen mededelingen ook via elektronische weg worden verstuurd. Het doen van elektronische mededelingen door en aan de verzekeraar is verder uitgewerkt in het Besluit elektronische mededelingen 2011. Zie uitgebreid: Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 350 e.v.

90. Artikel 3:37 lid 1 BW: 'Tenzij anders is bepaald, kunnen verklaringen, met inbegrip van mededelingen, in iedere vorm geschieden, en kunnen zij in een of meer gedragingen besloten liggen.'

91. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 54.

92. Martius merkt hierover op dat artikel 3:37 lid 1 BW zelf voorziet in een uitzonderingsmogelijkheid – voornoemde bepaling geeft namelijk aan dat verklaringen in iedere vorm kunnen geschieden *tenzij anders is bepaald* – en van een afwijking derhalve dan ook geen sprake is. Zie Martius 2005, nr. 7.3.2. Impliciet: Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 355. Zie ook paragraaf 2.2.3.8 van dit proefschrift.

93. HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178, r.o. 3.1.4.

woont.⁹⁴ Ook ingeval de verzekeringnemer inmiddels is overleden en de verzekeraar de kennisgevingsbrief richt aan de erfgenamen van verzekeringnemer, als rechtsopvolger(s) onder algemene titel, kan de verzekeraar zich houden aan het laatst bij hem bekende adres van de verzekeringnemer, tenzij hem een ander adres is medegedeeld waarop de erven kunnen worden aangeschreven.⁹⁵

4.2.5 Gevolgen bij het al dan niet voldoen aan de kennisgevingsplicht

Op grond van artikel 7:929 lid 1 BW kan een levensverzekeraar de gevolgen van het niet-nakomen van de mededelingsplicht slechts invoeren indien hij aan zijn *kennisgevingsplicht* jegens de verzekeringnemer heeft voldaan. Laat de verzekeraar na om (tijdig) een kennisgevingsbrief te versturen of is de kennisgevingsbrief niet volledig? Dan kan de verzekeraar geen gevolgen verbinden aan het niet-nakomen van de precontractuele mededelingsplicht door de verzekeringnemer.⁹⁶ Het is hierbij niet relevant of de verzekeringnemer daadwerkelijk nadeel heeft ondervonden van het niet-voldoen aan de kennisgevingsplicht.⁹⁷

Zowel in de parlementaire geschiedenis als in artikel 7:983 lid 3 BW laat de wetgever zich vreemd genoeg niet uit over de gevolgen van het niet-voldoen aan de kennisgevingsplicht jegens de derde-belanghebbenden. Ik zou evenwel willen betogen dat in het geval dat de verzekeraar nalaat om de in artikel 7:983 lid 3 BW genoemde derden in kennis te stellen van het niet-nakomen van de precontractuele mededelingsplicht door de verzekeringnemer, hij zich jegens hen niet kan beroepen op de gevolgen van deze schending. In de totstandkomingsgeschiedenis van voornoemd artikel heeft de wetgever immers onderkend dat ook de hiervoor genoemde derden een belang kunnen hebben bij het (voort)bestaan van de verzekeringsdekking en het dan ook belangrijk is dat deze derden door de verzekeraar van het beroep op de gevolgen van de schending van de mededelingsplicht op de hoogte worden gesteld. Deze derden worden hierdoor immers in staat gesteld om maatregelen (tegen de verzekeringnemer) te treffen.⁹⁸ Dat de wetgever de aanvaarde begunstigde, de beslaglegger en de pandhouder een verregaande bescherming heeft willen bieden, blijkt ook uit het semidwingendrechtelijke karakter van artikel 7:983 lid 3 BW. Indien aan het niet dan wel niet tijdig voldoen aan de kennisgevingsplicht jegens deze derde-belanghebbenden vervolgens geen gevolgen zouden worden verbonden, verkrijgt deze plicht slechts een facultatief karakter en zijn de in artikel 7:983 lid 3 BW genoemde derden volledig overgeleverd aan de goede wil van de betreffende verzekeraar om hen tijdig van de schending van de precontractuele mededelingsplicht in kennis te stellen. Dit kan niet de bedoeling zijn van de wetgever. Zeker niet als men bedenkt dat de wetgever elders in titel 7.17 BW aan het niet-voldoen

94. Zie conclusie A-G M.H. Wissink, ECLI:NL:PHR:2020:882, voor HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178. Zie ook: Rb. Midden-Nederland 12 augustus 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:3168, r.o. 4.14. Zie in dit kader ook: Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 53-54; Van Zwieten & Engel, artikel 7:933 BW, aant. 7; Hendrikse & Rinkes 2019, p. 347; Van Tiggele-van der Velde 2008, p. 61; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/248. Zie over dit onderwerp voorts uitgebreid paragraaf 2.2.3.8 van dit proefschrift.

95. HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178, r.o. 3.2.2.

96. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 32. Zie ook Engel 2016, p. 268.

97. HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178, r.o. 3.1.5.

98. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 284.

aan de waarschuwingsverplichting jegens *diezelfde derde-belanghebbenden* dezelfde gevolgen heeft verbonden als aan het niet-voldoen aan de waarschuwingsplicht jegens de verzekeringnemer. Ik doel hierbij op de waarschuwingsplicht bij het niet-betalen van de vervolgpremie bij levensverzekeringen. Laat de verzekeraar na de aanvaarde begunstigde, de pandhouder of de beslaglegger – op de in artikel 7:980 lid 1 BW genoemde wijze – te waarschuwen voor de gevolgen van het niet-betalen van de vervolgpremie van de levensverzekering, dan kan de verzekeraar zich niet rechtsgeldig op de gevolgen van het niet-betalen van de premie beroepen. Deze sanctie geldt ook in de situatie waarin de verzekeraar nalaat de verzekeringnemer te waarschuwen. De wetgever maakt in geval van artikel 7:980 BW dan ook geen onderscheid tussen de verzekeringnemer – als eigenlijke contractspartij – en eventuele derde-belanghebbenden. De wetgever wijst in dat kader op het gegeven dat bij levensverzekeringen vaak – naast de verzekeringnemer – derde-belanghebbenden in het spel zijn die bij het voortzetten van de verzekering minstens zoveel belang hebben als de verzekeringnemer zelf. Deze derden dienen volgens de wetgever dan ook evenzeer voor de gevolgen van het – in het geval van artikel 7:980 BW – niet-betalen van de vervolgpremie te worden gewaarschuwd.⁹⁹ Dit is in de situatie dat de verzekeraar erachter komt dat de verzekeringnemer zijn precontractuele mededelingsplicht heeft geschonden, niet anders. Ook in die situatie kunnen er immers derde-belanghebbenden bij de verzekering betrokken zijn die belang hebben bij het behoud van de verzekering. Zoals eerder opgemerkt erkent de wetgever dit ook in de eerdergenoemde totstandkomingsgeschiedenis, maar laat de wetgever – anders dan in geval van artikel 7:980 BW – vervolgens na om zich uit te laten over de consequenties ingeval de verzekeraar niet aan zijn kennisgevingsplicht jegens deze derde-belanghebbenden voldoet. Dit is zeer onwenselijk, zeker omdat de in artikel 7:983 lid 3 BW genoemde derde-belanghebbenden een minstens zo groot belang kunnen hebben bij het behoud van de verzekeringsdekking als de verzekeringnemer zelf en de wetgever deze belangen – gezien het (semi)dwingendrechtelijke karakter van artikel 7:983 BW – ook verregaand heeft willen beschermen. Denk bijvoorbeeld aan de eerdergenoemde situatie van de echtgenoten, waarbij de twee ex-echtgenoten met elkaar in het echtscheidingsconvenant zijn overeengekomen dat de vrouw (als aanvaarde begunstigde) aanspraak blijft maken op de uitkering uit de – door de man tijdens het huwelijk gesloten – levensverzekering op het leven van de man. De belangen van de vrouw (als aanvaarde begunstigde van de uitkering) zijn niet minder groot dan de belangen van de man (de verzekeringnemer), maar toch heeft de wetgever enkel voor deze laatste uitdrukkelijk voorzien in een sanctie bij het niet-voldoen aan de kennisgevingsplicht.

De vraag of aan het niet-voldoen aan de kennisgevingsplicht gevolgen moeten worden verbonden, dient mijns inziens niet afhankelijk te worden gemaakt van de vraag of de betreffende derde-belanghebbende daadwerkelijk schade heeft ondervonden als gevolg van het nalaten door de verzekeraar. Zoals reeds eerder kort aangehaald, heeft de Hoge Raad in zijn arrest van 5 februari 2021 in het kader van artikel 7:929 lid 1 BW overwogen dat wanneer de verzekeraar niet (tijdig) aan de kennisgevingsplicht jegens de verzekeringnemer heeft voldaan, hij zich niet meer

99. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 277.

rechtsgeldig op de gevolgen van de schending van de precontractuele mededelingsplicht kan beroepen. Hierbij is het niet relevant of de verzekeringnemer ook daadwerkelijk nadeel ondervindt van het niet tijdig voldoen aan de kennisgevingsplicht. Dit strookt volgens de Hoge Raad met de aan artikel 7:929 lid 1 BW ten grondslag liggende gedachte dat de verzekeraar de verzekeringnemer niet in onzekerheid mag laten over de vraag of hij een beroep wil doen op de schending van de mededelingsplicht.¹⁰⁰ Het kan voor de verzekeringnemer immers van belang zijn snel duidelijkheid te hebben over de vraag of de verzekeraar dekking weigert, omdat de verzekeringnemer dan nog de gelegenheid heeft elders een verzekering te sluiten of een derde aan te spreken.¹⁰¹ Laat de verzekeraar na (tijdig) de gewenste duidelijkheid te verschaffen, dan komt hem geen beroep op de gevolgen van de schending van de mededelingsplicht toe. Ik zie niet in waarom dit anders zou zijn voor de situatie waarin de verzekeraar verzuimt de derde-belanghebbenden ex artikel 7:983 lid 3 BW (tijdig) in kennis te stellen. Ook voor hen is het immers van groot belang dat zij tijdig op de hoogte worden gesteld van de schending van de precontractuele mededelingsplicht en het gevolg daarvan voor de verzekering. Zoals reeds een aantal keer eerder opgemerkt, is het belang van de derde-belanghebbenden bij het behoud van de verzekering vaak minstens zo groot als het belang van de verzekeringnemer. Zij maken immers in beginsel aanspraak op de verzekeringsuitkering. Dat de wetgever de belangen van de in artikel 7:983 lid 3 BW genoemde belanghebbenden heeft onderkend en – ongeacht hun relatie tot de verzekeraar – verregaand heeft willen beschermen, blijkt ook wel uit het (semi)dwingende karakter van artikel 7:983 BW. Het zou mijns inziens dan ook recht doen aan de belangen van vornoemde derde-belanghebbenden, indien het niet-voldoen aan de kennisgevingsplicht jegens deze derden er eveneens onverkort toe zou leiden dat de verzekeraar zich jegens hen niet meer op de gevolgen van de schending van de mededelingsplicht kan beroepen.

Daar komt bij dat de aanspraak die de belanghebbende derde normaliter – in geval van ongewijzigde voortzetting van de verzekeringsovereenkomst – jegens de verzekeraar zou hebben, voortvloeit uit de (verzekerings)overeenkomst. Ingeval de verzekeraar niet aan zijn kennisgevingsplicht jegens deze derde voldoet, ligt het dan ook voor de hand dat de verzekeraar (alsnog) uitvoering geeft aan de verzekeringsovereenkomst en niet dat dit 'slechts' een schadevergoedingsverplichting op grond van artikel 6:162 BW zou opleveren.¹⁰² De wetgever zou er dan ook goed aan doen om aan het niet-voldoen aan de kennisgevingsplicht jegens de derde-belanghebbenden dezelfde gevolgen te verbinden als aan het niet-voldoen aan de kennisgevingsplicht jegens de verzekeringnemer en de kennisgevingsplicht jegens derde-belanghebbenden daarmee eveneens te formuleren als preconditionie.

Voor de situatie dat de verzekeraar wel heeft voldaan aan zijn kennisgevingsverplichting, heeft de wetgever opgemerkt dat continuering van de verzekeringsovereenkomst vooropstaat.¹⁰³ De verzekeraar heeft op grond van artikel 7:929 lid 2 BW

100. HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178, r.o. 3.1.5, NJ 2021/287, m.nt. N. van Tiggele-van der Velde.

101. HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178, r.o. 3.1.3.

102. Zie in dit kader uitgebreid: Nelemans & Hendrikse 2020, p. 154 e.v.

103. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 30. Zie ook Hendrikse & Rinkes 2019, p. 305.

slechts in een tweetal situaties het recht om de verzekering – binnen twee maanden na de ontdekking – op te zeggen, te weten: de situatie waarin hij ontdekt dat de verzekeringnemer heeft gehandeld met opzet hem te misleiden én de situatie waarin de verzekeraar bij kennis van de ware stand van zaken geen verzekering zou hebben gesloten.¹⁰⁴ Is er sprake van een levensverzekering die de verzekeringnemer krachtens een wettelijke bepaling¹⁰⁵ of de toepasselijke verzekeringsvoorwaarden kan afkopen? Dan verkrijgt de verzekeringnemer – ingeval de levensverzekering op grond van artikel 7:929 lid 2 of 3 BW wordt opgezegd – op grond van artikel 7:983 lid 1 BW recht op de afkoopwaarde¹⁰⁶ van de dag vóór de beëindiging.¹⁰⁷ Dit recht bestaat – gelet op de verwijzing naar artikel 7:929 lid 2 BW – ook in de situatie waarin de verzekeringnemer heeft gehandeld met opzet de verzekeraar te misleiden en in de situatie waarin de verzekeraar bij kennis van de ware stand van zaken geen verzekering zou hebben gesloten.¹⁰⁸

Beëindigt de verzekeraar de verzekering niet, maar doet hij op de einddatum van de verzekering (rechtsgeldig) een beroep op de schending van de precontractuele mededelingsplicht, dan heeft de begunstigde van de uitkering op grond van artikel 7:983 lid 2 BW recht op een bedrag gelijk aan de afkoopwaarde. Zou toepassing van artikel 7:930 lid 2 of 3 BW^{109, 110} echter tot een hogere uitkering leiden, dan heeft de begunstigde recht op dit bedrag. Ook voor deze aanspraak is het irrelevant of de mededelingsplicht opzettelijk is geschonden of dat de verzekeraar de verze-

-
104. Zie ook: Van Tiggele-van der Velde 2008, p. 141; Mijnsen & Engel 2021, p. 23. Voor de verzekeringnemer geldt een ruimere opzegmogelijkheid: hij kan op grond van artikel 7:929 lid 3 BW de verzekering met dadelijke ingang opzeggen binnen twee maanden nadat de verzekeraar aan zijn waar-schuwingsverplichting heeft voldaan.
105. Artikel 7:978 lid 1 BW geeft de verzekeringnemer het recht om een verzekering die stellig voorziet in een of meer uitkeringen af te kopen.
106. Het voorontwerp van Dorhout Mees voorzag ook in een voorziening ingeval de verzekering geen afkoopwaarde, maar wel een premievrije waarde bezat. In dat geval was de verzekeraar aan de verzekeringnemer of begunstigde een billijke vergoeding verschuldigd. Deze voorziening is uiteindelijk niet door de wetgever overgenomen. De wetgever geeft hiervoor als reden dat elke maatstaf voor het vaststellen van de billijke vergoeding ontbreekt en de huidige wetgeving de begunstigde meer bescherming biedt dan het voorontwerp. Voor meer info zie: Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 284 en Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/736.
107. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/736.
108. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 284. Zie ook: Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/736. Reden hiervoor is dat in een dergelijke levensverzekering een waarde aanwezig is die door de verzekeringnemer is 'gespaard'. Het is dan ook billijk dat de verzekeringnemer deze waarde bij beëindiging terugkrijgt. Zie Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 284.
109. Artikel 7:930 lid 2 BW bepaalt het volgende: 'De bedongen uitkering geschiedt onverkort, indien de niet of onjuist meegedeelde feiten van geen belang zijn voor de beoordeling van het risico, zoals dit zich heeft verwezenlijkt.' Zie uitgebreid: Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 36; Mijnsen & Engel 2021, p. 25; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/193; Hendrikse & Rinkes 2019, p. 305-306.
110. Artikel 7:930 lid 3 bepaalt het volgende: 'Indien aan lid 2 niet is voldaan, maar de verzekeraar bij kennis van de ware stand van zaken een hogere premie zou hebben bedongen, of de verzekering tot een lager bedrag zou hebben gesloten, wordt de uitkering verminderd naar evenredigheid van hetgeen de premie meer of de verzekerde som minder zou hebben bedragen. Zou de verzekeraar bij kennis van de ware stand van zaken andere voorwaarden hebben gesteld, dan is slechts een uitkering verschuldigd als waren deze voorwaarden in de overeenkomst opgenomen.' Zie: Mijnsen & Engel 2021, p. 25-27; Van Tiggele-van der Velde 2008, p. 151-152; Hendrikse & Rinkes 2019, p. 306-310; Wansink & Van Tiggele-van der Velde, artikel 7:930 BW. Zie ook GC Kifid 2 mei 2012, 2012-135.

kering bij kennis van de ware stand van zaken niet zou hebben gesloten. De begunstigde behoudt ook in deze situaties zijn recht op (ten minste) de afkoopwaarde.¹¹¹

4.2.6 Tussenconclusie

Zoals hierboven reeds opgemerkt dient de tekst van artikel 7:983 (jo. artikel 7:929 lid 1 BW) naar mijn mening op een aantal belangrijke punten te worden aangepast.

In het begin van dit hoofdstuk heb ik reeds opgemerkt dat het – in het kader van de leesbaarheid – mijn voorkeur verdient dat in artikel 7:983 lid 3 BW een op de levensverzekeraar toegespitste regeling ten aanzien van de kennisgevingsplicht bij verzwijging wordt opgenomen én de verwijzing naar artikel 7:929 lid 1 BW dan ook komt te vervallen. Voorts ben ik van mening dat de voorwaarden die aan de levensverzekeraar – in het kader van zijn kennisgevingsplicht – worden gesteld aan het begin van artikel 7:983 BW dienen te worden opgenomen, namelijk in lid 1 en 2. De gevolgen van een beroep op de schending van de precontractuele mededelingsplicht – thans in lid 1 en 2 opgenomen – horen wat mij betreft thuis in de daaropvolgende leden. Dit gezegd hebbende, kom ik toe aan de inhoudelijke aanpassingen die ik zou willen doorvoeren.

Allereerst dient in artikel 7:983 lid 1 BW een termijn – waarbinnen de verzekeraar de verzekeringnemer dient te wijzen op schending van de precontractuele mededelingsplicht en de gevolgen daarvan – te worden opgenomen en deze dient te worden gesteld op dertig dagen. De termijn vangt immers – zoals opgemerkt in het kader van artikel 7:929 lid 1 BW – (pas) aan op het moment dat de verzekeraar voldoende mate van zekerheid heeft verkregen dat de verzekeringnemer – bij het aangaan van de verzekering – zijn mededelingsplicht heeft geschonden. Hierdoor wordt de verzekeraar in staat gesteld een goed onderbouwd dossier rondom de schending van de precontractuele mededelingsplicht op te bouwen én zich te beraden over het gevolg dat hij hieraan wil verbinden. Een termijn van dertig dagen moet voor de verzekeraar dan ook ruim voldoende zijn om een definitieve beslissing te nemen.

Daarnaast dient bovengenoemde termijn aan te vangen op het moment dat de verzekeraar de verzwijging *ontdekt of had behoren te ontdekken*. Door *had behoren te ontdekken* aan de wetstekst toe te voegen, wordt voorkomen dat het begrip ‘ontdekt’ subjectief wordt uitgelegd waardoor de verzekeraar door ‘stil te zitten’ kan verhinderen dat de termijn aanvangt. De objectivering van het begrip ‘ontdekken’ is bovendien volkomen in lijn met de gedachte van de wetgever dat de verzekeraar de verzekeringnemer niet te lang in onzekerheid mag laten over de vraag of hij aan de ontdekte verzwijging gevolgen wil verbinden.

Voorts dient ook aan het voldoen aan de kennisgevingsplicht jegens de – thans in artikel 7:983 lid 3 BW opgenomen – belanghebbenden een termijn gesteld te worden. Zo wordt voorkomen dat de verzekeraar onnodig lang wacht met het in

111. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 284; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/736.

kennis stellen van de in lid 3 genoemde belanghebbenden en hun hierdoor de mogelijkheid ontnomen wordt om maatregelen (tegen de verzekeringnemer) te treffen. Ik zou deze termijn – om redenen als hierboven genoemd – willen stellen op dertig dagen. Door de termijn te laten aanvangen op het moment dat de kennisgevingsplicht ontstaat in plaats van het moment dat de verzekeraar de verzwijging ontdekt of had behoren te ontdekken, wordt voorkomen dat de termijn al is verstreken op het moment dat de kennisgevingsplicht ontstaat.

Ook dient uitdrukkelijk in artikel 7:983 BW te worden opgenomen dat de verzekeraar de verzekeringnemer en de – thans in lid 3 opgenomen – belanghebbenden moet informeren over de door hem *ontdekte feiten* én het *daadwerkelijke gevolg* dat hij daaraan wil verbinden. Het voornoemde draagt allereerst bij aan de door de wetgever gewenste zekerheid voor de verzekeringnemer en eerdergenoemde belanghebbenden. Daarnaast stelt het de verzekeringnemer in staat een weloverwogen beslissing te nemen over het al dan niet voortzetten van zijn verzekering en biedt het de derde-belanghebbende de mogelijkheid om zijn positie te bepalen en – waar nodig – maatregelen te nemen.

Tot slot zou de wetgever er goed aan doen om de gevolgen van het niet-voldoen aan de kennisgevingsplicht eveneens van toepassing te verklaren op de situatie waarin de verzekeraar verzuimt aan zijn kennisgevingsplicht jegens de eerdergenoemde belanghebbenden te voldoen. Dit om te voorkomen dat de kennisgevingsplicht jegens deze derde-belanghebbenden slechts een facultatief karakter krijgt.

4.3 Rechtsvergelijking

Na deze analyse van artikel 7:983 jo. artikel 7:929 lid 1 BW is het interessant om te zien of – en zo ja, op welke manier – in de ons omringende landen wordt voorzien in kennisgevingsplicht voor de levensverzekeraar jegens de verzekeringnemer én (eventuele) derde-belanghebbenden. Nu Engel reeds heeft voorzien in een uitgebreide rechtsvergelijking ten aanzien van artikel 7:929 lid 1 BW,¹¹² zal ik mijn rechtsvergelijking (voornamelijk) toespitsen op de aspecten waarop artikel 7:983 (jo. artikel 7:929 lid 1 BW) mijns inziens aanpassing behoeft.¹¹³ Hierbij zal achtereenvolgens worden gekeken naar de wettelijke regeling in Duitsland, België, Frankrijk en Zwitserland.¹¹⁴

4.3.1 Duitsland

Het Duitse recht voorziet niet in een kennisgevingsplicht voor de (levens)verzekeraar. Wel stelt § 21 van het *Versicherungsvertragsgesetz* (VVG) de verzekeraar een termijn

112. Engel 2016, p. 271-305.

113. Zie in dat kader paragraaf 4.2.5.

114. Tijdens het rechtsvergelijkend onderzoek ben ik tot de conclusie gekomen dat in de ons omringende landen weinig is geregeld (en geschreven) op het gebied van levensverzekeringen. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat in deze landen levensverzekeringen veeleer met een spaardoel worden gesloten – vergelijkbaar met onze lijfrenteverzekering – en niet zozeer met de bedoeling een lijf te verzekeren. Dit verschil in karakter heeft er hoogstwaarschijnlijk toe geleid dat wetgevers zich minder genoodzaakt zagen een uitgebreide wettelijke regeling op te nemen. Zie in dit kader bijvoorbeeld Drost & Atzler 2019.

waarbinnen hij de rechten — die hij op grond van § 19 Abs. 1-4 VVG verkrijgt bij een schending van mededelingsplicht door de verzekeringnemer — dient uit te oefenen. Op grond van § 21 Abs. 1 VVG¹¹⁵ dient de verzekeraar zijn op grond van § 19 Abs. 2-4 VVG¹¹⁶ toekomende rechten¹¹⁷ binnen één maand nadat hij kennis¹¹⁸ heeft genomen van de schending van de mededelingsplicht door de verzekeringnemer te doen gelden.^{119, 120} Dit dient hij te doen door middel van een schriftelijke verklaring aan de verzekeringnemer of de erfgenamen van de verzekeringnemer,¹²¹ waarin hij de feiten waaruit hij de schending afleidt, opneemt.¹²² De verzekeraar mag deze feiten op een later moment aanvullen, als dit maar wel binnen de hiervoor genoemde termijn van een maand gebeurt.¹²³ Er geldt voor zover ik weet op grond van de VVG voor de verzekeraar geen verplichting om de schriftelijke verklaring (eveneens) aan de begunstigde te richten. Het staat de verzekeraar wel vrij om in zijn voorwaarden op te nemen dat bepaalde personen recht hebben op de in § 21 Abs. 1 VVG genoemde verklaring.¹²⁴

115. § 21 Abs. 1 VVG bepaalt het volgende: '(1) Der Versicherer muss die ihm nach § 19 Abs. 2 bis 4 zustehenden Rechte innerhalb eines Monats schriftlich geltend machen. Die Frist beginnt mit dem Zeitpunkt, zu dem der Versicherer von der Verletzung der Anzeigepflicht, die das von ihm geltend gemachte Recht begründet, Kenntnis erlangt. Der Versicherer hat bei der Ausübung seiner Rechte die Umstände anzugeben, auf die er seine Erklärung stützt; er darf nachträglich weitere Umstände zur Begründung seiner Erklärung angeben, wenn für diese die Frist nach Satz 1 nicht verstrichen ist.'
116. § 19 Abs. 2-4 VVG bepaalt het volgende: '(2) Verletzt der Versicherungsnehmer seine Anzeigepflicht nach Absatz 1, kann der Versicherer vom Vertrag zurücktreten.
(3) Das Rücktrittsrecht des Versicherers ist ausgeschlossen, wenn der Versicherungsnehmer die Anzeigepflicht weder vorsätzlich noch grob fahrlässig verletzt hat. In diesem Fall hat der Versicherer das Recht, den Vertrag unter Einhaltung einer Frist von einem Monat zu kündigen.
(4) Das Rücktrittsrecht des Versicherers wegen grob fahrlässiger Verletzung der Anzeigepflicht und sein Kündigungsrecht nach Absatz 3 Satz 2 sind ausgeschlossen, wenn er den Vertrag auch bei Kenntnis der nicht angezeigten Umstände, wenn auch zu anderen Bedingungen, geschlossen hätte. Die anderen Bedingungen werden auf Verlangen des Versicherers rückwirkend, bei einer vom Versicherungsnehmer nicht zu vertretenden Pflichtverletzung ab der laufenden Versicherungsperiode Vertragsbestandteil.'
117. De rechtsgevolgen van de schending van de precontractuele mededelingsplicht zijn uitsluitend geregeld in § 19-22 VVG. De verzekeraar kan dan ook geen beroep doen op de in § 280 en § 282 BGB opgenomen aanspraken in geval van plichtsverzuim van de verzekeringnemer bij het sluiten van de overeenkomst. Zie BGH Urteil vom 25.11.2015 — IV ZR 277/14b.
118. De termijn van een maand vangt aan op het moment dat de verzekeraar zekere en betrouwbare kennis heeft gekregen over de schending van de mededelingsplicht door de verzekeringnemer. Het enkele vermoeden dat de mededelingsplicht is geschonden, is niet voldoende om de termijn te laten aanvangen. Zie: Engel 2016, p. 273; Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 14, nr. 108; Langheid e.a. 2019, § 21, nr. 4; Langheid e.a. 2016, § 21, nr. 12.
119. Langheid e.a. 2019, § 21, nr. 1; Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 14, nr. 89 en 106; Langheid e.a. 2016, § 21, nr. 5.
120. De rechten die de verzekeraar op grond van § 19 Abs. 2-4 VVG kan doen gelden, vervallen — op grond van § 21 Abs. 3 VVG — vijf jaar na het sluiten van de verzekeringsovereenkomst. Voornoemde termijn geldt niet voor verzekerde gebeurtenissen die zich vóór het verstrijken van de termijn hebben voorgedaan. Dit om te voorkomen dat de verzekerde wacht met het indienen van zijn claim totdat de termijn van vijf jaar is verstreken. Zie Langheid e.a. 2019, § 21, nr. 41; Langheid e.a. 2016, § 21, nr. 64; Armbrüster e.a. 2021, § 21, nr. 45. Ingeval er sprake is van een opzettelijke schending van de precontractuele mededelingsplicht, geldt een absolute termijn van tien jaar (zie noot 127).
121. Armbrüster e.a. 2021, § 21, nr. 3; Langheid e.a. 2019, § 21, nr. 13; Engel 2016, p. 275.
122. Armbrüster e.a. 2021, § 21, nr. 2 en 14; Langheid e.a. 2019, § 21, nr. 10-11; Engel 2016, p. 276.
123. Armbrüster e.a. 2021, § 21, nr. 15 en 16; Langheid e.a. 2019, § 21, nr. 11. Ingeval de verzekeraar kennisneemt van een nieuw verzwegen feit, dat de verzekeraar apart wil inroepen, geldt opnieuw een termijn van één maand na kennisname, Armbrüster e.a. 2021, § 21, nr. 17.
124. Zie in dit kader Armbrüster e.a. 2021, § 21, nr. 3 en 4; Langheid e.a. 2019, § 21, nr. 14.

De stelplicht en bewijslast ten aanzien van het niet-voldoen aan bovengenoemde termijn ligt bij de verzekeringnemer.¹²⁵

Ingeval er sprake is van opzettelijke schending van de precontractuele mededelingsplicht door de verzekeringnemer, voorziet § 22 VVG¹²⁶ in een speciale regeling, het zogenoemde *Anfechtungsrecht* van de verzekeraar. Het bepaalde in § 21 VVG is niet van toepassing.¹²⁷ De verzekeraar is in een dergelijke situatie dan ook – bij het ‘aanvechten’ van de verzekeringsovereenkomst (*Anfechtungsrecht*) – niet gehouden aan de in § 21 Abs. 1 VVG genoemde maandtermijn. Het recht van de verzekeraar om zich op de gevolgen van opzettelijke schending van de precontractuele mededelingsplicht te beroepen, is evenwel niet geheel onbeperkt. Op grond van § 124 Abs. 1 Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) dient de verzekeraar de overeenkomst binnen een jaar na het ontdekken van de opzettelijke schending van de precontractuele mededelingsplicht aan te vechten.¹²⁸ Na het verstrijken van deze termijn verliest de verzekeraar zijn *Anfechtungsrecht*.¹²⁹ Hetzelfde geldt wanneer de verzekeraar aangeeft geen gebruik te zullen maken van voornoemd recht.¹³⁰ De stelplicht en bewijslast ten aanzien van het voldoen aan de jaarstermijn ligt bij de verzekeringnemer.¹³¹

De *Anfechtungserklärung* dient te worden gericht aan de verzekeringnemer of diens rechtsopvolgers.¹³² De *Anfechtungserklärung* hoeft – voor zover ik heb kunnen nagaan – niet aan eventuele andere belanghebbenden te worden toegezonden. Verder gelden er geen vormvereisten voor een *Anfechtungserklärung*.¹³³ De verzekeraar is niet gehouden om de feiten waarop hij de schending baseert te vermelden, al is de heersende opinie dat deze feiten op zijn minst herkenbaar moeten zijn voor de ontvanger van de *Anfechtungserklärung*.¹³⁴

Indien de verzekeraar rechtsgeldig een beroep doet op zijn *Anfechtungsrecht*, is de verzekeringsovereenkomst nietig, waardoor eventueel gedane uitkeringen moeten worden terugbetaald. Voor de regeling ten aanzien van de premie, verwijs

125. Armbrüster e.a. 2021, § 21, nr. 42; Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 14, nr. 91; Langheid e.a. 2019, § 21, nr. 15; Langheid e.a. 2016, § 21, nr. 23.
126. § 22 VVG bepaalt het volgende: ‘Das Recht des Versicherers, den Vertrag wegen arglistiger Täuschung anzufechten, bleibt unberührt.’
127. Armbrüster e.a. 2021, § 22, nr. 1; Langheid e.a. 2016, § 22, nr. 2. Met uitzondering van het bepaalde in § 21 Abs. 3 VVG, waarin is opgenomen dat de rechten – die de verzekeraar op grond van § 19 Abs. 2-4 VVG kan doen gelden – tien jaar na het sluiten van de verzekeringsovereenkomst vervallen. Dit is een absolute termijn. De uitzondering die ten aanzien van de vijf-jaar-termijn wordt gemaakt voor de verzekerde gebeurtenissen die zich binnen deze termijn hebben voorgedaan (zie noot 120), geldt hier niet. De Duitse wetgever heeft ten aanzien van de tien-jaar-termijn willen aansluiten bij § 124 Abs. 3 BGB. Zie BGH Urteil vom 25.11.2015 – IV ZR 277/14b. OLG Stuttgart vom 23.06.2014 – 7 U 51/14. Zie in dit kader ook: Armbrüster e.a. 2021, § 21, nr. 45; Langheid e.a. 2019, § 21, nr. 43.
128. Armbrüster e.a. 2021, § 22, nr. 36; Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 14, nr. 163; Langheid e.a. 2019, § 22, nr. 3 en 28; Langheid e.a. 2016, § 22, nr. 50.
129. Armbrüster e.a. 2021, § 22, nr. 36; Langheid e.a. 2019, § 22, nr. 3.
130. Armbrüster e.a. 2021, § 22, nr. 40; Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 14, nr. 164.
131. Armbrüster e.a. 2021, § 22, nr. 44 en 47; Langheid e.a. 2016, § 22, nr. 81.
132. Armbrüster e.a. 2021, § 22, nr. 31; Langheid e.a. 2016, § 22, nr. 48. Ook in § 124 BGB is niet voorzien in een *Anfechtungserklärung* voor de begunstigde.
133. Armbrüster e.a. 2021, § 22, nr. 32 en 33; Langheid e.a. 2016, § 22, nr. 41.
134. Armbrüster e.a. 2021, § 22, nr. 33; Langheid e.a. 2019, § 22, nr. 27; Langheid e.a. 2016, § 22, nr. 44.

ik naar § 39 Abs. 1 VVG.¹³⁵ Indien er sprake is van een levensverzekeringsovereenkomst, ontstaat er een recht op de afkoopwaarde.¹³⁶

Op grond van het bepaalde in § 32 VVG¹³⁷ kan van § 21 en 22 VVG niet ten nadele van de verzekeringnemer worden afgeweken.¹³⁸

4.3.2 België

Het Belgische recht voorziet evenmin in een kennisgevingsplicht zoals wij deze kennen. De Belgische wetgever heeft wel voorzien in een regeling voor het inroepen van de gevolgen van verzwijging door de verzekeringnemer voor de verzekeraar. De Belgische wetgever maakt daarbij onderscheid tussen de situatie dat er sprake is van opzettelijke verzwijging én de situatie dat er sprake is van *niet-opzettelijke* verzwijging.

Ingeval er sprake is van opzettelijke verzwijging of het opzettelijk onjuist mededelen van gegevens door de verzekeringnemer is de verzekeringsovereenkomst – op grond van artikel 59 Wet betreffende verzekeringen (Wverz) – nietig.¹³⁹ In de literatuur gaat men ervan uit dat hier sprake is van een relatieve nietigheid, die door de verzekeraar moet worden ingeroepen.¹⁴⁰ De verzekeraar wordt geen termijn gesteld waarbinnen hij zich op de nietigheid dient te beroepen.¹⁴¹ Ingeval de verzekeraar zich beroept op de nietigheid van de overeenkomst, treedt deze met terugwerkende kracht in.¹⁴² De verzekeraar is niet gehouden om de premies die – tot het moment dat hij kennis heeft genomen van de verzwijging – door de verzekeringnemer zijn betaald, te restitueren.¹⁴³

Is er sprake van onopzettelijke verzwijging of het onopzettelijk onjuist mededelen van gegevens, dan heeft de verzekeraar – vanaf het moment dat hij kennis krijgt van de schending van de mededelingsplicht – op grond van artikel 60 § 1 Wverz een maand de tijd om de verzekeringnemer een voorstel tot wijziging van de overeenkomst toe te sturen. De verzekeringnemer heeft – vanaf het moment van ontvangst van het voorstel – vervolgens een maand de tijd om het voorstel te accepteren. Accepteert de verzekeringnemer het wijzigingsvoorstel niet of laat hij na

135. Armbrüster e.a. 2021, § 22, nr. 38.

136. Op grond van § 169 VVG.

137. § 32 VVG bepaalt het volgende: 'Von den §§ 19 bis 28 Abs. 4 und § 31 Abs. 1 Satz 2 kann nicht zum Nachteil des Versicherungsnehmers abgewichen werden. Für Anzeigen nach diesem Abschnitt, zu denen der Versicherungsnehmer verpflichtet ist, kann jedoch die Schrift- oder die Textform vereinbart werden.'

138. Armbrüster e.a. 2021, § 21, nr. 46; Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 14, nr. 135.

139. Artikel 59 Wverz bepaalt het volgende: 'Wanneer het opzettelijk verzwijgen of het opzettelijk onjuist mededelen van gegevens over het risico de verzekeraar misleidt bij de beoordeling van dat risico, is de verzekeringsovereenkomst nietig.

De premies die vervallen zijn tot op het ogenblik waarop de verzekeraar kennis heeft gekregen van het opzettelijk verzwijgen of opzettelijk onjuist mededelen van gegevens, komen hem toe.'

140. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 398. In het Nederlands recht wordt in een dergelijk geval gesproken over vernietigbaarheid. Zie Asser/Sieburgh 6-III 2018/608.

141. Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 398. Zie ook: Engel 2016, p. 299.

142. Colle 2015, p. 64.

143. Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 396; Vansweevelt & Weyts 2016, p. 389 en 397; Colle 2015, p. 64.

binnen voornoemde termijn te reageren, dan heeft de verzekeraar een termijn van vijftien dagen om de verzekeringsovereenkomst op te zeggen. Indien de verzekeraar kan aantonen dat hij het risico nooit zou hebben verzekerd, dan is hij niet gehouden tot het sturen van enig wijzigingsvoorstel, maar kan de overeenkomst binnen een maand nadat hij kennis heeft genomen van de (onopzettelijke) verzwijging opzeggen.¹⁴⁴ De verzekeringsovereenkomst dient door de verzekeraar te worden opgezegd bij aangetekende brief, deurwaardersexploot of opzeggingsbrief tegen ontvangstbewijs en hierin dient een opzeggingstermijn van een maand te worden opgenomen.¹⁴⁵ Opzegging bij gewone brief is ongeldig.¹⁴⁶ Laat de verzekeraar na binnen de hiervoor genoemde termijnen de verzekeringnemer een wijzigingsvoorstel te sturen of de verzekering op te zeggen, dan kan hij zich niet rechtsgeldig op de gevolgen van de (onopzettelijke) verzwijging beroepen.¹⁴⁷ De verzekeringsovereenkomst duurt dan voort onder de oorspronkelijke voorwaarden.¹⁴⁸ Ook de Belgische wetgever heeft – voor zover ik kan nagaan – geen aanleiding gezien om de verzekeraar gehouden te achten anderen dan de verzekeringnemer van het wijzigingsvoorstel of de opzegging op de hoogte te stellen.

De gevolgen voor een eventueel recht op uitkering heeft de Belgische wetgever afhankelijk gemaakt van de vraag of het verzwijgen of onjuist mededelen van gege-

-
144. Artikel 60 § 1 Wverz bepaalt het volgende: 'Wanneer het verzwijgen of het onjuist mededelen van gegevens niet opzettelijk geschiedt, is de overeenkomst niet nietig. De verzekeraar stelt, binnen de termijn van een maand, te rekenen van de dag waarop hij van het verzwijgen of van het onjuist mededelen van gegevens kennis heeft gekregen, voor de overeenkomst te wijzigen met uitwerking op de dag waarop hij kennis heeft gekregen van het verzwijgen of van het onjuist mededelen. Indien de verzekeraar het bewijs levert dat hij het risico nooit zou hebben verzekerd, kan hij de overeenkomst opzeggen binnen dezelfde termijn. Indien het voorstel tot wijziging van de overeenkomst wordt geweigerd door de verzekeringnemer of indien, na het verstrijken van de termijn van een maand te rekenen vanaf de ontvangst van dit voorstel, dit laatste niet aanvaard wordt, kan de verzekeraar de overeenkomst opzeggen binnen vijftien dagen. De verzekeraar die de overeenkomst niet heeft opgezegd noch een wijziging heeft voorgesteld binnen de hierboven bepaalde termijnen, kan zich nadien niet meer beroepen op feiten die hem bekend waren.'
145. Op grond van artikel 84 Wverz. Zie ook Colle 2015, p. 67. Deze termijn is van dwingend recht, maar het staat partijen vrij om onderling – nadat de opzegging is aangezegd – een kortere termijn overeen te komen. Zie in dit kader Cass. 5 januari 2006, *De verzekering 2007*, afl. 37. Voornoemd arrest is gewezen in het kader van artikel 29 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, de voorganger van artikel 84 Wverz.
146. Colle 2015, p. 67.
147. Zie artikel 60 § 1 Wverz.
148. Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 39; Vansweevelt & Weyts 2016, p. 409-410; Colle 2015, p. 67-68.

vens aan de verzekeringnemer kan worden verweten. Ten aanzien hiervan verwijs ik graag naar § 2¹⁴⁹ en § 3¹⁵⁰ van artikel 60 Wverz.¹⁵¹

In dit kader is nog van belang te noemen dat voor de levensverzekeringsovereenkomst een zogenoemd onbetwisbaarheidsbeding geldt, inhoudende dat de levensverzekeraar zich op het moment dat de levensverzekeringsovereenkomst in werking is getreden niet meer op de gevolgen van onopzettelijke verzwijging (artikel 60 Wverz) kan beroepen. Dit onbetwisbaarheidsbeding wordt geregeld in artikel 162 Wverz en dit artikel bepaalt het volgende:

‘Art. 162. Zodra de levensverzekeringsovereenkomst in werking treedt, kan de verzekeraar zich niet meer beroepen op het onopzettelijk verzwijgen of het onopzettelijk onjuist meedelen van gegevens door de verzekeringnemer of de verzekerde.

De Koning kan de partijen toestaan om de onbetwisbaarheid uit te stellen onder de voorwaarden die Hij bepaalt.’

Zoals uit artikel 162 Wverz kan worden opgemaakt, kan onbetwisbaarheid van de levensverzekeringsovereenkomst worden uitgesteld onder door de Koning te stellen voorwaarden. De Koning heeft in deze voorwaarden voorzien in artikel 10 van het Koninklijk Besluit van 14 november 2013 betreffende de levensverzekeringsactiviteit, waarin is bepaald dat de onbetwisbaarheid met maximaal een jaar mag worden uitgesteld.^{152, 153} Een beroep op opzettelijke verzwijging (artikel 59 Wverz) komt de verzekeraar wel steeds toe.¹⁵⁴

4.3.3 Frankrijk

Ook de Code des Assurances kent geen kennisgevingsplicht vergelijkbaar aan artikel 7:983 jo. artikel 7:929 lid 1 BW, doch voorziet – evenals de Duitse en Belgische wetgever – wel in een regeling voor de situatie dat de verzekeraar een beroep doet op de gevolgen van verzwijging.

149. Artikel 60 § 2 Wverz: ‘Indien het verzwijgen of het onjuist meedelen van gegevens niet kan verweten worden aan de verzekeringnemer en indien een schadegeval zich voordoet voordat de wijziging of de opzegging van kracht is geworden, is de verzekeraar tot de overeengekomen prestatie gehouden.’

150. Artikel 60 § 3 Wverz: ‘Indien het verzwijgen of het onjuist meedelen van gegevens kan verweten worden aan de verzekeringnemer en indien een schadegeval zich voordoet voordat de wijziging of de opzegging van kracht is geworden, is de verzekeraar slechts tot prestatie gehouden op basis van de verhouding tussen de betaalde premie en de premie die de verzekeringnemer zou hebben moeten betalen, indien hij het risico naar behoren had meegedeeld. Indien de verzekeraar echter bij een schadegeval het bewijs levert dat hij het risico, waarvan de ware aard door dat schadegeval aan het licht komt, in geen geval zou hebben verzekerd, wordt zijn prestatie beperkt tot het betalen van een bedrag dat gelijk is aan alle betaalde premies.’

151. Zie ook: Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 399-400; Vansweevelt & Weyts 2016, p. 410; Colle 2015, p. 65-66.

152. Artikel 10 § 1 KB 14 november 2013 betreffende de levensverzekeringsactiviteit bepaalt het volgende: ‘De polis vermeldt of de overeenkomst al dan niet onbetwisbaar is. Indien de overeenkomst betwisbaar is, vermeldt de polis in welke mate en tot welke datum. Behalve voor de aanvullende verzekeringen, mag dit tijdstip niet later vallen dan één jaar na de datum van onderschrijving van de overeenkomst.’

153. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 412.

154. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 412.

De Franse wetgever heeft een onderscheid gemaakt tussen verzwijging te kwader trouw en verzwijging te goeder trouw. Artikel L 113-8 Code des Assurances voorziet in de regeling voor de situatie dat er sprake is van verzwijging te kwader trouw.¹⁵⁵ Op grond van dit artikel is een verzekering die onder verzwijging te kwader trouw¹⁵⁶ tot stand is gekomen, vernietigbaar.^{157, 158} De vernietiging heeft terugwerkende kracht, de verzekeringsovereenkomst wordt dan ook geacht nooit tot stand te zijn gekomen. Aan de tot uitkering gerechtigde gedane vergoedingen moeten worden terugbetaald.¹⁵⁹ De betaalde premies komen echter toe aan de verzekeraar.¹⁶⁰ Voor de levensverzekeringsovereenkomst geldt ten aanzien van dit laatste een speciale regeling. Op grond van artikel L 132-18 Code des assurances¹⁶¹ heeft de verzekeringnemer dan wel de begunstigde recht op de afkoopwaarde of overdrachtswaarde van de verzekering. De verzekeraar behoudt evenwel recht op de betaalde risico-premies.¹⁶²

Artikel L 113-9 Code des assurances voorziet in een regeling wanneer de verzwijging te goeder trouw heeft plaatsgevonden.¹⁶³ Op grond van voornoemd artikel heeft

155. Artikel L 113-8 Code des assurances luidt als volgt: 'Indépendamment des causes ordinaires de nullité, et sous réserve des dispositions de l'article L132-26, le contrat d'assurance est nul en cas de réticence ou de fausse déclaration intentionnelle de la part de l'assuré, quand cette réticence ou cette fausse déclaration change l'objet du risque ou en diminue l'opinion pour l'assureur, alors même que le risque omis ou dénaturé par l'assuré a été sans influence sur le sinistre. Les primes payées demeurent alors acquises à l'assureur, qui a droit au paiement de toutes les primes échues à titre de dommages et intérêts. Les dispositions du second alinéa du présent article ne sont pas applicables aux assurances sur la vie.'
156. Het is aan de verzekeraar om te bewijzen dat de opzettelijke onjuiste voorstelling van zaken door de verzekeringnemer voortvloeit uit een antwoord op een specifieke vraag die de verzekeraar heeft gesteld. Zie Cour de cassation, 2ème chambre civile, 21 novembre 2019, pourvoi n° 18-21.325.
157. De Franse wetgever spreekt overigens over nietigheid, die door de verzekeraar moet worden ingeroepen.
158. De Franse wetgever maakt in artikel L 132-26 een uitzondering voor de situatie dat er onjuiste mededelingen zijn gedaan met betrekking tot de leeftijd van de verzekerde. Deze situatie leidt enkel tot vernietigbaarheid van de verzekeringsovereenkomst indien de werkelijke leeftijd van de verzekerde buiten de grenzen van het sluiten van contracten valt die door de tarieven van de verzekeraar voor het sluiten van verzekeringsovereenkomsten zijn vastgesteld. In alle andere gevallen wordt het verzekerd kapitaal aangepast naar evenredigheid van de betaalde premie en de premie die verschuldigd zou zijn geweest indien de leeftijd van de verzekerde correct zou zijn doorgegeven. Heeft de verzekeringnemer als gevolg van de foutieve leeftijd een te hoge premie betaald, dan is de verzekeraar gehouden het te veel betaalde bedrag te restitueren.
159. Kullmann 2017, nr. 417.
160. Kullmann 2017, nr. 417; Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 382.
161. Artikel L 132-18 bepaalt het volgende: 'Dans le cas de réticence ou fausse déclaration mentionné à l'article L. 113-8, dans le cas où l'assuré s'est donné volontairement la mort au cours du délai mentionné à l'article L. 132-7 ou lorsque le contrat exclut la garantie du décès en raison de la cause de celui-ci, l'assureur verse au contractant ou, en cas de décès de l'assuré, au bénéficiaire, une somme égale à la valeur de rachat ou de transfert, lorsqu'elle existe, ou à défaut de la provision mathématique déterminée sur la base des paramètres prévus dans les conditions tarifaires du contrat.'
162. Kullmann 2017, nr. 393 en 417.
163. Artikel L 113-9 bepaalt het volgende: 'L'omission ou la déclaration inexacte de la part de l'assuré dont la mauvaise foi n'est pas établie n'entraîne pas la nullité de l'assurance. Si elle est constatée avant tout sinistre, l'assureur a le droit soit de maintenir le contrat, moyennant une augmentation de prime acceptée par l'assuré, soit de résilier le contrat dix jours après notification adressée à l'assuré par lettre recommandée, en restituant la portion de la prime payée pour le temps où l'assurance ne court plus. Dans le cas où la constatation n'a lieu qu'après un sinistre, l'indemnité est réduite en proportion du taux des primes payées par rapport au taux des primes qui auraient été dues, si les risques avaient été complètement et exactement déclarés.'

de verzekeraar het recht de verzekering te handhaven tegen een door de verzekeringnemer aanvaarde premieverhoging. Ook kan de verzekeraar ervoor kiezen om de verzekering te beëindigen. Tien dagen nadat de verzekeraar de verzekeringnemer bij aangetekende brief van de beëindiging in kennis heeft gesteld, mag de verzekering worden beëindigd. Voor zover ik kan nagaan behoeft geen ander dan de verzekeringnemer van de beëindiging in kennis te worden gesteld. Na de beëindiging heeft de verzekeringnemer recht op de vooruitbetaalde premies.¹⁶⁴ De verzekeraar hoeft zijn keuze voor voortzetting tegen verhoogde premie dan wel beëindiging niet toe te lichten.¹⁶⁵ Indien de onopzettelijke schending van de mededelingsplicht wordt ontdekt nadat het verzekerde risico zich heeft voorgedaan, is de verzekeraar slechts gehouden tot een uitkering naar evenredigheid van de betaalde premie en de premie die de verzekeringnemer zou hebben moeten betalen indien hij het risico naar behoren had medegedeeld.¹⁶⁶

Hoewel artikel L 113-8 en L 113-9 Code des Assurances de verzekeraar geen termijn stellen waarbinnen hij zich op de gevolgen van het opzettelijk dan wel onopzettelijk schenden van de (precontractuele) mededelingsplicht dient te beroepen,¹⁶⁷ worden de mogelijkheden van de verzekeraar wel begrensd door de verjaringstermijn in artikel L 114-1 Code des Assurances.¹⁶⁸ Op grond van voornoemd artikel heeft de verzekeraar vanaf het moment dat hij kennis¹⁶⁹ heeft genomen van het opzettelijk dan wel onopzettelijk schenden van de precontractuele mededelingsplicht, twee jaar de tijd om zich op de in artikel L 113-8 en L 113-9 Code des Assurances genoemde gevolgen te beroepen.^{170, 171} Deze termijn kan onder bepaalde voorwaarden worden gestuit, waarna een nieuwe termijn begint te lopen.¹⁷²

164. Kullmann 2017, nr. 421 en 424; Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 383.

165. Kullmann 2017, nr. 422; Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 384.

166. Kullmann 2017, nr. 425; Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 385.

167. Kullmann 2017, nr. 388 en 422.

168. Artikel L 114-1 Code des assurances bepaalt het volgende: 'Toutes actions dérivant d'un contrat d'assurance sont prescrites par deux ans à compter de l'événement qui y donne naissance. Toutefois, ce délai ne court:

1° En cas de réticence, omission, déclaration fautive ou inexacte sur le risque couru, que du jour où l'assureur en a eu connaissance;

2° En cas de sinistre, que du jour où les intéressés en ont eu connaissance, s'ils prouvent qu'ils l'ont ignoré jusque-là.

Quand l'action de l'assuré contre l'assureur a pour cause le recours d'un tiers, le délai de la prescription ne court que du jour où ce tiers a exercé une action en justice contre l'assuré ou a été indemnisé par ce dernier.

La prescription est portée à dix ans dans les contrats d'assurance sur la vie lorsque le bénéficiaire est une personne distincte du souscripteur et, dans les contrats d'assurance contre les accidents atteignant les personnes, lorsque les bénéficiaires sont les ayants droit de l'assuré décédé.

Pour les contrats d'assurance sur la vie, nonobstant les dispositions du 2°, les actions du bénéficiaire sont prescrites au plus tard trente ans à compter du décès de l'assuré.'

169. Engel merkt op dat het Franse verzekeringsrecht uitgaat van een geobjectiveerd ontdekkingsmoment, dus van *behoren te ontdekken*. Zie: Engel 2016, p. 287.

170. Kullmann 2017, nr. 422. Zie ook Engel 2016, p. 286.

171. De mogelijkheden van de verzekeraar om zich op de gevolgen van het schenden van de precontractuele mededelingsplicht te beroepen worden voorts beperkt door de zogenaemde *renonciation*. Zie uitgebreid Engel 2016, p. 287-288, Kullmann 2017, nr. 433, 437 en 439 en Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 392.

172. Zie Engel 2016, p. 286. Zie ook uitgebreid hoofdstuk 3 van dit proefschrift.

4.3.4 Zwitserland

Ook het Zwitserse recht voorziet niet in een kennisgevingsplicht voor de verzekeraar. Wel voorziet artikel 6 van het *Versicherungsvertragsgesetz (VVG)* in een regeling voor de situatie waarin de verzekeraar ontdekt dat de verzekeringnemer zijn precontractuele mededelingsplicht¹⁷³ heeft geschonden. De verzekeraar is in voornoemde situatie op grond van artikel 6 Abs. 1 VVG¹⁷⁴ gerechtigd de verzekeringsovereenkomst door middel van een schriftelijke verklaring op te zeggen. In deze schriftelijke verklaring moet de verzekeraar de verzekeringnemer duidelijk maken welk feit niet of onjuist is medegedeeld én welke precontractuele vraag de verzekeringnemer verkeerd heeft beantwoord.¹⁷⁵ Voor zover ik heb kunnen nagaan behoeft voornoemde schriftelijke verklaring alleen aan de verzekeringnemer te worden gericht.

Het recht van de verzekeraar om de verzekeringsovereenkomst op te zeggen vervalt op grond van artikel 6 Abs. 2 VVG¹⁷⁶ vier weken nadat de verzekeraar kennis¹⁷⁷ heeft gekregen van de schending van de precontractuele mededelingsplicht. De opzeggingsbrief moet de verzekeringnemer binnen deze termijn bereikt hebben.¹⁷⁸ De vier-weken-termijn kan niet worden gestuit.¹⁷⁹ De stelplicht en bewijslast voor het voldoen aan voornoemde termijn ligt bij de verzekeraar.¹⁸⁰

Indien de verzekeraar voldoet aan bovengenoemde eisen, dan heeft de opzegging effect op het moment dat deze door de verzekeringnemer is ontvangen.¹⁸¹ Bij opzegging van een levensverzekeringsovereenkomst, heeft de verzekeringnemer op grond van artikel 6 Abs. 4 VVG¹⁸² recht op de afkoopwaarde.¹⁸³

173. Op grond van artikel 4 VVG.

174. Artikel 6 Abs. 1 VVG: 'Hat der Anzeigepflichtige beim Abschluss der Versicherung eine erhebliche Gefahrstatsache, die er kannte oder kennen musste und über die er schriftlich befragt worden ist, unrichtig mitgeteilt oder verschwiegen, so ist der Versicherer berechtigt, den Vertrag durch schriftliche Erklärung zu kündigen. Die Kündigung wird mit Zugang beim Versicherungsnehmer wirksam.'

175. Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 280 en Fuhrer 2011, p. 155. Zie ook: Engel 2016, p. 296.

176. Artikel 6 Abs. 2 VVG: 'Das Kündigungsrecht erlischt vier Wochen, nachdem der Versicherer von der Verletzung der Anzeigepflicht Kenntnis erhalten hat.'

177. Om de termijn te laten aanvangen, moet er sprake zijn van een zekere kennis van schending van de precontractuele mededelingsplicht. Een enkel vermoeden dat de precontractuele mededelingsplicht is geschonden is onvoldoende om de termijn te laten aanvangen. Op het moment dat de verzekeraar echter concrete aanknopingspunten heeft om te vermoeden dat de verzekeringnemer zijn precontractuele mededelingsplicht heeft geschonden, is hij verplicht een onderzoek in te stellen. Zie Engel 2016, p. 291-292; Fuhrer 2011, p. 155; Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 280.

178. Honsell e.a. 2012, p. 63 en Fuhrer 2011, p. 155.

179. Fuhrer 2011, p. 154. Zie ook Engel 2016, p. 289.

180. Honsell e.a. 2012, p. 59.

181. Honsell e.a. 2012, p. 68; Fuhrer 2011, p. 155

182. Artikel 6 abs. 4 VVG: 'Wird ein Lebensversicherungsvertrag, der nach Massgabe dieses Gesetzes rückkauffähig ist (Art. 90 Abs. 2) aufgelöst, so hat der Versicherer die für den Rückkauf festgestellte Leistung zu gewähren.'

183. Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 283; Fuhrer 2011, p. 159.

Laat de verzekeraar na tijdig op te zeggen of voldoet de schriftelijke verklaring niet aan de in artikel 6 Abs. 1 VVG genoemde eisen, dan duurt de verzekeringsovereenkomst ongewijzigd voort.¹⁸⁴

Op grond van artikel 98 VVG kan van artikel 6 VVG niet ten nadele van de verzekeringnemer worden afgeweken. Op 19 juni 2020 heeft de Nationalrat – een van de twee kamers van het Zwitserse parlement – ingestemd met een wetsvoorstel dat de VVG op een aantal punten herziet.¹⁸⁵ De herziene VVG zal per 1 januari 2022 in werking treden.¹⁸⁶

Ten aanzien van de hierboven genoemde regeling, bevat de herziene VVG slechts een kleine uitbreiding ten aanzien van de vorm waarin de verzekeraar de verzekering kan opzeggen. Waar in het huidige artikel 6 Abs. 1 VVG enkel plaats is voor een opzegging via een schriftelijke verklaring, staat artikel 6 Abs. 1 van de herziene VVG de verzekeraar toe om de verzekering op te zeggen in elke vorm waarin het mogelijk is om (tekstueel) bewijs te leveren.¹⁸⁷ De Zwitserse wetgever heeft hiermee de weg vrijgemaakt voor opzegging via elektronische weg.¹⁸⁸

4.3.5 Tussenconclusie

Op grond van het voornoemde moet worden geconcludeerd dat de wetgevers van de ons omringende landen niet hebben voorzien in een expliciete kennisgevingsplicht voor de verzekeraar. Zowel de Duitse en Franse, als de Belgische en Zwitserse wetgever hebben ervoor gekozen om de verzekeraar enkel een termijn te stellen waarin hij – na het ontdekken van de schending van de precontractuele mededelingsplicht – de door hem gewenste gevolgen dient in te roepen. Deze termijn bedraagt vier weken in Zwitserland, een maand in België en Duitsland en zelfs twee jaar – de verjaringstermijn ex artikel L 114-1 Code des Assurances – in Frankrijk.

In zowel het Duitse en Franse, als Belgische en Zwitserse recht, vangt de termijn aan op het moment dat de verzekeraar kennis neemt van de schending van de mededelingsplicht. Zowel de Duitse als de Zwitserse wetgever heeft daarnaast voorzien in een onderzoeksplicht voor de verzekeraar indien deze concrete aanknopingspunten heeft dat er sprake is van schending van de mededelingsplicht door

184. Honsell e.a. 2012, p. 63; Fuhrer 2011, p. 142 en 155.

185. Aanvankelijk lag er een wetsvoorstel (VVG-Entwurf) dat een totale herziening van de VVG zou meebrengen. De Nationalrat vond de hierin opgenomen wijzigingen echter te vergaand en heeft besloten tot 'Rückweisung' van het wetsvoorstel naar de Bundesrat met daarbij het verzoek het wetsvoorstel te herzien. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in het huidige aangenomen wetsvoorstel. Zie hierover uitgebreid hoofdstuk 3 van dit proefschrift.

186. Voor meer informatie, zie: efd.admin.ch/efd/de/home/das-efd/nsb-news_list.msg-id-81093.html.

187. Artikel 6 Abs. 1 van de herziene VVG luidt als volgt: 'Hat der Anzeigepflichtige bei der Beantwortung der Fragen gemäss Artikel 4 Absatz 1 eine erhebliche Gefahrstatsache, die er kannte oder kennen musste und über die er befragt worden ist, unrichtig mitgeteilt oder verschwiegen, so ist das Versicherungsunternehmen berechtigt, den Vertrag schriftlich oder in einer anderen Form, die den Nachweis durch Text ermöglicht, zu kündigen. Die Kündigung wird mit Zugang beim Versicherungsnehmer wirksam.'

188. Zie voor meer informatie op dit punt: Botschaft zur Änderung des Versicherungsvertragsgesetzes (BBl 2017 5089). Raadpleegbaar via: www.fedlex.admin.ch/eli/fga/2017/1303/de.

de verzekeringnemer. De verzekeraar mag dan ook niet stil blijven zitten en moet onderzoek doen naar de mogelijke schending. Deze benadering sluit mooi aan bij de voorgestelde objectieve uitleg van het begrip 'ontdekking'.

Hoewel geen van de onderzochte rechtsstelsels voorziet in een met artikel 7:983 jo. artikel 7:929 lid 1 BW vergelijkbare kennisgevingsplicht, dienen Duitse en Zwitserse verzekeraars in hun brief aan de verzekeringnemer – waarin zij zich beroepen op het gevolg van het schenden van de precontractuele mededelingsplicht – niet alleen op te nemen *dat* zij hebben ontdekt dat de verzekeringnemer de precontractuele mededelingsplicht heeft geschonden, maar ook *wat* zij hebben ontdekt. De Duitse wetgever heeft dit vereiste zelfs expliciet in § 21 Abs. 1 VVG opgenomen. Een voorbeeld dat de Nederlandse wetgever wat mij betreft zou moeten volgen.

In geen van de onderzochte rechtsstelsels heb ik een wettelijke regeling aangetroffen waaruit volgt dat de verzekeraar gehouden is bepaalde belanghebbenden – denk bijvoorbeeld aan de (aanvaarde) begunstigde, de pandhouder en de beslaglegger – het door hem ingeroepen rechtgevolg mede te delen.¹⁸⁹ Deze mededeling dient alleen aan de verzekeringnemer – als contractspartij – te worden gedaan.

Voorts valt op dat in drie van de vier onderzochte rechtsstelsels – anders dan in Nederland – een onderscheid wordt gemaakt tussen het opzettelijk dan wel onopzettelijk schenden van de mededelingsplicht. Alleen Zwitserland kent voornoemd onderscheid (ook) niet. In de landen waar dit onderscheid wel wordt gemaakt, brengt het opzettelijk schenden van de mededelingsplicht bovendien mee dat de verzekeraar geen, dan wel zeer lange, termijnen worden gesteld waarin hij zijn rechten kan uitoefenen. In het Nederlandse verzekeringsrecht wordt dergelijk onderscheid – ten aanzien van de waarschuwings- en kennisgevingsplicht van de verzekeraar – (gelukkig) niet gemaakt en dit dient naar mijn mening zeker zo te blijven. Nog los van het feit dat het stellen van geen of lange termijnen niet bijdraagt aan de door de wetgever voor de verzekeringnemer gewenste zekerheid, zijn er bij levensverzekeringen vaak derden betrokken die ook graag zekerheid verkrijgen over het lot van de verzekering(sdekking). Zij zullen (vaak) al niet op de hoogte zijn van het gegeven dat de verzekeringnemer bij het aangaan van de verzekering belangrijke zaken heeft verzwegen, laat staan dat hij dit opzettelijk heeft gedaan. Het is mijns inziens dan ook niet redelijk om hen dan wél te confronteren met de gevolgen van een eventuele opzettelijke schending van de mededelingsplicht en hen daarmee te beperken in het nemen van maatregelen jegens deze verzekeringnemer.

Tot slot behoeft het onbetwistbaarheidsbeding, dat de Belgische wetgever in artikel 162 Wverz voor de levensverzekeringsovereenkomst heeft opgenomen, nog bespreking. Op grond van dit beding kan de levensverzekeraar – zodra de levensverzekeringsovereenkomst in werking treedt – zich niet meer beroepen op het onopzettelijk verzwijgen of het onopzettelijk onjuist mededelen van gegevens door

189. De Duitse wetgever staat het de verzekeraar overigens wel toe om in zijn voorwaarden op te nemen dat bepaalde personen recht hebben op de in § 21 Abs. 1 VVG genoemde verklaring.

de verzekeringnemer of verzekerde. De verzekeraar mag deze termijn verlengen tot maximaal een jaar na in werking treden van de levensverzekeringsovereenkomst. Zou een dergelijk beding ook in ons verzekeringsrecht opgenomen moeten worden? Wat mij betreft niet. De schending van de precontractuele mededelingsplicht komt immers meestal (pas) aan het licht bij verwezenlijking van het verzekerde risico. Verzekeraars zullen hierdoor – nu het risico zich meestal niet binnen een jaar na het afsluiten van de verzekeringsovereenkomst verwezenlijkt – in het merendeel van de gevallen dan ook geen gevolgen kunnen verbinden aan de schending van de precontractuele mededelingsplicht. Zij zullen dan ook risico's moeten afdekken waarvan zij – op het moment dat zij de verzekeringsovereenkomst met de verzekeringnemer aangingen – het bestaan niet kenden en derhalve ook geen rekening mee hebben kunnen houden (in bijvoorbeeld de premiestelling). De verzekeraars zullen dit uiteraard willen voorkomen en hierdoor – naar mijn verwachting – zeer terughoudend zijn met het afsluiten van nieuwe levensverzekeringsovereenkomsten, met alle gevolgen van dien.

4.4 Voorstel nieuw artikel 7:983 BW

Zoals reeds aangegeven behoeft artikel 7:983 BW naar mijn mening enige verbetering. Ik heb in mijn voorstel de tekst van dit artikel dan ook op een aantal belangrijke punten aangepast en aangevuld. Allereerst heb ik ervoor gekozen om in artikel 7:983 BW een complete – op de levensverzekeraar toegespitste – regeling ten aanzien van de kennisgevingsplicht op te nemen. De verwijzing naar artikel 7:929 BW is op dit punt dan ook vervallen. Ten aanzien van de gevolgen van de schending van de precontractuele mededelingsplicht blijft de verwijzing naar artikel 7:929 en artikel 7:930 BW wel gehandhaafd.

Daarnaast heb ik ervoor gekozen om de kennisgevingsplicht jegens de verzekeringnemer én derde-belanghebbenden op te nemen in respectievelijk lid 1 en 2 van artikel 7:983 BW. Met het oog op de leesbaarheid, heb ik de derde-belanghebbenden – ten aanzien waarvan een kennisgevingsplicht geldt – opgenomen in lid 3. In lid 4 en 5 wordt vervolgens aandacht besteed aan de gevolgen van het beroep op de schending van de precontractuele mededelingsplicht.

Voorts heb ik een aantal inhoudelijke aanpassingen doorgevoerd. Zo heb ik de termijn waarbinnen de verzekeraar de verzekeringnemer dient te wijzen op de schending van de precontractuele mededelingsplicht en de gevolgen daarvan verkort tot dertig dagen. Ik heb ervoor gekozen om het aanvangsmoment van deze termijn te objectiveren, door de zinsnede *had behoren te ontdekken* toe te voegen. Voorts heb ik de eisen die worden gesteld aan de inhoud van de kennisgevingsbrief explicieter gemaakt, door op te nemen dat de verzekeraar de verzekeringnemer dient te informeren over de door hem ontdekte feiten en het gevolg dat hij daaraan wil verbinden.

Ook ten aanzien van de kennisgevingsplicht jegens derde-belanghebbenden (lid 2) heb ik een aantal inhoudelijke aanpassingen doorgevoerd. Zo heb ik ervoor gekozen om ook aan het voldoen aan deze kennisgevingsplicht een termijn van dertig dagen te verbinden, welke ingaat op het moment dat de kennisgevingsplicht ontstaat. De eisen die in lid 1 worden gesteld aan de kennisgevingsbrief voor de verzekeringne-

mer, dienen mijns inziens eveneens te gelden voor de kennisgevingsbrief voor de derde-belanghebbenden. Ik heb er dan ook voor gekozen om in lid 2 op te nemen dat de verzekeraar de derde-belanghebbenden dient te informeren over de door hem ontdekte feiten en het gevolg dat hij daaraan wil verbinden. Ook deze kennisgevingsplicht heb ik geformuleerd als preconditionie. Hieraan moet de verzekeraar dan ook voldoen, wil hij zich rechtsgeldig jegens de derde-belanghebbenden op de gevolgen van de verzwijging kunnen beroepen.

De derde-belanghebbenden ten aanzien waarvan een kennisgevingplicht geldt, heb ik – zoals gezegd – opgenomen in lid 3.

In lid 4 en 5 – thans lid 1 en 2 – wordt aandacht besteed aan de gevolgen van het beroep op de schending van de mededelingsplicht. Deze artikelen – met daarin de verwijzing naar artikel 7:929 en artikel 7:930 BW – heb ik ongewijzigd gelaten.

Dit alles heeft geleid tot het volgende voorstel voor een nieuw artikel 7:983 BW:

1. *De verzekeraar die ontdekt of had behoren te ontdekken dat aan de in artikel 928 omschreven mededelingsplicht niet is voldaan, kan de gevolgen daarvan slechts inroepen indien hij de verzekeringnemer(s) binnen dertig dagen na de ontdekking informeert over de door hem ontdekte feiten en het gevolg dat hij daaraan wil verbinden.*
2. *De verzekeraar die ingevolge lid 1 de verzekeringnemer(s) op het niet nakomen van artikel 928 wijst, kan de gevolgen daarvan jegens derde-belanghebbenden, als bedoeld in lid 3, slechts inroepen indien hij deze derde-belanghebbenden, binnen dertig dagen nadat zij als belanghebbenden in de zin van lid 3 kunnen worden aangemerkt, van de ontdekte feiten in kennis stelt onder vermelding van het gevolg dat hij daaraan wil verbinden*
3. *Als belanghebbenden in de zin van lid 2 moeten worden aangemerkt de begunstigde die zijn aanwijzing heeft aanvaard, de pandhouder en de beslaglegger, voor zover er een verklaring als bedoeld in artikel 476a, eerste lid, Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is gedaan.*
4. *Indien een verzekering die de verzekeringnemer krachtens wet of overeenkomst kan doen afkopen, overeenkomstig artikel 929 lid 2 en 3 wordt opgezegd, verkrijgt de verzekeringnemer recht op de afkoopwaarde van de dag vóór haar beëindiging.*
5. *De begunstigde verkrijgt recht op een op gelijke wijze berekend bedrag, indien de verzekeraar bij het einde van het risico een beroep doet op de gevolgen van het niet nakomen van artikel 928. Zou echter de toepassing van artikel 930 lid 2 of 3 tot een hogere uitkering leiden, dan verkrijgt de begunstigde daarop aanspraak.*

Zoals reeds opgemerkt richt dit hoofdstuk zich primair op de aanpassing van artikel 7:983 BW. Dit neemt niet weg dat – voor zover de door mij voorgestelde aanpassingen zien op de huidige regeling van artikel 7:929 lid 1 BW – de wetgever er mijns inziens goed aan zou doen om de aanpassingen eveneens in artikel 7:929 lid 1 BW door te voeren.

4.5 Conclusie

Voor levensverzekeringsovereenkomsten heeft de wetgever er – ten aanzien van de kennisgevingsplicht van de levensverzekeraar in geval van verzwijging – voor gekozen om grotendeels aan te sluiten bij de algemeen verzekeringsrechtelijke regeling van artikel 7:929 lid 1 BW. De wetgever heeft het daarnaast noodzakelijk geacht om ten aanzien van de gevolgen van een beroep op de schending van de mededelingsplicht en de kennisgevingsplicht jegens derde-belanghebbenden een aanvullende regeling op te nemen in artikel 7:983 lid 3 BW. Hoewel dit op het eerste gezicht een goed doordacht plan lijkt, laat de uitvoering helaas te wensen over. Zowel de formulering van artikel 7:983 lid 3 BW als van artikel 7:929 lid 1 BW roept de nodige vragen op. Vragen die door een tekstuele aanpassing door de wetgever kunnen worden weggenomen. De tekst van artikel 7:983 BW dient naar mijn mening dan ook op een aantal belangrijke punten te worden aangepast. In het kader van de leesbaarheid zou ik er allereerst voor willen pleiten om in artikel 7:983 BW een complete regeling ten aanzien van de kennisgevingsplicht van de levensverzekeraar op te nemen. De verwijzing naar artikel 7:929 (lid 1) BW zou mijns inziens op dit punt dan ook moeten vervallen.

Daarnaast dient de termijn waarbinnen de verzekeraar de verzekeringnemer dient te wijzen op de schending van de precontractuele mededelingsplicht en het gevolg daarvan, te worden verkort tot dertig dagen. Deze termijn is vergelijkbaar met de zogenoemde ‘afkoelingsperiode’ voor de verzekeringnemer bij het afsluiten van de verzekering en geeft de verzekeraar – gelet op het feit dat de termijn pas aanvangt op het moment dat de verzekeraar voldoende mate van zekerheid heeft verkregen dat de verzekeringnemer zijn precontractuele mededelingsplicht heeft geschonden – voldoende gelegenheid om een dossier op te bouwen én zich te beraden over het gevolg dat hij aan de verzwijging wil verbinden. Daarnaast heb ik ervoor gekozen om het aanvangsmoment van deze termijn te objectiveren, waardoor de termijn aanvangt op het moment dat de verzekeraar de verzwijging ontdekt of had behoren te ontdekken. Dit voorkomt dat de verzekeraar door ‘stil te zitten’ kan verhinderen dat de termijn aanvangt én is daarmee volkomen in lijn met de gedachte van de wetgever dat de verzekeraar de verzekeringnemer niet te lang in onzekerheid mag laten of hij aan de schending van de precontractuele mededelingsplicht gevolgen wil verbinden.

Aan de kennisgevingsplicht jegens de derde-belanghebbenden dient mijns inziens eveneens een termijn van dertig dagen te worden verbonden, welke aanvangt op het moment dat de kennisgevingsplicht ontstaat. Door het stellen van een termijn wordt voorkomen dat de verzekeraar onnodig lang wacht met het in kennis stellen van de derde-belanghebbenden, waardoor hun de mogelijkheid wordt ontnomen maatregelen te nemen.

De eisen die worden gesteld aan de kennisgevingsbrief voor de verzekeringnemer én derde-belanghebbenden dienen voorts expliciet in artikel 7:983 BW te worden opgenomen. Hierdoor is het voor alle betrokkenen duidelijk dat de verzekeraar in zijn brieven dient te informeren over de door hem ontdekte feiten en het gevolg dat hij daaraan wil verbinden. Tot slot dient de kennisgevingsplicht jegens derde-

belanghebbenden te worden geformuleerd als preconditionie voor de verzekeraar om zich rechtsgeldig op de gevolgen van de verzwijging te kunnen beroepen. Hiermee wordt voorkomen dat de kennisgevingsplicht een facultatief karakter krijgt en de betrokken derde-belanghebbenden volledig zijn overgeleverd aan de goede wil van de verzekeraar.

De voorgestelde wijzigingen nemen de geconstateerde onduidelijkheden van artikel 7:983 (jo. artikel 7:929 lid 1) BW weg en zorgen bovenal voor meer zekerheid voor de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden bij de toepassing van de regeling. Dit laatste kan de wetgever – gezien de aard en ratio van voornoemde artikelen – alleen maar toejuichen.

Hoofdstuk 5

Opzegging, ontbinding en verval in het levensverzekeringsrecht

5.1 Inleiding

Op grond van artikel 7:977 lid 1 BW kan een levensverzekering – behoudens het elders in titel 7.17 BW bepaalde – niet door de verzekeraar worden opgezegd of ontbonden, noch krachtens enig beding vervallen. De wetgever heeft dit artikel – blijkens de memorie van toelichting – opgenomen met het oog op het bijzondere belang dat de verzekeringnemer heeft bij voortzetting van de verzekering.¹ Dit belang heeft de wetgever doen besluiten om tussentijdse beëindiging door de verzekeraar alleen toe te staan, indien titel 7.17 BW voorziet in een mogelijkheid daartoe. Deze enkele verwijzing naar titel 7.17 BW is mijns inziens ongelukkig, omdat titel 7.17 BW verschillende tussentijdse beëindigingsmogelijkheden voor de verzekeraar bevat, welke – zoals verderop in dit hoofdstuk zal blijken – niet allemaal toepasbaar zijn op levensverzekeringsovereenkomsten. De wetgever zou er naar mijn mening dan ook goed aan doen om de uitzonderingen op de regel – dat tussentijdse beëindiging door de verzekeraar niet is toegestaan – uitdrukkelijk in artikel 7:977 BW op te nemen.

Dit is echter niet de enige kwestie die speelt bij toepassing van artikel 7:977 BW op de levensverzekeringspraktijk. Zo geeft artikel 7:977 BW geen antwoord op de vraag wat de gevolgen zijn, indien de verzekeraar een met dit artikel strijdig beding in de verzekeringsvoorwaarden opneemt. Ook is het op basis van artikel 7:977 BW niet duidelijk of bij levensverzekeringen betrokken derden² – denk aan bijvoorbeeld de begunstigde van de uitkering, de pandhouder of de beslaglegger – enige bescherming genieten en, zo ja, hoe deze bescherming er dan uitziet. Voornoemde kwesties zullen in dit hoofdstuk aan de orde komen.

Allereerst zal echter worden stilgestaan bij de gedachte van de wetgever achter artikel 7:977 BW, daar dit zal bijdragen aan een beter begrip van de keuzes die de wetgever heeft gemaakt. Daarna zal worden ingegaan op de tussentijdse beëindigingsmogelijkheden die voor de verzekeraar uit artikel 7:977 BW voortvloeien, te weten: tussentijdse opzegging, ontbinding en het opnemen van een vervalbeding in de verzekeringsvoorwaarden door de verzekeraar. Vervolgens zal worden ingegaan op de vereisten waaraan de verzekeraar zal moeten voldoen wil hij zich rechtsgeldig op een beëindigingsbeding kunnen beroepen. Daarna zal lid 2 van artikel 7:977 BW – waarin is bepaald dat de verzekeraar de verzekering slechts kan afkopen of premievrij kan voortzetten met medewerking van de verzekeringnemer – aan bod komen. Hierbij zal onder meer aan de orde komen hoe de in

1. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 267.

2. Bij een levensverzekering kunnen ook derden – uit hoofde van een bepaalde hoedanigheid, bijvoorbeeld als begunstigde, pandhouder of beslaglegger – aanspraak maken op de uitkering uit de levensverzekering. Zij hebben bij het voortbestaan van de levensverzekering dan ook net zo veel belang als de verzekeringnemer zelf.

lid 2 opgenomen medewerking van de verzekeringnemer zal moeten worden verkregen en of de verzekeraar in dat kader gehouden is om de verzekeringnemer te wijzen op de gevolgen van het afkopen dan wel premievrij voortzetten van de verzekering. Tot slot zal worden ingegaan op de gevolgen van het opnemen van een met artikel 7:977 BW strijdig beding in de verzekeringsvoorwaarden.

Na de analyse van artikel 7:977 BW zullen de mogelijkheden met betrekking tot opzegging, ontbinding en verval voor levensverzekeraars in België, Duitsland, Frankrijk en Zwitserland worden besproken. Ook zal worden bekeken of deze regelingen aanknopingspunten bevatten voor aanpassing van artikel 7:977 BW. Het artikel zal eindigen met een voorstel tot aanpassing van artikel 7:977 BW, gevolgd door een korte conclusie.

5.2 De regeling van artikel 7:977 BW

5.2.1 Algemeen

De wetgever heeft met artikel 7:977 BW de tussentijdse beëindigingsmogelijkheden van de verzekeraar willen regelen. Artikel 7:977 BW is als volgt geformuleerd:

1. *Behoudens het elders in deze titel bepaalde kan de verzekering niet door de verzekeraar worden opgezegd of ontbonden, noch krachtens enig beding vervallen. De eerste zin staat niet in de weg aan een beding dat de verzekering eindigt of door de verzekeraar kan worden opgezegd, indien zij als gevolg van in de overeenkomst voorziene verrekening van premie, bedongen rente en kosten niet langer premievrije waarde of afkoopwaarde heeft.*
2. *Behoudens het elders in deze afdeling bepaalde kan de verzekeraar de verzekering slechts afkopen of premievrij voortzetten met medewerking van de verzekeringnemer, verkregen na het aangaan van de overeenkomst.*

Artikel 7:977 BW is – op grond van het bepaalde in artikel 7:986 lid 2 BW – van semidwingend recht, wat meebrengt dat hiervan niet ten nadele van de verzekeringnemer, begunstigde en pandhouder mag worden afgeweken.³

5.2.2 Gedachte achter artikel 7:977 BW

Alvorens in te gaan op de bovenstaande tekst van artikel 7:977 BW lijkt het mij goed om aandacht te besteden aan de bedoeling die de wetgever heeft gehad met artikel 7:977 BW. In de memorie van toelichting heeft de wetgever hierover – in vrij summiere bewoordingen – het volgende opgemerkt:

‘Artikel 7.17.3.12a [artikel 7:977, toev. PH]. Dit artikel is opgenomen met het oog op het bijzondere belang dat de verzekeringnemer vooral bij levensverzekering met een spaarelement op voortzetting van de verzekering heeft.’⁴

3. Artikel 7:986 lid 2 BW bepaalt het volgende: ‘Van de artikelen 977, 981 en 982 kan niet ten nadele van de verzekeringnemer, de begunstigde of de pandhouder worden afgeweken.’

4. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 267.

Welk *bijzonder belang* de wetgever voor ogen had, wordt niet nader toegelicht. Gelet op het gegeven dat de wetgever aangeeft dat dit bijzondere belang zich vooral voordoet bij een levensverzekering met spaarelement, lijkt de wetgever te doelen op het belang van de verzekeringnemer om op de afgesproken einddatum van de verzekering een uitkering te ontvangen. Levensverzekeringen met een spaarelement voorzien, naast de risicodekking voor het geval dat de verzekerde voor de einddatum overlijdt, immers ook in een verzekerd bedrag indien de verzekerde op de einddatum van de verzekering nog in leven is. Tussentijdse beëindiging van de verzekering leidt er bij dergelijke verzekeringen dan ook toe dat de verzekeringnemer (of andere tot uitkering gerechtigde) een beperktere uitkering krijgt dan waar hij – ingeval van uitkering op de einddatum van de verzekering – rekening mee had gehouden.⁵ Naar mijn mening bestaat het bijzonder belang van de verzekeringnemer (en derde-belanghebbenden) bij voortzetting van de verzekering echter evenzeer bij levensverzekeringen met een zuivere risicodekking, zoals overlijdensrisicoverzekeringen. Ook bij dergelijke verzekeringen is het in het belang van de verzekeringnemer (en derde belanghebbenden) dat de verzekering wordt voortgezet. Al was het maar omdat gedurende de looptijd van de verzekering zich allerlei ontwikkelingen in de gezondheid van de verzekerde kunnen voordoen die gevolgen kunnen hebben voor de premiestelling van een nieuw af te sluiten overlijdensrisicoverzekering of de mogelijkheid om überhaupt een nieuwe overlijdensrisicoverzekering af te sluiten. Gevolgen waar de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden – bij tussentijdse beëindiging door de verzekeraar – mee geconfronteerd kunnen worden. Verzekeringnemers – en derde-belanghebbenden – van levensverzekeringen met zuivere risicodekking hebben naar mijn mening dan ook evenzeer een bijzonder belang bij de voortzetting van de verzekering.⁶

In zijn algemeenheid geldt verder dat een levensverzekering wordt aangegaan om het risico van overlijden of van lang leven voor de duur van de verzekeringsovereenkomst te dekken.⁷ De verzekering biedt de verzekeringnemer – of een andere tot uitkering gerechtigde – dan ook de zekerheid dat ingeval voornoemd risico zich gedurende de looptijd van de verzekering voordoet, de verzekeraar zal uitkeren. Ingeval de verzekeraar vervolgens – zonder enige restricties – de mogelijkheid zou hebben om de verzekering tussentijds te beëindigen, zou dit voornoemde zekerheid volledig tenietdoen.⁸

Opvallend is dat de wetgever zich niet heeft uitgelaten over de belangen van derden bij het voortbestaan van de verzekering. Kalkman merkt in dit kader terecht op dat aan het sluiten van een levensverzekeringsovereenkomst veelal een verzorgingsoogmerk ten grondslag ligt. Denk bijvoorbeeld aan het treffen van een oudedagsvoorziening, het verzorgd achterlaten van nabestaanden, het dekken van de kosten van de uitvaart of het treffen van een voorziening voor het bekostigen van een studie.⁹ In het merendeel van deze situaties zal de uiteindelijke uitkering dan ook

5. De uitkering bij leven van de verzekerde op de einddatum kan aan de verzekeringnemer zelf toekomen, dan wel aan een door hem aangewezen begunstigde. Dit geldt overigens ook voor de uitkering bij voortijdig overlijden indien de verzekerde niet tevens de verzekeringnemer is, maar bijvoorbeeld zijn/haar echtgenoot.

6. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/674.

7. Zie ook over de aard van de levensverzekering: Van Veen 1992, p. 3-4 en 18.

8. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX.

9. Kalkman 2013, p. 37.

bestemd zijn voor een ander dan de verzekeringnemer en hebben deze tot uitkering gerechtigden minstens net zo veel belang bij de voortzetting van de verzekering als de verzekeringnemer zelf. Zij zullen – bij voortijdige beëindiging van de verzekering – immers geconfronteerd worden met een veel lagere uitkering of – indien er sprake is van een zuivere risicoverzekering – geheel geen uitkering. Het is – gelet op het voorgaande – dan ook opvallend dat de wetgever in de parlementaire geschiedenis van artikel 7:977 BW geen aandacht besteedt aan deze derden. Zeker nu de wetgever in de totstandkomingsgeschiedenis van andere bepalingen uit het levensverzekeringsrecht, denk aan de artikelen 7:980,¹⁰ 7:983¹¹ en 7:985¹², wel uitdrukkelijk oog heeft gehad voor de belangen van de betrokken derde-belanghebbenden.¹³ Daar komt bij dat van artikel 7:977 BW – gelet op het bepaalde in artikel 7:986 lid 2 BW – niet ten nadele van de verzekeringnemer, de *begunstigde* en de *pandhouder* mag worden afgeweken én de wetgever met artikel 7:977 BW dus wel degelijk heeft beoogd derde-belanghebbenden – te weten: de begunstigde en pandhouder – te beschermen.

Ook de keuze van de wetgever om de *beslaglegger* niet op te nemen in artikel 7:986 lid 2 BW, als gevolg waarvan deze geen semidwingendrechtelijke bescherming geniet, is opvallend te noemen. Dit heeft tot gevolg dat van artikel 7:977 BW ten nadele van de beslaglegger mag worden afgeweken. Deze keuze van de wetgever is bijzonder, zeker nu diezelfde wetgever in het kader van artikel 7:986 lid 3 BW¹⁴ heeft onderkend dat ook een beslaglegger er belang bij kan hebben dat de verzekering in stand blijft.¹⁵ Ook in situaties waarin artikel 7:977 BW voorziet kan een beslaglegger betrokken zijn die bij het voortzetten van de verzekering minstens zoveel belang heeft als de verzekeringnemer zelf. Deze beslaglegger zou dan ook zeer gebaat zijn bij de semidwingendrechtelijke bescherming van artikel 7:977 BW. Ik zou er dan ook voor willen pleiten om de beslaglegger eveneens op te nemen in lid 2 van artikel 7:986 BW, zodat ook aan de belangen van de betrokken beslaglegger recht wordt gedaan.¹⁶ Verderop in dit hoofdstuk zal ik evenwel betogen waarom de wetgever er – ten aanzien van de gevolgen van de schending van artikel 7:977 lid 1 BW – goed aan zou doen om artikel 7:977 BW op te nemen in artikel 7:986 lid 1 BW. Dit heeft als gunstig bijgevolg dat *in geen enkele situatie* van artikel 7:977 BW mag worden afgeweken en derhalve ook de beslaglegger dwingendrechtelijk beschermd wordt.¹⁷

10. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 277.

11. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 285.

12. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 328.

13. Te weten: de begunstigde die zijn aanwijzing heeft aanvaard, de pandhouder en de beslaglegger.

14. Ten aanzien van artikel 7:978 lid 2, 7:980 en 7:983 BW.

15. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 332.

16. Aanpassing van artikel 7:986 lid 2 BW heeft wat mij betreft de voorkeur boven opname van artikel 7:977 BW in lid 3 van artikel 7:986 BW. Voor de semidwingendrechtelijke bescherming van artikel 7:986 lid 3 BW is namelijk vereist dat de verzekeringnemer 'consument' is. Dit vereiste geldt niet voor artikel 7:986 lid 2 BW, waardoor laatstgenoemd artikel een ruimere bescherming biedt. Zie voor meer informatie omtrent het consumentenvereiste: Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 329.

17. Zie in dit kader paragraaf 5.2.6.

5.2.3 Beperking tussentijdse beëindigingsmogelijkheden verzekeraar

Zoals gezegd heeft de wetgever de tussentijdse beëindigingsmogelijkheden van de verzekeraar met artikel 7:977 BW beperkt. Lid 1 van artikel 7:977 BW bepaalt dat opzegging, ontbinding of het opnemen van een vervalbeding in de verzekeringsvoorwaarden door de verzekeraar slechts mogelijk is indien titel 7.17 voorziet in een mogelijkheid daartoe. Hieronder zal allereerst zal worden ingegaan op de mogelijkheden tot opzegging door de verzekeraar, waarna de mogelijkheden van ontbinding door de verzekeraar en het opnemen van een vervalbeding in de verzekeringsvoorwaarden zullen worden besproken.

5.2.3.1 Opzegging door de verzekeraar

Titel 7.17 BW voorziet in verschillende opzegmogelijkheden voor de verzekeraar, namelijk in de artikelen 7:940 lid 3 BW, 7:929 lid 2 BW, 7:938 lid 2 BW en 7:977 lid 1 BW. Hieronder zullen de verschillende opzegmogelijkheden worden besproken.

Artikel 7:940 lid 3 BW

Artikel 7:940 lid 3 BW is opgenomen in het algemene deel (afdeling 1) van titel 7.17 BW en is – gelet op de gelaagde structuur van titel 7.17 BW¹⁸ – ook van toepassing op levensverzekeringsovereenkomsten. In artikel 7:940 lid 3 BW wordt – zoals hieronder zal blijken – de verzekeraar onder omstandigheden de mogelijkheid geboden om de verzekering op te zeggen op basis van een in de verzekeringsvoorwaarden opgenomen opzeggingsgrond. Dit roept bij mij de vraag op hoe artikel 7:977 lid 1 BW zich verhoudt tot artikel 7:940 lid 3 BW.¹⁹ Op grond van artikel 7:977 lid 1 BW kan een levensverzekering immers niet door de verzekeraar worden opgezegd, *tenzij* titel 7.17 BW voorziet in een mogelijkheid daartoe. Toepassing van de regeling van artikel 7:940 lid 3 BW op levensverzekeringsovereenkomsten zou er echter toe leiden dat de levensverzekeraar de levensverzekeringsovereenkomst niet enkel zou kunnen opzeggen op basis van in titel 7.17 BW opgenomen gronden, maar – onder omstandigheden – ook op basis van in titel 7.17 BW opgenomen gronden. Dit zou artikel 7:977 lid 1 BW mijns inziens tot een ‘dode letter’ maken.

De wetgever heeft in de memorie van toelichting bij het niet overgenomen artikel 7.17.1.3 uit het voorontwerp²⁰ opgemerkt dat hij toepassing van o.a. artikel 7:940 lid 3 BW op levensverzekeringsovereenkomsten niet of nauwelijks denkbaar acht, maar dat dit niet betekent dat de toepasselijkheid van dit artikel uitdrukkelijk moet worden uitgesloten.²¹ Deze opmerking ziet echter op artikel 7:940 lid 3 BW zoals dat initieel was voorgesteld en waarin de tussentijdse opzeggingsbevoegdheid nog niet was opgenomen.²² Bij de nadien aan artikel 7:940 lid 3 BW aangebrachte wij-

18. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/16.

19. Zie ook Van de Meent 2011, p. 68.

20. Dit artikel bepaalde dat uit de eerste afdeling van titel 7.17 slechts de artikelen 7.17.1.4 (thans 7:928 BW) en 7.17.1.8 (thans 7:932 BW) op de levensverzekering van toepassing waren. Ook andere artikelen bleken echter op de levensverzekering te kunnen worden toegepast, zodat dit artikel is komen te vervallen.

21. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 9.

22. Initieel luidde artikel 7:940 lid 3 BW als volgt: ‘Indien de verzekeraar de voorwaarden van de overeenkomst ten nadele van de verzekeringnemer of de tot uitkering gerechtigde wijzigt, is de verzekeringnemer gerechtigd de overeenkomst op te zeggen tegen de dag waarop de wijziging ingaat, en in ieder geval gedurende een maand

zizingen — te weten de opname van de tussentijdse beëindigingsbevoegdheid en toevoeging van de laatste volzin aan artikel 7:940 lid 3 BW — heeft de wetgever nagelaten artikel 7:940 lid 3 BW alsnog voor levensverzekeringsovereenkomsten uit te sluiten.²³

Betekent dit dan dat zich situaties kunnen voordoen waarin de levensverzekeraar dezelfde opzegmogelijkheden heeft als de schadeverzekeraar op grond van artikel 7:940 lid 3 BW? En zo ja, welke situaties zijn dat dan?

Zoals gezegd heeft de wetgever nagelaten hierover duidelijkheid te verschaffen. Wellicht dat een nadere blik op artikel 7:940 lid 3 BW uitkomst biedt. Artikel 7:940 lid 3 BW bepaalt het volgende:

‘Indien de verzekeraar de bevoegdheid heeft bedongen de overeenkomst tussentijds op te zeggen, komt de verzekeringnemer een gelijke bevoegdheid toe. Tenzij jegens hem is gehandeld met het opzet tot misleiding neemt de verzekeraar onderscheidenlijk de verzekeringnemer daarbij een termijn van twee maanden in acht. Indien een verzekering dekking biedt tegen schade veroorzaakt door risico’s als bedoeld in artikel 3:38 van de Wet op het financieel toezicht, kan, bij de verwezenlijking van een dergelijk risico of bij een dreiging van het ophanden zijn daarvan, de verzekeraar onderscheidenlijk de verzekeringnemer in afwijking van deze termijn van twee maanden, de overeenkomst met inachtneming van een termijn van zeven dagen opzeggen. De verzekeraar kan slechts tussentijds opzeggen op in de overeenkomst vermelde gronden welke van dien aard zijn dat gebondenheid aan de overeenkomst niet meer van de verzekeraar kan worden gevergd.’²⁴

Op grond van artikel 7:940 lid 3 BW kan de verzekeraar de bevoegdheid bedingen de verzekeringsovereenkomst tussentijds op te zeggen. De bevoegdheid om de verzekeringsovereenkomst tussentijds op te zeggen komt de verzekeraar derhalve niet automatisch toe, deze moet tussen partijen zijn overeengekomen.²⁵ In de praktijk zullen de gronden voor tussentijdse opzegging door de verzekeraar zijn opgenomen in de verzekeringsvoorwaarden. Dorhout Mees merkt in dit kader op dat de aard van de verzekeringsovereenkomst een veelheid aan gronden kan meebrengen die aanleiding kunnen zijn voor een tussentijdse opzegging. Het is voor de verzekeraar dan ook ondoenlijk om al deze gronden in de verzekeringsvoorwaarden op te nemen.²⁶ In het geval de verzekeraar een tussentijdse opzegbevoegdheid

nadat de wijziging hem is meegedeeld.’ Zie Hendrikse, Martius & Rinke 2007, p. 85. Deze bepaling is thans opgenomen in lid 4 van artikel 7:940 BW.

23. Dit terwijl de wetgever op beide momenten artikel 7:977 BW wel degelijk op het netvlies had en het dan ook voor de hand had gelegen indien de wetgever (indien gewenst) artikel 7:940 lid 3 BW voor levensverzekeringsovereenkomsten had uitgesloten. Zo heeft de wetgever — op het moment dat de tussentijdse beëindigingsbevoegdheid aan artikel 7:940 lid 3 BW werd toegevoegd — in het kader van artikel 7:17.3.13 (nu: 7:978 BW) namelijk wél aandacht besteed aan eventuele strijdigheid met artikel 7:977 BW. Zie de nota van wijziging van 21 juni 2000 (*Kamerstukken II* 1999/200, 19529, nr. 5, p. 52). Daarnaast heeft de wetgever, op het moment dat de laatste volzin aan artikel 7:940 lid 3 BW is toegevoegd, ook een toevoeging gedaan aan artikel 7:977 lid 1 BW (zie o.a. voorstel van wet, *Kamerstukken II* 2004/2005, 30137, nr. 2, p. 3-4).
24. Ten aanzien van de slotzin van artikel 7:940 lid 3 BW heeft de wetgever aansluiting gezocht bij artikel 6:237 onder d BW. Zie hierover uitgebreid: Hendrikse, Martius & Rinke 2007, p. 88-91. Zie ook: Mijnsen & Engel 2021, p. 57-58.
25. Van Tiggele — van der Velde 2018, par 2.2.1. Zie ook: Hof Amsterdam 22 februari 2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BP6444. En GC Kifid 21 augustus 2017, nr. 2017-553.
26. Dorhout Mees 2007 in zijn bijdrage aan het symposium ‘Van draden en daden’.

heeft bedongen, komt de verzekeringnemer een gelijke bevoegdheid toe.²⁷ Voor beide partijen geldt in dergelijke gevallen een opzegtermijn van twee maanden.²⁸ Ingeval van opzet tot misleiding of het *molestrisico* – als bedoeld in artikel 3:38 Wft – zich heeft verwezenlijkt of zich dreigt te verwezenlijken, gelden afwijkende opzegtermijnen.²⁹

Naast het feit dat de gronden voor tussentijdse opzegging in de overeenkomst moeten zijn opgenomen, geldt voor tussentijdse opzegging door de *verzekeraar*³⁰ nog het aanvullende vereiste dat de in de overeenkomst opgenomen gronden van dien aard zijn dat de gebondenheid aan de verzekeringsovereenkomst niet meer van de verzekeraar kan worden gevergd.^{31, 32} De wetgever heeft ten aanzien van dit vereiste opgemerkt dat de verzekeraar in beginsel terughoudend moet zijn bij het uitoefenen van zijn bevoegdheid tot tussentijdse opzegging, zeker als er geen sprake is van kwade trouw aan de zijde van de verzekeringnemer.³³ Naast dat er voldaan moet zijn aan de in de verzekeringsvoorwaarden gestelde eisen voor tussentijdse opzegging, zal de verzekeraar zorgvuldig moeten overwegen of de omstandigheden voldoende ernstig zijn om opzegging te rechtvaardigen. Daarnaast zal hij moeten nagaan of in redelijkheid geen minder ingrijpende maatregel kan worden gevonden die evenzeer recht doet aan de belangen van beide partijen. Denk bijvoorbeeld aan het geven van een waarschuwing in plaats van direct tot opzegging over te gaan. Of het instellen dan wel overeenkomen van een eigen risico per gebeurtenis als voorwaarde voor voortzetting van de verzekering.³⁴ Of er in casu sprake is van een opzeggingsgrond die van dien aard is dat gebondenheid aan de

-
27. Van Zwieten & Engel, artikel 7:940 BW, aant. 14. Duyvensz 2015, par. 5.5.; Venker 2019, p. 412.
 28. Van Zwieten & Engel, artikel 7:940 BW, aant. 16; Duyvensz 2015, par. 5.5; Venker 2019, p. 413.
 29. Ingeval er sprake is van opzet tot misleiding aan de zijde van de verzekeringnemer dan wel de verzekeraar, geldt er op grond van artikel 7:940 lid 3 BW geen opzegtermijn. Ingeval het *molestrisico* als bedoeld in artikel 3:38 Wft zich heeft verwezenlijkt of dreigt te verwezenlijken, geldt een opzegtermijn van zeven dagen. Zie uitgebreid: Van Zwieten & Engel, artikel 7:940 BW, aant. 17 en 18; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/234, Van de Meent 2011, p. 71.
 30. Dit vereiste geldt niet voor de verzekeringnemer. Anders: Rb. Arnhem 14 november 2007, ECLI:NL:RBARN:2007:BB8208, RAV 2008/20. In dit vonnis werd geoordeeld dat 'het strookt met de bedoeling van de wetgever dat de beperking van de vierde volzin van artikel 7:940 lid 3 BW ook geldt bij tussentijdse opzegging door de verzekeringnemer. Het Hof Arnhem heeft het vonnis – onder verwijzing naar de wetgeschiedenis – vernietigd en geoordeeld dat de vierde volzin van artikel 7:940 lid 3 BW niet geldt voor de verzekeringnemer, zie in dit verband Hof Arnhem 17 november 2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BL7464. Dit laatste neemt niet weg dat tussentijdse opzegging door de verzekeringnemer naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar kan zijn. Zie Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 95. Zie ook: Meijer 2009, p. 107-108; Duyvensz 2015, par. 5.5; Venker 2019, p. 416-417; Van de Meent 2011, p. 73-78. Zie in dit verband ook Hof Arnhem 17 november 2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BL7464.
 31. Van Tiggele-van der Velde merkt hierbij op dat de toets aan artikel 7:940 lid 3 BW pas aan de orde kan zijn op het moment dat is vastgesteld dat conform de voorwaarden is opgezegd. Van Tiggele 2018, par. 2.2.2. en 2.2.3.
 32. Van Zwieten & Engel, artikel 7:940 BW, aant. 21. Venker 2019, p. 417.
 33. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 90 en 92. Venker 2019, p. 415; Van Zwieten & Engel, artikel 7:940 BW, aant. 21.
 34. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 90 en 92. Venker 2019, p. 414; Van Zwieten & Engel, artikel 7:940 BW, aant. 21. Van de Meent 2011, p. 73. Zie ook de conclusie van A-G G.R.B. van Peursum, ECLI:NL:PHR:2019:179, voor HR 25 januari 2019, ECLI:NL:HR:2019:447, onder 2.7 en GC Kifid 30 maart 2017, nr. 2017-208.

overeenkomst niet meer van de verzekeraar kan worden gevegd, dient volgens de wetgever te worden beoordeeld aan de hand van de omstandigheden van het geval.³⁵ In de literatuur worden de situaties waarin de verzekeraar gedurende de looptijd van de verzekering opzettelijk door de verzekeringnemer is misleid³⁶ – vergelijk artikel 7:929 lid 2 BW – of de situatie waarin de verzekerde opzettelijk schade heeft veroorzaakt, als gronden gezien welke van dien aard zijn dat de gebondenheid aan de overeenkomst niet meer van de verzekeraar kan worden gevegd.³⁷ Ook de situatie waarin de verzekeraar door maatschappelijke veranderingen of rechterlijke uitspraken wordt geconfronteerd met een aanspraak waarmee hij voorafgaand aan het sluiten van de overeenkomst in alle redelijkheid geen rekening behoefde te houden, kan volgens verschillende auteurs een dergelijke grond opleveren.³⁸ Ik vraag mij echter af hoe deze laatste grond zich verhoudt tot het vereiste dat de grond moet zijn overeengekomen in de verzekeringsvoorwaarden. Indien de verzekeraar bij het sluiten van de verzekering in alle redelijkheid geen rekening behoefde te houden met de betreffende aanspraak, kan immers moeilijk van hem worden verlangd dat hij dergelijke grond wel in de verzekeringsvoorwaarden opneemt. Dit zou slechts mogelijk zijn in zeer algemene bewoordingen, waarbij men zich kan afvragen in hoeverre de opzeggingsgrond dan ook daadwerkelijk in de verzekeringsvoorwaarden is opgenomen. Dit gezegd hebbende, verwacht ik niet dat verzekeraars snel een beroep op een dergelijke opzeggingsgrond zullen doen, daar verzekeraars in dergelijke gevallen ervoor zullen kiezen om hun voorwaarden en-bloc te wijzigen.³⁹ Hierover later meer.

Hetzelfde geldt – onder omstandigheden – voor een sterk afwijkend schadeverloop. In een zaak die aan de Geschillencommissie van het Kifid is voorgelegd had de verzekeringnemer in een tijdsbestek van drie jaar zeven schades geclaimd op zijn autoverzekering. De verzekeraar had de verzekeringnemer daarop – via zijn tussenpersoon – op het afwijkende schadeverloop gewezen en hem gewaarschuwd voor de mogelijke consequenties daarvan. In het jaar daarna had de verzekeringnemer opnieuw een schade geclaimd en de verzekeraar – onder verwijzing naar de toepasselijke voorwaarden, waarin een dergelijke opzeggingsgrond was opgenomen – de verzekering opgezegd. De Geschillencommissie oordeelde dat de opzegging van een verzekering zwaarwegende consequenties kan hebben voor de verzekeringnemer en de verzekeraar bij de opzegging dan ook grote zorgvuldigheid in acht moet nemen.⁴⁰ De verzekeraar had de verzekeringnemer volgens de Geschillencommissie echter tijdig op het afwijkende schadeverloop en de eventueel daaraan te verbinden consequenties gewezen. Gelet op het afwijkende schadeverloop was het voorts naar oordeel van de Geschillencommissie niet onbegrijpelijk dat de

35. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 90 en 92; Venker 2019, p. 418. Zie ook de conclusie van A-G G.R.B. van Peursum, ECLI:NL:PHR:2019:179, voor HR 25 januari 2019, ECLI:NL:HR:2019:447, sub 2.7.
36. Zie bijvoorbeeld: Rb. Gelderland 6 november 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:6091 en Hof Den Haag 18 september 2018, ECLI:NL:GHDHA:2018:2408. Anders: Hof Arnhem-Leeuwarden 19 december 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:11219 en Rb. Overijssel 6 februari 2018, ECLI:NL:RBOVE:2018:945.
37. Dorhout Mees 2007; Venker 2019, p. 419; Van Zwieten & Engel, artikel 7:940 BW, aant. 21.
38. Zie Ekering 2007 in zijn bijdrage aan het symposium 'Van draden en daden'; Venker 2019, p. 419; Van Zwieten & Engel, artikel 7:940 BW, aant. 21.
39. Zie Ekering 2007; Venker 2019, p. 419; Van Zwieten & Engel, artikel 7:940 BW, aant. 21.
40. GC Kifid 30 juni 2014, nr. 2014-246. Zie ook: GC Kifid 9 maart 2009, nr. 2009-13 en Raad van Toezicht Verzekeringen nr. 2004/83 WA.

verzekeringnemer voor de verzekeraar een dusdanig groot risico vormde dat hij dat risico niet meer wenste te dekken. De Geschillencommissie van het Kifid oordeelde dan ook dat de betrokken verzekeraar de autoverzekering op goede gronden had opgezegd.⁴¹

Hoewel de situaties waarin er sprake is van opzettelijke misleiding gedurende de looptijd van de verzekering, de verzekerde opzettelijk schade veroorzaakt, de verzekeraar wordt geconfronteerd met onvoorziene aanspraken als gevolg van rechterlijke uitspraken of maatschappelijke veranderingen, dan wel sprake is van een sterk afwijkend schadeverloop zeker tot de verbeelding spreken en ik mij ook kan voorstellen dat dergelijke gronden van dien aard zijn dat de gebondenheid aan de (schade)verzekeringsovereenkomst niet meer van de verzekeraar kan worden gevergd, vraag ik mij af in hoeverre bovengenoemde situaties van betekenis zijn voor de levensverzekeringsovereenkomst. Kenmerkend aan de levensverzekeringsovereenkomst is immers dat het al dan niet recht hebben op een uitkering verband houdt met het in leven zijn of de dood van de verzekerde op of voor een tussen partijen afgesproken datum. Het is – uitzonderingen daargelaten⁴² – bij levensverzekeringen bovendien niet zozeer de vraag *of* de verzekeraar op een bepaald moment gehouden zal zijn tot uitkering, zoals bij schadeverzekeringen het geval is, maar *wanneer* de verzekeraar zal moeten uitkeren.⁴³ Ook is het voor het recht op de uitkering uit de levensverzekering – anders dan voor het recht op een uitkering uit de *schadeverzekering* – irrelevant of er ook daadwerkelijk schade is geleden. Een levensverzekering is namelijk een sommenverzekering als bedoeld in artikel 7:964 BW.⁴⁴ Dit brengt mee dat de levensverzekeraar het verzekerde bedrag zal uitkeren wanneer het verzekerde risico zich voordoet, ongeacht of er sprake is van enig vermogensverlies.⁴⁵ Voornoemde kenmerken brengen mee dat opzettelijke misleiding veelal bij de aanvraag van de verzekering zal plaatsvinden, bijvoorbeeld door bepaalde ziekten en aandoeningen niet te melden of gezondheidsvragen onjuist in te vullen om zo de verzekering tot stand te laten komen.⁴⁶ Deze situaties worden echter bestreken door artikel 7:929 lid 2 BW, zodat aan artikel 7:940 lid 3 BW in dergelijke gevallen geen betekenis toekomt. Opzettelijke misleiding gedurende de looptijd van de verzekering – waar artikel 7:940 lid 3 BW wel een rol zou kunnen spelen – zal zich bij levensverzekeringen naar mijn inschatting niet of nauwelijks

41. GC Kifid 30 juni 2014, nr. 2014-246. Zie ook: GC Kifid 29 november 2013, nr. 2013-327. In deze zaak had de verzekeringnemer in de periode 2005-2010 zes keer een beroep op zijn rechtsbijstandverzekering gedaan en had de verzekeraar de verzekeringnemer reeds in 2010 gewezen op het sterk afwijkende schadeverloop en hem gewaarschuwd voor de consequenties daarvan. Nadat de verzekeringnemer in 2012 wederom tweemaal een beroep op zijn rechtsbijstandverzekering deed, is de verzekeraar – onder verwijzing naar de toepasselijke voorwaarden – tot opzegging van de verzekering overgegaan. De GC oordeelde in deze zaak dat de verzekeraar de rechtsbijstandverzekering op goede gronden had opgezegd. Zie ook: GC Kifid 13 april 2022, nr. 2022-0307.

42. Denk aan een tijdelijke overlijdensrisicoverzekering. Bij dergelijke verzekeringen komen partijen overeen dat de verzekeraar enkel zal uitkeren indien de verzekerde gedurende de looptijd van de verzekering komt te overlijden. Indien de verzekerde op de einddatum van de verzekering nog in leven is, zal er dus geen uitkering volgen.

43. Zie paragraaf 2.2. voor meer informatie over de elementen van de levensverzekeringsovereenkomst.

44. In artikel 7:975 BW wordt een levensverzekering omschreven als een 'in verband met het leven of de dood gesloten sommenverzekering met dien verstande dat ongevallenverzekering niet als levensverzekering wordt beschouwd.'

45. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/649. Zie ook paragraaf 2.2.

46. Zie in dit kader bijvoorbeeld: HR 22 september 2017, ECLI:NL:HR:2017:2447, HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178, GC Kifid 29 november 2021, nr. 2021-1056.

voordoen. Ingeval de levensverzekering eenmaal tot stand is gekomen, zal de uitkering immers hoe dan ook op een bepaald moment volgen. Voor het opzettelijk misleiden van de verzekeraar zal dan ook weinig reden zijn. Daar komt bij dat de opzettelijke misleiding – denk aan situaties als omschreven in artikel 7:941 lid 5 BW⁴⁷ – of het opzettelijk handelen in de vorm van het opzettelijk ombrengen van het verzekerde lijf⁴⁸ gericht zullen zijn op het verkrijgen van de uitkering en daarmee samenhangend de verwezenlijking van het verzekerde risico. De verwezenlijking van het risico, te weten het overlijden van het verzekerde lijf, brengt echter mee dat de levensverzekering sowieso zal eindigen, zodat tussentijdse opzegging door de levensverzekeraar geen rol meer speelt. Ook de andere gronden die van dien aard zijn dat gebondenheid van de verzekeraar aan de verzekeringsovereenkomst niet meer kan worden gevegd, te weten: opzettelijke schadeveroorzaking of een afwijkend schadeverloop, hebben voor de levensverzekeringsovereenkomst – gelet op bovengenoemde kenmerken daarvan – weinig tot geen betekenis.⁴⁹

De situatie waarin de verzekeraar door maatschappelijke veranderingen of rechterlijke uitspraken wordt geconfronteerd met een aanspraak waarmee hij voorafgaand aan het sluiten van de overeenkomst in alle redelijkheid geen rekening behoeft te houden, zal bij het merendeel van de levensverzekeringen niet voorkomen. Reden hiervoor is dat het al dan niet recht hebben op een uitkering – en daarmee de aanspraak op de verzekeraar – afhankelijk is van het in leven zijn of de dood van de verzekerde op of voor een bepaalde datum. Dit recht op uitkering is reeds bij aanvang van de verzekering tussen partijen overeengekomen en is dan ook in beginsel niet aan wijzigingen als gevolg van maatschappelijke veranderingen of rechterlijke uitspraken onderhevig.

Voor levensverzekeringen waar maatschappelijke veranderingen of rechterlijke uitspraken wél van betekenis kunnen zijn voor de aanspraak van een tot uiting gerechtigde op de (levens)verzekeraar, ligt een beroep door de verzekeraar op artikel 7:940 lid 3 BW in een individuele situatie mijns inziens evenmin voor de hand. Denk in dit kader bijvoorbeeld aan een rechterlijke uitspraak die van invloed is op (de interpretatie van) de diensten die verzekerd zijn bij een natura-uitvaartverzekering.⁵⁰ De levensverzekeraar zal er in dergelijke situaties immers voor kiezen om zijn voorwaarden collectief en-bloc te wijzigen op grond van artikel 7:940 lid 4 BW.⁵¹

47. Zie in dit kader: Hendrikse 2013, p. 105-136; Hendrikse 2018, p. 77 e.v.; Bartels 2020, p. 101 e.v.

48. Zie in dit kader: Hendrikse 2013, p. 73-77; Kalkman 2013, p. 104-110.

49. Zie ten aanzien van (particuliere) arbeidsongeschiktheidsverzekeringen: Wervelman 2016, p. 564.

50. In een eerder hoofdstuk heb ik reeds opgemerkt dat een natura-uitvaartverzekering strikt genomen niet als levensverzekering in de zin van artikel 7:975 BW kan worden aangemerkt, daar de natura-uitvaartverzekering niet voorziet in een uitkering in geld en dan ook geen sprake kan zijn van een sommenverzekering. Dit zou ertoe leiden dat afdeling 3 van titel 7.17 BW niet op de natura-uitvaartverzekering van toepassing is. De wetgever heeft – gelet op het bepaalde in artikel 7:976 BW – de natura-uitvaartverzekering desalniettemin onder het bereik van afdeling 3 van titel 7.17 willen plaatsen, waaruit kan worden afgeleid dat de natura-uitvaartverzekering als een bijzondere vorm van levensverzekering moet worden gezien. Zie paragraaf 2.2.4. Voor uitgebreide informatie over de natura-uitvaartverzekering verwijs ik naar: Coenraad & Vlasveld 2019, p. 1157 e.v.

51. Zie in dit kader bijvoorbeeld de 'Yarden-zaken': GC Kifid 28 augustus 2020, nr. 2020-696; GC Kifid 28 augustus 2020, nr. 2020-697; GC Kifid 6 oktober 2020, nr. 2020-806 en de kortgedingprocedure: Rb. Midden-Nederland 11 september 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:3843 en Hof Arnhem-Leeuwarden 1 december 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:9903. Zie ook: Weterings 2022, p. 41 e.v. Zie ten aanzien van de keuze voor artikel 7:940 lid 4 boven 7:940 lid 3 BW: Ekering 2007; Venker 2019, p. 419; Van Zwieten & Engel, artikel 7:940 BW, aant. 21.

Hoewel de kans — gelet op het bovenstaande — zeer gering is dat zich gedurende de looptijd van de levensverzekering een situatie voordoet waarin de levensverzekeraar een gerechtvaardigd beroep kan doen op artikel 7:940 lid 3 BW, doet juist het bestaan van deze kans afbreuk aan de belangen van de verzekeringnemer (en derde-belanghebbenden) en daarmee aan de gedachte achter artikel 7:977 BW. De wetgever heeft immers zelf aangegeven dat artikel 7:977 BW is opgenomen om het belang van de verzekeringnemer bij voortzetting van de levensverzekering te waarborgen.⁵² Door vervolgens met betrekking tot het verbod tot opzegging een voorbehoud te maken en te verwijzen naar de bepalingen uit titel 7.17 BW én daarbij de toepasselijkheid van het daarin opgenomen artikel 7:940 lid 3 BW niet expliciet uit te sluiten, doet de wetgever naar mijn mening afbreuk aan voornoemd belang van de verzekeringnemer. Door deze verwijzing laat de wetgever immers de mogelijkheid van opzegging door de verzekeraar op bepaalde — in de verzekeringsvoorwaarden opgenomen — gronden open. Hierdoor bestaat de kans — hoe klein deze wellicht ook is — dat de verzekeringnemer alsnog geconfronteerd wordt met een tussentijdse opzegging door de levensverzekeraar en de verzekeringnemer een gerechtelijke procedure zal moeten starten om de geldigheid van de opzegging aan te vechten, met alle onzekerheid van dien.

De wetgever zou er naar mijn mening dan ook goed aan doen om de gedachte achter artikel 7:977 BW kracht bij te zetten door de toepasselijkheid van artikel 7:940 lid 3 BW voor levensverzekeringsovereenkomsten uit te sluiten.

Andere opzeggingsmogelijkheden voor de levensverzekeraar in titel 7.17 BW

Naast artikel 7:940 lid 3 BW voorziet titel 7.17 BW nog in drie andere opzeggingsmogelijkheden voor de verzekeraar, te weten de artikelen 7:929 lid 2 BW, 7:938 lid 2 BW en 7:977 lid 1 BW. Hieronder zal worden stilgestaan bij de drie wetsartikelen.

Lid 2 van artikel 7:929 BW voorziet in een opzeggingsmogelijkheid voor de verzekeraar ingeval de verzekeringnemer bij het *aangaan* van de verzekering zijn mededelingsplicht — ex artikel 7:928 BW — heeft geschonden. Deze opzeggingsmogelijkheid is echter niet onbeperkt. Integendeel, de verzekeraar heeft op grond van artikel 7:929 lid 2 BW slechts in een tweetal situaties het recht om de verzekering — binnen twee maanden na de ontdekking van de schending — op te zeggen, te weten: de situatie waarin hij ontdekt dat de verzekeringnemer heeft gehandeld met opzet hem te misleiden én de situatie waarin de verzekeraar bij kennis van de ware stand van zaken geen verzekering zou hebben gesloten.⁵³ Voor een rechtsgeldig beroep op artikel 7:929 lid 2 BW dient de verzekeraar bovendien te voldoen aan zijn kennisgevingsplicht ex artikel 7:929 lid 1 jo. 7:983 lid 3 BW.⁵⁴

In artikel 7:938 lid 2 BW wordt zowel de verzekeringnemer, als de verzekeraar, de mogelijkheid geboden om de verzekering op te zeggen in het geval er een vol verzekeringsjaar geen risico is gelopen. De partij die van deze opzegmogelijkheid gebruik wenst te maken, dient dit binnen een maand na afloop van het betreffende verzekeringsjaar te doen. Ingeval er in de periode tussen de aanvang van het nieuwe

52. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 267.

53. Van Tiggele-van der Velde 2008, p. 141; Mijnsen & Engel 2021, p. 23; Hendrikse & Rinkes 2019, p. 318; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/183. Zie ook paragraaf 4.2.5.

54. Zie paragraaf 4.2.5.

verzekeringsjaar en de opzegging risico is gelopen, mist de opzegging rechtskracht.⁵⁵ Vraag is echter in hoeverre deze bepaling van betekenis is voor levensverzekeringen. Van *geen risico lopen* is volgens de wetgever immers sprake indien noch de verzekeraar, noch de tot uitkering gerechtigde het risico heeft gelopen waartegen werd verzekerd. Als voorbeeld geeft de wetgever hierbij de situatie waarin goederen voor een bepaalde reis zijn verzekerd, maar niet worden verzonden.⁵⁶ Een dergelijke situatie zal zich bij een levensverzekering niet voordoen. Bij een levensverzekering wordt immers het risico op vroegtijdig overlijden en/of lang leven verzekerd. Dit risico zal zich hoe dan ook voordoen, zodat van *geen risico lopen* in de zin van artikel 7:938 lid 2 BW nimmer sprake zal zijn.⁵⁷

Bijzonder is dat artikel 7:977 lid 1 BW zelf ook voorziet in een opzegmogelijkheid voor de verzekeraar, te weten in de situatie waarin de levensverzekering — als gevolg van in de overeenkomst voorziene verrekening van premie, bedongen rente en kosten — niet langer premievrije waarde of afkoopwaarde heeft. De wetgever heeft deze opzegmogelijkheid voornamelijk opgenomen met het oog op de beleggingsverzekering. Daarbij kan zich namelijk de situatie voordoen dat deze op een zeker moment geen waarde meer heeft.⁵⁸ In paragraaf 5.2.3.3 zal op deze problematiek verder worden ingegaan.

5.2.3.2 *Ontbindingsmogelijkheden voor de levensverzekeraar in titel 7.17 BW*

Titel 7.17 BW voorziet niet in een mogelijkheid voor de levensverzekeraar om de verzekeringsovereenkomst te ontbinden. Nu ontbinding door de verzekeraar op grond van artikel 7:977 lid 1 BW alleen is toegestaan ingeval titel 7.17 BW hierin voorziet, kan een levensverzekering derhalve niet door de verzekeraar worden ontbonden. De in artikel 6:265 BW opgenomen ontbindingsmogelijkheid biedt de verzekeraar derhalve ook geen soelaas. Voor de volledigheid merk ik hierbij op dat, ook al zou artikel 7:977 lid 1 BW niet aan de toepassing van dit artikel 6:265 BW in de weg staan, dit artikel alsnog geen ontbindingsmogelijkheid voor de levensverzekeraar zou creëren. Artikel 6:261 lid 2 BW bepaalt immers dat artikel 6:265 BW van toepassing is op wederkerige overeenkomsten en andere rechtsbetrekkingen die strekken tot het wederzijds verrichten van prestaties, voor zover de aard van die rechtsbetrekking zich daartegen niet verzet.⁵⁹ Om artikel 6:265 BW op levensverzekeringsovereenkomsten te kunnen toepassen, dient de levensverzekeringsovereenkomst te worden aangemerkt als een wederkerige overeenkomst, dan wel als een andere rechtsbetrekking die strekt tot het wederzijds verrichten van prestaties. Van een wederkerige overeenkomst is naar mijn mening in ieder geval geen

55. Voor meer informatie m.b.t. artikel 7:938 lid 2 BW verwijs ik naar: Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 82; Van Zwieten & Engel, artikel 7:938 BW, aant. 10; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/223; Dorhout Mees 2005, p. 76. Zie ook Leerink 2011, p. 197 en Leerink 2019b, p. 400.

56. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 82.

57. Zie ten aanzien van de discussie op dit punt in het schadeverzekeringsrecht onder meer: Van Zwieten & Engel, artikel 7:938 BW, aant. 3; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/222; Dorhout Mees 2005, p. 68-70; Leerink 2011, p. 195 en Leerink 2019a, p. 397-400.

58. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 268.

59. Zie in dit kader ook paragraaf 2.2.5 en Van den Brandhof 1988, p. 1273 e.v.; Van Veen 1989, p. 1183-1185, gevolgd door een naschrift van Van den Brandhof 1989, p. 1185-1186; Van Veen 1992, p. 18; Dorhout Mees 1987, nr. 419-420; Stigter & Ploeg 1983, p. 75.; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/647 en 674.

sprake. Hiervoor dient er immers sprake te zijn van wederkerigheid. Om van wederkerigheid te kunnen spreken, dient er tegenover de verbintenis voor de verzekeraar om tot uitkering over te gaan ingeval het verzekerde risico zich voordoet, een verbintenis voor de verzekeringnemer te staan om hiervoor een premie te betalen. In de parlementaire geschiedenis heeft de wetgever echter reeds aangegeven dat er bij levensverzekeringen meestal geen verplichting tot premiebetaling bestaat.⁶⁰ De meeste levensverzekeringsovereenkomsten voorzien namelijk niet in een dergelijke verplichting en ook niet in de mogelijkheid voor de verzekeraar om – indien de premie niet wordt voldaan – deze in rechte in te vorderen.⁶¹ Dergelijke levensverzekeringen kwalificeren naar mijn mening dan ook als eenzijdige overeenkomsten, waarbij geen sprake is van een verbintenis tot het betalen van premie. Het betalen van de premie is slechts een van de voorwaarden waarvan de verbintenis tot uitkering van de verzekeraar afhankelijk is.⁶² Slechts in uitzonderlijke gevallen, waarin een verplichting tot premiebetaling én de mogelijkheid voor de verzekeraar om de premie in rechte in te vorderen in de voorwaarden zijn opgenomen, kan van een wederkerige overeenkomst worden gesproken.⁶³

Kan een levensverzekeringsovereenkomst dan worden gezien als een andere rechtsbetrekking die strekt tot het wederzijds verrichten van prestaties op grond waarvan artikel 6:265 BW op de levensverzekeringsovereenkomst van toepassing zou kunnen zijn? Wat mij betreft moet deze vraag bevestigend worden beantwoord. In de wetsgeschiedenis bij artikel 6:261 (lid 2) BW heeft de wetgever ten aanzien van andere rechtsbetrekkingen die strekken tot het wederzijds verrichten van prestaties het volgende opgemerkt:

‘Een type overeenkomsten dat in zekere zin nog meer aan de volmaakt wederkerige verwant is, daar ook het ruil karakter er niet aan ontbreekt, is dat waarbij de ene partij zich tot een prestatie verbindt onder voorwaarde dat de andere partij harerzijds een prestatie verricht – waartoe deze laatste zich echter niet verplicht. Wordt de voorwaarde vervuld, doch komt de eerstgenoemde partij haar verplichtingen niet na, dan kan de ander tot ontbinding van de overeenkomsten overgaan en het gepresteerde terugvorderen.’⁶⁴

De levensverzekeringsovereenkomst kenmerkt zich mijns inziens als een dergelijke rechtsbetrekking. De verzekeraar verbindt zich immers tot het doen van een uitkering ingeval het verzekerde voorval zich voordoet, onder de voorwaarde dat de verzekeringnemer de premie betaalt. Tot dit laatste is de verzekeringnemer echter niet verplicht. Dit brengt volgens de wetgever mee dat ingeval de verzekeringnemer netjes de premie betaalt, maar de verzekeraar weigert uit te keren, de verzekeringnemer – en niet de verzekeraar – op grond van artikel 6:265 BW tot ontbinding van de overeenkomst kan overgaan.

60. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 277.

61. Zie ook Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/647 en Clausing 2009, artikel 7:975 BW, aant. 5.

62. Zie ook paragraaf 2.2.5 en Van den Brandhof 1988, p. 1273 e.v.; Van Veen 1989, p. 1183-1185; Van den Brandhof 1989, p. 1185-1186; Dorhout Mees 1987, nr. 419-420; Stigter & Ploeg 1983, p. 75; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/742.

63. Rijkels 2019, p. 1152.

64. Van Zeven, Du Pon & Olthof 1981, p. 986.

Het gegeven dat de levensverzekeringsovereenkomst kwalificeert als andere rechtsbetrekking die strekt tot het wederzijds verrichten van prestaties en daarmee onder de werkingssfeer van artikel 6:265 BW zou vallen, leidt bij toepassing op bovengenoemd voorbeeld uit de wetsgeschiedenis derhalve niet tot een ontbindingsmogelijkheid aan de zijde van de verzekeraar. Hoewel de wetgever niet heeft toegelicht waarom slechts aan één van de uit het voorbeeld genoemde partijen een ontbindingsbevoegdheid toekomt, laat de reden zich wel raden. Deze is namelijk gelegen in artikel 6:265 BW zelf. Voor het ontstaan van een ontbindingsbevoegdheid op grond van dit artikel is namelijk vereist dat er sprake moet zijn van een *tekortkoming in de nakoming* van een uit de overeenkomst voortvloeiende *verbintenis*. Met andere woorden: er moet sprake zijn van een verplichting die niet wordt nagekomen. In het voorbeeld heeft slechts één van de twee partijen een verplichting op zich genomen, zodat ook slechts één van de twee partijen tekort kan schieten in de zin van artikel 6:265 BW op grond waarvan voor de andere partijen een ontbindingsbevoegdheid kan ontstaan. In het geval van een levensverzekeringsovereenkomst, waar partijen afspreken dat de verzekeraar een bepaald risico (van overlijden of lang leven) overneemt⁶⁵ en de verzekeringnemer hiervoor een bepaalde premie betaalt,⁶⁶ zou een eventueel *tekortschieten* aan de zijde van de verzekeringnemer – dat de verzekeraar op basis van artikel 6:265 BW het recht zou geven de overeenkomst te ontbinden – dan ook bestaan uit het niet voldoen aan de verplichting tot premiebetaling. Nu deze verplichting bij de meeste levensverzekeringen ontbreekt, zal bij dergelijke verzekeringen het niet-betalen van de premie niet leiden tot een tekortschieten in de zin van artikel 6:265 BW, als gevolg waarvan de bevoegdheid tot ontbinding ontbreekt. Dit betekent overigens niet dat het niet-betalen van de premie van levensverzekeringen geheel zonder gevolgen is. De (mogelijke) consequenties van het niet-betalen van de premie bij levensverzekeringsovereenkomsten heeft de wetgever opgenomen in artikel 7:980 lid 2 BW.⁶⁷

5.2.3.3 *Vervalbedingen in titel 7.17 BW*

Behoudens de situatie dat titel 7.17 BW daartoe een mogelijkheid geeft, is het de levensverzekeraar niet toegestaan om een beding in de verzekeringsvoorwaarden op te nemen dat de verzekeraar het recht geeft de verzekering te laten vervallen.⁶⁸ De vraag is dan ook of titel 7.17 BW voorziet in een dergelijke mogelijkheid. Een blik op titel 7.17 BW leidt tot de conclusie dat de mogelijkheden van de verzekeraar om een vervalbeding op te nemen in de verzekeringsvoorwaarden zeer beperkt zijn. Alleen artikel 7:980 lid 2 BW en artikel 7:977 lid 1 BW bieden de verzekeraar een mogelijkheid hiertoe. Deze artikelen zullen hieronder nader worden uitgewerkt.

65. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/645 en 646.

66. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/647.

67. Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/674. Zie ook: Clausing 2009, artikel 7:977 BW, aant. 2. Voor meer informatie over artikel 7:980 BW verwijs ik graag hoofdstuk 2 van dit proefschrift.

68. Dit betekent overigens niet dat een levensverzekering niet voor een bepaalde tijd afgesloten kan worden. Zie in dit verband: Clausing 2009, artikel 7:977 BW, aant. 1.

Artikel 7:980 lid 2 BW

Artikel 7:980 lid 2 BW geeft de levensverzekeraar de mogelijkheid om in de verzekeringsvoorwaarden een beding op te nemen waarin staat dat indien de betaling van de vervolgpremie binnen de daarvoor gestelde termijn is uitgebleven, de verzekering zal worden beëindigd. Van belang is hierbij op te merken dat een dergelijk beding enkel rechtsgeldig door de verzekeraar kan worden ingeroepen, indien hij heeft voldaan aan zijn waarschuwingsplicht ex artikel 7:980 lid 1 BW én er bovendien geen recht bestaat op premievrije voortzetting van de verzekering, omdat er geen sprake is van enige premievrije waarde of deze waarde minimaal is.⁶⁹ Indien niet aan voornoemde voorwaarden is voldaan, kan de verzekeraar geen geslaagd beroep doen op het vervalbeding.⁷⁰ Van artikel 7:980 lid 2 BW kan – op grond van artikel 7:986 lid 3 BW – niet ten nadele van de verzekeringnemer, de begunstigde, de pandhouder of beslaglegger worden afgeweken. Voor deze (semi)dwingendrechtelijke bescherming is wel vereist dat de verzekeringnemer een natuurlijk persoon is en de verzekering heeft gesloten anders dan in verband met de uitoefening van een beroep of bedrijf.^{71, 72}

Artikel 7:977 lid 1 BW

Opvallend is dat artikel 7:977 lid 1 BW ook voorziet in een mogelijkheid voor de levensverzekeraar om een vervalbeding in de verzekeringsvoorwaarden op te nemen, te weten in de situatie waarin de levensverzekering – als gevolg van in de overeenkomst voorziene verrekening van premie, bedongen rente en kosten – niet langer premievrije waarde of afkoopwaarde heeft. De wetgever merkt hierover in de parlementaire geschiedenis het volgende op:

‘In de (eerste) nota van wijziging is mede in verband met deze bepaling reeds ingegaan op de “beleggingsverzekeringen” – waarmee bedoeld werd op verzekeringen waarbij de bedongen uitkeringen (mede)afhankelijk zijn van de waarde op de einddatum van het met de verzekering opgebouwde aantal units/participaties (Kamerstukken II 1999/00, 19 529, nr. 5, p. 52). Opgemerkt werd dat na premievrijmaking van dergelijke verzekeringen ook kosten en eventueel premie voor nog aanwezig overlijdensrisico ten laste van de opgebouwde waarde worden gebracht, hetgeen ertoe kan leiden dat op een zeker moment geen waarde resteert en de verzekering vervalt. Een zodanig vervallen na premievrijmaking, dat vergelijkbaar is met het geval, bedoeld aan het slot van artikel 7.17.3.15 lid 2 [artikel 7:980 lid 2 BW, toev. PH], eerste zin, komt, aldus werd opgemerkt, niet in strijd met lid 1 van artikel 7.17.3.12a [artikel 7:977 lid 1 BW, toev. PH]. Gebleken is inmiddels dat het zich ook zonder premievrijmaking kan voordoen dat een beleggingsverzekering een negatieve waarde krijgt. Die mogelijkheid bestaat bij (langdurige) negatieve rendementen op de beleggingen waarin wordt geparticipeerd, vaak in combinatie met een hoge risicodekking. Om buiten twijfel te stellen dat ook dan het, in overeenstemming

69. Zie in dit verband ook 7:978 lid 2 BW. Zie voor meer informatie hoofdstuk 2 van dit proefschrift en Clausen 2009, artikel 7:980 BW, aant. 4.

70. Zie Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/747.

71. In eerdere hoofdstukken heb ik er reeds voor gepleit om de (semi)dwingendrechtelijke bescherming eveneens aan te nemen in de situaties waarin niet de verzekeringnemer, maar de derde-belanghebende een natuurlijke persoon is. Zie paragraaf 2.3.4 en 4.2.2.3.

72. Voor de verschillen tussen de (semi)dwingendrechtelijke regimes van artikel 7:986 lid 2 en 7:986 lid 3 BW verwijs ik naar paragraaf 5.2.2.

met een specifieke beëindigingsclausule, vervallen van de verzekering is toegestaan, is een tweede zin toegevoegd aan artikel 7.17.3.12a lid 1 [artikel 7:977 lid 1 BW, toev. PH].⁷³

Het staat de verzekeraar derhalve vrij om in de verzekeringsvoorwaarden een beding op te nemen op grond waarvan de levensverzekering vervalt bij gebrek aan waarde. Dit geldt zowel voor de situatie waarin de verzekering premievrij is gemaakt en – als gevolg van overeengekomen onttrekkingen⁷⁴ – op een zeker moment geen waarde meer resteert⁷⁵ als voor de situatie waarin de verzekering premiebetalend is blijven doorlopen maar – als gevolg van (langdurige) negatieve rendementen in combinatie met overeengekomen onttrekkingen – een negatieve waarde krijgt.⁷⁶

5.2.3.4 Verval van recht-bedingen in titel 7.17 BW

Interessant is ook hoe een verval van recht-beding zich verhoudt tot artikel 7:977 lid 1 BW. Strikt genomen beperkt voornoemd artikel namelijk alleen het gebruik van bedingen die leiden tot het verval van de verzekering. Voor de opname van bedingen die leiden tot het verval van het recht (op uitkering) gelden bij strikte lezing van artikel 7:977 BW geen restricties. Betekent dit dan dat de verzekeraar dergelijke bedingen in de verzekeringsvoorwaarden mag opnemen en zo het recht van de tot uitkering gerechtigde aanzienlijk kan inperken? Dit zou nogal problematisch zijn. Zeker als men bedenkt dat de wetgever met artikel 7:977 BW het belang van de verzekeringnemer bij voortzetting van de verzekering – en daarmee het belang om op de afgesproken einddatum een uitkering te ontvangen – heeft willen beschermen. Het toestaan van verval van recht-bedingen zou er dan alsnog toe kunnen leiden dat de verzekeringnemer (tevens tot uitkering gerechtigde) de zo gewenste uitkering niet ontvangt. Hoewel de wetgever in de wetsgeschiedenis bij artikel 7:977 BW zich niet over verval van recht-bedingen heeft uitgelaten, lijkt hij verval van recht-bedingen wel onder het toepassingsbereik van artikel 7:977 BW te hebben willen plaatsen. Een belangrijke aanwijzing hiervoor heeft de wetgever gegeven in de toelichting op artikel 7:985 BW, waarin de verjaring van het recht op uitkering is geregeld. In deze toelichting geeft de wetgever aan dat ten aanzien van het recht op uitkering geen vervaltermijn kan worden overeengekomen en verwijst hierbij naar artikel 7:977 BW.⁷⁷ Het is de verzekeraar op grond van artikel 7:977 BW derhalve niet toegestaan om in de verzekeringsvoorwaarden een bepaling op te nemen op grond waarvan het recht op uitkering vervalt, indien de uitkering niet binnen een bepaalde tijd wordt opgeëist. Met deze verwijzing naar artikel 7:977 BW heeft de wetgever mijns inziens een duidelijk signaal afgegeven dat ook de verval van recht-bedingen onder het toepassingsbereik van artikel 7:977 BW vallen. Dit is ook niet meer dan logisch als men bedenkt dat – zoals ik reeds eerder heb opgemerkt – het bij het merendeel van de levensverzekeringen niet zozeer de vraag is of er ooit een uitkering zal worden gedaan, maar wanneer deze

73. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 268.

74. Bijvoorbeeld kosten en/of premie voor het meeverzekerde overlijdensrisico.

75. Welke situatie kan worden vergeleken met artikel 7:980 lid 2 BW.

76. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 268; Rijkels 2019, p. 1145; Clausning 2009, artikel 7:977 BW, aant. 1.

77. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 328. Zie in dit kader ook: GC Kifid 20 april 2022, nr. 2022-0297; Kalkman 2013, p. 227.

uitkering plaatsvindt. Indien het de levensverzekeraar vervolgens wel is toegestaan om verval van recht (op uitkering) clausules in zijn verzekeringsvoorwaarden op te nemen, zou dit ernstig afbreuk doen aan voornoemd kenmerk van de levensverzekering en daarmee aan de belangen van de betrokkenen bij een levensverzekering.

Artikel 7:941 lid 4 BW

Nu uit de toelichting op artikel 7:985 BW kan worden opgemaakt dat de wetgever verval van recht-bedingen ook onder het toepassingsbereik van artikel 7:977 BW heeft willen plaatsen, dient te worden gezien welke mogelijkheden titel 7.17 BW de verzekeraar geeft om verval van recht-bedingen in de verzekeringsvoorwaarden op te nemen. Lezing van titel 7.17 BW laat zien dat deze mogelijkheden zeer beperkt zijn. Alleen artikel 7:941 lid 4 BW biedt de verzekeraar de mogelijkheid om een verval van recht-beding in de voorwaarden op te nemen, inhoudende dat het recht op uitkering vervalt indien de verzekeringnemer of tot uitkering gerechtigde niet voldoet aan de verplichtingen als bedoeld in lid 1 en 2 van artikel 7:941 BW. In deze leden staat het volgende:

‘1. Zodra de verzekeringnemer of de tot uitkering gerechtigde van de verwezenlijking van het risico op de hoogte is, of behoort te zijn, is hij verplicht aan de verzekeraar de verwezenlijking te melden. Dit geschiedt zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk is.

2. De verzekeringnemer en de tot uitkering gerechtigde zijn verplicht binnen redelijke termijn de verzekeraar alle inlichtingen en bescheiden te verschaffen welke voor deze van belang zijn om zijn uitkeringsplicht te beoordelen.’

De verzekeraar mag op grond van artikel 7:941 lid 4 BW een beding in de verzekeringsvoorwaarden opnemen op grond waarvan het recht op uitkering vervalt, indien de verzekeringnemer of uitkeringsgerechtigde — die van de verwezenlijking van het risico op de hoogte zijn of behoren te zijn — de verwezenlijking van het risico niet (tijdig) aan de verzekeraar meldt. Of indien deze niet alle inlichtingen en bescheiden verschaft die van belang zijn om de uitkeringsplicht te beoordelen. Een beroep op dergelijk beding is op grond van artikel 7:941 lid 4 BW echter alleen mogelijk voor zover de verzekeraar — door de niet-nakoming van artikel 7:941 lid 1 of 2 BW — in een redelijk belang is geschaad.⁷⁸ Dit roept de vraag op wanneer de verzekeraar in een redelijk belang is geschaad. De wetgever heeft hierover het volgende opgemerkt:

‘Bij toepassing van het in verzekeringsovereenkomsten gehanteerde alternatief, het verval van het recht op uitkering, is van belang dat deze sanctie een ingrijpend karakter heeft. Dat brengt mee dat aan het vereiste dat de verzekeraar in een redelijk belang is geschaad niet is voldaan door het enkele feit dat de verzekeraar door de niet-nakoming of niet-tijdige nakoming van de meldings- en inlichtingenplicht de mogelijkheid is onthouden om tijdig zelfstandig onderzoek te doen en om feiten en omstandigheden te verzamelen die van belang kunnen zijn voor de dekkingsvraag. Als de benodigde gegevens namelijk toch komen vast te staan en de verzekeraar derhalve door de bemoeilijking van zijn onderzoek niet daadwerkelijk is benadeeld, behoort het vervallen van de uitkering achterwege te blijven. Ten aanzien van de stelplicht (en vervolgens

78. Van Zwieten & Engel, artikel 7:941 BW, aant. 21; Mijnsen & Engel 2021, p. 60; Hendrikse 2019a, p. 441; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/273.

zonodig de bewijslast) in dit verband zou ik er voorshands van willen uitgaan dat het aan de verzekeraar die zich beroept op een beding als bedoeld in lid 4 is om te stellen dat niet is voldaan aan de meldings- en inlichtingenplicht, alsmede – zoals lid 4 dwingendrechtelijk als voorwaarde stelt – dat hij daardoor geschaad is in een redelijk belang, zoals met name het nauwkeurig vaststellen van de door de verzekerde geleden schade. In beginsel zal het vervolgens aan de verzekerde zijn om daartegenover aan te voeren dat de schade niettemin kan worden vastgesteld, zodat het beroep op lid 4 dient te worden gepasseerd. Het zou te ver gaan om van de verzekeraar te vergen dat hij stelt en zo nodig ook bewijst dat de benodigde gegevens niet langs andere weg kunnen worden verkregen. Het is immers aan de verzekeringnemer en/of de verzekerde te wijten dat de verzekeraar de benodigde gegevens niet heeft kunnen verzamelen op de reguliere wijze van een schadevaststelling en toe-drachtsonderzoek naar aanleiding van een onverwijde melding en correcte verstrekking van inlichtingen.⁷⁹

Uit de parlementaire geschiedenis blijkt bovendien dat bij de invulling van het begrip ‘redelijk belang’ aansluiting moet worden gezocht bij de redelijk belang-jurisprudentie zoals deze zich heeft ontwikkeld sinds het arrest *Twaalfhoven/Railway Passengers* uit 1970.⁸⁰ Voor zover daarin tot uitdrukking is gebracht dat aan het vereiste dat de verzekeraar in een redelijk belang is geschaad niet is voldaan door het enkele feit dat de verzekeraar, door de niet-nakoming of niet-tijdige nakoming van de meldings- en inlichtingenplicht, de mogelijkheid is onthouden om tijdig zelfstandig onderzoek te doen en om feiten en omstandigheden te verzamelen die van belang kunnen zijn voor de dekkingsvraag.⁸¹

Het enkele feit dat niet (tijdig) is voldaan aan de meldings- of inlichtingenplicht en daarmee de verzekeraar de mogelijkheid is onthouden om tijdig zelfstandig onderzoek te doen en feiten en omstandigheden te verzamelen die van belang kunnen zijn voor de dekkingsvraag, leidt derhalve niet zondermeer tot de conclusie dat de verzekeraar in een redelijk belang is geschaad. Vereist is dat de verzekeraar daadwerkelijk benadeeld is in zijn onderzoeksmogelijkheden.⁸² Bovendien moet dit nadeel voldoende klemmend zijn.⁸³ Een mooi voorbeeld in dit kader is de situatie waarin de verzekeringnemer schade aan zijn inboedel pas twee maanden na het ontstaan van de schade aan de verzekeraar meldt en de schade op dat moment bovendien al is hersteld. Indien de verzekeringsvoorwaarden dan een verval van recht-clausule bevatten, waarin is opgenomen dat de ontstane schade zo snel mogelijk aan de verzekeraar moet worden gemeld en de aanwijzingen van de verzekeraar opgevolgd moeten worden omdat er anders geen schade-uitkering zal worden gedaan, zal de verzekeraar zich rechtsgeldig op dit beding kunnen beroepen indien hij door de omstandigheden daadwerkelijk benadeeld is. Hiervan kan bijvoorbeeld sprake zijn indien de toedracht van de schade niet op basis van de door de verzekeringnemer overgelegde foto's kan worden vastgesteld en het daardoor aannemelijk

79. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 103-104. Zie ook: Van Zwieten & Engel, artikel 7:941 BW, aant. 23.

80. HR 29 mei 1970, NJ 1970/435, m.nt. B. Wachter (*Twaalfhoven-Railway Passengers*).

81. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 104. Zie ook: Van Zwieten & Engel, artikel 7:941 BW, aant. 23; Hendrikse 2019a, p. 441.

82. HR 5 oktober 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA9705, NJ 2008/57 (*Winterthur/TROS*). Zie ook: Hendrikse 2019a, p. 443; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/273 & 275; Hof Amsterdam 15 september 2005, ECLI:NL:GHAMS:2005:AV1201, NJF 2006/65.

83. HR 7 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:522, m.nt. M.M. Mendel (*verzekerden/SRK*).

is dat de verzekeraar zelf onderzoek had willen doen naar de schade(toedracht).⁸⁴ Of denk aan de situatie waarin sprake is van een woonlastenverzekering met (o.a.) een arbeidsongeschiktheidsdekking en de verzekerde meer dan twee jaar na de arbeidsongeschiktheidsmelding bij zijn werkgever zich tot de verzekeraar wendt en aanspraak maakt op een (arbeidsongeschiktheids)uitkering. De verzekeringsvoorwaarden bevatten echter een verval van recht-clausule, waarin is opgenomen dat de arbeidsongeschiktheid zo spoedig mogelijk aan de verzekeraar moeten worden gemeld en de aanwijzingen van de verzekeraar opgevolgd moeten worden omdat er anders geen arbeidsongeschiktheidsuitkering zal volgen. De verzekeraar zal zich rechtsgeldig op dit beding kunnen beroepen, indien hij door de omstandigheden daadwerkelijk benadeeld is. Hiervan kan bijvoorbeeld sprake zijn indien de verzekeraar niet kan vaststellen of de verzekerde in het eerste jaar na aanvang van de arbeidsongeschiktheid volledig arbeidsongeschikt was als gevolg van een ziekte of ongeval en dit wel voorwaarde is voor dekking.⁸⁵

Indien de verzekeraar aantoont dat hij in een redelijk belang is geschaad én in de verzekeringsvoorwaarden een verval van recht-beding ex artikel 7:941 lid 4 BW is opgenomen, leidt dit echter niet automatisch tot de conclusie dat de verzekeraar het recht heeft om zich op het algeheel verval van het recht op uitkering te beroepen. De Hoge Raad heeft in het *Polygram*-arrest overwogen dat artikel 6:248 lid 2 BW kan meebrengen dat het nadeel dat de verzekeraar lijdt door de niet-naleving van de medewerkingsplicht volledig wordt gecompenseerd indien er een aftrek plaatsvindt van een bepaald percentage van het verzekerde schadebedrag.⁸⁶

Het bovenstaande roept bij mij de vraag op in hoeverre artikel 7:941 lid 4 BW relevant is voor levensverzekeringsovereenkomsten. Zoals uit het voorgaande blijkt, speelt deze bepaling met name een rol in de situatie waarin een verzekeraar daadwerkelijk is benadeeld in zijn onderzoeksmogelijkheden bij de vaststelling van de dekking of de schade. Deze situaties doen zich bij levensverzekeringen niet voor. De levensverzekeraar zal – ingeval het verzekerde risico zich voordoet – immers uitkeren, ongeacht of er sprake is van enig vermogensverlies.⁸⁷ Nu de vraag of er schade is geleden voor levensverzekeringen irrelevant is, hoeft er door de verzekeraar dan ook geen schadevaststelling plaats te vinden. Van enige benadeling daarbij kan dan ook geen sprake zijn. Ten aanzien van de dekkingsvraag dient de verzekeraar (enkel) na te gaan of de verzekerde binnen de looptijd van de verzekering is overleden en of de oorzaak van overlijden niet is uitgesloten. Een tijdige melding van het overlijden en/of het tijdig overleggen van de relevante bescheiden is voor de vaststelling van deze punten niet noodzakelijk. Deze kunnen zelfs in de maanden of jaren na het overlijden van de verzekerde nog door de verzekeraar

84. Zie bijvoorbeeld GC Kifid 18 februari 2019, nr. 2019-123.

85. Zie in dit verband: Hof Amsterdam 24 maart 2020, JA 2020/123, m.nt. E.J. Wervelman. Voor meer jurisprudentie op dit punt, zie: Wervelman 2016, p. 315-322.

86. HR 17 februari 2006, NJ 2006/378 (*Polygram*). Dit arrest is gewezen onder het oude recht. In het arrest *Winterthur/Tros* (HR 5 oktober 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA9705) heeft de Hoge Raad echter bevestigd dat toepassing van artikel 7:941 lid 4 BW tot hetzelfde resultaat leidt, daar deze bepaling een codificatie is van de inzichten onder het oude recht. Zie ook: Hendrikse 2019a, p. 444; Van Zwieten & Engel, artikel 7:941 BW, aant. 23; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/276.

87. Zie paragraaf 2.3.3 en Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/649.

worden vastgesteld. De kans dat de verzekeraar – door het niet tijdig voldoen aan de medewerkingsplicht door de verzekeringnemer/tot uitkering gerechtigde – daadwerkelijk is benadeeld in zijn onderzoeksmogelijkheden en daarmee in zijn redelijk belang is geschaad – waardoor hem een rechtsgeldig beroep op een in de verzekeringsvoorwaarden opgenomen verval van recht-beding (ex artikel 7:941 lid 4 BW) toekomt – is mijns inziens dan ook (vrijwel) nihil. Er hoeft in artikel 7:977 BW wat mij betreft dan ook geen verwijzing naar artikel 7:941 lid 4 BW te worden opgenomen. Wel zou de wetgever er goed aan doen om expliciet in artikel 7:977 BW op te nemen dat dit artikel ook van toepassing is op verval van recht-bedingen, zodat hierover geen onduidelijkheid kan bestaan.

Het bovengenoemde leidt tot de conclusie dat een beroep op de in de levensverzekeringsvoorwaarden opgenomen verval van recht-bedingen op grond van artikel 7:977 BW niet is toegestaan. Dit is, gelet op het bepaalde in artikel 7:977 lid 1 BW, immers alleen toegestaan voor zover titel 7.17 BW voorziet in een mogelijkheid daartoe. De enige mogelijkheid die titel 7.17 BW daartoe biedt is opgenomen in artikel 7:941 lid 4 BW en dit artikel is – gelet op hetgeen in de vorige alinea is opgenomen – weinig relevant voor levensverzekeringsovereenkomsten.

Dit brengt mij op de vraag in hoeverre de door natura-uitvaartverzekeraars⁸⁸ gehanteerde bedingen, inhoudende dat het recht op verzorging of bekostiging van de crematie of begrafenis vervalt indien de uitvaart niet wordt verzorgd door de uitvaartonderneming die de verzekeraar heeft aangewezen, juridisch houdbaar is. Thans worden dergelijke bedingen door de Geschillencommissie van het Kifid getoetst aan artikel 6:237 onder h BW, de zogenoemde grijze lijst.⁸⁹ Hierin is opgenomen dat een beding in de algemene voorwaarden van consumentenovereenkomsten wordt vermoed onredelijk bezwarend te zijn indien het beding als sanctie op bepaalde gedragingen van de wederpartij, nalaten daaronder begrepen, verval stelt van haar toekomstige rechten of van de bevoegdheid bepaalde verweren te voeren, behoudens voor zover deze gedragingen het verval van recht of verweren rechtvaardigen. Het is in dergelijke gevallen aan de gebruiker van de voorwaarden waarin dergelijk beding is opgenomen, in dit geval de verzekeraar, om dit rechtsvermoeden te weerleggen en dus aan te tonen dat het doen of laten van de verzekeringnemer/tot

88. Voor de volledigheid merk ik in dit kader op dat de natura-uitvaartverzekering strikt genomen niet als levensverzekering in de zin van artikel 7:975 BW kan worden aangemerkt, daar de natura-uitvaartverzekering niet voorziet in een uitkering in geld en dan ook geen sprake kan zijn van een sommenverzekering. Dit zou ertoe leiden dat afdeling 3 van titel 7.17 BW – en daarmee artikel 7:977 BW – niet op de natura-uitvaartverzekering van toepassing is. In artikel 7:976 BW heeft de wetgever echter de toepasselijkheid van een aantal artikelen uit afdeling 3 van titel 7.17 BW voor de (natura-)uitvaartverzekering uitgezonderd, waaruit kan worden afgeleid dat de wetgever de natura-uitvaartverzekering toch als bijzondere vorm van levensverzekering heeft gezien en onder het bereik van afdeling 3 van titel 7.17 BW heeft willen plaatsen. Nu artikel 7:977 BW niet onder de uitsluitingen van artikel 7:976 BW is opgenomen, moet worden aangenomen dat deze bepaling eveneens op de natura-uitvaartverzekeringen van toepassing is. Zie voor meer informatie over de natura-uitvaartverzekering: Coenraad & Vlasveld 2019, p. 1157 e.v. Zie ook: Kalkman 2013, p. 4 en Mijnsen/Engel 2021, p. 174-175. Bij uitvaartverzekeringen die voorzien in een uitkering in geld ter bekostiging van de uitvaart, speelt deze problematiek niet, daar deze wel als sommenverzekering kunnen worden aangemerkt. Zie Mijnsen/Engel 2021, p. 174.

89. Zie o.a. GC Kifid 22 februari 2011, nr. 2011-41, GC Kifid 23 december 2016, nr. 2016-630, GC Kifid 21 juli 2017, nr. 2017-482, GC Kifid 2 juni 2021, nr. 2021-0494, GC Kifid 2 juni 2021, nr. 2021-0498.

uitkering gerechtigde in dit geval het verval van recht rechtvaardigt.⁹⁰ Slaagt de verzekeraar daar niet in, dan is het beding vernietigbaar.⁹¹ Naar mijn mening is in dergelijke situaties echter geen ruimte voor de toets aan artikel 6:237 onder h BW, daar in artikel 7:977 BW – welk artikel als *lex specialis* geldt van artikel 6:237 onder h BW – nu juist is bepaald dat een beroep op een in de verzekeringsvoorwaarden opgenomen verval van recht-beding slechts rechtsgeldig is, indien titel 7.17 BW voorziet in een mogelijkheid daartoe. Door verval van recht-bedingen te toetsen aan artikel 6:237 onder h BW wordt het de verzekeraar via een omweg toch mogelijk gemaakt om zich te beroepen op verval van recht-clausules in de verzekeringsvoorwaarden. Dit is onwenselijk en bovendien strijdig met artikel 7:977 BW. Een met artikel 7:977 BW strijdig beding leidt – zoals in paragraaf 5.2.6 verder uiteen zal worden gezet – op grond van artikel 3:40 lid 2 BW tot vernietigbaarheid van de betreffende bepaling.⁹² Mijns inziens dient dan ook deze route en niet de route van artikel 6:237 onder h BW te worden toegepast.

5.2.3.5 Tussenconclusie

Zoals gezegd kan ik mij, gelet op het belang van de verzekeringnemer (en derdebelanghebbenden) bij het voortduren van de levensverzekering, goed vinden in de keuze van de wetgever om tussentijdse beëindiging van de levensverzekeringsovereenkomst door de verzekeraar in beginsel niet toe te staan. Wat ik minder goed kan volgen is dat de wetgever voor de uitzonderingen op deze regel vervolgens volstaat met de verwijzing naar titel 7.17 BW. Nog los van het gegeven dat de rechtszekerheid gebaat is bij een duidelijke opsomming van de uitzonderingen, had hiermee ook de onduidelijkheid rondom de verhouding tussen artikel 7:977 lid 1 BW en artikel 7:940 lid 3 BW voorkomen kunnen worden. De wetgever zou er naar mijn mening dan ook goed aan doen om de uitzonderingen op de regel, dat tussentijdse beëindiging door de verzekeraar niet is toegestaan, uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 1 BW op te nemen. Daarnaast zou de wetgever er goed aan doen om expliciet op te nemen dat verval van recht-bedingen eveneens onder het toepassingsbereik van artikel 7:977 BW vallen. Ik zou de eerste zin van artikel 7:977 lid 1 BW dan ook als volgt willen formuleren:

‘Behoudens hetgeen in het tweede lid van artikel 929 en in het tweede lid van 980 BW is bepaald, kan de verzekering niet door de verzekeraar worden opgezegd of ontbonden, noch krachtens enig beding vervallen. Onder vervalbeding valt tevens het beding dat het verval van recht op uitkering inhoudt.’

Zo is het meteen duidelijk waar de uitzonderingen op de regel kunnen worden gevonden én wordt de toepasselijkheid van artikel 7:940 lid 3 BW op levensverzekeringsovereenkomsten uitgesloten. Dit draagt niet alleen bij aan de rechtszeker-

90. Voor de vraag of een beroep op het verval van recht gerechtvaardigd is, wordt aangesloten bij de (redelijk) belang toets die in het kader van artikel 7:941 lid 4 BW wordt uitgevoerd. Zie in dit kader de in noot 89 opgenomen Kifid-uitspraken.

91. Zie o.a. GC Kifid 22 februari 2011, nr. 2011-41, GC Kifid 23 december 2016, nr. 2016-630, GC Kifid 21 juli 2017, nr. 2017-482, GC Kifid 2 juni 2021, nr. 2021-0494, GC Kifid 2 juni 2021, nr. 2021-0498.

92. In paragraaf 5.2.6 zal ik betogen waarom de sanctie nietigheid in dergelijke situaties meer op zijn plaats is.

heid, maar doet bovendien recht aan de belangen van de verzekeringnemer (en derde-belanghebbenden) bij het voortbestaan van de levensverzekering.

5.2.4 Voorwaarden tussentijdse beëindiging door de verzekeraar

Naast het vereiste dat de (tussentijdse) beëindigingsgrond waarop de verzekeraar zich in het betreffende geval beroept dient voort te vloeien uit titel 7.17 BW, gelden er voor een rechtsgeldig beroep van de verzekeraar op het betreffende (beëindigings)beding nog aanvullende vereisten. Welke vereisten dit zijn, hangt af van de beëindigingsgrond waarop de verzekeraar een beroep wil doen. De vereisten die gelden voor opzegging door de verzekeraar dan wel het beroep van de verzekeraar op een vervalbeding volgen uit respectievelijk de artikelen 7:929 (jo. 7:983)⁹³, 7:938 en 7:980 BW.⁹⁴

In zijn algemeenheid geldt dat de mededeling van de verzekeraar, dat de verzekering tussentijds zal worden beëindigd, steeds schriftelijk zal moeten geschieden. Artikel 7:933 lid 1 BW bepaalt namelijk dat alle mededelingen waartoe titel 7.17 BW of de verzekeringsovereenkomst de verzekeraar aanleiding geven, schriftelijk dienen te geschieden.^{95,96} De wetgever geeft aan dat deze bepaling afwijkt van het in artikel 3:37 lid 1 BW geformuleerde uitgangspunt dat verklaringen – met inbegrip van mededelingen – in iedere vorm kunnen geschieden.⁹⁷ Deze afwijking is volgens de wetgever gerechtvaardigd ter bescherming van de verzekeringnemer en de tot uitkering gerechtigde.^{98,99}

De schriftelijke verklaring heeft haar werking op het moment dat zij op het adres van de verzekeringnemer is afgeleverd (artikel 3:37 lid 3 BW), ook indien de verzekeringnemer niet van de inhoud van die verklaring kan kennisnemen, bijvoorbeeld als gevolg van afwezigheid of vermissing.¹⁰⁰ De verzekeraar mag daarbij – op grond van de tweede zin van artikel 7:933 lid 1 BW – uitgaan van het laatst aan hem bekende adres van de geadresseerde. Hem kan dan niet worden tegengeworpen

93. Voor meer informatie over de vereisten ex artikel 7:929 (lid 1) jo. artikel 7:983 (lid 3) BW verwijst ik naar hoofdstuk 4.

94. Zie hoofdstuk 2 voor meer informatie met betrekking tot de vereisten ex artikel 7:980 (lid 1) BW.

95. Artikel 7:933 lid 1 BW bepaalt: 'Alle mededelingen waartoe de bepalingen van deze titel of de overeenkomst de verzekeraar aanleiding geven, geschieden schriftelijk. De verzekeraar kan zich daarbij houden aan de laatst aan hem bekende woonplaats van de geadresseerde.' Blijkens artikel 7:933 lid 2 BW kunnen mededelingen ook via elektronische weg worden verstuurd. Het doen van elektronische mededelingen door en aan de verzekeraar is verder uitgewerkt in het Besluit elektronische mededelingen 2011. Zie uitgebreid: Hendrikse, Martius en Rinkes 2019, p. 350 e.v. Zie ook: Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/250.

96. Ten aanzien van artikel 7:940 lid 3 BW heeft de wetgever expliciet aangegeven dat de verzekeraar bij tussentijdse opzegging steeds gehouden zal zijn schriftelijk mede te delen welke redenen aan de opzegging ten grondslag liggen. Dit omdat de verzekeringnemer deze informatie bij het sluiten van een nieuwe verzekering nodig heeft. Zie Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 90.

97. Artikel 3:37 lid 1 BW: 'Tenzij anders is bepaald, kunnen verklaringen, met inbegrip van mededelingen, in iedere vorm geschieden, en kunnen zij in een of meer gedragingen besloten liggen.'

98. Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 54.

99. Martius merkt hierover op dat artikel 3:37 lid 1 BW zelf voorziet in een uitzonderingsmogelijkheid – voornoemde bepaling geeft namelijk aan dat verklaringen in iedere vorm kunnen geschieden *tenzij anders is bepaald* – en van een afwijking van artikel 3:37 lid 1 BW dan ook geen sprake is. Zie Martius 2005, nr. 7.3.2. Impliciet: Hendrikse, Martius & Rinkes 2019, p. 355. Zie ook paragraaf 2.3.8 en 5.2.4.

100. HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178, r.o. 3.1.4.

dat de mededeling op het verkeerde adres is bezorgd of dat de geadresseerde niet meer op dit adres woont.¹⁰¹

Zoals gezegd voorziet artikel 7:977 lid 1 BW zelf ook in een mogelijkheid voor de verzekeraar om de verzekering tussentijds te beëindigen. Op grond van voornoemd artikel staat het de verzekeraar immers vrij een beding in de verzekeringsvoorwaarden op te nemen dat hem de mogelijkheid geeft de verzekering op te zeggen, dan wel te bedingen dat de verzekering eindigt bij gebrek aan premievrije waarde of afkoopwaarde. Over de vereisten die gelden voor een rechtsgeldig beroep op voornoemde bedingen, zwijgt artikel 7:977 BW. Aangezien artikel 7:940 lid 3 BW reeds voorziet in een opzegmogelijkheid voor (schade)verzekeraars, lijkt het mij goed om – ten aanzien van de vereisten voor een rechtsgeldig beroep op het opzeggingsdan wel vervalbeding door de levensverzekeraar – zoveel mogelijk aan te sluiten bij laatstgenoemd artikel. Op grond van artikel 7:940 lid 3 BW dient de verzekeraar voor de opzegging een termijn van twee maanden in acht te nemen.^{102, 103} Uit de wetgeschiedenis vloeit bovendien voort dat de verzekeraar gehouden is om schriftelijk mede te delen welke redenen aan de opzegging ten grondslag liggen.¹⁰⁴

Dit lijkt mij eveneens prima werkbaar voor de in artikel 7:977 lid 1 BW opgenomen situatie waarin de verzekeraar de verzekering opzegt wegens gebrek aan premievrije waarde dan wel afkoopwaarde, of een beroep doet op een soortgelijk vervalbeding. De verzekeringnemer weet zo ruim van tevoren dat de dekking van zijn levensverzekering eindigt en dit geeft hem de mogelijkheid om – indien gewenst – een nieuwe verzekering af te sluiten. Daarnaast is het – zeker in het geval dat de verzekeraar de verzekering heeft opgezegd wegens gebrek aan waarde – voor de verzekeringnemer van belang om de reden van opzegging op papier te hebben, daar hij hiermee bij de aanvraag van een nieuwe verzekering¹⁰⁵ kan aantonen waar de reden van opzegging in is gelegen. Het zal voor de beslissing van de nieuwe verzekeraar om de verzekeringsaanvraag al dan niet te accepteren, immers groot verschil maken of de verzekering is opgezegd wegens gebrek aan waarde dan wel wegens schending van de (precontractuele) mededelingsplicht. De brief van de opzeggende verzekeraar zal de (aspirant) verzekeringnemer dan ook zeer behulpzaam zijn gedurende het aanvraagproces voor de nieuwe verzekering.

Zoals reeds eerder opgemerkt kunnen er bij een levensverzekering – naast de verzekeringnemer – nog andere betrokkenen zijn die belang hebben bij het voortzetten van de verzekering, denk hierbij aan de begunstigde van (de uitkering uit) de levensverzekering, de pandhouder en de beslaglegger. Ook deze betrokkenen

101. Zie conclusie A-G M.H. Wissink, ECLI:NL:PHR:2020:882 voor HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178. Zie ook: Rb. Midden Nederland 12 augustus 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:3168, r.o. 4.14. Zie in dit kader ook: Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 53-54; Van Zwieten & Engel, artikel 7:933 BW, aant. 7; Hendrikse & Rinkes 2019, p. 347; Van Tiggele-van der Velde 2008, p. 61; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/248. Zie ook hoofdstuk 2 van dit proefschrift.

102. Deze termijn geldt ook in geval de verzekeringnemer de verzekeringsovereenkomst wenst op te zeggen. Zie: Venker 2019, p. 412-413. De wetgever heeft voor een termijn van twee maanden gekozen, omdat deze aansluit bij de termijn uit artikel 7:940 lid 1 BW en daarnaast partijen voldoende ruimte biedt voor de administratieve afwikkeling van de verzekering en het (eventueel) vinden van een vervangende dekking. Zie Hendrikse, Martius & Rinkes 2007, p. 86.

103. Zoals reeds eerder opgemerkt geldt in een aantal situaties een afwijkende opzegtermijn. Hiervoor verwijs ik naar artikel 7:940 lid 3 BW. Zie in dat kader ook: Venker 2019, p. 413.

104. Zie in dit kader noot 96.

105. Bij de aanvraag van een nieuwe verzekering wordt de aspirant verzekeringnemer gevraagd of hem wel eens een verzekering is opgezegd. Of woorden van gelijke strekking.

dienen naar mijn mening gelijktijdig met de verzekeringnemer te worden geïnformeerd over het voortijdig beëindigen van de verzekering. De uitkering (en daarmee zekerheid) waarop zij dachten aanspraak te maken, komt immers te vervallen. Door hen tijdig te informeren worden zij in staat gesteld vervangende voorzieningen te treffen en (waar nodig) nieuwe afspraken te maken met de verzekeringnemer. De wetgever zou er mijns inziens dan ook goed aan doen om de informatieverplichting jegens voornoemde derde-belanghebbenden expliciet in artikel 7:977 BW op te nemen. De wetgever sluit hiermee niet alleen mooi aan bij de elders in de wet geregelde informatieverplichtingen, denk aan de artikelen 7:980 lid 1 BW en 7:929 jo. 7:983 lid 3 BW, maar doet hiermee tevens recht aan de belangen van de betrokken derden.

Gelet op het bovenstaande zou ik aan artikel 7:977 BW dan ook een nieuw lid willen toevoegen, welk luidt als volgt:

‘De verzekeraar die met een beroep op een in de tweede zin van het vorige lid genoemd beding de verzekering wil laten eindigen, dient hierover zowel de verzekeringnemer als de begunstigde, pandhouder en beslaglegger te informeren. Voor het eindigen van de verzekering dient de verzekeraar daarbij een termijn van twee maanden in acht te nemen.’

5.2.5 Beperkingen afkoop en premievrije voortzetting (lid 2)

Op grond van artikel 7:977 lid 2 BW kan de verzekeraar – behoudens het elders in afdeling 3 van titel 7.17 BW bepaalde – de verzekering slechts afkopen of premievrij voortzetten met medewerking van de verzekeringnemer. Deze medewerking moet zijn verkregen na het aangaan van de verzekeringsovereenkomst.

Afdeling 3 van titel 7.17 BW voorziet in een tweetal gevallen waarin de verzekeraar gerechtigd is de verzekering zonder medewerking van de verzekeringnemer af te kopen of premievrij voort te zetten, te weten de situatie waarin de vervolgpremie van de levensverzekering niet is betaald (artikel 7:980 lid 2 BW) en de situatie waarin de verzekerde is overleden ten gevolge van een van het risico uitgesloten oorzaak (artikel 7:981 BW). In alle overige gevallen is afkoop dan wel premievrije voortzetting van de verzekering alleen mogelijk met medewerking van de verzekeringnemer.¹⁰⁶

Dit roept bij mij de vraag op hoe de medewerking van de verzekeringnemer dient te worden verkregen. Geldt hiervoor een schriftelijkheidsvereiste? Of is mondelinge instemming voldoende? En mag de verzekeraar volstaan met het enkele verzoek tot instemming of rust op de verzekeraar in dergelijke gevallen de verplichting om de verzekeringnemer te wijzen op de gevolgen van de afkoop dan wel het premievrij maken van de verzekering?

Over de vorm waarin de medewerking van de verzekeringnemer dient te worden verkregen, heeft de wetgever zich in artikel 7:977 lid 2 BW niet uitgelaten. Ook elders in titel 7.17 BW is geen regeling met betrekking tot dit punt opgenomen,¹⁰⁷ zodat moet worden teruggevallen op de algemene regeling in artikel 3:37 lid 1

106. Kalkman 2023, commentaar op artikel 7:977 BW, nr. 2; Clausing 2009, artikel 7:977 BW, aant. 3.

107. Er is geen sprake van een mededeling in de zin van artikel 7:933 lid 1 BW, zodat dit artikel niet van toepassing is. Zie hierover uitgebreid: Van Zwieten & Engel, artikel 7:933 BW, aant. 4.

BW.¹⁰⁸ Op grond van dit artikel kunnen verklaringen, met inbegrip van mededelingen, in iedere vorm geschieden. Mondelinge instemming van de verzekeringnemer met het premievrij maken of het afkopen van de verzekering zou op basis van dit artikel dan ook voldoende zijn. Hieronder zal ik aangeven waarom de verzekeraar er desalniettemin goed aan doet om de verzekeringnemer schriftelijk om instemming te vragen.

Ten aanzien van de vraag of het enkele verzoek tot instemming volstaat of dat op de verzekeraar in dergelijke gevallen de verplichting rust om de verzekeringnemer te wijzen op de gevolgen van de afkoop dan wel het premievrij maken van de verzekeraar, geeft zowel de wetsgeschiedenis als de literatuur geen uitsluitel. Ingeval de verzekeringnemer zelf besluit om zijn levensverzekering premievrij te maken of af te kopen, geldt dat de verzekeraar de verzekeringnemer voorafgaand aan de afkoop of het premievrij maken van de verzekering dient te informeren over de (fiscale) consequenties daarvan.^{109, 110} Ik zie dan ook niet in waarom het in de situatie ex artikel 7:977 lid 2 BW, waarin de verzekeraar aan de verzekeringnemer vraagt om met de afkoop dan wel het premievrij maken van de verzekering in te stemmen, anders zou zijn. Ook in deze situatie heeft de verzekeringnemer het recht om een weloverwogen beslissing te nemen en dit kan alleen indien de verzekeringnemer volledig op de hoogte is van de (fiscale) consequenties van de afkoop of premievrijmaking.

Als de hiervoor beschreven informatieverplichting voor de verzekeraar wordt aangenomen, leidt dit er mijns inziens automatisch toe dat de verzekeraar de verzekeringnemer schriftelijk om instemming zal vragen. Ingeval de verzekeringnemer immers betwist dat hij (deugdelijk) over de gevolgen van afkoop/premievrijmaking is geïnformeerd, is het aan de verzekeraar om aan te tonen dat hij aan zijn informatieverplichting heeft voldaan. Het is in dergelijke situaties dan ook van belang dat de verzekeraar dit schriftelijk heeft vastgelegd. Dit geldt overigens ook voor de situatie waarin de verzekeringnemer betwist dat hij met de afkoop/het premievrij maken van de verzekering heeft ingestemd. Ook in deze situatie is het aan de verzekeraar om aan te tonen dat hij na instemming van de verzekeringnemer tot de afkoop/het premievrij maken van de verzekering is overgegaan, waardoor schriftelijke vastlegging van de instemming van belang is. De verzekeraar zal er bewijstechnisch dan ook goed aan doen om de brief, waarin hij de verzekeringnemer informeert over de gevolgen van de afkoop dan wel het premievrij maken van de verze-

108. Artikel 3:37 lid 1 BW bepaalt het volgende: 'Tenzij anders is bepaald, kunnen verklaringen, met inbegrip van mededelingen, in iedere vorm geschieden, en kunnen zij in een of meer gedragingen besloten liggen.'

109. *Jaarverslag Ombudsman Verzekeren 2003* en Raad van Toezicht Verzekeringen 2002, p. 20-21. Zie ook GC Kifid 20 juli 2018, nr. 2018-453 en GC Kifid 10 februari 2020, nr. 2020-123. De eventuele betrokkenheid van een tussenpersoon ontslaat de verzekeraar niet van deze verplichting, zie Raad van Toezicht Verzekeringen 21 mei 2001, nr. 2001/29 en GC Kifid 25 mei 2018, nr. 2018-331.

110. Kalkman merkt in dat kader op dat ingeval de verzekeraar voor of tijdens de afwikkeling van het afkoopverzoek zodanige informatie krijgt over de gezondheidstoestand van de verzekerde dat daaruit kan worden afgeleid dat afkoop evident nadelig is voor de verzekeringnemer, hij de verzekeringnemer hiervan op de hoogte dient te brengen. Zie: Kalkman 2013, p. 152; Rijkels 2019, p. 1146; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/681.

kering en hem verzoekt hiermee in te stemmen, ter ondertekening aan de verzekeringnemer voor te leggen.¹¹¹

5.2.6 Gevolgen van schending artikel 7:977 BW

Vraag is nu wat de gevolgen zijn ingeval de verzekeraar in zijn voorwaarden een beding opneemt dat in strijd is met artikel 7:977 BW. Denk bijvoorbeeld aan een beding dat tussentijdse opzegging op andere dan de hierboven genoemde gronden mogelijk maakt of dat de verzekeraar de mogelijkheid geeft de verzekeringsovereenkomst te ontbinden. Artikel 7:977 BW vermeldt hier niets over, zodat een antwoord moet worden gevonden in de algemene regeling van artikel 3:40 lid 2 BW. Lid 2 van artikel 3:40 BW bepaalt het volgende:

‘Strijd met een dwingende wetsbepaling leidt tot nietigheid van de rechtshandeling, doch, indien de bepaling uitsluitend strekt ter bescherming van één der partijen bij een meerszijdige rechtshandeling, slechts tot vernietigbaarheid, een en ander voor zover niet uit de strekking van de bepaling anders voortvloeit.’

Op grond van voornoemd artikel leidt strijdigheid met een dwingende wetsbepaling tot nietigheid van de rechtshandeling, tenzij de betreffende wetsbepaling uitsluitend strekt ter bescherming van één der partijen; dan is de rechtshandeling vernietigbaar. De reden waarom de wetgever in laatstgenoemde situatie voor vernietigbaarheid van de rechtshandeling heeft gekozen, is gelegen in het feit dat de betreffende wetsbepaling er in het betreffende geval toe strekt om de ene partij tegen de andere te beschermen. In een zodanig geval zou nietigheid tot een onbevredigend resultaat leiden, daar ook de niet-beschermde partij of een derde zich daarop kan beroepen.¹¹² Zoals hierboven reeds opgemerkt heeft de wetgever met artikel 7:977 BW beoogd het belang van de *verzekeringnemer* – bij voortzetting van de verzekering – te beschermen. Artikel 7:977 BW strekt dan ook uitsluitend ter bescherming van één der partijen. Dit volgt eveneens uit het semidwingendrechtelijke karakter van artikel 7:977 BW. Van voornoemde bepaling mag op grond van artikel 7:986 lid 2 BW immers niet ten nadele van de verzekeringnemer, de begunstigde en pandhouder worden afgeweken.¹¹³ Dit *eenzijdige* beschermingskarakter brengt mee dat ingeval de verzekeraar in zijn verzekeringsvoorwaarden een beding opneemt dat in strijd is met artikel 7:977 BW, dit beding op grond van artikel 3:40 lid 2 BW vernietigbaar is.¹¹⁴ Een bepaling in de verzekeringsvoorwaarden die in strijd is met artikel 7:977 BW is dan ook niet van rechtswege nietig, waardoor de verzekeringnemer een beroep dient te doen op de vernietigbaarheid van de betreffende bepaling om deze buiten toepassing te laten. Dit valt naar mijn mening moeilijk te rijmen met de gedachte achter artikel 7:977 BW. De wetgever wil de verzekeringnemer met artikel 7:977 BW immers beschermen tegen tussentijdse beëindiging van de verzeke-

111. Ik heb hier bewust niets opgemerkt over een eventuele informatieverplichting jegens derde-belanghebbenden, daar deze informatieverplichting ook niet bestaat bij afkoop/premievrjmaking op initiatief van de verzekeringnemer.

112. Van Zeben, Du Pon & Olthof 1981, p. 190; Asser/Sieburgh 6-III 2018/320.

113. Asser/Sieburgh 6-III 2018/320.

114. Dit geldt eveneens voor een beding dat strijdig is met artikel 7:940 lid 3 BW. Zie: Mijnsen/Engel 2021, p. 37. Anders: Mijnsen 2012, p. 36; Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX 2019/240; Venker 2019, p. 415, Van Zwieten & Engel, artikel 7:940 BW, aant. 48.

ringsovereenkomst door de verzekeraar. Om deze bescherming te genieten is het echter wel noodzakelijk dat de verzekeringnemer zich bewust is van het feit dat het de verzekeraar niet is toegestaan om een dergelijk beding in de voorwaarden op te nemen én dat de verzekeringnemer bovendien zelf een beroep op vernietiging van het betreffende beding doet. Dit kan er dan ook toe leiden dat een met artikel 7:977 BW strijdig beding, waarin de verzekeraar zichzelf de mogelijkheid heeft gegeven de levensverzekeringsovereenkomst gedurende de looptijd op te zeggen, zelfs na tussenkomst van een rechter in stand blijft, enkel en alleen omdat de verzekeringnemer – in de meeste gevallen de onderliggende partij met weinig tot geen juridische kennis – geen beroep op de vernietigbaarheid van het beding heeft gedaan.¹¹⁵ Dit kan, gezien de gedachte van de wetgever achter artikel 7:977 lid 1 BW, niet de bedoeling zijn. Ik zou er dan ook voor willen pleiten om aan het opnemen van een met artikel 7:977 BW strijdig beding in de verzekeringsvoorwaarden, de sanctie nietigheid te verbinden. Hierdoor is een met artikel 7:977 BW strijdig beding in de verzekeringsvoorwaarden van rechtswege nietig en is het derhalve niet noodzakelijk dat de verzekeringnemer – tijdens een rechterlijke procedure – een beroep doet op de nietigheid van het betreffende beding. De rechter dient dit ambtshalve te toetsen.¹¹⁶ Hiermee wordt voorkomen dat een met artikel 7:977 BW strijdig beding uit de verzekeringsvoorwaarden van toepassing blijft en de verzekeraar hier een beroep op kan blijven doen.

Gelukkig biedt artikel 3:40 lid 2 BW de mogelijkheid om een andere regeling op te nemen. Het bepaalde ten aanzien van nietigheid en vernietigbaarheid in artikel 3:40 lid 2 BW geldt namelijk alleen *voor zover niet uit de strekking van de bepaling anders voortvloeit*. Met andere woorden: het staat de wetgever vrij om in een bepaalde wettelijke bepaling af te wijken van de in artikel 3:40 lid 2 BW opgenomen regeling.¹¹⁷

Hetzelfde resultaat kan worden bereikt door artikel 7:977 BW op te nemen in artikel 7:986 lid 1 BW, waardoor er in geen geval van deze bepaling mag worden afgeweken. Hierdoor is er geen sprake meer van een bepaling die uitsluitend strekt tot bescherming van een van de partijen, waardoor een met dit artikel strijdig beding op grond van artikel 3:40 lid 2 BW nietig zal zijn. Deze laatste optie heeft als gunstig bijgevolg dat de bescherming niet beperkt blijft tot de verzekeringnemer, begunstigde en pandhouder, waardoor ook – conform hetgeen ik hierboven eerder heb bepleit – ook de beslaglegger de dwingendrechtelijke bescherming van artikel 7:977 BW kan genieten. Deze laatste optie heeft dan ook mijn voorkeur.

5.2.7 Tussenconclusie

Zoals hierboven reeds opgemerkt dient de tekst van artikel 7:977 BW naar mijn mening op een aantal belangrijke punten te worden aangepast.

Allereerst zou ik de uitzonderingen op de regel, dat tussentijdse beëindiging door de verzekeraar niet is toegestaan, uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 1 BW opnemen. Nog los van het feit dat een duidelijke opsomming van de uitzonderingen bijdraagt aan de rechtszekerheid, wordt hiermee de toepasselijkheid van artikel 7:940 lid 3

115. Asser/Sieburgh 6-III 2018/608.

116. Asser/Sieburgh 6-III 2018/607; HR 15 november 1985, ECLI:NL:HR:1985:AD3292, NJ 1986/227.

117. Asser/Sieburgh 6-III 2018/319.

BW op levensverzekeringsovereenkomsten uitdrukkelijk uitgesloten. Ondanks dat de kans zeer gering is dat zich gedurende de looptijd van de levensverzekering een situatie voordoet waarin de levensverzekeraar een gerechtvaardigd beroep kan doen op voornoemd artikel, doet juist het bestaan van deze kans afbreuk aan de belangen van de verzekeringnemer (en derde-belanghebbenden) en daarmee aan de gedachte achter artikel 7:977 BW.

Daarnaast zou ik de vereisten, die gelden ingeval de verzekeraar een beroep wenst te doen op een beding uit de verzekeringsvoorwaarden dat hem de mogelijkheid biedt de verzekering op te zeggen dan wel waaruit volgt dat de verzekering eindigt bij gebrek aan premievrije waarde of afkoopwaarde, uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 2 BW op willen nemen. Aangezien artikel 7:940 lid 3 BW reeds voorziet in een opzegmogelijkheid voor (schade)verzekeraars, lijkt het mij goed om – ten aanzien van de vereisten – zoveel mogelijk aan te sluiten bij laatstgenoemd artikel. Dit brengt mee dat de verzekeraar gehouden is om in de brief aan de verzekeringnemer de reden op te nemen welke aan de opzegging ten grondslag ligt en voor de opzegging een termijn van twee maanden in acht te nemen. Hierdoor weet de verzekeringnemer ruim van tevoren dat de dekking van zijn levensverzekering eindigt en dit geeft hem de mogelijkheid om – indien gewenst – elders een nieuwe verzekering af te sluiten.

Ook zou ik een expliciete informatieverplichting jegens de bij levensverzekering betrokken derde-belanghebbenden – te weten: de begunstigde, de pandhouder en de beslaglegger – in artikel 7:977 BW willen opnemen. Ook zij hebben immers een belang bij het voorzetten van de verzekering en dienen naar mijn mening dan ook gelijktijdig met de verzekeringnemer te worden geïnformeerd over het voortijdig beëindigen van de verzekering. Door hen tijdig te informeren worden zij immers in staat gesteld vervangende voorzieningen te treffen en (waar nodig) nieuwe afspraken te maken met de verzekeringnemer. Door het aannemen van een dergelijke informatieverplichting, sluit de wetgever aan bij de elders in de wet geregelde informatieverplichtingen. Denk aan artikel 7:980 lid 1 BW en 7:929 jo. 7:983 lid 3 BW.

Ook zou ik de uitzonderingen op de regel – dat de verzekeraar de verzekering slechts kan afkopen of premievrij voort kan zetten met medewerking van de verzekeringnemer – uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 3 BW willen opnemen. Hierdoor is het voor alle betrokkenen duidelijk wanneer de verzekeraar geen medewerking van de verzekeringnemer nodig heeft voor het afkopen of premievrij maken van de verzekering. Dit komt de rechtszekerheid ten goede. Daarnaast zou de wetgever er goed aan doen om artikel 7:977 BW op te nemen in artikel 7:986 lid 1 BW. Hierdoor mag in geen geval van artikel 7:977 BW worden afgeweken, waardoor een met artikel 7:977 BW strijdige beding op grond van artikel 3:40 lid 1 BW nietig is. Dit voorkomt dat de verzekeringnemer een beroep dient te doen op de vernietigbaarheid van een met artikel 7:977 BW strijdige bepaling om deze buiten toepassing te laten. Dit beschermt daarmee de verzekeringnemer (en derde-belanghebbenden) tegen onrechtmatige tussentijdse beëindiging door de verzekeraar. Daarnaast heeft opname in artikel 7:986 lid 1 BW als gunstig bijgevolg dat de bescherming niet beperkt blijft tot de verzekeringnemer, begunstigde en pandhouder, waardoor ook – conform hetgeen ik hierboven eerder heb bepleit – ook de beslaglegger de dwingendrechtelijke bescherming van artikel 7:977 BW kan genieten. Precies wat de wetgever met artikel 7:977 BW voor ogen had.

5.3 Rechtsvergelijking

Na deze analyse van artikel 7:977 BW is het interessant om te zien of – en zo ja, op welke manier – in de ons omringende landen wordt voorzien in tussentijdse beëindigingsmogelijkheden voor de levensverzekeraar. Hierbij zal achtereenvolgens worden gekeken naar de wettelijke regeling in België, Duitsland Frankrijk en Zwitserland.

5.3.1 België

Het Belgische recht voorziet in een aantal tussentijdse beëindigingsmogelijkheden voor de verzekeraar. Hieronder zullen de verschillende beëindigingsmogelijkheden aan bod komen en zal worden bezien in hoeverre deze ten dienste staan aan de levensverzekeraar.

Allereerst voorziet artikel 57 van de Wet betreffende de verzekeringen (WVerz) in een opzeggingsmogelijkheid voor zowel de verzekeringnemer¹¹⁸ als de verzekeraar¹¹⁹ binnen een termijn van veertien dagen na het sluiten van de verzekeringsovereenkomst.¹²⁰ Voor levensverzekeringsovereenkomsten¹²¹ geldt een afwijkende termijn waarbinnen de verzekering moet worden opgezegd, namelijk binnen dertig dagen na het sluiten van de verzekering. Deze opzeggingsmogelijkheid is echter alleen van toepassing op verzekeringsovereenkomsten met een looptijd van meer dan dertig dagen én de mogelijkheid moet bovendien uitdrukkelijk zijn opgenomen in de verzekeringsvoorwaarden. In het geval de verzekeringnemer de verzekering opzegt, heeft de opzegging onmiddellijke werking vanaf het moment van kennisgeving aan de verzekeraar. De verzekeraar dient bij de opzegging een termijn van acht dagen – te rekenen vanaf het moment van kennisgeving aan de verzekeringnemer – in acht te nemen. Hiermee heeft de Belgische wetgever willen voorkomen dat de verzekeringnemer van de een op de andere dag geconfronteerd zou worden met het verlies van de dekking.¹²²

118. Artikel 57 § 3 WVerz bepaalt het volgende: 'Behalve voor overeenkomsten met een looptijd van minder dan dertig dagen, moet de verzekeringnemer de mogelijkheid hebben de overeenkomst op te zeggen, met onmiddellijk gevolg op het ogenblik van de kennisgeving, binnen een termijn van dertig dagen voor levensverzekeringsovereenkomsten en voor kapitalisatieverrichtingen en binnen een termijn van veertien dagen voor de andere verzekeringsovereenkomsten na de inwerkingtreding ervan. Deze mogelijkheid moet uitdrukkelijk worden opgenomen in de voorwaarden van de polis. Voor de overeenkomsten die geen levensverzekeringsovereenkomsten of kapitalisatieverrichtingen zijn, heeft de verzekeringnemer deze mogelijkheid slechts indien de overeenkomst via een voorafgetekende polis dan wel een verzekeringsaanvraag tot stand is gekomen.'

119. Artikel 57 § 4 WVerz bepaalt het volgende: 'Behalve voor overeenkomsten met een looptijd van minder dan dertig dagen, mag de verzekeraar de overeenkomst die via een voorafgetekende polis dan wel een verzekeringsaanvraag tot stand is gekomen, opzeggen binnen een termijn van dertig dagen voor levensverzekeringsovereenkomsten en van veertien dagen voor de andere verzekeringsovereenkomsten na ontvangst van de voorafgetekende polis of van de aanvraag, met inwerkingtreding van de opzegging acht dagen na de kennisgeving ervan. Deze bepalingen moeten uitdrukkelijk worden opgenomen in de voorwaarden van de voorafgetekende polis of van de aanvraag. De aanvraag en het voorstel dienen beide afzonderlijk te worden ondertekend.'

120. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 628; Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 843.

121. Deze afwijkende termijn geldt ook voor kapitalisatieverrichtingen.

122. Parl. St. Kamer 1990-91, nr. 1586/1,16. Zie ook: Vansweevelt & Weyts 2016, p. 628.

Daarnaast heeft de Belgische wetgever gekozen voor een standaardlooptijd voor een verzekeringsovereenkomst van één jaar.¹²³ Daarbij heeft de wetgever opgenomen dat de verzekeringsovereenkomst steeds stilzwijgend wordt verlengd voor de periode van één jaar, tenzij één van de contractspartijen – waaronder dus de verzekeraar – zich hiertegen verzet. De verzekeringsovereenkomst is hiermee dus jaarlijks opzegbaar.¹²⁴ Voornoemde regeling geldt op grond van artikel 85 § 1 lid 4 WVerz echter niet voor levensverzekeringsovereenkomsten.¹²⁵ Op grond van voornoemd artikel heeft alleen de verzekeringnemer het recht om de verzekering jaarlijks op te zeggen.¹²⁶

Ook voor de situatie waarin de verzekeringnemer de premie van de verzekeringsovereenkomst niet betaalt, heeft de Belgische wetgever voorzien in een opzeggingsmogelijkheid voor de verzekeraar. Op grond van artikel 69 WVerz kan de (schade)verzekeraar de dekking schorsen of de verzekering opzeggen indien premiebetaling op de vervaldag uitblijft. Hiervoor is wel noodzakelijk dat de verzekeraar de verzekeringnemer eerst in gebreke stelt.¹²⁷ De regels met betrekking tot de ingebrekestelling zijn verder uitgewerkt in artikel 70 en 71 WVerz.¹²⁸

Voor de levensverzekeringsovereenkomsten is een enigszins afwijkende regeling opgenomen in artikel 167 WVerz. Artikel 167 WVerz bepaalt het volgende:

‘Art. 167. Niet-betaling van een premie geeft geen aanleiding tot enige vordering tot gedwongen tenuitvoerlegging vanwege de verzekeraar; volgens de door de Koning vastgestelde voorschriften brengt niet-betaling alleen de ontbinding van de overeenkomst mee of de vermindering van de prestaties van de verzekeraar.’

Op grond van dit artikel kan het niet-betalen van de premie leiden tot ontbinding van de overeenkomst, dan wel tot de vermindering van de prestaties van de verzekeraar. In het koninklijk besluit waarnaar artikel 167 WVerz verwijst – te weten: het Koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende de levensverzekeringsactiviteit (hierna: ‘KB Leven’) – wordt echter niet van ontbinding gesproken, maar wordt de verzekeraar de mogelijkheid geboden om de verzekeringsovereenkomst op te zeggen,¹²⁹ dan wel de dekking aan te passen (te reduceren).¹³⁰ Voordat de verzekeraar hiertoe gerechtigd is, dient hij – op basis van artikel 13 § 2 KB Leven – de verzekeringnemer te waarschuwen voor de gevolgen van het niet-betalen van de premie en de verzekeringnemer een termijn te gunnen om alsnog de achterstallige premie te voldoen.¹³¹

Daarnaast heeft de verzekeraar in de situatie waarin er sprake is van onopzettelijke verzwijging of het onopzettelijk onjuist mededelen van gegevens, in een tweetal gevallen het recht om de verzekeringsovereenkomst op te zeggen. Allereerst in de situatie waarin de verzekeringnemer het – naar aanleiding van de ontdekte

123. Zie artikel 85 § 1 WVerz. Zie ook Vansweevelt & Weyts 2016, p. 604-606; Colle 2022, p. 129-130; Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 831.

124. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 695.

125. Colle 2022, p. 129; Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 832-833.

126. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 608-609.

127. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 629; Colle 2022, p. 79.

128. Colle 2022, p. 82-83.

129. Artikel 14 KB Leven. Zie ook Vansweevelt & Weyts 2016, p. 701.

130. Artikel 15 § 2 KB Leven. Zie ook Vansweevelt & Weyts 2016, p. 701.

131. Voor meer informatie verwijst ik graag naar paragraaf 2.4.2.

schending van de mededelingsplicht – door de verzekeraar gedane voorstel tot wijziging van de overeenkomst niet accepteert, dan wel nalaat hierop te reageren. In dergelijke situatie heeft de verzekeraar het recht om binnen een termijn van vijftien dagen de verzekeringsovereenkomst op te zeggen. Ook in de situatie waarin de verzekeraar kan aantonen dat hij het risico nooit zou hebben verzekerd, kan hij de overeenkomst binnen een maand nadat hij kennis heeft genomen van de (onopzettelijke) verzwijging opzeggen.^{132, 133}

De wetgever heeft naast bovengenoemde opzeggingsmogelijkheden ook nog voorzien in een opzeggingsmogelijk voor de verzekeraar in geval van verzwarend dan wel verwezenlijking van het risico.¹³⁴ Voor levensverzekeringsovereenkomsten is de toepasselijkheid van deze bepaling echter uitgesloten.¹³⁵ Het is voor een levensverzekeraar dan ook niet mogelijk om de levensverzekeringsovereenkomst op te zeggen bij verzwarend dan wel verwezenlijking van het risico.

Naast de hierboven genoemde opzeggingsmogelijkheden, heeft de verzekeraar in bepaalde situaties ook de mogelijkheid om de overeenkomst te ontbinden. Deze mogelijkheid wordt geboden in artikel 5:90 BW.¹³⁶ Op grond van dit artikel kunnen wederkerige overeenkomsten worden ontbonden wanneer de nalatige partij een tekortkoming kan worden verweten die voldoende ernstig is of wanneer partijen zijn overeengekomen dat de betreffende tekortkoming ontbinding rechtvaardigt. In sommige gevallen kan de overeenkomst ook voortijdig worden ontbonden, wanneer duidelijk is dat de schuldenaar zijn verbintenissen niet tijdig zal nakomen en de gevolgen van niet-nakoming voldoende ernstig zijn voor de schuldeiser. De ontbinding vloeit voort uit een rechterlijke beslissing, uit de toepassing van een ontbindend beding of uit een kennisgeving van de schuldeiser aan de schuldenaar.¹³⁷

132. Artikel 60 § 1 WVerz bepaalt het volgende: ‘Wanneer het verzwijgen of het onjuist meedelen van gegevens niet opzettelijk geschiedt, is de overeenkomst niet nietig. De verzekeraar stelt, binnen de termijn van een maand, te rekenen van de dag waarop hij van het verzwijgen of van het onjuist meedelen van gegevens kennis heeft gekregen, voor de overeenkomst te wijzigen met uitwerking op de dag waarop hij kennis heeft gekregen van het verzwijgen of van het onjuist meedelen. Indien de verzekeraar het bewijs levert dat hij het risico nooit zou hebben verzekerd, kan hij de overeenkomst opzeggen binnen dezelfde termijn. Indien het voorstel tot wijziging van de overeenkomst wordt geweigerd door de verzekeringnemer of indien, na het verstrijken van de termijn van een maand te rekenen vanaf de ontvangst van dit voorstel, dit laatste niet aanvaard wordt, kan de verzekeraar de overeenkomst opzeggen binnen vijftien dagen. De verzekeraar die de overeenkomst niet heeft opgezegd noch een wijziging heeft voorgesteld binnen de hierboven bepaalde termijnen, kan zich nadien niet meer beroepen op feiten die hem bekend waren.’

133. Zie Colle 2022, p. 76.

134. Voor meer informatie zie Vansweevelt & Weyts 2016, p. 629-636; Colle 2022, p. 87 en 136-139; Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 844-845.

135. Zie artikel 81 § 1 WVerz en artikel 86 § 2 WVerz. Zie ook Vansweevelt & Weyts 2016, p. 629 en 632-633; Colle 2022, p. 85-86 en 136; Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 845.

136. Tot 1 januari 2023 gold artikel 1184 BW. Dit artikel bepaalde het volgende: ‘In wederkerige contracten is de ontbindende voorwaarde altijd stilzwijgend begrepen, voor het geval dat een van beide partijen haar verbintenis niet nakomt.’

In dit geval is het contract niet van rechtswege ontbonden. De partij jegens wie de verbintenis niet is uitgevoerd, heeft de keus om ofwel de andere partij te noodzaken de overeenkomst uit te voeren, wanneer de uitvoering mogelijk is, ofwel de ontbinding van de overeenkomst te vorderen, met schadevergoeding.

De ontbinding moet in rechte gevorderd worden, en aan de verweerder kan, naar gelang van de omstandigheden, uitstel worden verleend.’ Sinds de inwerkingtreding van artikel 5:90 BW is de regeling derhalve op twee belangrijke punten uitgebreid. Zo wordt voorzien in een buitengerechtelijke ontbindingsregeling en in de mogelijkheid tot ontbinding bij voortijdige niet-nakoming.

137. Zie artikel 5:91-5:94 BW.

Artikel 5:90 BW is sinds 1 januari 2023 van kracht. Voor deze datum werd de ontbindingsmogelijkheid geregeld in artikel 1184 BW. In de (verzekerings)praktijk werd van de in artikel 1184 BW (oud) opgenomen mogelijkheid tot ontbinding weinig tot geen gebruik gemaakt en ik verwacht dat hetzelfde zal gelden voor de nieuwe regeling in artikel 5:90 BW. Reden hiervoor is dat de Belgische wetgever voor vrijwel alle tekortkomingen in verzekeringsovereenkomsten in een op verzekeringen toegespitste regeling heeft voorzien. Verzekeraars zijn dan ook niet genoodzaakt om terug te grijpen op de algemene regel van artikel 5:90 BW.¹³⁸

De Wet betreffende de verzekeringen bevat verder bepalingen waarin het verval van recht als sanctie is opgenomen, denk bijvoorbeeld aan artikel 60¹³⁹ en 74-76 Wverz.^{140, 141} Daarnaast heeft de Belgische wetgever in artikel 65 Wverz partijen de mogelijkheid geboden om verval van recht als beding in de verzekeringsovereenkomst op te nemen. Deze mogelijkheid geldt echter niet onbeperkt. Integendeel, een geheel of gedeeltelijk verval van recht op de verzekeringsprestatie mag enkel bedongen worden bij niet-nakoming van een in de verzekeringsovereenkomst opgelegde verplichting.¹⁴² Deze verplichting moet bovendien precies geformuleerd zijn, een in algemene bewoordingen geformuleerde verplichting voldoet niet.¹⁴³ Daar komt bij dat er sprake moet zijn van een oorzakelijk verband tussen de niet-

138. Zie ten aanzien van artikel 1184 BW (oud): Vansweevelt & Weyts 2016, p. 617; Schuermans & Van Schoubroeck 2015, p. 844.

139. Artikel 60 Wverz bepaalt het volgende: '§ 1. Wanneer het verzwijgen of het onjuist meedelen van gegevens niet opzettelijk geschiedt, is de overeenkomst niet nietig.

De verzekeraar stelt, binnen de termijn van een maand, te rekenen van de dag waarop hij van het verzwijgen of van het onjuist meedelen van gegevens kennis heeft gekregen, voor de overeenkomst te wijzigen met uitwerking op de dag waarop hij kennis heeft gekregen van het verzwijgen of van het onjuist meedelen.

Indien de verzekeraar het bewijs levert dat hij het risico nooit zou hebben verzekerd, kan hij de overeenkomst opzeggen binnen dezelfde termijn.

Indien het voorstel tot wijziging van de overeenkomst wordt geweigerd door de verzekeringnemer of indien, na het verstrijken van de termijn van een maand te rekenen vanaf de ontvangst van dit voorstel, dit laatste niet aanvaard wordt, kan de verzekeraar de overeenkomst opzeggen binnen vijftien dagen.

De verzekeraar die de overeenkomst niet heeft opgezegd noch een wijziging heeft voorgesteld binnen de hierboven bepaalde termijnen, kan zich nadien niet meer beroepen op feiten die hem bekend waren.

§ 2. Indien het verzwijgen of het onjuist meedelen van gegevens niet kan verweten worden aan de verzekeringnemer en indien een schadegeval zich voordoet voordat de wijziging of de opzegging van kracht is geworden, is de verzekeraar tot de overeengekomen prestatie gehouden.

§ 3. Indien het verzwijgen of het onjuist meedelen van gegevens kan verweten worden aan de verzekeringnemer en indien een schadegeval zich voordoet voordat de wijziging of de opzegging van kracht is geworden, is de verzekeraar slechts tot prestatie gehouden op basis van de verhouding tussen de betaalde premie en de premie die de verzekeringnemer zou hebben moeten betalen, indien hij het risico naar behoren had meegedeeld.

Indien de verzekeraar echter bij een schadegeval het bewijs levert dat hij het risico, waarvan de ware aard door dat schadegeval aan het licht komt, in geen geval zou hebben verzekerd, wordt zijn prestatie beperkt tot het betalen van een bedrag dat gelijk is aan alle betaalde premies.

§ 4. Wanneer gedurende de loop van de verzekering een omstandigheid bekend wordt die beide partijen op het ogenblik van het sluiten van de overeenkomst onbekend was, wordt artikel 80 of artikel 81 toegepast, naargelang die omstandigheid een vermindering of een verzwaring van het verzekerde risico tot gevolg heeft.'

140. In artikel 74 en 75 Wverz zijn de verplichtingen van de verzekeringnemer bij een schadegeval opgenomen. Artikel 76 Wverz voorziet in de sancties bij het niet-nakomen van voornoemde verplichtingen.

141. Colle 2022, p. 97.

142. Vansweevelt & Weyts 2016, p. 518. Colle 2022, p. 103-105.

143. Zie bijvoorbeeld: Hof van Beroep Bergen 8 september 2016, *T.Verz.* 2019, afl. 1, p. 54. Zie ook: Colle 2022, p. 103.

nagekomen verplichting en het schadegeval. Indien de tekortkoming geen enkele invloed heeft gehad op het schadegeval, kan de verzekeraar geen beroep doen op het verval van recht-beding.¹⁴⁴ Volgens Colle wordt met het schadegeval zowel de verwezenlijking van het verzekerde risico als de omvang van de geleden schade bedoeld.¹⁴⁵ Ten aanzien van de levensverzekering vraag ik mij af in hoeverre artikel 65 Wverz – gelet op de aard van de levensverzekering – een rol van betekenis speelt. Bij een levensverzekering zal een eventuele tekortkoming van de verzekeringnemer immers niet snel invloed hebben op het schadegeval. Naast het feit dat er bij een levensverzekering een vast bedrag wordt uitgekeerd – zodat van invloed van de verzekeringnemer op de omvang van de schade geen sprake kan zijn – keert een levensverzekering uit bij in leven zijn dan wel overlijden van de verzekerde op of voor een bepaalde datum en is het bij de meeste levensverzekeringen dan ook niet zozeer de vraag *of* er een uitkering plaatsvindt, maar *wanneer* deze uitkering plaatsvindt. Een eventuele tekortkoming van de verzekeringnemer zal dan ook niet snel invloed hebben op de verwezenlijking van het risico. Behalve wellicht in het extreme geval waarin de verzekeringnemer – tevens begunstigde – een rol heeft bij het overlijden van de verzekerde om zo de uitkering uit de levensverzekering te verkrijgen. In dergelijke situaties staat voor de verzekeraar echter ook de weg van artikel 62 WVerz open,¹⁴⁶ zodat het maar de vraag is in hoeverre de verzekeraar van de in artikel 65 WVerz geboden mogelijkheid gebruik zal maken.

5.3.2 Duitsland

De Duitse wetgever heeft op een aantal plaatsen in het Versicherungsvertragsgesetz (VVG) voorzien in tussentijdse beëindigingsmogelijkheden voor de verzekeraar. Allereerst heeft de (levens)verzekeraar op grond van § 19 Abs. 2 VVG het recht om de verzekering te beëindigen bij een schending van de precontractuele mededelingsplicht door de verzekeringnemer.¹⁴⁷ Welk instrument de verzekeraar daarbij precies ten dienste staat, hangt af van de vraag in hoeverre er sprake is van een opzettelijke schending van de precontractuele mededelingsplicht. Ingeval de verzekeringnemer zijn precontractuele mededelingsplicht onopzettelijk heeft geschonden, staat het de verzekeraar op grond van § 19 Abs. 3 VVG vrij om de verzekeringsovereenkomst – met inachtneming van een opzegtermijn van één maand – op te zeggen.¹⁴⁸ Indien er wel sprake is van een opzettelijke schending van de precontractuele mededelingsplicht, komt de verzekeraar op grond van § 19 Abs. 2 VVG

144. Parl. St. Kamer 1990-91, nr. 1586/1,22.

145. Colle 2022, p. 104.

146. Artikel 62 Wverz bepaalt als volgt: 'Niettegenstaande enig andersluidend beding, kan de verzekeraar niet verplicht worden dekking te geven aan hem die het schadegeval opzettelijk heeft veroorzaakt. De verzekeraar dekt de schade veroorzaakt door de schuld, zelfs de grove schuld, van de verzekeringnemer, van de verzekerde of van de begunstigde. De verzekeraar kan zich echter van zijn verplichtingen bevrijden voor de gevallen van grove schuld die op uitdrukkelijke en beperkende wijze in de overeenkomst zijn bepaald. De Koning kan een beperkende lijst opstellen van feiten die niet als grove schuld aangemerkt mogen worden.'

147. Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 8, nr. 147.

148. Zie in dit kader ook § 21 VVG. Armbrüster e.a. 2021, § 19, nr. 109; Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 14, nr. 93; Langheid e.a. 2022b, § 19, nr. 17; Langheid e.a. 2022a, § 19, nr. 91.

een *Anfechtungsrecht* toe.¹⁴⁹ Een rechtsgeldig beroep op dit *Anfechtungsrecht* leidt tot de nietigheid van de verzekeringsovereenkomst. Voornoemde beëindigingsinstrumenten komen de verzekeraar blijkens § 19 Abs. 4 VVG echter niet toe ingeval hij de verzekeringsovereenkomst ook zou hebben gesloten, zij het onder andere voorwaarden, indien hij op de hoogte zou zijn geweest van de niet medegedeelde omstandigheden.

Daarnaast heeft de verzekeraar het recht om de verzekering te beëindigen ingeval de premie niet (tijdig) wordt betaald. De Duitse wetgever heeft hierbij een onderscheid gemaakt tussen het niet (tijdig) betalen van de eerste premie en het niet (tijdig) betalen van de vervolgpremie. § 37 Abs. 1 VVG bepaalt dat indien de eenmalige of eerste premie niet tijdig wordt betaald, de verzekeraar – zolang de betaling niet heeft plaatsgevonden – het recht heeft om zich uit de verzekeringsovereenkomst terug te trekken, tenzij de verzekeringnemer niet verantwoordelijk is voor de niet (tijdige) betaling.¹⁵⁰

§ 38 Abs. 3 VVG voorziet in een regeling voor de situatie waarin de vervolgpremie niet (tijdig) wordt voldaan. Op grond van voornoemd artikel heeft de verzekeraar – mits hij heeft voldaan aan de vereisten in § 38 Abs. 1 jo. § 166 Abs. 3 VVG – het recht om de verzekering op te zeggen (*Kündigung*).¹⁵¹ Deze opzegging heeft voor levensverzekeringsovereenkomsten – gelet op het bepaalde in § 166 Abs. 3 VVG – echter niet de beëindiging van de verzekeringsovereenkomst tot gevolg, maar leidt tot premievrije voortzetting van de betreffende verzekering.¹⁵² Dit is slechts anders ingeval de minimumuitkering bij premievrijmaking niet wordt behaald, in dat geval zal de verzekeraar de afkoopwaarde aan de verzekeringnemer uitkeren en de verzekering beëindigen.¹⁵³

§ 23 VVG regelt de situatie waarin na ondertekening van het aanvraagformulier – maar voor de ingangsdatum van de verzekering – door toedoen van de verzekeringnemer zich een risicoverhoging voordoet. In beginsel dient de verzekeringnemer toestemming te vragen voor de risicoverhoging, dan wel op zijn minst de verzekeraar in kennis te stellen van de risicoverhoging.¹⁵⁴ Indien de verzekeringnemer voornoemde verplichtingen niet nakomt, staat het de verzekeraar op grond van § 24 Abs. 1 en 3 VVG vrij om de verzekering binnen een maand op te zeggen.¹⁵⁵ De verzekeraar hoeft – ingeval er sprake is van opzet/grove nalatigheid aan de zijde van de verzekeringnemer – geen opzegtermijn te hanteren.¹⁵⁶ Voor levensverzekeringsovereenkomsten heeft de wetgever de toepasbaarheid van bovengenoemde regeling beperkt, door in § 158 VVG te bepalen dat er pas sprake is van een toename van het risico, indien partijen onderling schriftelijk zijn overeengeko-

149. Zie in dit kader ook § 22 VVG. Zie ook: Armbrüster e.a. 2021, § 19, nr. 109; Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 14, nr. 63.; Langheid e.a. 2022b, § 19, nr. 15.

150. Armbrüster e.a. 2021, § 37, nr. 19; Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 12, nr. 54; Langheid e.a. 2022b, § 37, nr. 26; Langheid e.a. 2022a, § 37, nr. 11.

151. Armbrüster e.a. 2021, § 38, nr. 33-43. Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 12, nr. 64-66; Langheid e.a. 2022b, § 38, nr. 19-20; Langheid e.a. 2022a, § 38, nr. 15.

152. Langheid e.a. 2022a, § 166, nr. 6. Zie ook Wandt 2010, p. 415 en 417 en Armbrüster e.a. 2021, § 166, nr. 5.

153. Langheid e.a. 2022a, § 166, nr. 6. Zie ook: Armbrüster e.a. 2021, § 166, nr. 5.

154. Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 20, nr. 33-34bis; Langheid e.a. 2022a, § 23, nr. 74.

155. Zie § 24 Abs. 2 VVG. Armbrüster e.a. 2021, § 24, nr. 10. Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 20, nr. 36; Langheid e.a. 2022b, § 23, nr. 103 en 110; Langheid e.a. 2022a, § 24, nr. 4.

156. Armbrüster e.a. 2021, § 24, nr. 3; Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 20, nr. 36; Langheid e.a. 2022a, § 24, nr. 3.

men dat de betreffende situatie als toename van het risico moet worden aange-merkt.¹⁵⁷ Daarnaast komt de verzekeraar op grond van § 57 Abs. 3 VVG geen opzeggingsmogelijkheid toe indien de risicoverhoging zich voordoet gedurende de looptijd van de verzekering.¹⁵⁸

Daarnaast heeft de (levens)verzekeraar op grond van § 28 VVG het recht om de verzekering op te zeggen indien de verzekeringnemer zijn contractuele verplichtingen niet nakomt. Hiervoor is wel vereist dat er sprake is van opzet of grove nalatigheid aan de zijde van de verzekeringnemer.¹⁵⁹ Ook geldt het recht op opzegging niet onbeperkt. De verzekeraar dient hiervan binnen een maand, nadat hij kennis heeft genomen van de niet-nakoming van de verplichting, gebruik te maken.¹⁶⁰

Tot slot heeft de verzekeraar bij bepaalde soorten verzekeringen¹⁶¹ het recht om de verzekering te beëindigen nadat de verzekerde gebeurtenis zich heeft voorgedaan. Deze mogelijkheid bestaat echter niet voor de levensverzekeraar.¹⁶²

5.3.3 Frankrijk

In het Franse recht wordt op een aantal plekken voorzien in een opzeggingsmogelijkheid voor de verzekeraar. Hieronder zullen de verschillende opzeggingsmogelijkheden worden besproken en zal worden bekeken in hoeverre de levensverzekeraar van deze mogelijkheid gebruik kan maken.

Allereerst bevat artikel L. 113-12 Code des Assurances voor zowel de verzekeringnemer als de verzekeraar het recht om jaarlijks de verzekering op te zeggen.¹⁶³

Voor de verzekeraar geldt hierbij een opzegtermijn van twee maanden.¹⁶⁴ Deze regeling geldt op grond van ditzelfde artikel echter niet voor levensverzekeringen,

157. Armbrüster e.a. 2021, § 158, nr. 1-10; Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 20, nr. 51. Langheid e.a. 2022b, § 23, nr. 356; Langheid e.a. 2022a, § 23, nr. 49.

158. Armbrüster e.a. 2021, § 57, nr. 4; Langheid e.a. 2022a, § 57, nr. 3.

159. Armbrüster e.a. 2021, § 28, nr. 169-177; Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 13, nr. 62; Langheid e.a. 2022b, § 28, nr. 178; Langheid e.a. 2022a, § 28, nr. 57.

160. Beckmann & Matusche-Beckmann 2015, § 13, nr. 66; Langheid e.a. 2022b, § 28, nr. 192; Langheid e.a. 2022a, § 28, nr. 58.

161. Denk aan brandverzekeringen (§ 96 VVG) en inboedelverzekeringen (§ 92 VVG)

162. Hoofdstuk 5 van de VVG, waarin het levensverzekeringsrecht is opgenomen, bevat geen bepaling die voorziet in dergelijke bevoegdheid voor de levensverzekeraar.

163. Kullmann 2017, nr. 634; Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 288-289.

164. Artikel L. 113-12 Code des Assurances bepaalt het volgende: 'La durée du contrat et les conditions de résiliation, particulièrement le droit pour l'assureur et l'assuré de résilier le contrat tous les ans, sont fixées par la police.

Toutefois, l'assuré a le droit de résilier le contrat à l'expiration d'un délai d'un an, en adressant une notification dans les conditions prévues à l'article L. 113-14 à l'assureur au moins deux mois avant la date d'échéance de ce contrat.

Lorsque l'assuré a souscrit un contrat à des fins professionnelles, l'assureur a aussi le droit de résilier le contrat dans les mêmes conditions.

Dans les autres cas, l'assureur peut résilier le contrat à l'expiration d'un délai d'un an, à la condition d'envoyer une lettre recommandée à l'assuré au moins deux mois avant la date d'échéance du contrat.

Il peut être dérogé à ces règles de résiliation annuelle pour les contrats individuels d'assurance maladie et pour la couverture des risques autres que ceux des particuliers.

Le délai de résiliation court à partir de la date figurant sur le cachet de la poste ou de la date d'expédition de la notification. Les dispositions du présent article ne sont pas applicables aux assurances sur la vie.'

waardoor alleen de verzekeringnemer het recht heeft om de levensverzekering op ieder moment op te zeggen.¹⁶⁵

De levensverzekeraar heeft op grond van artikel L.132-20 Code des Assurances wel het recht om de verzekering te beëindigen ingeval de verzekeringnemer – ondanks de door de verzekeraar op grond van artikel L. 132-20 Code des Assurances verstuurdde herinneringsbrief – de verschuldigde premie niet voldoet én in de verzekering geen waarde is opgebouwd dan wel deze waarde ontoereikend is om de verzekering in aangepaste vorm voort te zetten.¹⁶⁶

Ook ingeval er sprake is van verzwijging te goeder trouw, kan de (levens)verzekeraar ervoor kiezen om de verzekering te beëindigen op de in artikel L. 113-9 Code des Assurances voorgeschreven wijze.¹⁶⁷

De Franse wetgever heeft voorts in artikel L. 113-4 Code des Assurances voorzien in een opzeggingsmogelijkheid voor de verzekeraar bij verzwaring van het risico.¹⁶⁸

Deze bepaling is echter niet van toepassing op levensverzekeringsovereenkomsten.¹⁶⁹

Ook artikel L. 113-16 Code des Assurances, waarin is voorzien in een opzeggingsmogelijkheid voor zowel de verzekeringnemer als de verzekeraar indien bepaalde gebeurtenissen (denk aan: wijziging van woonplaats, burgerlijke staat, beroep, etc.) zich voordoen, geldt niet voor levensverzekeringsovereenkomsten.¹⁷⁰

5.3.4 Zwitserland

Het Zwitserse Versicherungsvertragsgesetz (VVG) – dat per 1 januari 2022 is herzien – voorziet eveneens in een aantal beëindigingsmogelijkheden voor de verzekeraar.

Allereerst heeft de verzekeraar op grond van artikel 6 Abs. 1 VVG¹⁷¹ het recht om de verzekering op te zeggen indien de verzekeringnemer bij het aangaan van de verzekering zijn mededelingsplicht heeft geschonden.¹⁷² Het recht om op te zeggen bestaat echter niet onbepaald¹⁷³ en vervalt – op grond van artikel 6 Abs. 2 VVG¹⁷⁴ – vier weken nadat de verzekeraar met de schending van de mededelingsplicht bekend

165. Kullmann 2017, nr. 637; Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 291a.

166. Kullmann 2017, nr. 641 en 4102 e.v. Zie in dit verband ook paragraaf 2.4.3.

167. Kullmann 2017, nr. 641 en 424 e.v. Zie in dit verband ook paragraaf 4.3.3.

168. Kullmann 2017, nr. 642.

169. Zie artikel L. 113-4 laatste zin Code des Assurances, hierin is het volgende bepaald: 'Les dispositions du présent article ne sont applicables ni aux assurances sur la vie, ni à l'assurance maladie lorsque l'état de santé de l'assuré se trouve modifié.'

170. Kullmann 2017, nr. 649; Lambert-Faivre & Leveneur 2017, nr. 304.

171. Artikel 6 Abs. 1 VVG bepaalt het volgende: 'Hat der Anzeigepflichtige bei der Beantwortung der Fragen gemäss Artikel 4 Absatz 1 eine erhebliche Gefahrstatsache, die er kannte oder kennen musste und über die er befragt worden ist, unrichtig mitgeteilt oder verschwiegen, so ist das Versicherungsunternehmen berechtigt, den Vertrag schriftlich oder in einer anderen Form, die den Nachweis durch Text ermöglicht, zu kündigen. Die Kündigung wird mit Zugang beim Versicherungsnehmer wirksam.'

172. Führer 2011, p. 381; Honsell 2012, p. 63; Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 178.

173. Zie voor omstandigheden waarin de verzekeraar geen opzeggingsrecht toekomt: Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 281. Zie in dit kader ook artikel 75 VVG, waarin is bepaald dat de verzekeraar – bij een onjuiste opgave van de leeftijd van verzekerde – zich slechts kan terugtrekken uit de verzekeringsovereenkomst indien de werkelijke leeftijd van de verzekerde buiten de door de verzekeraar vastgestelde acceptatiegrenzen ligt. Zie ook: Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 1004. Artikel 75 VVG is per 1-1-2022 vervallen.

174. Artikel 6 Abs. 2 VVG luidt als volgt: 'Das Kündigungsrecht erlischt vier Wochen, nachdem das Versicherungsunternehmen von der Verletzung der Anzeigepflicht Kenntnis erhalten hat.'

is geworden.¹⁷⁵ De verzekering wordt dan ongewijzigd voortgezet.¹⁷⁶ Ingeval er sprake is van een levensverzekering die op grond van artikel 90 VVG¹⁷⁷ afkoopbaar is, is de verzekeraar op grond van artikel 6 Abs. 4 VVG gehouden om de afkoopwaarde aan de verzekeringnemer uit te keren.¹⁷⁸

Artikel 14 VVG voorziet in de situatie waarin de verzekerde gebeurtenis door toedoen van de verzekeringnemer of de tot uitkering gerechtigde is veroorzaakt. De Zwitserse wetgever heeft daarbij onderscheid gemaakt tussen de situatie waarin de verzekerde gebeurtenis met opzet door de verzekeringnemer of tot uitkering gerechtigde veroorzaakt is – als gevolg waarvan de verzekeraar geen uitkering verschuldigd is¹⁷⁹ – en de situatie waarin de verzekerde gebeurtenis is veroorzaakt als gevolg van grove nalatigheid van de verzekeringnemer of de tot uitkering gerechtigde. In deze laatste situatie is de verzekeraar gerechtigd de uitkering in overeenstemming met de mate van schuld te verminderen.¹⁸⁰ Hoewel artikel 14 VVG op zichzelf niet voorziet in een opzeggingsrecht voor de verzekeraar, wordt in de literatuur in een dergelijke situatie wel een opzeggingsrecht voor de verzekeraar aangenomen.¹⁸¹ Fuhrer verwijst hierbij naar het oude artikel 25 Abs. 1a VVG – welk artikel bij de herziening van de VVG in 2004 is ingetrokken – waarin een lijst met beëindigingsmogelijkheden voor de verzekeraar was opgenomen. Nu artikel 14 VVG ook in deze lijst voorkwam, kan het niet anders dan dat voornoemd artikel ook een opzeggingsrecht voor de verzekeraar inhoudt, aldus Fuhrer.¹⁸² Deze bepaling zal voor de levensverzekeringsovereenkomst echter niet van grote betekenis zijn. Zoals reeds een aantal keer eerder opgemerkt keert de levensverzekering uit bij de dood of het in leven zijn van de verzekerde op of voor een bepaalde datum. De omstandigheid dat de verzekerde gebeurtenis door toedoen van de verzekeringnemer of de tot uitkering gerechtigde veroorzaakt is, kan derhalve alleen zien op de (extreme) situatie dat de verzekeringnemer of de tot uitkering gerechtigde een rol heeft bij de dood van de verzekerde. Deze situatie zal zich niet snel voordoen. Daarbij merk ik voor de volledigheid op dat – mocht voornoemde situatie zich wel voordoen – de levensverzekering hoe dan ook zal worden beëindigd in verband met de dood van het verzekerde lijf, zodat de discussie of artikel 14 VVG al dan niet voorziet in een opzeggingsrecht voor de levensverzekeraar geen rol speelt.

175. Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 134-135.

176. Honsell 2012, p. 63 en 64; Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 141.

177. Artikel 90 VVG bepaalt het volgende: '1 Hat die Versicherung einen Umwandlungswert, so kann der Versicherungsnehmer verlangen, dass sie ganz oder teilweise in eine prämienfreie Versicherung umgewandelt wird. Der Vertrag kann dafür einen Mindestwert vorsehen.

2 Unterschreitet der Umwandlungswert den vorgesehenen Mindestwert, so richtet das Versicherungsunternehmen dem Versicherungsnehmer den Rückkaufswert aus.

3 Ist bei einer Versicherung der Eintritt des befürchteten Ereignisses gewiss und hat die Versicherung bei ganzer oder teilweiser Beendigung des Vertrags einen Rückkaufswert, so kann der Versicherungsnehmer dessen Auszahlung verlangen.'

178. Honsell 2012, p. 68; Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 144.

179. Artikel 14 Abs. 1 VVG bepaalt het volgende: 'Das Versicherungsunternehmen haftet nicht, wenn der Versicherungsnehmer oder der Anspruchsberechtigte das befürchtete Ereignis absichtlich herbeigeführt hat.' Zie ook: Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 251.

180. Artikel 14 Abs. 2 VVG bepaalt het volgende: 'Hat der Versicherungsnehmer oder der Anspruchsberechtigte das Ereignis grobfahrlässig herbeigeführt, so ist das Versicherungsunternehmen berechtigt, seine Leistung in einem dem Grade des Verschuldens entsprechenden Verhältnisse zu kürzen.' Zie ook: Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 251.

181. Fuhrer 2011, p. 381; Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 178-179.

182. Fuhrer 2011, p. 381. Andere auteurs zijn hierover minder stellig. Zie: Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 251.

Ook in artikel 21 VVG wordt volgens Fuhrer voorzien in een beëindigingsmogelijkheid voor de (levens)verzekeraar. In dit artikel wordt de situatie beschreven waarin de verzekeringnemer de verschuldigde premie niet betaalt. Indien de verschuldigde premie – ondanks de door de verzekeraar ex artikel 20 VVG verzonden waarschuwingsbrief¹⁸³ – niet wordt voldaan, wordt er op grond van artikel 21 Abs. 1 VVG¹⁸⁴ van uitgegaan dat de verzekeraar afziet van de openstaande premie en de verzekeringsovereenkomst opzegt.¹⁸⁵ Volgens Fuhrer is er strikt genomen dan ook sprake van verval van rechtswege, maar omdat de verzekeraar op grond van artikel 21 Abs. 2 VVG de beëindiging van de verzekering kan voorkomen door de verschuldigde premie alsnog op te eisen,¹⁸⁶ ligt het lot van de verzekeringsovereenkomst in handen van de verzekeraar en moet ook worden aangenomen dat artikel 21 VVG voorziet in een beëindigingsmogelijkheid voor de (levens)verzekeraar.¹⁸⁷

Ook in de situatie waarin de verzekeringnemer een aanzienlijke verhoging van het risico heeft veroorzaakt of de situatie waarin de aanzienlijke verhoging weliswaar niet door toedoen van de verzekeringnemer is veroorzaakt, maar deze wel heeft nagelaten om de verzekeraar onverwijld in kennis te stellen van deze risicoverhoging, heeft de (levens)verzekeraar het recht om de verzekering om te zeggen op grond van respectievelijk artikel 28¹⁸⁸ en 30 VVG.^{189, 190}

De verzekeringnemer is verplicht om het intreden van de verzekerde gebeurtenis onverwijld aan de verzekeraar te melden. Indien de verzekeringnemer dit nalaat met als bedoeling de verzekeraar te beletten om de omstandigheden waaronder de gebeurtenis zich heeft voorgedaan tijdig te controleren, heeft de verzekeraar op grond van artikel 38 VVG¹⁹¹ het recht om de verzekering op te zeggen.¹⁹² Hoewel de Zwitserse wetgever deze bepaling niet voor levensverzekeringsovereenkomsten heeft uitgesloten, is het maar de vraag of deze bepaling hiervoor van enige betekenis is. Zoals ik reeds in het kader van artikel 7:941 lid 4 BW heb opgemerkt, dient een levensverzekeraar enkel na te gaan of de verzekerde binnen de looptijd van de verzekering is overleden en of de oorzaak van overlijden niet van dekking is uitgesloten. Deze omstandigheden kunnen zelfs in de maanden of jaren na het overlijden van de verzekerde nog worden vastgesteld, zodat de situatie waarin de verzekering-

183. Zie hoofdstuk 2 voor meer informatie.

184. Artikel 21 Abs. 1 VVG bepaalt het volgende: 'Wird die rückständige Prämie nicht binnen zwei Monaten nach Ablauf der in Artikel 20 dieses Gesetzes festgesetzten Frist rechtlich eingefordert, so wird angenommen, dass das Versicherungsunternehmen, unter Verzicht auf die Bezahlung der rückständigen Prämie, vom Verträge zurücktritt.'

185. Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 178.

186. Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 334.

187. Fuhrer 2011, p. 381; Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 330-331.

188. Artikel 28 Abs. 1 VVG luidt als volgt: 'Wenn der Versicherungsnehmer im Laufe der Versicherung eine wesentliche Gefahrserhöhung herbeigeführt hat, so ist das Versicherungsunternehmen für die Folgezeit an den Vertrag nicht gebunden.'

189. In artikel 30 Abs. 1 VVG wordt het volgende bepaald: 'Ist die wesentliche Gefahrserhöhung ohne Zutun des Versicherungsnehmers herbeigeführt worden, so treten die in Artikel 28 dieses Gesetzes festgestellten Folgen nur dann ein, wenn der Versicherungsnehmer es unterlassen hat, die ihm bekannt gewordene Gefahrserhöhung ohne Verzug dem Versicherungsunternehmen schriftlich mitzuteilen'

190. Fuhrer 2011, p. 382; Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 178-179.

191. Artikel 38 Abs. 3 VVG bepaalt het volgende: 'Das Versicherungsunternehmen ist an den Vertrag nicht gebunden, wenn der Anspruchsberechtigte die unverzügliche Anzeige in der Absicht unterlassen hat, das Versicherungsunternehmen an der rechtzeitigen Feststellung der Umstände, unter denen das befürchtete Ereignis eingetreten ist, zu hindern.'

192. Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 179.

nemer de verzekeraar daadwerkelijk de mogelijkheid heeft ontnomen om de omstandigheden tijdig te controleren, zich niet snel zal voorstellen.

Indien de verzekeringnemer de omstandigheden waaronder de verzekerde gebeurtenis zich heeft voorgedaan onjuist weergeeft of omstandigheden verbergt die de dekking uitsluiten met als doel een (hogere) uitkering te verkrijgen, kan de verzekeraar op grond van artikel 40 VVG¹⁹³ eveneens de overeenkomst opzeggen.¹⁹⁴ Ook deze bepaling is mijns inziens van weinig betekenis voor de levensverzekeringsovereenkomst, daar deze bij het intreden van de verzekerde gebeurtenis – te weten: het overlijden van het verzekerde lijf – hoe dan ook zal worden beëindigd.

Ook ingeval er sprake is van een gedeeltelijke schade en hiervoor een schadeclaim is ingediend op de verzekering, heeft zowel de verzekeringnemer als de verzekeraar op grond van artikel 42 Abs. 1 VVG¹⁹⁵ het recht om de verzekering op te zeggen. Dit recht kan worden uitgeoefend tot uiterlijk het moment van uitbetaling van de schadevergoeding.¹⁹⁶ Hoewel deze bepaling niet uitdrukkelijk voor de levensverzekeringsovereenkomst is uitgesloten, is het ook ten aanzien van deze bepaling maar de vraag in hoeverre partijen bij een levensverzekeringsovereenkomst rechten aan deze bepaling kunnen ontleenen. Het verzekerde bedrag uit de levensverzekeringsovereenkomst wordt immers geheel uitgekeerd ingeval het verzekerde voorval (het in leven zijn of de dood van de verzekerde) zich voordoet op of voor een bepaalde datum. Van een gedeeltelijke uitkering is dan ook geen sprake, zodat een beroep op artikel 42 Abs. 1 VVG mijns inziens niet tot de mogelijkheden behoort.

Daarnaast voorziet artikel 35a Abs. 1 VVG¹⁹⁷ in de mogelijkheid om contracten die voor langere duur zijn aangegaan aan het eind van het derde jaar en ieder daaropvolgende jaar – met inachtneming van een opzegtermijn van drie maanden – op te zeggen. Deze bevoegdheid komt beide partijen toe. Voor levensverzekeringsovereenkomsten is deze opzegmogelijkheid echter uitgesloten.¹⁹⁸

Tot slot is in artikel 35b Abs. 1 VVG¹⁹⁹ voorzien in een buitengewone beëindigingsmogelijkheid. Op grond van voornoemd artikel kan een verzekeringsovereenkomst te allen tijde om gewichtige redenen worden opgezegd. In Abs. 2 van artikel 35b VVG²⁰⁰ worden een tweetal gewichtige redenen genoemd, te weten: een onvoorziene

193. Artikel 40 VVG luidt als volgt: 'Hat der Anspruchsberechtigte oder sein Vertreter Tatsachen, welche die Leistungspflicht des Versicherungsunternehmens ausschliessen oder mindern würden, zum Zwecke der Täuschung unrichtig mitgeteilt oder verschwiegen oder hat er die ihm nach Massgabe des Artikels 39 dieses Gesetzes obliegenden Mitteilungen zum Zwecke der Täuschung zu spät oder gar nicht gemacht, so ist das Versicherungsunternehmen gegenüber dem Anspruchsberechtigten an den Vertrag nicht gebunden.'

194. Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 179

195. In artikel 42 Abs. 1 VVG is het volgende bepaald: 'Ist nur ein Teilschaden eingetreten und wird dafür Ersatz beansprucht, so ist das Versicherungsunternehmen wie der Versicherungsnehmer berechtigt, spätestens bei der Auszahlung der Entschädigung vom Verträge zurückzutreten.'

196. Honsell 2012, p. 155. Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010, p. 179; Honsell, Vogt & Schnyder 2001, p. 711.

197. Artikel 35a Abs. 1 VVG luidt als volgt: 'Der Vertrag kann, auch wenn er für eine längere Dauer vereinbart wurde, auf das Ende des dritten oder jedes darauf folgenden Jahres unter Einhaltung einer Frist von drei Monaten schriftlich oder in einer anderen Form, die den Nachweis durch Text ermöglicht, gekündigt werden.'

198. Artikel 35a Abs. 3 VVG bepaalt het volgende: 'Die Lebensversicherung ist vom ordentlichen Kündigungsrecht ausgenommen.'

199. Artikel 35b Abs. 1 VVG luidt als volgt: 'Aus wichtigem Grund kann der Vertrag jederzeit schriftlich oder in einer anderen Form, die den Nachweis durch Text ermöglicht, gekündigt werden.'

200. In artikel 35b Abs. 2 VVG wordt het volgende bepaald: 'Als wichtiger Grund gilt namentlich: a. eine nicht voraussehbare Änderung der rechtlichen Vorgaben, welche die Erfüllung des Vertrags verunmöglicht;

verandering in de wettelijke vereisten die het onmogelijk maakt om het contract uit te voeren, dan wel elke omstandigheid die het voor de opzeggende persoon onredelijk maakt om het contract te goeder trouw voort te zetten. Volgens de wetgever kan hierbij bijvoorbeeld gedacht worden aan de situatie waarin een verzekeringnemer meerdere verzekeringen heeft gesloten bij dezelfde verzekeraar en de verzekeringnemer zich bij één van deze verzekeringen schuldig maakt aan verzekeringsfraude. Van de verzekeraar kan in een dergelijke situatie in alle redelijkheid niet worden verwacht dat hij de andere verzekeringen te goeder trouw voortzet.²⁰¹ Het is volgens de wetgever aan de rechter om aan de hand van een specifieke casus verder uit te werken welke situaties als gewichtige redenen kunnen worden gezien die een beroep op de buitengewone beëindigingsmogelijkheid van artikel 35b Abs. 1 VVG rechtvaardigen. De wetgever spreekt daarbij de verwachting uit dat de buitengewone beëindigingsmogelijkheid geen grote rol van betekenis zal spelen, daar partijen bij twijfel zullen verwijzen naar de in artikel 35a VVG opgenomen beëindigingsmogelijkheid.²⁰²

5.3.5 Tussenconclusie

Ook in de ons omringende landen is voorzien in een aantal tussentijdse beëindigingsmogelijkheden voor de levensverzekeraar. Zo voorzien alle vier de landen in een opzeggingsmogelijkheid voor de levensverzekeraar in geval de verzekeringnemer de premie niet betaalt of zijn (precontractuele) mededelingsplicht heeft geschonden. Bijzonder is de mogelijkheid die de Belgische wetgever zowel de verzekeringnemer als de verzekeraar heeft geboden om de levensverzekeringsovereenkomst binnen dertig dagen na het sluiten van de overeenkomst op te zeggen. Hoewel deze mogelijkheid moet zijn overeengekomen, zorgt dit desalniettemin voor onzekerheid bij de verzekeringnemer. Deze kan immers kort na het sluiten van de levensverzekering geconfronteerd worden met de opzegging door de verzekeraar. Ook de opzegtermijn van acht dagen die de verzekeraar in acht dient te nemen, kan voornoemde onzekerheid niet wegnemen, daar het voor de verzekeringnemer vrijwel onmogelijk zal zijn om binnen deze termijn een nieuwe levensverzekering te sluiten. Hoewel de Nederlandse wetgever niet een dergelijke opzegmogelijkheid in titel 7.17 BW heeft opgenomen, voorzien de meeste verzekeringsvoorwaarden wel in een vergelijkbare opzegmogelijkheid voor de verzekeringnemer. De opzegtermijn bedraagt dan meestal veertien dagen.²⁰³

b. jeder Umstand, bei dessen Vorhandensein der kündigenden Person nach Treu und Glauben die Fortsetzung des Vertrags nicht mehr zumutbar ist.

201. Botschaft zur Änderung des Versicherungsvertragsgesetzes vom 28 juni 2017, BBl 2017, 5089, p. 5121. Online raadpleegbaar via: BBl 2017 5089 - Botschaft zur Änderung des Versicherungsvertragsgesetzes (admin.ch).

202. Botschaft zur Änderung des Versicherungsvertragsgesetzes vom 28 juni 2017, BBl 2017, 5089, p. 5121.

203. Voor de volledigheid merk ik op dat op grond van artikel 4:63 Wft de levensverzekeraar de verzekeringnemer een termijn van dertig (kalender)dagen – vanaf de dag waarop de verzekeringnemer van het sluiten van de verzekering in kennis is gesteld – dient te gunnen om de levensverzekering op te zeggen (de zogenoemde: 'afkoelingsperiode'). Zie in dit kader ook: Asser/Wansink, Van Tiggele van der Velde & Salomons 7-IX 2019/669. Aangezien dit ziet op de opzegmogelijkheid van de verzekeringnemer – en ik in dit hoofdstuk de opzegmogelijkheden van de verzekeraar behandel – zal ik op dit punt niet nader ingaan.

Daarnaast kan een Belgische levensverzekeraar – anders dan de Nederlandse levensverzekeraar – wel een beroep doen op het ontbindingsrecht uit het Burgerlijk Wetboek. In de praktijk wordt hiervan echter weinig tot geen gebruik gemaakt, omdat de wetgever voor vrijwel alle tekortkomingen heeft voorzien in een verzekeringsrechtelijke regeling.

Zowel de Zwitserse als de Duitse wetgever heeft voorzien in een opzeggingsmogelijkheid voor de verzekeraar ingeval de contractuele verplichtingen niet worden nagekomen of zich (door toedoen van de verzekeringsnemer) een risicoverhoging voordoet en de verzekeringnemer de verzekeraar hiervan niet onverwijld in kennis stelt. De Duitse wetgever heeft de opzegmogelijkheid van de verzekeraar ingeval er sprake is van een risicoverhoging echter aanzienlijk ingeperkt. De verzekeraar heeft deze mogelijkheid alleen indien de risicoverhoging zich voordoet na ondertekening van het aanvraagformulier, maar voor aanvang van de verzekering. Bij een risicoverhoging gedurende de looptijd van de verzekering is de opzeggingsmogelijkheid uitgesloten. Daarnaast geldt voor de levensverzekeraar het aanvullende vereiste dat er pas sprake is van een toename van het risico indien partijen zijn overeengekomen dat de gebeurtenis die zich heeft voorgedaan als risicoverhoging moet worden aangemerkt. Dat de Zwitserse wetgever geen beperkingen heeft aangebracht op de opzeggingsmogelijkheid voor de levensverzekeraar bij risicoverhoging is opmerkelijk. Kenmerkend aan een levensverzekering is immers dat deze vaak voor een lange periode wordt afgesloten. Het ligt dan ook voor de hand dat zich gedurende de looptijd risicoverhogende gebeurtenissen voordoet, de verzekerde wordt immers ouder en de kans op ziekte neemt toe. Bovendien sluit men in Nederland veelal een levensverzekering om de (financiële) risico's van (voortijdig) overlijden af te dekken. Hiermee valt niet te rijmen dat indien de risico's op overlijden toenemen, de verzekeraar gerechtigd is om de levensverzekering op te zeggen.²⁰⁴ In Zwitserland daarentegen worden levensverzekeringen meestal met een spaardoel afgesloten – vergelijkbaar met onze lijfrenteverzekering – en niet zozeer met de bedoeling om een lijf te verzekeren.²⁰⁵ Dit verschil zou een verklaring kunnen zijn voor de keuze van de Zwitserse wetgever. De levensverzekering is dan immers niet primair gesloten om risico's af te dekken, waardoor het (wellicht) meer voor de hand zou liggen om de verzekeringnemer te verplichten de toename van het risico bij de verzekeraar te melden. Deze verklaring is echter niet helemaal sluitend, nu levensverzekeringen in Duitsland ook met een spaardoel worden afgesloten en de Duitse wetgever wel beperkingen in de opzegmogelijkheid van de levensverzekeraar heeft aangebracht.²⁰⁶

Tot slot behoeft de buitengewone opzeggingsmogelijkheid die sinds 1 januari 2022 in het Zwitserse VVG is opgenomen nog aandacht. Op grond van artikel 35b Abs. 1 VVG kan een verzekeringsovereenkomst te allen tijde om gewichtige redenen worden opgezegd. Hierbij moet blijkens Abs. 2 van artikel 35b VVG worden gedacht aan een onvoorziene verandering in de wettelijke vereisten die het onmogelijk maakt om het contract uit te voeren, dan wel elke omstandigheid die het voor de opzeggende persoon onredelijk maakt om het contract te goeder trouw voort te

204. In de voorwaarden is vaak wel voorzien in een premieverhoging ingeval de verzekerde rookt. Verandering in het rookgedrag dient dan ook gemeld te worden.

205. Zie in dit kader bijvoorbeeld de lezing (*Folien zur Vorlesung*) van Fuhrer over de levensverzekering. Raadpleegbaar via: www.stephan-fuhrer.ch/22-einzel-lebensversicherung.html.

206. Zie in dit kader bijvoorbeeld: Drost & Atzler 2019.

zetten. Kan een dergelijke bepaling van toegevoegde waarde zijn voor ons levensverzekeringsrecht? Wat mij betreft niet. Nog los van het gegeven dat de term ‘gewichtige redenen’ tamelijk vaag is,²⁰⁷ en het daardoor onzeker is in welke situaties de verzekeraar een beroep kan doen op deze opzeggingsgrond hetgeen de rechtszekerheid zeker niet ten goede komt, kan voornoemde bepaling mijns inziens worden vergeleken met artikel 7:940 lid 3 BW. In paragraaf 5.2.3.1 heb ik reeds betoogd waarom deze bepaling van geen betekenis is voor de levensverzekering, zodat ik ook niet zie waarom een met artikel 35b Abs. 1 VVG vergelijkbare bepaling van toegevoegde waarde zou zijn voor ons levensverzekeringsrecht.

Hoewel er tussen de tussentijdse beëindigingsmogelijkheden in het Nederlandse levensverzekeringsrecht en de bepalingen in het Belgische, Duitse, Franse en Zwitserse recht grote verschillen bestaan, geven voornoemde bepalingen naar mijn oordeel geen aanleiding tot verdere aanpassing van artikel 7:977 BW. Dit omdat de bepalingen in met name het Belgische, Duitse en Zwitserse recht voorzien in verdergaande opzegmogelijkheden voor de levensverzekeraar hetgeen voor extra onzekerheden aan de zijde van de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden zorgt, terwijl ik met de in in dit hoofdstuk voorgestelde aanpassingen juiste reeds bestaande onzekerheden heb willen wegnemen.

5.4 Voorstel nieuw artikel 7:977 BW

Zoals reeds aangegeven behoeft artikel 7:977 BW naar mijn mening enige verbetering. Ik heb in mijn voorstel de tekst van dit artikel dan ook op een aantal belangrijke punten aangepast en aangevuld.

Allereerst heb ik de uitzonderingen op de regel – dat tussentijdse beëindiging door de verzekeraar niet is toegestaan – uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 1 BW opgenomen. Naast dat een duidelijke opsomming van de uitzonderingen mijns inziens bijdraagt aan de rechtszekerheid, wordt hiermee de toepasselijkheid van artikel 7:940 lid 3 BW op de levensverzekeringsovereenkomst uitdrukkelijk uitgesloten. Ook heb ik expliciet in artikel 7:977 lid 1 BW opgenomen dat het artikel eveneens van toepassing is op verval van recht-bedingen.

Daarnaast heb ik de vereisten, die gelden ingeval de verzekeraar rechtsgeldig een beroep wenst te doen op een beding uit de verzekeringsvoorwaarden, dat hem de mogelijkheid biedt de verzekering op te zeggen bij gebrek aan premievrije waarde of afkoopwaarde dan wel een beding waaruit volgt dat de verzekering eindigt bij gebrek aan voornoemde waarde, uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 1 BW opgenomen. Ik heb hierbij aangesloten bij de vereisten die – op grond van artikel 7:940 lid 3 BW – voor schadeverzekeraars gelden.

Verder heb ik voorzien in een expliciete informatieverplichting jegens de bij de levensverzekering betrokken derde-belanghebbenden, te weten: de begunstigde, de pandhouder en de beslaglegger.

Het voormalige lid 2 heb ik opgenomen in lid 3. Daarbij heb ik de uitzonderingen op de regel – dat de verzekeraar de verzekering slechts mag afkopen of premievrij

207. De Zwitserse wetgever ziet het nadrukkelijk als taak van de rechtspraak om deze term nader in te kleden. Zie Botschaft zur Änderung des Versicherungsvertragsgesetzes vom 28 juni 2017, BBl 2017, 5089, p. 5121. Online raadpleegbaar via: BBl 2017 5089 - Botschaft zur Änderung des Versicherungsvertragsgesetzes (admin.ch).

mag voortzetten met medewerking van de verzekeringnemer – uitdrukkelijk in lid 3 vermeld.

Dit alles heeft geleid tot het volgende voorstel voor een nieuw artikel 7:977 BW:

1. *Behoudens hetgeen in het tweede lid van artikel 929 en in het tweede lid van 980 BW is bepaald, kan de verzekering niet door de verzekeraar worden opgezegd of ontbonden, noch krachtens enig beding vervallen. Onder vervalbeding valt tevens het beding dat het verval van recht op uitkering inhoudt. De eerste zin staat niet in de weg aan een beding dat de verzekering eindigt of door de verzekeraar kan worden opgezegd, indien zij als gevolg van in de overeenkomst voorziene verrekening van premie, bedongen rente en kosten niet langer premievrije waarde of afkoopwaarde heeft.*
2. *De verzekeraar die met een beroep op een in de derde zin van het vorige lid genoemd beding de verzekering wil laten eindigen, dient hierover zowel de verzekeringnemer als de begunstigde, pandhouder en beslaglegger te informeren. Voor het eindigen van de verzekering dient de verzekeraar daarbij een termijn van twee maanden in acht te nemen.*
3. *Behoudens hetgeen in het tweede lid van artikel 980 BW en in artikel 981 BW is bepaald kan de verzekeraar de verzekering slechts afkopen of premievrij voortzetten met medewerking van de verzekeringnemer, verkregen na het aangaan van de overeenkomst.*

Hoewel dit hoofdstuk zich primair richt op de aanpassing van artikel 7:977 BW, zou de wetgever er – in het verlengde hiervan – eveneens goed aan doen om artikel 7:977 BW op te nemen in artikel 7:986 lid 1 BW. Hierdoor komt aan artikel 7:977 BW jegens eenieder een dwingendrechtelijk karakter toe en zijn met dit artikel strijdige bedingen uit de verzekeringsvoorwaarden ex artikel 3:40 lid 1 BW nietig.

5.5 Conclusie

Met artikel 7:977 BW heeft de wetgever de tussentijdse beëindigingsmogelijkheden van de levensverzekeraar ingeperkt. Deze inperking is – gelet op het belang van de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden bij de voortzetting van de levensverzekering – zeer verdedigbaar. De wijze waarop artikel 7:977 BW is geformuleerd, roept echter de nodige vragen op. Vragen die door een tekstuele aanpassing door de wetgever kunnen worden weggenomen. De tekst van artikel 7:977 BW dient naar mijn mening dan ook op een aantal belangrijke punten te worden aangepast. Allereerst zou ik de uitzonderingen op de regel, dat tussentijdse beëindiging door de levensverzekeraar niet is toegestaan, uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 1 BW willen opnemen. Naast dat een duidelijke opsomming van de uitzonderingen op de hoofdregel bijdraagt aan de rechtszekerheid, wordt hiermee de toepasselijkheid van artikel 7:940 lid 3 BW op levensverzekeringen uitdrukkelijk uitgesloten. Hoewel de kans zeer klein is dat een levensverzekeraar een geslaagd beroep kan doen op artikel 7:940 lid 3 BW, doet juist het bestaan van deze kans afbreuk aan het belang van de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden bij de voortzetting van de verzekering en daarmee de gedachte achter artikel 7:977 BW.

Ook zou de wetgever er goed aan doen om expliciet in artikel 7:977 lid 1 BW op te nemen dat verval van recht-bedingen eveneens onder het toepassingsbereik van artikel 7:977 BW vallen, zodat hierover geen onduidelijkheid kan bestaan.

Daarnaast zou ik de vereisten, die gelden ingeval de verzekeraar een beroep wenst te doen op een beding uit de verzekeringsvoorwaarden dat hem de mogelijkheid biedt de verzekering op te zeggen bij gebrek aan premievrije waarde of afkoopwaarde, dan wel een beding waaruit volgt dat de verzekering eindigt bij gebrek aan voornoemde waarde, uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 2 BW willen opnemen. Ten aanzien van de vereisten, zou ik willen aansluiten bij de vereisten die gelden bij opzegging door een schadeverzekeraar op grond van artikel 7:940 lid 3 BW. Dit brengt mee dat de levensverzekeraar gehouden is om in de brief aan de verzekeringnemer de reden op te nemen die aan de opzegging ten grondslag ligt en voor de opzegging een termijn van twee maanden in acht te nemen. Hierdoor weet de verzekeringnemer ruim van tevoren dat de dekking van zijn levensverzekering eindigt en dit geeft hem de mogelijkheid om – indien gewenst – een nieuwe verzekering af te sluiten.

Ook zou ik een expliciete informatieverplichting jegens de bij een levensverzekering betrokken derde-belanghebbenden – te weten: de begunstigde, de pandhouder en de beslaglegger – in artikel 7:977 lid 2 BW willen opnemen. Ook zij hebben immers een belang bij het voorzetten van de verzekering en dienen naar mijn mening dan ook gelijktijdig met de verzekeringnemer te worden geïnformeerd over het voortijdig beëindigen van de verzekering. Door hen tijdig te informeren worden zij immers in staat gesteld vervangende voorzieningen te treffen en (waar nodig) nieuwe afspraken te maken met de verzekeringnemer. Door het aannemen van een dergelijke informatieverplichting, sluit de wetgever aan bij de elders in de wet geregelde informatieverplichtingen. Denk aan artikel 7:980 lid 1 BW en 7:929 jo. 7:983 lid 3 BW.

Tot slot zou ik de uitzonderingen op de regel – dat de verzekeraar de verzekering slechts kan afkopen of premievrij voort kan zetten met medewerking van de verzekeringnemer – uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 3 BW willen opnemen. Hierdoor is het voor alle betrokkenen meteen duidelijk wanneer de verzekeraar geen medewerking van de verzekeringnemer nodig heeft voor het afkopen of premievrij maken van de verzekering. Dit komt de rechtszekerheid ten goede.

In het verlengde van het bovenstaande zou de wetgever er goed aan doen om artikel 7:977 BW op te nemen in artikel 7:986 lid 1 BW. Hierdoor mag in geen geval van artikel 7:977 BW worden afgeweken, waardoor een met artikel 7:977 BW strijdig beding op grond van artikel 3:40 lid 1 BW nietig is. Dit voorkomt dat de verzekeringnemer een beroep dient te doen op de vernietigbaarheid van een met artikel 7:977 BW strijdige bepaling om deze buiten toepassing te laten en beschermt de verzekeringnemer (en derde-belanghebbenden) daarmee tegen onrechtmatige tussentijdse beëindiging door de verzekeraar. Daarnaast heeft opname in artikel 7:986 lid 1 BW als gunstig bijgevolg dat de bescherming niet beperkt blijft tot de verzekeringnemer, begunstigde en pandhouder, waardoor ook de beslaglegger de dwingendrechtelijke bescherming van artikel 7:977 BW kan genieten.

De voorgestelde wijzigingen nemen de geconstateerde onduidelijkheden van artikel 7:977 BW weg en zorgen bovenal voor meer zekerheid voor de verzekeringnemer en betrokken derde-belanghebbenden. Dit laatste zal de wetgever – gezien de bedoeling achter artikel 7:977 BW en de bijzondere aandacht die de wetgever op verschillende plaatsen in de wetsgeschiedenis heeft voor de derde-belanghebbenden – waarschijnlijk alleen maar toejuichen.

Hoofdstuk 6

Conclusies en aanbevelingen

In de afzonderlijke hoofdstukken heb ik steeds aan het einde de balans opgemaakt. Naar aanleiding daarvan kwam ik tot een aantal conclusies en deed ik ook een aantal aanbevelingen die ik hieronder eveneens zal weergeven.

6.1 **De waarschuwingsplicht van levensverzekeraars bij het niet-betalen van de vervolgpremie van levensverzekeringen**

Gelet op het bijzondere karakter van de levensverzekering — de levensverzekering kent immers geen verplichting tot premiebetaling en er zijn bovendien vaak derden betrokken die grote belangen hebben bij het voortbestaan van de levensverzekering — heeft de wetgever ervoor gekozen om ten aanzien van de waarschuwingsplicht voor levensverzekeraars bij het niet-betalen van de vervolgpremie niet aan te sluiten bij het bepaalde in artikel 7:934 BW, maar in artikel 7:980 BW een afwijkende regeling op te nemen. Een — gelet op het bijzondere karakter van de levensverzekering — zeer verdedigbaar standpunt. De formulering van artikel 7:980 BW dient naar mijn mening echter wel op een aantal punten te worden aangepast. Zo dient voornoemd artikel eveneens van toepassing te worden verklaard op de situatie dat de *eerste* premie niet is voldaan. Ook dient de ongedefinieerde betalingstermijn van een ‘maand’ te worden vervangen door een betalingstermijn in dagen en dienen de mogelijke gevolgen van het niet-betalen van de premie uitdrukkelijk in het artikel te worden opgenomen, met daarbij de vermelding dat de verzekeraar de verzekeringnemer en de betrokken belanghebbenden in de waarschuwingsbrief dient te wijzen op het concreet intredende gevolg. Daarnaast verdient het de voorkeur om slechts het begrip ‘derde-belanghebbenden’ in lid 1 op te nemen en dit begrip in lid 2 nader te definiëren. Voorts kan in lid 3 (het huidige lid 2) worden volstaan met het vermelden van de mogelijkheid om de verzekering premievrij voort te zetten. De wijze waarop de premievrije voortzetting vorm krijgt, kan beter in de verzekeringsvoorwaarden worden opgenomen. Voornoemde wijzigingen komen de leesbaarheid ten goede en zorgen bovendien voor meer duidelijkheid bij alle betrokkenen.

Voorstel voor een nieuw artikel 7:980 BW

Mede geïnspireerd door de formulering van 7:934 BW heb ik lid 1 enigszins herschreven. De (eventuele) rechtsvergelijkende bevindingen heb ik eveneens daarin verwerkt.

Allereerst stel ik voor dit artikel ook van toepassing te verklaren op de situatie dat de *eerste* premie niet wordt betaald. Zoals reeds eerder opgemerkt in hoofdstuk 2, is dit in lijn met de ratio achter de waarschuwingsplicht — te weten: het beschermen van de verzekeringnemer tegen vergeetachtigheid ten aanzien van de premiebetaling — en de beschermingsgedachte achter artikel 7:980 BW.

Daarnaast heb ik de mogelijke gevolgen van het niet-betalen van de premie expliciet in de wettekst opgenomen. Met daarbij de uitdrukkelijke vermelding dat de verzekeraar de verzekeringnemer en de derde-belanghebbenden moet wijzen op het specifieke gevolg dat in het concrete geval intreedt. Hiermee is meteen duidelijk welke gevolgen er uit het niet-nakomen van de verplichting tot premiebetaling voortvloeien en op welke gevolgen in de herinneringsbrief moet worden gewezen. Bovendien wordt voorkomen dat in de waarschuwingsbrief slechts melding wordt gemaakt van alle *mogelijke* gevolgen die kunnen intreden en het voor de verzekeringnemer en de betrokken belanghebbenden derhalve onduidelijk blijft welk gevolg in het concrete geval zal intreden.

Ook heb ik de ongedefinieerde maandtermijn vervangen door een betalingstermijn in dagen. Met een duidelijk afgebakende betalingstermijn in dagen is het immers voor alle betrokken partijen duidelijk binnen welke termijn de achterstallige premie voldaan dient te worden om te voorkomen dat het door de verzekeraar aangekondigde gevolg intreedt. Ik heb gekozen voor een termijn van 31 dagen,¹ daar deze termijn overeenkomt met de langste kalendermaanden van het jaar en de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden hiermee dan ook – ongeacht de lengte van de kalendermaand waarin de herinneringsbrief wordt gestuurd – maximale bescherming genieten.

Voorts heb ik – om de leesbaarheid van lid 1 te bevorderen – een extra lid aan het artikel toegevoegd waarin het begrip ‘derde-belanghebbenden’ nader wordt gedefinieerd. Ook lid 3 (het huidige lid 2) heb ik aangepast, daar mijns inziens volstaan kan worden met de mogelijkheid tot premievrije voortzetting. De wijze waarop dit geschiedt, komt – zoals ik reeds eerder heb opgemerkt – in mijn ogen beter tot zijn recht in de verzekeringsvoorwaarden. Lid 4 (het huidige lid 3) heb ik verder ongewijzigd gelaten. Dit alles heeft geleid tot het volgende voorstel voor een nieuw artikel 7:980 BW:

1. *Het niet-betalen van premie kan alleen leiden tot premievrijmaking of beëindiging van de verzekering, indien verzekeraar na de vervalddag de verzekeringnemer(s) en derde-belanghebbenden, zoals bedoeld in lid 2, door een mededeling op het specifiek intredende gevolg heeft gewezen en betaling binnen een daarbij gestelde termijn van ten minste 31 dagen is uitgebleven.*
2. *Onder derde-belanghebbenden in de zin van lid 1 moeten worden aangemerkt de begunstigde die zijn aanwijzing heeft aanvaard, de pandhouder en de beslaglegger.*
3. *Indien betaling binnen de in lid 1 gestelde termijn is uitgebleven, wordt de verzekering die premievrije waarde heeft, premievrij voortgezet. Bestaat geen recht op voortzetting als in de vorige zin bedoeld, dan eindigt de verzekering en heeft de verzekeringnemer, bij een verzekering die afkoopwaarde heeft, recht op die waarde.*
4. *In afwijking van lid 1 kan worden bedongen dat van de vervalddag af rente en kosten verschuldigd zijn.*

1. Voor de precieze hantering van de termijn in bepaalde situaties – zoals de situatie dat de termijn eindigt op een zaterdag, zondag of een algemeen erkende feestdag – dient te worden verwezen naar de Algemene termijnenwet én de Verordening (EEG/Euratom) 1182/72 van de Raad van 3 juni 1971 houdende vaststelling van de regels die van toepassing zijn op termijnen, data en aanvangs- en vervaltijden.

6.2 Verjaring in het levensverzekeringsrecht

Voor levensverzekeringsovereenkomsten heeft de wetgever ervoor gekozen om niet aan te sluiten bij de algemeen verzekeringsrechtelijke verjaringsregeling van artikel 7:942 BW, maar een afwijkende regeling op te nemen in artikel 7:985 BW. Als reden voor deze afwijkende regeling geeft de wetgever dat de regeling van artikel 7:942 BW 'nodeloos ingewikkeld' zou zijn voor levensverzekeringen. Met de wijze waarop artikel 7:985 BW nu is geformuleerd, heeft de wetgever echter niet de door hem gewenste duidelijkheid verschaft. Integendeel, de regeling heeft alleen maar voor meer onduidelijkheid gezorgd. De tekst van artikel 7:985 BW dient naar mijn mening dan ook op een aantal punten te worden aangepast. Zo dient het objectieve aanvangsmoment van de verjaringstermijn te worden vervangen door een subjectief aanvangsmoment. Daarnaast dient het artikel te worden voorzien van een op levensverzekeringsovereenkomsten toegespitste stuitingsregeling, waarbij – gelet op de gewenste coherentie in het verjaringsrecht – zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de algemene vermogensrechtelijke stuitingsregeling zoals opgenomen in titel 3.11 BW. De laatste zinsnede van artikel 7:985 BW kan bovendien achterwege worden gelaten, daar deze – gelet op het karakter van artikel 7:985 BW – overbodig is. Tot slot is het – om te voorkomen dat ten nadele van de verzekeringnemer of tot uitkering gerechtigde van artikel 7:985 BW kan worden afgeweken in de verzekeringsvoorwaarden – noodzakelijk om artikel 7:985 BW te kwalificeren als semidwingendrechtelijke bepaling, hiertoe dient artikel 7:985 BW dan ook te worden opgenomen in artikel 7:986 lid 3 BW. Naast dat voornoemde wijzigingen recht doen aan de belangen van de bij de levensverzekeringsovereenkomst betrokken derden, zorgen zij ook voor duidelijkheid bij alle betrokkenen.

Voorstel voor een nieuw artikel 7:985 BW

Geïnspireerd door de formulering van artikel 7:942 BW en de bepalingen in titel 3.11 BW én op basis van mijn bevindingen uit de rechtsvergelijking, heb ik artikel 7:985 BW aangepast en aangevuld. Allereerst door het objectieve aanvangsmoment te vervangen door een subjectief aanvangsmoment, waardoor de verjaringstermijn aanvangt op de dag na die waarop de tot uitkering gerechtigde met zijn aanspraak bekend is geworden. Hiermee wordt voorkomen dat de verjaringstermijn al loopt op het moment dat de tot uitkering gerechtigde nog niet van het bestaan van de verzekering – laat staan zijn hoedanigheid van begunstigde – op de hoogte is. Daarnaast heb ik een tweetal leden toegevoegd waarin wordt voorzien in een op levensverzekeringen toegespitste stuitingsregeling. Ik heb zoveel mogelijk aangesloten bij de stuitingsregeling zoals opgenomen in titel 3.11 BW. Ten aanzien van de wijze van stuiting van de initiële verjaringstermijn zag ik mij – in het kader van de rechtszekerheid – echter genoodzaakt van voornoemde regeling af te wijken en aan te sluiten bij de regeling in artikel 7:942 lid 2 eerste zin BW.

Tot slot acht ik de laatste zinsnede '*tenzij een langere termijn is bedongen*' – gelet op het karakter van artikel 7:985 BW – overbodig. Deze zinsnede heb ik dan ook achterwege gelaten. Dit alles heeft geleid tot het volgende voorstel voor een nieuw artikel 7:985 BW:

1. Een rechtsvordering tegen de verzekeraar tot het doen van een uitkering verjaart door verloop van vijf jaar na de dag waarop de tot uitkering gerechtigde de opeisbaarheid daarvan bekend is geworden.
2. De verjaring wordt gestuit door een schriftelijke mededeling, waarbij op de uitkering aanspraak wordt gemaakt. Een nieuwe verjaringstermijn van vijf jaar begint te lopen met aanvang van de daaropvolgende dag.
3. Deze (vervolg)termijn kan worden gestuit door een daad van rechtsvervolgving, als bedoeld in artikel 316 van Boek 3 of een schriftelijke aanmaning, als bedoeld in artikel 317 van Boek 3. Door stuiting begint een nieuwe termijn van vijf jaar te lopen met aanvang van de daaropvolgende dag.

6.3 De kennisgevingsplicht van levensverzekeraars in geval van verzwijging

Voor levensverzekeringsovereenkomsten heeft de wetgever er – ten aanzien van de kennisgevingsplicht van de levensverzekeraar in geval van verzwijging – voor gekozen om grotendeels aan te sluiten bij de algemeen verzekeringsrechtelijke regeling van artikel 7:929 lid 1 BW. De wetgever heeft het daarnaast noodzakelijk geacht om ten aanzien van de gevolgen van een beroep op de schending van de mededelingsplicht en de kennisgevingsplicht jegens derde-belanghebbenden een aanvullende regeling op te nemen in artikel 7:983 lid 3 BW. Hoewel dit op het eerste gezicht een goed doordacht plan lijkt, laat de uitvoering helaas te wensen over. Zowel de formulering van artikel 7:983 lid 3 BW als die van artikel 7:929 lid 1 BW roepen de nodige vragen op. Vragen die door een tekstuele aanpassing door de wetgever kunnen worden weggenomen. De tekst van artikel 7:983 BW dient naar mijn mening dan ook op een aantal belangrijke punten te worden aangepast. In het kader van de leesbaarheid zou ik er allereerst voor willen pleiten om in artikel 7:983 BW een complete regeling ten aanzien van de kennisgevingsplicht van de levensverzekeraar op te nemen. De verwijzing naar artikel 7:929 (lid 1) BW zou mijns inziens op dit punt dan ook moeten vervallen.

Daarnaast dient de termijn waarbinnen de verzekeraar de verzekeringnemer dient te wijzen op de schending van de precontractuele mededelingsplicht en het gevolg daarvan, te worden verkort tot dertig dagen.² Deze termijn is vergelijkbaar met de zogenoemde ‘afkoelingsperiode’ voor de verzekeringnemer bij het afsluiten van de verzekering en geeft de verzekeraar – gelet op het feit dat de termijn pas aanvangt op het moment dat de verzekeraar voldoende mate van zekerheid heeft verkregen dat de verzekeringnemer zijn precontractuele mededelingsplicht heeft geschonden – voldoende gelegenheid om een dossier op te bouwen én zich te beraden over het gevolg dat hij aan de verzwijging wil verbinden. Daarnaast heb ik ervoor gekozen om het aanvangsmoment van deze termijn te objectiveren, waardoor de termijn aanvangt op het moment dat de verzekeraar de verzwijging ontdekt of had behoren te ontdekken.³ Dit voorkomt dat de verzekeraar door ‘stil

2. Vanzelfsprekend moet gewezen worden op Algemene termijnenwet én de Verordening (EEG/Euratom) 1182/72 van de Raad van 3 juni 1971 houdende vaststelling van de regels die van toepassing zijn op termijnen, data en aanvangs- en vervaltijden.

3. Zie in dit verband de recente conclusie van A-G T. Hartlief (ECLI:NL:PHR:2023:140), waarin hij – met betrekking tot artikel 7:929 lid 1 BW – tot de conclusie komt dat een objectieve uitleg van het begrip ‘ontdekking’ niet verenigbaar is met de tekst van artikel 7:929 lid 1 BW én de kennelijke

te zitten' kan verhinderen dat de termijn aanvangt én is daarmee volkomen in lijn met de gedachte van de wetgever dat de verzekeraar de verzekeringnemer niet te lang in onzekerheid mag laten of hij aan de schending van de precontractuele mededelingsplicht gevolgen wil verbinden.

Aan de kennisgevingsplicht jegens de derde-belanghebbenden dient mijns inziens eveneens een termijn van dertig dagen⁴ te worden verbonden, welke aanvangt op het moment dat de kennisgevingsplicht ontstaat. Door het stellen van een termijn wordt voorkomen dat de verzekeraar onnodig lang wacht met het in kennis stellen van de derde-belanghebbenden, waardoor hen de mogelijkheid wordt ontnomen maatregelen te nemen.

De eisen die worden gesteld aan de kennisgevingsbrief voor de verzekeringnemer én derde-belanghebbenden dienen voorts expliciet in artikel 7:983 BW te worden opgenomen. Hierdoor is het voor alle betrokkenen duidelijk dat de verzekeraar in zijn brieven dient te informeren over de door hem ontdekte feiten en het gevolg dat hij daaraan wil verbinden. Tot slot dient de kennisgevingsplicht jegens derde-belanghebbenden te worden geformuleerd als preconditionie voor de verzekeraar om zich rechtsgeldig op de gevolgen van de verzwijging te kunnen beroepen. Hiermee wordt voorkomen dat de kennisgevingsplicht een facultatief karakter krijgt en de betrokken derde-belanghebbenden volledig zijn overgeleverd aan de goede wil van de verzekeraar.

De voorgestelde wijzigingen nemen de geconstateerde onduidelijkheden van artikel 7:983 (jo. 7:929 lid 1) BW weg en zorgen bovenal voor meer zekerheid voor de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden bij de toepassing van de regeling.

Voorstel voor een nieuw artikel 7:983 BW

Ik heb in mijn voorstel de tekst van artikel 7:983 BW op een aantal belangrijke punten aangepast en aangevuld. De (eventuele) rechtsvergelijkende bevindingen heb ik in het voorstel verwerkt.

Allereerst heb ik ervoor gekozen om in artikel 7:983 BW een complete – op de levensverzekeraar toegespitste – regeling ten aanzien van de kennisgevingsplicht op te nemen. De verwijzing naar artikel 7:929 BW is op dit punt dan ook vervallen. Ten aanzien van de gevolgen van de schending van de precontractuele mededelingsplicht blijft de verwijzing naar artikel 7:929 en 7:930 BW wel gehandhaafd.

Daarnaast heb ik ervoor gekozen om de kennisgevingsplicht jegens de verzekeringnemer én derde-belanghebbenden op te nemen in respectievelijk lid 1 en 2 van artikel 7:983 BW. Met het oog op de leesbaarheid, heb ik de derde-belanghebbenden – ten aanzien waarvan een kennisgevingsplicht geldt – opgenomen in lid 3. In lid 4 en 5 wordt vervolgens aandacht besteed aan de gevolgen van het beroep op de schending van de precontractuele mededelingsplicht.

Voorts heb ik een aantal inhoudelijke aanpassingen doorgevoerd. Zo heb ik de termijn waarbinnen de verzekeraar de verzekeringnemer dient te wijzen op de schending van de precontractuele mededelingsplicht en de gevolgen daarvan verkort tot dertig dagen. Ik heb ervoor gekozen om het aanvangsmoment van deze termijn

bedoeling van de wetgever. Ten aanzien van dit laatst ben ik een andere mening toegedaan, zie paragraaf 4.2.2.2.

4. Hierop is eveneens de Algemene termijnenwet én de Verordening (EEG/Euratom) nr. 1182/72 van de Raad van 3 juni 1971 houdende vaststelling van de regels die van toepassing zijn op termijnen, data en aanvangs- en vervaltijden van toepassing.

te objectiveren, door de zinsnede *had behoren te ontdekken* toe te voegen. Voorts heb ik de eisen die worden gesteld aan de inhoud van de kennisgevingsbrief explicieter gemaakt, door op te nemen dat de verzekeraar de verzekeringnemer dient te informeren over de door hem ontdekte feiten en het gevolg dat hij daaraan wil verbinden. Ook ten aanzien van de kennisgevingsplicht jegens derde-belanghebbenden (lid 2) heb ik een aantal inhoudelijke aanpassingen doorgevoerd. Zo heb ik ervoor gekozen om ook aan het voldoen aan deze kennisgevingsplicht een termijn van dertig dagen te verbinden, welke ingaat op het moment dat de kennisgevingsplicht ontstaat. De eisen die in lid 1 worden gesteld aan de kennisgevingsbrief voor de verzekeringnemer, dienen mijns inziens eveneens te gelden voor de kennisgevingsbrief voor de derde-belanghebbenden. Ik heb er dan ook voor gekozen om in lid 2 op te nemen dat de verzekeraar de derde-belanghebbenden dient te informeren over de door hem ontdekte feiten en het gevolg dat hij daaraan wil verbinden. Ook deze kennisgevingsplicht heb ik geformuleerd als preconditionie. Hieraan moet de verzekeraar dan ook voldoen, wil hij zich rechtsgeldig jegens de derde-belanghebbenden op de gevolgen van de verzwijging kunnen beroepen.

De derde-belanghebbenden ten aanzien waarvan een kennisgevingplicht geldt, heb ik – zoals gezegd – opgenomen in lid 3.

In lid 4 en 5 – thans lid 1 en 2 – wordt aandacht besteed aan de gevolgen van het beroep op de schending van de mededelingsplicht. Deze artikelen – met daarin de verwijzing naar artikel 7:929 en 7:930 BW – heb ik ongewijzigd gelaten. Dit alles heeft geleid tot het volgende voorstel voor een nieuw artikel 7:983 BW:

1. *De verzekeraar die ontdekt of had behoren te ontdekken dat aan de in artikel 928 omschreven mededelingsplicht niet is voldaan, kan de gevolgen daarvan slechts invoeren indien hij de verzekeringnemer(s) binnen dertig dagen na de ontdekking informeert over de door hem ontdekte feiten en het gevolg dat hij daaraan wil verbinden.*
2. *De verzekeraar die ingevolge lid 1 de verzekeringnemer(s) op het niet nakomen van artikel 928 wijst, kan de gevolgen daarvan jegens derde-belanghebbenden, als bedoeld in lid 3, slechts invoeren indien hij deze derde-belanghebbenden, binnen dertig dagen nadat zij als belanghebbenden in de zin van lid 3 kunnen worden aangemerkt, van de ontdekte feiten in kennis stelt onder vermelding van het gevolg dat hij daaraan wil verbinden.*
3. *Als belanghebbenden in de zin van lid 2 moeten worden aangemerkt de begunstigde die zijn aanwijzing heeft aanvaard, de pandhouder en de beslaglegger, voor zover er een verklaring als bedoeld in artikel 476a, eerste lid, Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is gedaan.*
4. *Indien een verzekering die de verzekeringnemer krachtens wet of overeenkomst kan doen afkopen, overeenkomstig artikel 929 lid 2 en 3 wordt opgezegd, verkrijgt de verzekeringnemer recht op de afkoopwaarde van de dag vóór haar beëindiging.*
5. *De begunstigde verkrijgt recht op een op gelijke wijze berekend bedrag, indien de verzekeraar bij het einde van het risico een beroep doet op de gevolgen van het niet nakomen van artikel 928. Zou echter de toepassing van artikel 930 lid 2 of 3 tot een hogere uitkering leiden, dan verkrijgt de begunstigde daarop aanspraak.*

6.4 Opzegging, ontbinding en verval in het levensverzekeringsrecht

Met artikel 7:977 BW heeft de wetgever de tussentijdse beëindigingsmogelijkheden van de levensverzekeraar ingeperkt. Deze inperking is – gelet op het belang van

de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden bij de voortzetting van de levensverzekering — zeer verdedigbaar. De wijze waarop artikel 7:977 BW is geformuleerd, roept echter de nodige vragen op. Vragen die door een tekstuele aanpassing door de wetgever kunnen worden weggenomen. De tekst van artikel 7:977 BW dient naar mijn mening dan ook op een aantal belangrijke punten te worden aangepast. Allereerst zou ik de uitzonderingen op de regel, dat tussentijdse beëindiging door de levensverzekeraar niet is toegestaan, uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 1 BW willen opnemen. Naast dat een duidelijke opsomming van de uitzonderingen op de hoofdregel bijdraagt aan de rechtszekerheid, wordt hiermee de toepasselijkheid van artikel 7:940 lid 3 BW op levensverzekeringen uitdrukkelijk uitgesloten. Hoewel de kans zeer klein is dat een levensverzekeraar een geslaagd beroep kan doen op artikel 7:940 lid 3 BW, doet juist het bestaan van deze kans afbreuk aan het belang van de verzekeringnemer en derde-belanghebbenden bij de voortzetting van de verzekering en daarmee de gedachte achter artikel 7:977 BW.

Ook zou de wetgever er goed aan doen om expliciet in artikel 7:977 lid 1 BW op te nemen dat verval van recht-bedingen eveneens onder het toepassingsbereik van artikel 7:977 BW vallen, zodat hierover geen onduidelijkheid kan bestaan.

Daarnaast zou ik de vereisten, die gelden ingeval de verzekeraar een beroep wenst te doen op een beding uit de verzekeringsvoorwaarden dat hem de mogelijkheid biedt de verzekering op te zeggen bij gebrek aan premievrije waarde of afkoopwaarde, dan wel een beding waaruit volgt dat de verzekering eindigt bij gebrek aan voornoemde waarde, uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 2 BW willen opnemen. Ten aanzien van de vereisten, zou ik willen aansluiten bij de vereisten die gelden bij opzegging door een schadeverzekeraar op grond van artikel 7:940 lid 3 BW. Dit brengt mee dat de levensverzekeraar gehouden is om in de brief aan de verzekeringnemer de grond op te nemen die aan de opzegging ten grondslag ligt en voor de opzegging een termijn van twee maanden in acht te nemen. Hierdoor weet de verzekeringnemer ruim van tevoren dat de dekking van zijn levensverzekering eindigt en dit geeft hem de mogelijkheid om — indien gewenst — een nieuwe verzekering af te sluiten.

Ook zou ik een expliciete informatieverplichting jegens de bij een levensverzekering betrokken derde-belanghebbenden — te weten: de begunstigde, de pandhouder en de beslaglegger — in artikel 7:977 lid 2 BW willen opnemen. Ook zij hebben immers een belang bij het voorzetten van de verzekering en dienen naar mijn mening dan ook gelijktijdig met de verzekeringnemer te worden geïnformeerd over het voortijdig beëindigen van de verzekering. Door hen tijdig te informeren worden zij immers in staat gesteld vervangende voorzieningen te treffen en (waar nodig) nieuwe afspraken te maken met de verzekeringnemer. Door het aannemen van een dergelijke informatieverplichting, sluit de wetgever aan bij de elders in de wet geregelde informatieverplichtingen. Denk aan artikel 7:980 lid 1 BW en 7:929 jo. 7:983 lid 3 BW.

Tot slot zou ik de uitzonderingen op de regel — dat de verzekeraar de verzekering slechts kan afkopen of premievrij voort kan zetten met medewerking van de verzekeringnemer — uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 3 BW willen opnemen. Hierdoor is het voor alle betrokkenen meteen duidelijk wanneer de verzekeraar geen medewerking van de verzekeringnemer nodig heeft voor het afkopen of premievrij maken van de verzekering. Dit komt de rechtszekerheid ten goede.

In het verlengde van het bovenstaande zou de wetgever er goed aan doen om artikel 7:977 BW op te nemen in artikel 7:986 lid 1 BW. Hierdoor mag in geen geval van artikel 7:977 BW worden afgeweken, waardoor een met artikel 7:977 BW strijdig beding op grond van artikel 3:40 lid 1 BW nietig is. Dit voorkomt dat de verzekeringnemer een beroep dient te doen op de vernietigbaarheid van een met artikel 7:977 BW strijdige bepaling om deze buiten toepassing te laten en beschermt de verzekeringnemer (en derde-belanghebbenden) daarmee tegen onrechtmatige tussentijdse beëindiging door de verzekeraar. Daarnaast heeft opname in artikel 7:986 lid 1 BW als gunstig bijgevolg dat de bescherming niet beperkt blijft tot de verzekeringnemer, begunstigde en pandhouder, waardoor ook de beslaglegger de dwingendrechtelijke bescherming van artikel 7:977 BW kan genieten. De voorgestelde wijzigingen nemen de geconstateerde onduidelijkheden van artikel 7:977 BW weg en zorgen bovenal voor meer zekerheid voor de verzekeringnemer en betrokken derde-belanghebbenden.

Voorstel voor een nieuw artikel 7:977 BW

Ik heb in mijn voorstel de tekst van artikel 7:977 BW op een aantal belangrijke punten aangepast en aangevuld. De (eventuele) bevindingen uit de rechtsvergelijking heb ik hierin meegenomen.

Allereerst heb ik de uitzonderingen op de regel – dat tussentijdse beëindiging door de verzekeraar niet is toegestaan – uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 1 BW opgenomen. Naast dat een duidelijke opsomming van de uitzonderingen mijns inziens bijdraagt aan de rechtszekerheid, wordt hiermee de toepasselijkheid van artikel 7:940 lid 3 BW op de levensverzekeringsovereenkomst uitdrukkelijk uitgesloten. Ook heb ik expliciet in artikel 7:977 lid 1 BW opgenomen dat het artikel eveneens van toepassing is op verval van recht-bedingen.

Daarnaast heb ik de vereisten, die gelden ingeval de verzekeraar rechtsgeldig een beroep wenst te doen op een beding uit de verzekeringsvoorwaarden, dat hem de mogelijkheid biedt de verzekering op te zeggen bij gebrek aan premievrije waarde of afkoopwaarde dan wel een beding waaruit volgt dat de verzekering eindigt bij gebrek aan voornoemde waarde, uitdrukkelijk in artikel 7:977 lid 1 BW opgenomen. Ik heb hierbij aangesloten bij de vereisten die – op grond van artikel 7:940 lid 3 BW – voor schadeverzekeraars gelden.

Verder heb ik voorzien in een expliciete informatieverplichting jegens de bij de levensverzekering betrokken derde-belanghebbenden, te weten: de begunstigde, de pandhouder en de beslaglegger.

Het huidige lid 2 heb ik opgenomen in lid 3. Daarbij heb ik de uitzonderingen op de regel – dat de verzekeraar de verzekering slechts mag afkopen of premievrij mag voortzetten met medewerking van de verzekeringnemer – uitdrukkelijk in lid 3 vermeld.

Dit alles heeft geleid tot het volgende voorstel voor een nieuw artikel 7:977 BW:

1. *Behoudens hetgeen in het tweede lid van artikel 929 en in het tweede lid van 980 BW is bepaald, kan de verzekering niet door de verzekeraar worden opgezegd of ontbonden, noch krachtens enig beding vervallen. Onder vervalbeding valt tevens het beding dat het verval van recht op uitkering inhoudt. De eerste zin staat niet in de weg aan een beding dat de verzekering eindigt of door de verzekeraar kan worden opgezegd, indien zij als*

gevolg van in de overeenkomst voorziene verrekening van premie, bedongen rente en kosten niet langer premievrije waarde of afkoopwaarde heeft.

2. *De verzekeraar die met een beroep op een in de derde zin van het vorige lid genoemd beding de verzekering wil laten eindigen, dient hierover zowel de verzekeringnemer als de begunstigde, pandhouder en beslaglegger te informeren. Voor het eindigen van de verzekering dient de verzekeraar daarbij een termijn van twee maanden in acht te nemen.*
3. *Behoudens hetgeen in het tweede lid van artikel 980 BW en in artikel 981 BW is bepaald kan de verzekeraar de verzekering slechts afkopen of premievrij voortzetten met medewerking van de verzekeringnemer, verkregen na het aangaan van de overeenkomst.*

Zoals opgemerkt in paragraaf 1.1. heb ik mij meer dan eens de vraag gesteld waarom de wetgever ten aanzien van artikel 7:977 BW, 7:980 BW, 7:983 BW en 7:985 BW heeft besloten af te wijken van het algemeen deel van titel 7.17 BW. De wetgever is hierin vrij duidelijk: het bijzondere karakter én de betrokkenheid van derde-belanghebbenden bij de levensverzekering, maken dat de betreffende bepalingen in het algemene deel niet passen bij de levensverzekering. Deze keuze van de wetgever kan ik, gezien de hierboven genoemde bijzondere kenmerken van de levensverzekering, goed volgen. De wijze waarop de artikelen op dit moment zijn geformuleerd, laat echter veel ruimte voor onduidelijkheden (en daarmee rechtsonzekerheid) en biedt bovendien onvoldoende bescherming aan de bij de levensverzekering betrokken derde-belanghebbenden. Dit is onwenselijk en dient mijns inziens te worden aangepast. Zeker, nu de financiële én emotionele belangen bij een levensverzekering groot zijn. Hier ligt dan ook een belangrijke taak voor de wetgever. Met de in dit proefschrift gedane voorstellen hoop ik de wetgever dan ook te inspireren om deze taak op zich te nemen.

Samenvatting

In dit proefschrift onderzoek ik een viertal knelpunten in het levensverzekeringsrecht, te weten artikel 7:977 BW, 7:980 BW, 7:983 BW en 7:985 BW. De problematiek betreffende deze kwesties is onderzocht op basis van Nederlands en rechtsvergelijkend jurisprudentie- en literatuuronderzoek.

In hoofdstuk 1 zet ik de onderzoeksonderwerpen uiteen. Verder valt daar een verantwoording te lezen van de wijze van behandeling van de onderwerpen in de betreffende hoofdstukken en de volgorde van behandeling.

In hoofdstuk 2 behandel ik de waarschuwingsplicht van de levensverzekerder bij het niet-betalen van de vervolgprijs van levensverzekeringen, zoals neergelegd in artikel 7:980 BW. Toepassing van dit artikel brengt de nodige onduidelijkheid mee. Deze onduidelijkheden bespreek ik in hoofdstuk 2. Het hoofdstuk begint echter met een weergave van alle elementen van een levensverzekeringsovereenkomst. Na de bespreking van deze elementen komt de regeling van artikel 7:980 BW aan de orde. Daarbij is van belang de termijn die de verzekerder in zijn waarschuwingsbrief dient te stellen en de vraag aan wie hij de waarschuwingsbrief moet richten. Ook komt de vraag aan de orde of het wenselijk is dat artikel 7:980 BW alleen (semi)dwingendrechtelijke bescherming biedt ingeval er sprake is van – kort gezegd – een consumentenverzekering als bedoeld in artikel 7:986 lid 3 BW. Vervolgens onderzoek ik wat de gevolgen zijn van het niet-betalen van de levensverzekeringsprijs en beantwoord ik de vraag of bij toepassing van de sanctie op niet-betaling rechtens ruimte is voor een proportionele benadering. Voorts ga ik in op de vraag of de regeling van artikel 7:980 BW ook zou moeten gelden ingeval de eerste prijs niet wordt betaald. Tot slot zal ik de wijze van waarschuwen bespreken en komt de vraag aan de orde of de ontheffing van de waarschuwingsplicht – zoals neergelegd in artikel 7:934 BW – eveneens voor de levensverzekeringsovereenkomst zou moeten gelden.

Hoofdstuk 3 betreft de levensverzekeringsrechtelijke verjarringsregeling, zoals opgenomen in artikel 7:985 BW. Allereerst bespreek ik de in artikel 7:985 BW opgenomen verjarringstermijn; daarna komt het aanvangsmoment van de verjarringstermijn in samenhang met de stuitingsregeling aan de orde. Ten slotte behandel ik de vraag of en onder welke omstandigheden een beroep op verjarring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar kan zijn.

Hoofdstuk 4 gaat in op de kennisgevingsplicht van levensverzekerders in geval van verzwijging, zoals opgenomen in artikel 7:983 (jo. 7:929 lid 1) BW. Zo komt de termijn waarbinnen de levensverzekerder dient te wijzen op de door hem ontdekte verzwijging aan de orde, waarbij onder meer aandacht zal worden geschonken aan het moment waarop de termijn aanvangt en de lengte van de termijn. Daarna sta

ik stil bij de kennisgevingsbrief ter zake. Daarbij komt onder meer de vraag aan de orde aan wie de verzekeraar de kennisgevingsbrief moet sturen en wat er precies in deze brief moet staan. De analyse van artikel 7:983 lid 3 en 7:929 lid 1 BW wordt afgesloten met een overzicht van de gevolgen van het al dan niet voldoen aan de kennisgevingsplicht.

In hoofdstuk 5 staan de tussentijdse beëindigingsmogelijkheden voor de levensverzekeraar door middel van opzegging, ontbinding en verval centraal, zoals opgenomen in artikel 7:977 BW. Allereerst bespreek ik aan de hand van de parlementaire geschiedenis de gedachte van de wetgever achter artikel 7:977 BW, daar dit zal bijdragen aan een beter begrip van de keuzes die de wetgever heeft gemaakt. Daarna ga ik in op de tussentijdse beëindigingsmogelijkheden die voor de verzekeraar uit artikel 7:977 BW voortvloeien, te weten: tussentijdse opzegging, ontbinding en het opnemen van een vervalbeding in de verzekeringsvoorwaarden. Vervolgens bespreek ik de vereisten waaraan de verzekeraar zal moeten voldoen wil hij zich rechtsgeldig op een beëindigingsbeding kunnen beroepen. Daarna komt lid 2 van artikel 7:977 BW – waarin is bepaald dat de verzekeraar de verzekering slechts kan afkopen of premievrij kan voortzetten met medewerking van de verzekeringnemer – aan bod. Daarbij speelt de vraag hoe de in lid 2 opgenomen medewerking van de verzekeringnemer verkregen moet worden en of de verzekeraar in dit kader gehouden is om de verzekeringnemer te wijzen op de gevolgen van het afkopen dan wel premievrij voortzetten van de verzekering. Tot slot ga ik in op de gevolgen van het opnemen van een met artikel 7:977 BW strijdig beding in de verzekeringsvoorwaarden.

In hoofdstuk 6 geef ik een beknopte samenvatting van mijn bevindingen. Tevens bevat het hoofdstuk een overzicht van de eerder gedane voorstellen tot het aanpassen van de onderhavige wettelijke bepalingen.

Summary

This dissertation examines four critical points in life insurance law, namely Articles 7:977, 7:980, 7:983 and 7:985 of the Dutch Civil Code. The problems concerning these issues were examined using Dutch and comparative case law and literature reviews.

Chapter 1 outlines the research topics and contains a justification for how the topics are addressed and the order in which they will be discussed.

In Chapter 2, I will discuss the life insurer's duty to warn in the event of non-payment of life insurance continuation premiums, as laid down in Article 7:980 of the Dutch Civil Code. The application of this article entails certain necessary ambiguities, which are discussed in Chapter 2. However, the chapter begins by outlining all the elements of a life insurance contract. After examining these elements, the regulation of Article 7:980 of the Dutch Civil Code is discussed. Of particular importance here is the term the insurer should set in their warning letter and the question to whom they should address the warning letter. Also discussed is the question of whether it is desirable that Article 7:980 of the Dutch Civil Code only offers (semi)-mandatory law protection in the event of – in brief – consumer insurance as referred to in Article 7:986 (3) of the Dutch Civil Code. The consequences of non-payment of the life insurance premium are then examined, and the question is answered whether there is room for a proportionate approach in law when applying the penalty for non-payment. It will also address the question of whether the regulation of Article 7:980 of the Dutch Civil Code should also apply in case of non-payment of the first premium. Finally, the warning method will be discussed and the question of whether the exemption from the duty to warn – as laid down in Article 7:934 of the Dutch Civil Code – should also apply to life insurance contracts.

Chapter 3 deals with the life insurance statute of limitations set out in Article 7:985 of the Dutch Civil Code. First, the limitation period, as referred to in Article 7:985 of the Dutch Civil Code, will be discussed; next, the starting point of the limitation period will be discussed in relation to the interruption rule. Finally, the question of whether and under what circumstances invoking the statute of limitations may be unacceptable by the standards of good faith and fair dealing will be addressed.

Chapter 4 deals with the notification obligation of life insurers in case of concealment, as contained in Article 7:983 (in conjunction with 7:929 (1)) of the Dutch Civil Code. It will discuss the period within which the life insurer must point out the concealment it has discovered, including when the period started and the length of said period. Next, the relevant notification letter will be considered. This will include the question to whom the insurer should send the notification letter and

what precisely this letter should contain. The analysis of Articles 7:983 (3) and 7:929 (1) of the Dutch Civil Code concludes with an overview of the consequences of complying or not complying with the notification obligation.

Chapter 5 focuses on the life insurer's interim termination options through notice, dissolution and lapse, as described in Article 7:977 of the Dutch Civil Code. First, based on the parliamentary history, the legislator's reasoning behind Article 7:977 of the Dutch Civil Code will be discussed, as this will contribute to a better understanding of the choices made by the legislator. Next, the interim termination options for the insurer arising from Article 7:977 of the Dutch Civil Code will be discussed, namely: interim termination, dissolution and the inclusion of a lapse clause in the insurance terms and conditions. Afterwards, the insurer's requirements to invoke a valid termination clause will be discussed. Subsequently, paragraph 2 of Article 7:977 of the Dutch Civil Code – which stipulates that the insurer can only buy out the insurance or continue it on a premium-free basis with the cooperation of the policyholder – will be discussed. This will include the question of how the cooperation of the policyholder provided for in paragraph 2 will have to be obtained and whether, in this context, the insurer is obliged to point out to the policyholder the consequences of buying out or continuing the insurance on a non-contributory basis. Finally, the consequences of including a clause contrary to Article 7:977 of the Dutch Civil Code in the terms and conditions of insurance will be discussed.

In Chapter 6, I will provide a concise summary of my findings and an overview of the proposals to amend the present statutory provisions.

Literatuurlijst

Armbrüster e.a. 2018

C. Armbrüster e.a., *Prölss/Martin Versicherungsvertragsgesetz*, München: Verlag C.H. Beck 2018.

Armbrüster e.a. 2021

C. Armbrüster e.a., *Prölss/Martin Versicherungsvertragsgesetz*, München: Verlag C.H. Beck 2021.

Asser/Clausing/Wansink 5-VI

P. Clausing & J.H. Wansink, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 5. Bijzondere overeenkomsten. Deel VI. De verzekeringsovereenkomst*, Deventer: Kluwer 2007.

Asser/Hartkamp/Sieburgh 6-III

A.S. Hartkamp & C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel III*. Algemeen overeenkomstenrecht*, Deventer: Kluwer 2010.

Asser/Sieburgh 6-I

C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel I. De verbintenis in het algemeen, eerste gedeelte*, Deventer: Wolters Kluwer 2016.

Asser/Sieburgh 6-II

C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel II. De verbintenis in het algemeen, tweede gedeelte*, Deventer: Wolters Kluwer 2017.

Asser/Sieburgh 6-III

C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel III. Algemeen overeenkomstenrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Asser/Wansink, Van Tiggele-van der Velde & Salomons 7-IX

J.H. Wansink, N. van Tiggele-van der Velde & F.R. Salomons, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 7. Bijzondere overeenkomsten. Deel IX. Verzekering*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Bartels 2020

L. Bartels, 'Het opzet de verzekeraar te misleiden na verwezenlijking van het risico. De eenvoud van consistentie of toch nuancering vereist?', *NTHR* 2020, afl. 3.

Beckmann & Matusche-Beckmann 2015

R.M. Beckmann & A. Matusche-Beckmann, *VersicherungsrechtsHandbuch*, München: Verlag C.H. Beck 2015.

Blom 2002

A. Blom, 'De verjaringstermijnen van art. 7.17.1.15 NBW: een lacune in de wetgeving?', *AV&S* 2002, afl. 6.

Cieremans 2009

T.L. Cieremans, 'Commentaar op art. 7:933 BW', in: S.E. Bartels (red.), *Groene Serie Bijzondere overeenkomsten*, Deventer: Wolters Kluwer 2009.

Clausing 2009

P. Clausing, 'Commentaar op art. 7:975 BW', in: S.E. Bartels (red.), *Groene Serie Bijzondere overeenkomsten*, Deventer: Wolters Kluwer 2009.

Coenraad & Vlasveld 2019

R.A.F. Coenraad & M.J. Vlasveld, 'De natura-uitvaartverzekering', in: M.L. Hendrikse, Ph.H.J.G. van Huizen & J.G.J. Rinkes, *Verzekeringsrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Colle 2015

P. Colle, *De nieuwe wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen*, Antwerpen-Cambridge: Intersentia 2015.

Colle 2022

P. Colle, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht*, Brussel: Lefebvre Sarrut Belgium 2022.

Dommering-van Rongen 2005

L. Dommering-van Rongen, 'De mededelingsplicht van de verzekeringnemer bij het aangaan van de verzekering', in: J.H. Wansink e.a., *Het nieuwe verzekeringsrecht titel 7.17 BW belicht*, Deventer: Kluwer 2005.

Dorhout Mees 1987

T.J. Dorhout Mees, *Het Nederlands Handels- en Faillissementsrecht*, deel III*, Arnhem: Gouda Quint 1987.

Dorhout Mees 2005

T.J. Dorhout Mees, 'Tegen het genot ener premie', in: J.H. Wansink e.a. (red.), *Het nieuwe verzekeringsrecht titel 7.17 BW belicht*, Deventer: Kluwer 2005.

Dorhout Mees 2007

T.J. Dorhout Mees in zijn bijdrage aan het symposium 'Van draden en daden', in: N. van Tiggele-van der Velde, 'Symposium van draden en daden. En nog wat losse eindjes in het nieuwe verzekeringsrecht', *AV&S* 2007, afl. 2.

Drost & Atzler 2019

F.M. Drost & E. Atzler, 'Sparkassen dürfen teure Prämiensparverträge kündigen', *Handelsblatt* 14 mei 2019, online te raadplegen via handelsblatt.com.

Du Perron 2006

C.E. du Perron, annotatie bij HR 31 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8168, NJ 2006/112.

Duyvensz 2015

J.H. Duyvensz, 'Opzegging, duur en wijziging', in: N. van Tiggele-van der Velde & J.H. Wansink, *Bespiegelingen op 10 jaar 'nieuw' verzekeringsrecht (R&P, deel VR4)*, Deventer: Kluwer 2015.

Eisner-Kiefer 2012

A. Eisner-Kiefer, 'Die Versicherungsprämie', in: A.K. Schnyder, *Gesamtrevision des Versicherungsvertragsgesetzes: Erste Analyse der bundesrätlichen Botschaft*, Zürich: Schulthess Juristische Medien AG 2012.

Ekering 2007

J.H. Ekering in zijn bijdrage aan het symposium 'Van draden en daden', in: N. van Tiggele-van der Velde, 'Symposium van draden en daden. En nog wat losse eindjes in het nieuwe verzekeringsrecht', *AV&S* 2007, afl. 2.

Engel 2016

K. Engel, *De precontractuele mededelingsplicht van de verzekeringnemer in rechtsvergelijkend perspectief* (diss. Heerlen), Zutphen: Uitgeverij Paris 2016.

Fuhrer 2011

S. Fuhrer, *Schweizerisches Privatversicherungsrecht*, Zürich: Schulthess Juristische Medien AG 2011.

Hasenböhler 2012

F. Hasenböhler, 'Versicherungsleistung', in: A.K. Schnyder, *Gesamtrevision des Versicherungsvertragsgesetzes: Erste Analyse der bundesrätlichen Botschaft*, Zürich: Schulthess Juristische Medien AG 2012.

Hendrikse 2011

M.L. Hendrikse, *Eigen schuld, proportionaliteitsbeginsel en causaliteitstoerekening: een proportionele benadering bij eigen schuld in het (schade)verzekeringsrecht*, Zutphen: Uitgeverij Paris 2011.

Hendrikse 2013

M.L. Hendrikse, *De privaatrechtelijk aspecten van verzekeringsfraude*, Deventer: Kluwer 2013.

Hendrikse 2016

M.L. Hendrikse, 'De (vervolg)stuiting van de verjaringstermijn ex artikel 7:942 lid 2 BW', *NTHR* 2016, afl. 3.

Hendrikse 2018

M.L. Hendrikse, 'Fraude bij de vaststelling van de uitkering van een (handels)verzekering', *NTHR* 2018, afl. 2.

Hendrikse 2019a

M.L. Hendrikse, 'Medewerkingsplicht na de verwezenlijking van het risico', in: M.L. Hendrikse, Ph.H.J.G. van Huizen & J.G.J. Rinkes, *Verzekeringsrecht*, Deventer: Kluwer 2019.

Hendrikse 2019b

M.L. Hendriks, 'Verjaring en contractueel verval van de vordering tot uitkering', in: M.L. Hendrikse, Ph.H.J.G. van Huizen & J.G.J. Rinkes, *Verzekeringsrecht*, Deventer: Kluwer 2019.

Hendrikse e.a. 2019

M.L. Hendrikse e.a., 'Verzekeringsrecht en algemene voorwaarden', in: M.L. Hendrikse, Ph.H.J.G. van Huizen & J.G.J. Rinkes, *Verzekeringsrecht*, Deventer: Kluwer 2019.

Hendrikse, Martius & Rinkes 2007

M.L. Hendrikse, H.P.A.J. Martius & J.G.J. Rinkes, *Parlementaire Geschiedenis van het Nieuwe Burgerlijk Wetboek, Boek 7, titel 17 BW Verzekering*, Deventer: Kluwer 2007.

Hendrikse, Martius & Rinkes 2019

M.L. Hendrikse, H.P.A.J. Martius & J.G.J. Rinkes, 'Polis en mededelingen van en aan de verzekeraar', in: M.L. Hendrikse, Ph.H.J.G. van Huizen & J.G.J. Rinkes, *Verzekeringsrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Hendrikse & Rinkes 2010

M.L. Hendrikse & J.G.J. Rinkes, *Verzekeringsvoorwaarden en de consument*, Zutphen: Uitgeverij Paris 2010.

Hendrikse & Rinkes 2019

M.L. Hendrikse & J.G.J. Rinkes, 'De mededelingsplicht bij het aangaan van verzekeringen', in: M.L. Hendrikse, Ph.H.J.G. van Huizen & J.G.J. Rinkes, *Verzekeringsrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Honsell e.a. 2012

H. Honsell e.a., *Basler Kommentar, Versicherungsvertragsgesetz (Nachführungsband)*, Basel: Helbing & Lichtenhahn Verlag 2012.

Honsell, Vogt & Schnyder 2001

H. Honsell, N.P. Vogt & A.K. Schnyder, *Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag*, Basel: Helbing & Lichtenhahn 2001.

Jonk-van Wijk & Kool 2015

B.M. Jonk-van Wijk & B.T. Kool, 'Verjaring', in: N. van Tiggele-van der Velde & J.H. Wansink, *Bespiegelingen op 10 jaar 'nieuw' verzekeringsrecht (R&P, deel VR 4)*, Deventer: Wolters Kluwer 2015.

Kalkman 2013

W.M.A. Kalkman, *Levensverzekering*, Deventer: Kluwer 2013.

Kalkman 2023

W.M.A. Kalkman, 'Commentaar op art. 7:977 BW', in: N. van Tiggele-van der Velde, W.C.T. Weterings & S.Y.Th Meijer. (red.), *T&C verzekeringsrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2023.

Kalkman, Van Gerner & Verschoor 2019

W.M.A. Kalkman, W.G.A. van Gerner & K.J.L. Verschoor, *Compendium Verzekeringsrecht*, Den Haag: Sdu 2019.

Kelterman 2018

S.W.A. Kelterman, 'Proportionele benadering van de schorsingsbepaling bij premiewanbetaling', *NTHR* 2018, afl. 4.

Kullmann 2017

J. Kullmann, *Le Lamy Assurances*, Parijs: Wolters Kluwer France SAS 2017.

Lambert-Faivre & Leveneur 2017

Y. Lambert-Faivre & L. Leveneur, *Droit des assurances*, Parijs: Dalloz 2017.

Langheid e.a. 2016

T. Langheid e.a., *Münchener Kommentar zum VVG*, München: Verlag C.H. Beck 2016.

Langheid e.a. 2019

T. Langheid e.a., *Versicherungsvertragsgesetz*, München: Verlag C.H. Beck 2019.

Langheid e.a. 2022a

T. Langheid e.a., *Versicherungsvertragsgesetz*, München: Verlag C.H. Beck 2022.

Langheid e.a. 2022b

T. Langheid e.a., *Münchener Kommentar zum VVG*, München: Verlag C.H. Beck 2022.

Leerink 2011

P.M. Leerink, *Premiebetaling in het verzekeringsrecht* (diss. Heerlen), Zutphen: Uitgeverij Paris 2011.

Leerink 2019a

P.M. Leerink, 'Premiebetaling', in: M.L. Hendrikse, Ph.H.J.G. van Huizen & J.G.J. Rinkes, *Verzekeringsrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Leerink 2019b

P.M. Leerink, 'Premierestitutie', in: M.L. Hendrikse, Ph. H.J.G. van Huizen & J.G.J. Rinkes, *Verzekeringsrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Lokin 1994

J.H.A. Lokin, 'Het NBW en de pandektistiek', *BW-krant* Jaarboek 1994.

Martius 2005

H.P.A.J. Martius, 'Polis en mededelingen van de verzekeraar', in: M.L. Hendrikse, Ph.H.J.G. van Huizen & J.G.J. Rinkes, *Nieuw verzekeringsrecht praktisch belicht*, Deventer: Kluwer 2005.

Meijer 2009

S.Y.Th. Meijer, 'Het (elektronisch) opzeggen van verzekeringsovereenkomsten', *MvV* 2009, afl. 4.

Mendel 2011

M.M. Mendel, annotatie bij HR 21 januari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO5203, NJ 2011/176.

Mendel 2016

M.M. Mendel, annotatie bij HR 26 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:335, NJ 2016/438.

Mijnssen 2007

F.H.J. Mijnssen, *Verzekering* (Monografieën BW, deel B88), Deventer: Kluwer 2007.

Mijnssen 2012

F.H.J. Mijnssen, *Verzekering* (Monografieën BW, deel B88), Deventer: Kluwer 2012.

Mijnssen & Engel 2021

F.H.J. Mijnssen & K. Engel, *Verzekering* (Monografieën BW, deel B88), Deventer: Wolters Kluwer 2021.

Molengraaff & Star Busmann 1955

W.L.P.A. Molengraaff & C.W. Star Busmann, *Leidraad bij de beoefening van het Nederlands Handelsrecht*, Haarlem: Bohn 1955.

Müller-Studer, Eckert & Kuhn 2010

R.L. Müller-Studer, M.K. Eckert & M.W. Kuhn, *Privatversicherungsrecht*, Zürich: Schulthess Juristische Medien AG 2010.

Nelemans & Hendrikse 2020

M.D.H. Nelemans & M.L. Hendrikse, 'De toepasselijkheid van buiten-contractuele zorgvuldigheidsnormen in het financieel contractenrecht', *NTHR* 2020, afl. 4.

Nieuwenhuis 2009

J.H. Nieuwenhuis, *Brief aan een jonge academisch gevormde vrouw*, Zutphen: Uitgeverij Paris 2009.

Rijkels 2019

J.J. Rijkels, 'De levensverzekering; de rechten van de verzekeringnemer', in: M.L. Hendrikse, Ph.H.J.G. van Huizen & J.G.J. Rinkes, *Verzekeringsrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Säcker e.a. 2018

F.J. Säcker e.a., *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, München: Verlag C.H. Beck 2018.

Schuermans & Van Schoubroeck 2015

L. Schuermans & C. van Schoubroeck, *Grondslagen van het Belgische verzekeringsrecht*, Antwerpen-Cambridge: Intersentia 2015.

Smeehuijzen 2003a

J.L. Smeehuijzen, 'Het aanvangsmoment van de relatieve verjaringstermijn (I)', *WPNR* 2003, afl. 6549.

Smeehuijzen 2003b

J.L. Smeehuijzen, 'Het aanvangsmoment van de relatieve verjaringstermijn (II, slot)', *WPNR* 2003, afl. 6550.

Smeehuijzen 2008

J.L. Smeehuijzen, *De bevrijdende verjaring* (diss. Amsterdam VU; *R&P*, deel 162), Deventer: Kluwer 2008.

Smeehuijzen 2010

J.L. Smeehuijzen, 'Een nadere wijziging van art. 7:942 BW: het schrappen van de verjaringstermijn van 6 maanden na afwijzing door de verzekeraar', *VR* 2010, afl. 7/8.

Smeehuijzen 2018

J.L. Smeehuijzen, annotatie bij HR 26 januari 2018, *ECLI:NL:HR:2018:111*, *NJ* 2018/462.

Stadermann 2011

F. Stadermann, *Enige vraagstukken van verzekeringsdekking* (diss. Heerlen), Zutphen: Uitgeverij Paris 2011.

Stigter & Ploeg 1983

D.C.M. Stigter & A.G. Ploeg, *Levensverzekering*, herzien door B. Timmers, P.M.C. de Lange & A.A. Lugtigheid, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1983.

Stolker 2023

C.J.J.M. Stolker, 'Commentaar op art. 3:317 BW', in: H.B. Krans, C.J.J.M. Stolker & W.L. Valk (red.), *T&C Burgerlijk Wetboek*, Deventer: Wolters Kluwer 2023.

Van de Meent 2011

J.D. van de Meent, 'Tussentijdse opzegmogelijkheden in de verzekeringsovereenkomst', in: M.L. Hendrikse & J.G.J. Rinkes, *Juridische aspecten van verzekeringsvoorwaarden*, Zutphen: Uitgeverij Paris 2011.

Van den Brandhof 1988

J.C.E. van den Brandhof, 'Enkele opmerkingen over het karakter van de levensverzekeringsovereenkomst', *NJB* 1988, afl. 35.

Van der Feltz 1993

F. van der Feltz, 'Verzekering of voorziening', *VA (70)* 1993, afl. 1.

Van Haastrecht-van Kuilenburg 2019

P. van Haastrecht-van Kuilenburg, 'De waarschuwingsplicht van de levensverzekeraar bij het niet-betalen van de vervolgpremie van levensverzekeringen', *NTHR* 2019, afl. 5.

Van Haastrecht-van Kuilenburg 2020

P. van Haastrecht-van Kuilenburg, 'Verjaring in het levensverzekeringsrecht', *NTHR* 2020, afl. 6.

Van Haastrecht-van Kuilenburg 2021

P. van Haastrecht-van Kuilenburg, 'De kennisgevingsplicht van levensverzekeraars in geval van verzwijging', *NTHR* 2021, afl. 5/6.

Van Haastrecht-van Kuilenburg 2023

P. van Haastrecht-van Kuilenburg, 'Opzegging, ontbinding en verval in het levensverzekeringsrecht', *VA (100)* 2023, afl. 1.

Van Huizen 2016

Ph.H.J.G. van Huizen, *Inleiding handelsrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2016.

Van Huizen 2019

Ph.H.J.G. van Huizen, 'Het indenniteitsbeginsel', in: M.L. Hendrikse, Ph.H.J.G. van Huizen & J.G.J. Rinkes, *Verzekeringsrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Van Tiggele-van der Velde 2008

N. van Tiggele-van der Velde, *Bewijsrechtelijke verhoudingen in het verzekeringsrecht* (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2008.

Van Tiggele-van der Velde 2015

N. van Tiggele-van der Velde, 'Tien jaar verzwijging', in: N. van Tiggele-van der Velde & J.H. Wansink, *Bespiegelingen op 10 jaar 'nieuw' verzekeringsrecht (R&P, deel VR 4)*, Deventer: Wolters Kluwer 2015.

Van Tiggele-van der Velde 2018

N. van Tiggele-van der Velde, 'De proportionaliteitstoets ex artikel 7:940 lid 3 BW', *Trema* 2018, afl. 3.

Van Veen 1989

W.J.M. van Veen, 'De overeenkomst van levensverzekering eenzijdig of wederkerig', *NJB* 1989, afl. 32.

Van Veen 1992

W.J.M. van Veen, *De levensverzekering* (diss. Amsterdam VU), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1992.

Van Zeben, Du Pon & Olthof 1981

C.J. van Zeben, J.W. du Pon & M.M. Olthof (red.), *Parlementaire Geschiedenis van het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Boek 6, Algemeen gedeelte van het verbintenissenrecht*, Deventer: Kluwer 1981.

Van Zwieten & Engel

P. van Zwieten & K. Engel, 'Commentaar op art. 7:929, 7:940 en 7:942 BW', in: S.E. Bartels (red.), *Groene Serie Bijzondere overeenkomsten*, Deventer: Wolters Kluwer.

Vansweevelt & Weyts 2016

T. Vansweevelt & B. Weyts, *Handboek Verzekeringsrecht*, Antwerpen-Cambridge: Intersentia 2016.

Venker 2019

I.M.L. Venker, 'Opzegging en wijziging van verzekeringsovereenkomsten', in: M.L. Hendrikse, Ph.H.J.G. van Huizen & J.G.J. Rinkes, *Verzekeringsrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Vloemans 2019

N. Vloemans, 'Inleiding. De overeenkomst van verzekering', in: M.L. Hendrikse, Ph.H.J.G. van Huizen & J.G.J. Rinkes, *Verzekeringsrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Wandt 2010

M. Wandt, *Versicherungsrecht*, Keulen: Carl Heymanns Verlag 2010.

Wansink e.a. 2005

J.H. Wansink e.a., *Het nieuwe verzekeringsrecht. Titel 7.17 BW belicht*, Deventer: Kluwer 2005.

Wansink & Van Tiggele-van der Velde

J.H. Wansink & N. van Tiggele-van der Velde, 'Commentaar op art. 7:930 BW', in: N. van Tiggele-van der Velde, W.C.T. Weterings & S.Y.Th Meijer (red.), *T&C verzekeringsrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2023.

Wattendorff 2018

H.M. Wattendorff, 'Stelplicht & Bewijslast, commentaar op 7:929 BW', in: R.J.B. Boonekamp & W.L. Valk (red.), *Stelplicht & Bewijslast*, Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Wervelman 2016

E.J. Wervelman, *De particuliere arbeidsongeschiktheidsverzekering*, Deventer: Wolters Kluwer 2016.

Wervelman 2019

E.J. Wervelman, 'De benoeming van deskundigen bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen; geen oneerlijk beding; Hoge Raad 28 september 2018', *NTHR* 2019, afl. 1.

Wervelman 2021

E.J. Wervelman, annotatie bij HR 5 februari 2021, ECLI:NL:HR:2021:178, JA 2021/74.

Weterings 2022

W.T.C. Weterings, 'De en-bloc-clausule in verzekeringsovereenkomsten: geen "dode" letter maar de deur toch op een kier in geval van een noodzaak voor tussentijdse wijziging', *NTHR* 2022, afl. 2.